

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ДЯЧЕНКО ОЛЕКСАНДР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

УДК 342.9

ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ
ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Спеціальність 081 – Право

Галузь знань 08 – Право

Подається на здобуття ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 Олександр ДЯЧЕНКО

Науковий керівник: Фенич Яна Володимирівна, кандидат юридичних наук.

Ужгород – 2026

АНОТАЦІЯ

Дяченко О.О. Адміністративно-правові засади забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (08 – Право). – Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», МОН України, Ужгород, 2026.

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення й новітній підхід для вирішення наукового завдання, що полягає у науковому узагальненні теоретичних підходів та практичних проблем, пов'язаних із адміністративно-правовим забезпеченням прав та законних інтересів працівників поліції, вироблені раду пропозицій щодо внесення змін та конструктивних доповнень до чинного законодавства, спрямованих на удосконалення такої діяльності. На підставі узагальнення основних доробків та результатів дослідження сформовано висновки, які мають теоретичне та практичне значення, зокрема:

Аналізом наукової літератури з'ясовано, що проблемам захисту прав працівників поліції правниками майже не розглядалися. Пріоритет в дослідженнях науковцям віддавався проблемам захисту поліцейськими прав людини.

При дослідженні бібліографії з проблем змісту правового статусу працівників поліції, їх повноважень, прав, інтересів та обов'язків створила підґрунтя для виокремлення певних груп наукових джерел, для формулювання авторського розподілу напрямів дослідження на наступні групи: - перша група, дослідження поняття, видів, зміст прав та законних інтересів людини. Виокремлено декілька підгруп досліджень важливих для формулювання авторського підходу до визначення змісту адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції: 1) дослідження суб'єктивних приватних прав; 2) дослідження суб'єктивних

публічних прав; 3) роботи щ вивчення змісту законного інтересу; 4) захист прав; - друга група, вивчення адміністративно-правового забезпечення, механізму забезпечення різних сфер та діяльності працівників поліції, суб'єктів, цілей, завдань, принципів, функцій, форм та методів діяльності; - третя група - дослідження правового статусу працівників поліції, професійних прав та обов'язків поліцейського, проходження служби, професійна підготовка, профспілкові комітети, органи управління, відносини субординації, підпорядкування, професійна підготовка, поінформованість поліцейських про їх права та способи їх захисту, аксіологічні аспекти етичні засади діяльності поліцейських, взаємодія з суспільством, соціальними інститутами, дотримання законності, дисципліни, запобігання та протидія корупції, питання притягнення працівників поліції до дисциплінарної, цивільної, кримінальної відповідальності.

Зроблено висновок, відповідно до якого в правовий статус працівника поліції містить дуальність його природи в частині прав та законних інтересів: адміністративно-правовий статус громадянина, людини та представника влади, правоохоронних органів.

До статусних прав працівників поліції віднесено наступні повноваження передбачені статті 23 спеціалізованого Закону України «Про Національну поліцію».

До суб'єктивних приватних прав працівників поліції належать права визначені розділом 2 Конституції України, які також притаманні всім людям що перебувають на території України.

Класифікація прав працівників поліції розроблена з урахуванням таких критеріїв як: 1) за особливостями суспільних відносин, де вони реалізуються (приватні та публічні); 2) за сферою суспільного життя, де реалізується інтерес (службові та особисті); 3) за рівнем обмеження спеціальним законодавством (повні та усічені); 4) за наявністю додаткових законодавчих гарантій реалізації (забезпечені спеціальними гарантіями та не забезпечені); 5) за видом задоволених потреб (економічні, освітні, інформаційні, безпекові,

медичні); 6) за суб'єктами забезпечення реалізації (системні (в системі МВС) та позасистемні); 7) за ступенем реалізації (реалізовані, частково реалізовані, декларативні); 8) за комплексом заходів забезпечення (забезпечені засобами адміністративного права, цивільного, господарського, виборчого, інформаційного права і т.д. та комплексні).

Подане авторське визначення: *суб'єкти адміністративно-правового забезпечення*, під яким запропоновано розуміти осіб, які своєю правомірною поведінкою створюють умови, за яких працівники поліції матимуть змогу належно реалізувати свої права, свободи, інтереси; реалізують систему гарантій для набуття, реалізації, охорони й захисту прав, свобод, інтересів; захищають права та законні інтереси працівників поліції; *адміністративно-правове забезпеченням прав та законних інтересів поліцейських* це регламентована адміністративно-правовими нормами системна діяльність органів публічної влади, посадових осіб, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб, щодо здійснення своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для неухильного виконання правових приписів та правомірної реалізації прав і законних інтересів поліцейських під час несення служби та поза нею з урахуванням гарантій та обмежень, встановлених законодавством.

Обґрунтовано роль та значення адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції. На основі вивчення реальної службової діяльності поліцейських встановлено, що нехтування їхніми суб'єктивними приватними та публічними правами призводить до низки негативних явищ. Зокрема, виникають так звані «тихі страйки», публічні прояви невдоволення низьким рівнем зарплати, умовами проходження служби та недостатнім ресурсним забезпеченням, що негативно впливає на імідж поліції й зумовлює падіння довіри громадян. Такі порушення прав призводять до масових звільнень, гострого дефіциту кадрів, створення корупційних ризиків через не конкурентну оплату праці. Крім того, вони провокують особисті та сімейні кризи серед поліцейських унаслідок

порушення права на відпочинок, ненормованого робочого графіка та браку часу для особистого життя. Нерідко це супроводжується зростанням рівня захворюваності, випадками самогубств, а також додатковими бюджетними витратами на компенсації за рішеннями судів щодо незаконних дій посадових осіб стосовно працівників поліції.

Досліджено специфіку механізму адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, під яким запропоновано розуміти запропоновано розуміти, як систему адміністративно-правових та інших юридичних засобів, елементи (норми права, суб'єкти забезпечення, механізм(форма та метод)забезпечення) якої знаходяться у постійній взаємодії з метою здійснення цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, та недопущенні у порушені їх прав.

Визначено, що механізм адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських обумовлює застосування всіх ланок інструментарію, зокрема методів, прийомів, способів втілення тощо. Суб'єкти, що здійснюють захист прав поліцейських повинні застосовувати такі методи, що дозволятимуть найбільш ефективно та оптимально досягати кінцевих цілей.

Опрацьовано інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції та зроблено висновок, що це складний багатоструктурний механізм, який забезпечується та регулюється державними та недержавними інститутами, нормативними актами та, як наслідок, адміністративно-правовими відносинами, що виникають в результаті взаємодії суб'єктів та об'єктів цих відносин. До елементів інструментарію забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції віднесено: форми захисту; методи захисту; норми регулювання правовідносин та суб'єкти задіяні в даному процесі. Кваліфікуючою ознакою таких відносин є наявність прав працівника поліції чиї права підлягають захисту. З'ясовано що інститут захисту прав поліцейських не є сферою

виключно державного управління та контролю. На теперішній час в досліджуваній правозахисній діяльності все більша роль належить недержавним формуванням.

Виокремлено характерні ознаки та особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, а саме: існування певних адміністративних норм, що визначають права та обов'язки суб'єкта; дані правовідносини є наслідком як державного так і недержавного управління, регулювання, забезпечення тощо; наявність підстав, що визначені законодавчо, щодо виникнення, припинення чи зміни таких правовідносин; наявність відповідальності суб'єкта за порушення обов'язків щодо невиконання приписів.

До суб'єктів забезпечення прав працівників поліції відносяться різні групи, які запропоновано класифікувати за наступними критеріями: 1) за кількістю: індивідуальні суб'єкти (окремі громадяни, посадові особи, іноземці, особи без громадянства, фізичні особи-підприємці; державні службовці; адвокати; нотаріуси; керівники, колеги тощо); колективні суб'єкти (органи публічної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи приватного права, громадські об'єднання, профспілковий комітет, правозахисні організації, благодійні організації; 2) за наявністю владних повноважень: не мають владних повноважень; не мають владних повноважень, надають адміністративні послуги, мають делеговані повноваження; 3) за належністю до системи МВС тощо.

На підставі аналізу зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення прав працівників поліції, акцентовано увагу на можливих шляхах його запозичення для України: в соціальній сфері: встановлення пільг на комунальні платежі (Польща, Німеччина, країни Прибалтики), прив'язування грошового забезпечення до прожиткового мінімуму, що дозволить уникнути необхідності проведення індексації та зловживань з боку керівництва (США, Канада); матеріально-технічному забезпеченні: можливість офіційно отримувати компенсацію за використання власного

майна в службовій діяльності, на кшталт комп'ютерної техніки та розхідних матеріалів до неї, інтернету, мобільного зв'язку та відповідних гаджетів (США, Австрія, Канада, Естонія); консолідація державних зусиль з недержавними громадськими організаціями шляхом залучення широкого загалу та засобів масової інформації для забезпечення реалізації працівниками поліції своїх прав на захист (США, Франція); підвищення рівня поінформованості працівників поліції про наявний інструментарій захисту своїх прав як від свавілля та зловживання керівника чи колег по роботі так і від негативно налаштованих громадян (США, Нідерланди, Польща); створення мережі незалежних профспілкових формувань поза системою Національної поліції України, направлених на захист прав поліцейських (більшість штатів США).

Резюмовано, що процес удосконалення нормативно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції необхідно здійснювати за наступними напрямками:

- 1) захист працівників поліції від протиправних посягань;
- 2) соціальний захист працівників поліції.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання; ; нормативно-правове регулювання; свобода праці; гарантії; координація; МВС України; медіа; Національна поліція; підготовка поліцейських; профспілкове об'єднання; права та свободи; правоохоронна діяльність; публічне адміністрування; умови праці; ціннісні орієнтації.

ABSTRACT

Dyachenko O.O. Administrative and legal principles of ensuring the rights and legitimate interests of police officers. – Qualifying scientific work on manuscript rights.

Thesis for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in the specialty 081 «Law» (08 – Law). – State University «Uzhhorod National University», Ministry of Education and Science of Ukraine, Uzhhorod, 2026.

The dissertation provides a theoretical generalization and the latest approach to solving a scientific task, which consists in a scientific generalization of theoretical approaches and practical problems related to the administrative and legal protection of the rights and legitimate interests of police officers, developed a number of proposals for making changes and constructive additions to current legislation aimed at improving such activities. On the basis of the generalization of the main developments and results of the research, conclusions were formed that have theoretical and practical significance, in particular:

The analysis of the scientific literature revealed that the problems of protecting the rights of police officers were hardly considered by lawyers. Scientists gave priority in research to the problems of protection of human rights by the police.

When studying the bibliography on the problems of the content of the legal status of police officers, their powers, rights, interests and duties, I created the basis for distinguishing certain groups of scientific sources, for the formulation of the author's division of research directions into the following groups: - the first group, the study of concepts, types, content human rights and legitimate interests. Several subgroups of research important for the formulation of the author's approach to determining the content of administrative and legal protection of the rights and legitimate interests of police officers are singled out: 1) research on subjective private rights; 2) subjective research public rights; 3) work and study of the content of legitimate interest; 4) protection of rights; - the second group, the study of administrative and legal support, the mechanism of support for various

spheres and activities of police officers, subjects, goals, tasks, principles, functions, forms and methods of activity; - the third group - the study of the legal status of police officers, professional rights and duties of a police officer, service, professional training, trade union committee, management bodies, relations of subordination, subordination, professional training, awareness of police officers about their rights and methods of their protection, axiological aspects ethical principles of police activity, interaction with society, social institutions, compliance with the law, discipline, prevention and counteraction of corruption, issues of bringing police officers to disciplinary, civil, and criminal liability.

A conclusion was drawn according to which the legal status of a police officer includes the duality of his nature in terms of rights and legal interests: the administrative-legal status of a citizen, a person and a representative of the authorities, law enforcement agencies.

The status rights of police officers include the following powers provided for in Article 23 of the specialized Law of Ukraine "On the National Police".

The subjective private rights of police officers include the rights defined by Section 2 of the Constitution of Ukraine, which are also inherent to all people staying on the territory of Ukraine.

The classification of the rights of police officers was developed taking into account such criteria as: 1) according to the characteristics of social relations where they are implemented (private and public); 2) by the sphere of social life where the interest is realized (official and personal); 3) by the level of restriction by special legislation (full and truncated); 4) according to the presence of additional legislative guarantees of implementation (secured by special guarantees and not secured); 5) by type of satisfied needs (economic, educational, informational, security, medical); 6) by subjects of implementation support (systemic (in the system of the Ministry of Internal Affairs) and non-systemic); 7) by degree of implementation (implemented, partially implemented, declarative); 8) by a complex of security measures (provided by means of administrative law, civil, economic, electoral, informational law, etc. and complex).

Submitted author's definition: subjects of administrative and legal support, which is proposed to be understood as persons who, by their lawful behavior, create conditions under which police officers will be able to properly exercise their rights, freedoms, and interests; implement a system of guarantees for the acquisition, implementation, protection and protection of rights, freedoms, and interests; protect the rights and legitimate interests of police officers; administrative-legal provision of the rights and legitimate interests of police officers is a systematic activity of public authorities, officials, public organizations, legal entities and individuals, regulated by administrative-legal norms, regarding the implementation of their functions, competences, and duties with the aim of creating optimal conditions for their unwavering performance legal prescriptions and legitimate realization of the rights and legitimate interests of police officers during and outside of the service, taking into account the guarantees and limitations established by the law.

The role and significance of the administrative and legal protection of the rights and legitimate interests of police officers is substantiated. Based on the study of the real work of police officers, it was found that the neglect of their subjective private and public rights leads to a number of negative phenomena. In particular, the so-called "silent strikes" arise, public manifestations of dissatisfaction with low salaries, service conditions and insufficient resource provision, which negatively affects the image of the police and leads to a decline in public trust. Such violations of rights lead to mass dismissals, acute shortage of personnel, and the creation of corruption risks due to non-competitive wages. In addition, they provoke personal and family crises among police officers due to the violation of the right to rest, irregular work schedules and lack of time for personal life. This is often accompanied by an increase in the incidence rate, suicides, as well as additional budget expenses for compensation under court decisions regarding illegal actions of officials in relation to police officers.

The specificity of the mechanism of administrative-legal protection of the rights and legitimate interests of police officers was studied, which is proposed to

be understood as a system of administrative-legal and other legal means, the elements (rules of law, subjects of protection, mechanism (form and method) of protection) of which are in constant interaction with the aim of exerting a purposeful influence on public relations in the sphere of ensuring the protection of the rights and legitimate interests of police officers, and preventing their rights from being violated.

It was determined that the mechanism of administrative and legal support for the protection of the rights and legitimate interests of police officers determines the use of all links of the toolkit, in particular, methods, techniques, methods of implementation, etc. Entities protecting the rights of police officers must use such methods that will allow the most efficient and optimal achievement of the ultimate goals.

The toolkit of administrative-legal protection of the rights and legitimate interests of police officers was developed and it was concluded that this is a complex multi-structural mechanism that is ensured and regulated by state and non-state institutions, regulatory acts and, as a result, administrative-legal relations arising as a result of the interaction of sub- objects and objects of these relations. The elements of the toolkit for ensuring the rights and legitimate interests of police officers include: forms of protection; protection methods; norms of regulation of legal relations and subjects involved in this process. A qualifying feature of such relations is the presence of the rights of a police officer whose rights are subject to protection. It was found that the institute for the protection of the rights of police officers is not a field exclusively state management and control. Currently, non-state formations play an increasingly important role in the researched human rights activities.

Characteristic features and peculiarities of subjects of administrative and legal protection of the rights and legitimate interests of police officers are highlighted, namely: the existence of certain administrative norms that determine the subject's rights and obligations; these legal relations are the result of both state and non-state management, regulation, provision, etc.; the presence of legally

defined grounds for the emergence, termination or change of such legal relations; the presence of the subject's responsibility for breach of obligations regarding non-fulfillment of prescriptions.

The subjects of ensuring the rights of police officers include various groups, which are proposed to be classified according to the following criteria: 1) by number: individual subjects (individual citizens, officials, foreigners, stateless persons, natural persons-entrepreneurs; civil servants; lawyers; notaries; managers, colleagues, etc.); collective subjects (public authorities, local self-government bodies, legal entities of private law, public associations, trade union committee, human rights organizations, charitable organizations; 2) according to the presence of power: do not have power; do not have official powers, provide administrative services, have delegated powers; 3) by belonging to the system of the Ministry of Internal Affairs, etc.

Based on the analysis of foreign experience of administrative and legal protection of the rights of police officers, attention is focused on possible ways of borrowing it for Ukraine: in the social sphere: establishing benefits for utility payments (Poland, Germany, the Baltic countries), tying monetary support to the subsistence minimum, which will avoid the need for indexing and abuses by management (USA, Canada); material and technical support: the opportunity to officially receive compensation for the use of one's own property in official activities, such as computer equipment and consumables for it, the Internet, mobile communication and relevant gadgets (USA, Austria, Canada, Estonia); consolidation of state efforts with non-state public organizations by involving the general public and mass media to ensure that police officers exercise their rights to protection (USA, France); increasing the level of awareness of police officers about the available tools for protecting their rights both against the arbitrariness and abuse of the manager or colleagues at work, as well as from negatively disposed citizens (USA, Netherlands, Poland); creation of a network of independent trade union formations outside the system of the National Police of Ukraine, aimed at protecting the rights of police officers (most US states).

It is summarized that the process of improving the regulatory and legal protection of the rights and legitimate interests of police officers must be carried out in the following directions:

- 1) protection of police officers from illegal encroachments;
- 2) social protection of police officers.

Keywords: administrative and legal regulation; interaction; regulatory and legal regulation; freedom of labor; guarantees; Ministry of Internal Affairs of Ukraine; media; National Police; police training; trade union; rights and freedoms; law enforcement; public administration; working conditions; value orientations.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Дяченко О.О. Роль професійних спілок у захисті прав поліцейських. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2022. С. 401-406. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-401-406>
2. Дяченко О.О. Функціонування професійних спілок у Національній поліції України як складової правового захисту поліцейських: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 278-281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/66>
3. Дяченко О.О. Адміністративно-правові аспекти соціального захисту поліцейських. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 6. С. 93-96. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2022.18>
4. Дяченко О.О. Досвід діяльності профспілок у поліції США та можливість його впровадження в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 433-439. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-2-433-439>
5. Дяченко О.О. Система суб'єктів адміністративно-правового

захисту прав поліцейського. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 379-382. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/85>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Дяченко О.О. Адміністративно-правовий статус поліцейського та його характеристика. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: Міжнародна науково-практична конференція. м. Запоріжжя. 24–25 лютого 2023 р. С. 103-105. URL.: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0053560.pdf>

7. Дяченко О.О. Психологічне забезпечення роботи поліцейського як гарантія його особистої безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 775-776. URL.: <https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11089/1/365.pdf>

8. Дяченко О.О. До проблеми соціального захисту поліцейського. *Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи*: матер. Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 28 березня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 139-141. URL.: https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/11338/5/збірник_Дотримання%20прав.pdf

9. Дяченко О.О. Гарантії поліцейського на психологічний захист. *Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід* : матер. Регіон. наук.-практ. семінару, присвяч. 27-й річниці прийняття Конституції України (м. Дніпро, 20 черв. 2023 р.) / уклад : к.ю.н., доц. І. А. Сердюк, І. О. Смірнова. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2023. С. 72-74.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	17
ВСТУП.....	18
РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	27
1.1. Генеза забезпечення прав та законних інтересів працівників правоохоронних інституцій в Україні.....	27
1.2 Сучасний стан забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні засобами адміністративного права	48
1.3. Аксиологія адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні.....	86
Висновки до розділу 1.....	97
РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	105
2.1. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції	105
2.2. Інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.....	118
2.3 Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції	132
Висновки до розділу 2.....	152
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО- ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ	156
3.1. Міжнародний досвід та його адаптація до України щодо забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.....	156
3.2. Напрями удосконалення забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.....	174

Висновки до розділу 3.....	185
ВИСНОВКИ	188
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	194
ДОДАТКИ	220

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВС – воєнний стан

НПУ–Національна поліція України

ЗУ–Закон України

КМУ–Кабінет Міністрів України

МВС–Міністерство внутрішніх справ України

ЄСПЛ–Європейський суд з прав людини

ВСТУП

Обґрунтування вибору теми дослідження. Рівень забезпечення прав та законних інтересів працівників правоохоронних органів є вагомим показником демократичного суспільства. Надання можливості реального використання поліцейськими своїх суб'єктивних прав у країнах сучасного світу є пріоритетом.

Забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є надзвичайно складною та гострою проблемою сьогодення, тому сучасна юридична наука приділяє їй багато уваги та розглядає через різноманітні розгалужені елементи, проте все ж поза увагою науковців залишаються питання системи такого забезпечення, вивчення якого дасть змогу більш ґрунтовно дослідити процес адміністративно-правового забезпечення прав людини та створити дієві адміністративно-правові механізми забезпечення цих прав.

Дана проблематика набула особливої актуальності після 2015 року, коли було проведено реформу правоохоронної системи України. На зміну «звичній міліції» прийшла «нова поліція» нібито підготовлена по зразку західноєвропейських країн. В основу підготовки «нових поліцейських» було покладено принцип сервісно-публічної функції та служіння народові України. Нажаль, майже відразу суспільство виявило певну неготовність сприймати поліцейського, як самовідданого представника влади та надало можливість, через зловживання громадянськими правами, деяким громадянам чинити тиск на поліцейського.

Відсутність комплексного підходу створює передумови для проведення додаткових наукових досліджень в цьому напрямку, адже для сучасної держави вкрай фундаментальне значення має правоохоронна функція, що відображається не тільки на правових засадах відносин особи та держави як показник забезпечення прав людини, але й на суверенітеті держави та стані забезпечення належного рівня безпеки самої держави, що значно підсилює актуальність обраної теми.

Відкрита збройна агресія російської федерації, яка розпочалася з лютого 2014 року змусила державу та суспільство переглянути правове положення державних інституцій, в тому числі й роль поліції в забезпеченні суверенітету та територіальної цілісності України. Поліцейські одні з перших, як мілітаризований підрозділ, стали на захист батьківщини та перейшли від правоохоронної функції до оборонної. Лише через деякий час законотворці внесли відповідні зміни до чинного законодавства та спробували врегулювати уже існуючу ситуацію. Проте, незважаючи на титанічні потуги парламентарів, питання безпосереднього захисту прав працівників поліції були опрацьовані дотично, що посилює необхідність в більш поглибленому дослідженні обраної нами проблематики.

Стан наукового дослідження проблеми. Значний внесок у дослідження теоретичних питань, пов'язаних з забезпеченням прав та законних інтересів працівників поліції, зробили такі науковці: Ю.В. Александров, Т.А. Боголюбова, В.І. Борисова, Є.Г. Гасанов, В.О. Глушков, О.І. Гуров, Н.О. Гуртова, І.М. Даньшин, В.Ф. Долженков, А.І. Долгова, А.П. Закалюка, О.М. Литвак, М.І. Мельник, Д.Й. Никифорчук, М.І. Панов, О.І. Рошин, М.П. Селіванов, В.В. Сташис, В.Я. Тацій, М.І. Хавронюк, С.С. Яценко та інші науковці.

Доречним буде зауважити про певні спроби окремих науковців дослідити спеціалізовані напрями захисту прав працівників поліції в дисертаційних роботах, серед яких: Клипа О. П. «Адміністративно-правове регулювання соціального захисту працівників Національної поліції України» (Суми 2021); Денісова Л. «Правове регулювання соціального забезпечення працівників поліції в Україні» (Київ 2017); Коломоєць П. В. «Гарантії реалізації трудових прав поліцейських» (Харків 2018); Марусевич Д. «Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських» (Київ 2021); Розумяк Р.В. «Адміністративно-правове забезпечення права поліцейських на відпочинок» (Кропивницький 2022).

В той же час дослідники приділяли увагу окремим аспектам захисту

прав працівників поліції та не розглядалася проблематика в комплексі що викликає нагальну проблему в дослідженні зазначеної проблематики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обрана тема дисертаційного дослідження спрямована на виконання основних положень Стратегії розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 р. № 12-21 та загально університетської наукової теми «Актуальні проблеми державотворення, право творення та правозастосування».

Проблематика дисертації полягає з положень Указів Президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30 вересня 2019 р. № 722, «Про Національну стратегію у сфері прав людини» від 24 березня 2021 року № 119/2021, «Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки» від 27 вересня 2021 року № 487/2021, Законів України «Про Національну поліцію», «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», «Про центральні органи виконавчої влади».

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є поглиблений аналіз законодавства, літературних (наукових) джерел та узагальнення практичної складової з питань захисту прав працівників поліції. Це дозволило встановити риси, що характеризують процес адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції і розробити комплекс практичних рекомендацій щодо його покращення. У цьому і полягає мета цього дослідження. Для її досягнення були поставлені такі взаємопов'язані **основні завдання** дисертації:

– з'ясувати стан теоретико-наукової розробки адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

– дослідити теоретико-методологічне підґрунтя дослідження адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів

працівників поліції.

– визначити роль та значення адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

– розглянути механізм адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

– розкрити інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

– охарактеризувати та систематизувати суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

– окреслити аспекти перейняття зарубіжного досвіду та його адаптація до України щодо забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

– виробити конкретні пропозиції щодо теоретико-правового удосконалення забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини в сфері адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Предметом даного дослідження є адміністративно-правові засади забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Методи дослідження. Методи дослідження визначені специфікою роботи, її метою та задачами, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження. У підрозділі 1.1 використано літературний аналіз для опрацювання наукових публікацій, монографій, статей і нормативних актів з метою виявлення ключових теоретичних підходів та прогалів у дослідженні адміністративно-правового забезпечення прав поліцейських. Аналіз правових документів дозволив дослідити чинну нормативно-правову базу, що визначає правовий статус і гарантії працівників поліції. Системний аналіз застосовувався для вивчення структури та взаємодії елементів адміністративно-правового регулювання діяльності поліції. У підрозділі 1.2 використано аналіз понять і термінів для формування чіткого теоретичного апарату дослідження. Порівняльний аналіз дав змогу зіставити підходи до

адміністративно-правового регулювання діяльності поліції в різних державах, а ретроспективний аналіз – простежити етапи становлення та розвитку інституту забезпечення прав поліцейських. У підрозділі 1.3 застосовано методи емпіричного дослідження, зокрема опитування та інтерв'ю з працівниками поліції, а також аналіз судової практики з метою оцінки ефективності адміністративно-правового захисту. Для підрозділів 2.1–2.3 ключовими були аналіз нормативно-правових актів, системний аналіз, дослідження правозахисних кейсів, статистичних даних, аналіз організаційно-правової структури та експертні інтерв'ю. У підрозділах 3.1–3.2 використано порівняльно-правовий аналіз міжнародного досвіду, документальний аналіз міжнародних стандартів, аналіз теоретичних і нормативних джерел, а також експертні консультації для формування практично орієнтованих пропозицій щодо удосконалення адміністративно-правового забезпечення прав поліцейських в Україні.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять наукові праці вітчизняних і зарубіжних фахівців у галузі філософії, правової статистики, загальної й юридичної психології, соціології, кримінології, криміналістики, кримінального, кримінального процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, інших галузевих правових наук.

Емпіричну основу дослідження складають результати узагальнення правоохоронної та судової практики. Будуть досліджені матеріали кримінальних справ й проваджень з проблематики дослідження протягом 2015-2025 рр., дані офіційної статистичної звітності Генеральної прокуратури та МВС України за 2015-2025 рр., зведені результати опитувань працівників прокуратури, слідчих, працівників оперативних підрозділів та працівників експертних установ МВС України,; узагальнені дані опитувань представників громадських правозахисних організацій.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дана наукова розробка стала одним з перших в Україні дослідженням, у якому комплексно здійснено спробу дослідити адміністративно-правові засади

забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Основні з них такі:

вперше:

- обґрунтовано доцільність визнання захисту прав працівників поліцейських пріоритетним напрямом адміністративно-правового забезпечення правоохоронних органів особливо в період дії правового режиму воєнного стану. Даний напрям повинен забезпечуватися через діяльність органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських формувань та окремих громадян.

- наголошено на необхідності вироблення принципово нового підходу до забезпечення прав працівників поліції через створення системи недержавних профспілкових організацій не підпорядкованих керівництву МВС, Нацполу, ГУНП, УПП та ін. Альтернативою недержавних профспілкових організацій можуть виступати громадські формування до складу яких будуть входити безпосередньо працівники поліції та громадськості. Фінансування таких утворень може забезпечуватися як за рахунок членських внесків так і за рахунок добровільних пожертв громадян, закордонних організацій, грантів тощо. Фінансова незалежність надає можливість уникнути адміністративного впливу з боку керівництва МВС та Національної поліції при захисті прав працівників поліції.

- запропоновано класифікацію суб'єктів захисту прав працівників поліції за наступними критеріями: 1) за кількістю: індивідуальні суб'єкти (окремі громадяни, посадові особи, іноземці, особи без громадянства, фізичні особи-підприємці; державні службовці; адвокати; нотаріуси; керівники, колеги тощо); колективні суб'єкти (органи публічної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи приватного права, громадські об'єднання, профспілковий комітет, правозахисні організації, благодійні організації; 2) за наявністю владних повноважень: не мають владних повноважень; не мають владних повноважень, надають адміністративні послуги, мають делеговані повноваження; 3) за належністю до системи МВС тощо.

удосконалено:

- підходи до розуміння механізму адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських обумовлює застосування всіх ланок інструментарію, зокрема методів, прийомів, способів втілення тощо. Суб'єкти, що здійснюють захист прав поліцейських повинні застосовувати такі методи, що дозволятимуть найбільш ефективно та оптимально досягати кінцевих цілей.

- інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції та зроблено висновок, що це складний багатоструктурний механізм, який забезпечується та регулюється державними та недержавними інститутами, нормативними актами та, як наслідок, адміністративно-правовими відносинами, що виникають в результаті взаємодії суб'єктів та об'єктів цих відносин. До елементів інструментарію забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції віднесено: форми захисту; методи захисту; норми регулювання правовідносин та суб'єкти задіяні в даному процесі. Кваліфікуючою ознакою таких відносин є наявність прав працівника поліції чиї права підлягають захисту.

дістало подальшого розвитку:

- впровадження зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення прав працівників поліції шляхом встановлення пільг на комунальні платежі, прив'язування грошового забезпечення до прожиткового мінімуму, заборона керівнику впливати на будь-яку частку грошового забезпечення, можливість офіційно отримувати компенсацію за використання власного майна в службовій діяльності, на кшталт комп'ютерної техніки та розхідних матеріалів до неї, інтернету, мобільного зв'язку та відповідних гаджетів, консолідація державних зусиль з недержавними громадськими організаціями шляхом залучення широкого загалу та засобів масової інформації для забезпечення реалізації працівниками поліції своїх прав на захист, тощо.

- удосконалення нормативно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції необхідно здійснювати за наступними напрямками: захист працівників поліції від протиправних посягань від керівників всіх рівнів, радикально налаштованих громадян, колег; соціальний захист працівників поліції шляхом введення системи пільг на комунальні платежі, нарахування пенсійного забезпечення в залежності від кількості років служби, регресного повернення коштів за використання власного майна в службових цілях, тощо.

- аналіз наукової літератури з проблематики захисту прав працівників поліції, яким встановлено основні напрями наробків науковців. Зокрема наукові здобутки систематизовано за наступними групами: захист прав та свобод людини та громадянина в Україні; захист прав людини та громадянина в діяльності поліції; безпосередньо захист прав працівників поліції за різними напрямками (соціальні, фінансові, політичні, трудові, право на честь та гідність, тощо).

Практичне значення отриманих результатів полягатиме у тому, що вироблені у дисертації положення і рекомендації можуть бути використані у:

- *правотворчій діяльності* – для вдосконалення чинного законодавства, а також нормативно-правових актів, щодо регламентують забезпечення прав та свобод поліції;

- *науково-дослідній діяльності* – як підґрунтя для подальшої розробки теоретичних основ забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції;

- *навчальному процесі* – для підготовки підручників, посібників, монографій, курсів лекцій, методичних рекомендацій та інших матеріалів;

- *практичній діяльності* – для удосконалення діяльності Національної поліції України в сфері забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, а також зацікавлених органів державної влади, місцевого самоврядування, громадських об'єднань та громадян з активною життєвою позицією.

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення та результати дисертаційного дослідження були представлені й обговорені під час дискусій із фахівцями галузі на таких міжнародних науково-практичних конференціях: «Юридичні науки: проблеми та перспективи» (м. Запоріжжя, 24–25 лютого 2023 р.), «Психологічне забезпечення роботи поліцейського як гарантія його особистої безпеки» (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.), на всеукраїнському круглому столі «Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи», (м. Дніпро, 28 березня 2023 р.) та на регіональному науково-практичному семінарі, присвяченому 27-й річниці прийняття Конституції України (м. Дніпро, 20 черв. 2023 р.).

Структура та обсяг дисертації. Структура дисертації зумовлена її метою та завданнями та складається зі вступу, трьох розділів, що нараховуватимуть вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг дисертації становить 270 сторінок, з них основного тексту – 174 сторінки.

РОЗДІЛ 1. СУТНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

1.1. Генеза забезпечення прав та законних інтересів працівників правоохоронних інституцій в Україні

Концепція забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції базується на наукових дослідженнях вітчизняних та іноземних вчених, присвячених питанням правового статусу працівників правоохоронних структур, змісту та класифікації прав людини, компетенції представників влади, принципів та механізмів реалізації та захисту прав людини та професійних прав, відповідальності за порушення відповідних правових засад.

Дослідження проблематики, пов'язаної з визначенням сутності, механізмів формування, реалізації та захисту прав і законних інтересів працівників, є неможливим без урахування напрацювань попередніх дослідників. Аналіз наукових праць у цій сфері виступає необхідною передумовою коректного окреслення теоретико-методологічних засад дослідження.

З'ясування генези, стану наукової розробленості правових проблем та методологічних підходів до вивчення забезпечення прав і законних інтересів працівників правоохоронних інституцій в Україні передбачає комплексний огляд літератури, присвяченої питанням природних, економічних, соціальних прав людини, гарантіям захисту працівників правоохоронних органів, а також аналіз і систематизацію вітчизняних та зарубіжних монографій і інших наукових праць щодо державної політики у правоохоронній сфері та визначення меж повноважень поліції. Окрему увагу необхідно приділити дослідженням, що стосуються реалізації та захисту прав поліцейських на освіту й професійний розвиток, профілактичним заходам, спрямованим на запобігання порушенням їхніх прав та законних інтересів, а також виявленню

аспектів, що залишилися поза увагою науковців, із подальшим формулюванням проблемного поля та завдань цього дослідження.

Відповідно до ч. 1 ст. 17 Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, який склав Присягу поліцейського, проходить службу в поліції та має спеціальне звання поліції. Отже, базовим правовим статусом працівника поліції є статус громадянина України, що зумовлює зміст та обсяг його основних прав і законних інтересів.

Слід наголосити, що проблематика державної політики у сфері реалізації та захисту прав працівників поліції в науковому дискурсі порушується відносно рідко, тоді як значна частина досліджень зосереджена переважно на захисті прав людини поліцейськими. У зв'язку з цим актуалізується потреба в окремих комплексних наукових дослідженнях, присвячених формуванню та реалізації заходів державної політики щодо забезпечення прав поліцейських. Науково обґрунтований підхід до розроблення такої політики дасть змогу вибудувати ефективний комплекс адміністративно-правових засобів захисту прав та законних інтересів працівників поліції.

Варто підкреслити, що систематизація наукових джерел у певному обсязі є важливим методичним інструментом для визначення ступеня розробленості проблеми у сфері забезпечення прав і законних інтересів працівників поліції. Крім того, здійснення поглибленого наукового аналізу покликане слугувати основою для формування науково вмотивованих пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства, а також щодо уточнення та інтерпретації вже наявних його положень у відповідній сфері.

Попереднє вивчення бібліографії з проблем змісту правового статусу працівників поліції, їх повноважень, прав, інтересів та обов'язків свідчить про можливість виокремлення певних груп наукових джерел, які стали підґрунтям для формулювання авторської концепції забезпечення прав працівника поліції.

До першої групи можемо віднести праці тих вчених, які досліджували

поняття, види та зміст прав та законних інтересів людини.

У вітчизняній юридичній і філософській науці радянського періоду проблематика прав людини перебувала під суттєвим ідеологічним впливом, що істотно обмежувало можливість її об'єктивного та всебічного осмислення. Через це дослідження здебільшого здійснювалися в межах офіційно дозволених підходів, без належної теоретичної автономії. Сучасний етап розвитку правової науки характеризується зміщенням акценту з абстрактно-теоретичного аналізу прав людини на вивчення їх реалізації у конкретних правових ситуаціях. Особливу увагу приділено питанням гарантування прав і свобод під час здійснення правосуддя, а також їх ролі у становленні правової держави в Україні (О. Бандурка, В. Бойко, О. Бубенцова, М. Костицький та інші). Водночас значний масив досліджень присвячено співвідношенню національних стандартів у сфері прав людини з європейськими та міжнародними підходами (М. Анісімова, М. Антонович, В. Євінтов, Н. Ковальська, П. Репешко, В. Сушко, Ю. Тодика, Д. Федоренко, В. Шаповал та інші), що зумовлює активне звернення до зарубіжного досвіду правозастосування.

Наявність численних наукових публікацій, присвячених механізмам реалізації прав людини, актуалізує необхідність уточнення їх методологічних і загальнотеоретичних засад. Розвиток загальної теорії прав людини пов'язаний із працями А. Колодія, О. Петришина, П. Рабіновича, Ю. Шемшученка та інших учених. Вагомий внесок у формування сучасного розуміння природи прав людини зробили й західні філософи права – Ю. Габермас, О. Гьофе, Р. Дворкін, В. Кімліка, Т. Негел, Дж. Ролз, М. Сендел, Ч. Тейлор, Р. Циппеліус, чії концепції дозволяють глибше осмислити історико-культурні джерела прав людини та їх значення для розвитку модерного суспільства. Питання генези прав людини в історико-філософському контексті розкрито у працях українських дослідників Г. Аляєва, В. Жданової, О. Мироненко, С. Рабіновича, Г. Радова, В. Шамрай, хоча їхні роботи здебільшого зосереджені на окремих етапах або аспектах цього процесу [56,

с. 5].

Теоретичною основою дослідження поняття прав людини, їх класифікації, змісту та структури механізму забезпечення стали праці низки українських учених. Зокрема, В.В. Букач аналізував конституційні політичні права та їх гарантування органами міліції; С.О. Верланов досліджував європейські стандарти економічних і соціальних прав; О.Б. Горова зосереджувалася на конституційних громадянських правах і їх забезпеченні правоохоронними органами; С.Г. Грицкевич розглядав питання екологічних прав людини; Є.В. Краснов – основні трудові права; В.В. Мацокін – право на достатній життєвий рівень; Ж.М. Пустовіт – соціальні права і свободи; С.П. Рабінович – природно-правові підходи до прав людини в неотомістичній традиції; Ю.С. Разметаєва – права людини як базову цінність громадянського суспільства; Ю.М. Фролов – економічні права і свободи; І.О. Шумак – громадянські права і свободи людини.

Проблема розуміння людини як суб'єкта права є багатовимірною. Використовуючи антропологічні підходи у філософії права для з'ясування специфіки правового бачення людини, Д.А. Гудима обґрунтував існування двох її концептуальних образів – «правової людини» та «юридичної людини», яким відповідають поняття правової та юридичної особистості. «Правова особистість» охоплює людину як носія природних, невідчужуваних прав, що забезпечують її існування та самореалізацію. Натомість «юридична особистість» відображає сукупність соціально зумовлених характеристик, закріплених у позитивному праві конкретного історичного періоду. Вона репрезентує рівень свободи особи та межі її відповідальності в межах певного суспільства, визначені суб'єктом правотворчості [31, с. 11].

Права людини, аксіоматично стверджує М.Л. Заїнчковський, є стрижнем тієї політико-правової і соціальної моделі (узагальнено іменованої громадянським суспільством), яка протягом останніх двохсот років набула універсальної соціальної значущості для всього людства [56, с. 18].

Взаємозв'язок прав людини з інституціями громадянського суспільства

проявляється у кількох ключових вимірах. Передусім права людини слугують підґрунтям для створення та функціонування окремих інституцій громадянського суспільства, оскільки саме вони формують потребу в організованих формах самоорганізації громадян та представництва їхніх інтересів. Водночас ці права покликані захищати основні інтереси особи та забезпечувати умови для їх реалізації; при цьому спільні або такі, що збігаються, інтереси членів суспільства найчастіше втілюються саме через діяльність відповідних інституцій.

Права людини також виконують роль фундаментальних принципів, які визначають допустимі межі втручання держави у діяльність інституцій громадянського суспільства, забезпечуючи їхню автономність і незалежність. Крім того, права окреслюють межі втручання однієї особи у справи іншої, унаслідок чого громадянське суспільство постає простором взаємодії носіїв прав, де виникаючі під час реалізації цих прав суперечності мають урегулюватися виключно правовими засобами.

Окреме значення має те, що права людини становлять самостійну цінність як загальнолюдське надбання, що втілює універсальну і безумовну значущість для кожної особи. Одночасно вони виступають інструментом формування, утвердження та визнання суспільних цінностей, зокрема через діяльність та практики інституцій громадянського суспільства [161, с. 15].

За міжнародним законодавством та Конституцією України кожна людина та організація мають значну кількість прав і свобод, їх склад і зміст були предметом наукових досліджень різних науковців.

Феномен прав людини поєднує у собі природно-правові та позитивно-правові начала, що зумовлено їх аксіологічною природою та особливим режимом юридичного захисту. На її думку, надання правам людини юридичного виміру відбувається через їх нормативне закріплення в міжнародно-правових актах і національному законодавстві. Така інституціоналізація, з одного боку, відкриває можливості для їх державного гарантування та ефективного захисту, а з іншого – робить їх певною мірою

залежними від державної волі. Саме тому виникає потреба у встановленні правових механізмів обмеження повноважень держави щодо зміни чи звуження змісту й обсягу прав людини [161, с. 9].

Своєю чергою, С.П. Рабінович, здійснивши узагальнення сутнісних характеристик прав людини, у межах сучасної неотомістичної традиції запропонував їх концептуальне визначення. Учений розглядає права людини як вимоги універсального й справедливого суспільного порядку, що мають трансцендентне підґрунтя, коріняться в гідності особи, знаходять відображення в її моральній свідомості та спрямовані на забезпечення гармонійного розвитку людини у межах спільного блага. Водночас ці права зумовлені як загальноантропологічними, так і конкретно-історичними соціокультурними чинниками та потребують належного державно-правового забезпечення [159, с. 15].

Крім того, дослідник формулює узагальнену дефініцію прав людини як антропно обумовлених моральних вимог (права домагання), спрямованих на забезпечення умов вільного розвитку особистості. Такі вимоги визначаються як універсальними характеристиками людського буття, так і конкретними історичними обставинами, а їх реалізація обмежується принципом спільного блага [158, с. 18].

Права людини науковцями поділяються на значну кількість груп, враховуючи різні критерії їх об'єднання. В юридичній науці зустрічається десять видів найменувань цих прав і свобод: громадянські; елементарні; особисті; особові; особистісні; життєві; фізичні; індивідуальні; права і обов'язки в області індивідуальної свободи та особистої безпеки; права і свободи людини та громадянина у сфері особистої безпеки та приватного життя. На думку І.О.Шумака, найбільш відповідним найменуванням цієї групи прав і свобод є термін «громадянські права і свободи людини». Ці права і свободи є загальними, надтериторіальними й наднаціональними. Аналіз іноземного законодавства засвідчив, що у переважній більшості країн, які підписали та ратифікували Міжнародний пакт про громадянські та політичні права, вказаними правами і свободами людина наділяється як член громадянського суспільства [202, с. 8].

Як певні можливості володіти, користуватися та розпоряджатися

політичними, економічними, соціальними, культурними та іншими благами, наданими або визнаними суспільством та державою, а також набувати і захищати їх в порядку, межах, формах і у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [154], так визначає права та свободи людини і громадянина в Україні Ж.М. Пустовіт Авторські поняття громадянських права і свободи людини розробляли також І.О. Шумак [202, с. 10], О.Б. Горова [28, с. 12].

Наприклад, одне з основоположних природніх прав людини – право на свободу досліджував такий вчений як О.І. Щадило, у своїй дисертації «Аксіологія феномена свободи у трансформаційних суспільствах» цей вчений у дисертації здійснив комплексне філософсько-правове дослідження аксіології феномена свободи у трансформаційних суспільствах. Дисертація цього вченого є комплексним теоретичним дослідженням свободи як філософсько-правової категорії права, де здійснено обґрунтування природи, сутності цієї категорії та вияву її ціннісно-правового аспекту, проведено періодизацію філософсько-правових уявлень про свободу; з'ясовано цінність свободи у праві крізь призму основних правових доктрин [203¹].

О.І. Щадило запропонував авторську дефініцію категорії «свобода у праві» як легітимізований та санкціонований державою простір для реалізації поведінки суб'єктів, нормативно визначений у правах та обов'язках, за яким право є межею між свободою і свавіллям та вказує на розумну міру, баланс свободи особи, суспільства і держави та встановлює механізм її гарантування. Характерними рисами цієї категорії є таке: особа отримує свободу від народження, що сприяє її вільному розвитку; свобода у праві стверджує природні права людини; встановлюється та реалізується в межах правового поля; легітимована державою; передбачає юридичну відповідальність. Сформульовано сутнісну характеристику «свобода у праві» як можливість суб'єкта обирати необхідний варіант поведінки для реалізації своїх життєвих потреб, спрямована на подолання «відчуження» людини у сфері права та сприйняття права як результату власної творчості особистості, що стає цінністю для окремої людини, конкретної групи та суспільства загалом. Цей науковець також обґрунтував визначення функціонального призначення свободи та положення щодо її класифікації шляхом

виокремлення загально соціальних і юридичних функцій; проаналізував концепт свободи в державотворчих та правотворчих традиціях; визначив межі та форми свободи у державах західного та східного типів тощо [203].

Дослідженням поняття економічних прав займались С.О. Верланов [20, с. 8] та Ю.М. Фролов [189, с. 15], якими, на їх переконання, є умови для реалізації власних здібностей та отримання засобів до існування шляхом безпосередньої участі у виробництві або в організації процесів створення матеріальних та інших благ.

С.Г. Грицкевич розглядає екологічні права людини і громадянина як закріплену в конституційних нормах нову та автономну категорію прав, що забезпечує реалізацію можливостей, спрямованих на задоволення екологічних потреб та інтересів особи [29, с. 5].

В.В. Букач пропонує розуміти під конституційними політичними правами і свободами гарантовані нормами Конституції можливості громадян щодо активної участі в політичному житті держави та суспільства, які реалізуються шляхом участі в управлінні державними справами, об'єднання в політичні партії й громадські організації, участі в мирних зібраннях і демонстраціях, звернення до органів державної влади та їх посадових осіб, а також шляхом висловлення власної громадянської позиції щодо діяльності влади, що сприяє утвердженню та розвитку демократії в державі [17, с. 13]. Науковець підкреслює, що зміст і структуру політичних прав і свобод громадян формують положення статей 36, 38, 39 і 40 Конституції України [78].

Право людини на достатній життєвий рівень є інтегральним соціальним правом, яке не лише поєднує всі інші соціальні права в єдину системну цілісність, а й визначає характер і зміст правового регулювання значної частини громадянських і політичних прав. Водночас реалізація цього права істотно залежить від ступеня забезпечення цілого комплексу інших конституційних прав і свобод [95, с. 15-16].

Є.В. Краснов трактує основні трудові права як гарантовані міжнародними нормами, Конституцією та законами України можливості

особи у сфері праці, які є необхідними для гідних умов життя й розвитку людини та для забезпечення належної якості трудового життя [83, с. 9].

Ю.М. Фролов зауважує, що конституційні права і свободи, маючи галузеве або міжгалузеве функціональне призначення, отримують своє логічне продовження й конкретизацію в нормах інших галузей національного права. Зокрема, економічні права деталізуються у цивільному, підприємницькому, аграрному та земельному праві; соціальні – у трудовому, житловому, пенсійному законодавстві; екологічні – у нормах екологічного, адміністративного, аграрного та земельного права тощо [189, с. 11].

Представниками науки цивільного права розглядаються значна кількість конституційних прав та свобод, що реалізуються у нормах цивільного права: Л.В. Малюга вивчає особисті немайнові права фізичної особи, які забезпечують її природне існування як біодуховний стан [88, с. 9]; право людини на життя досліджує А.В. Соловйова [176, с. 13], О.А. Мірошніченко [104, с. 14], Л.В. Малюга [88, с. 9] та О.Г. Рогова [165, с.13]. Л.В. Малюга досліджує також право на свободу, на повагу до честі і гідності [88, с. 10-11].

Окрема група науковців зосередила свої дослідження на проблематиці суб'єктивних приватних прав людини. Слід підкреслити, що аналіз поняття суб'єктивного цивільного права та способів його реалізації посідає помітне місце в сучасній спеціальній літературі. Цій тематиці, зокрема, присвячено праці О.В. Дзери, І.В. Жилінкової, О.О. Кота, Р.А. Майданика, Н.С. Кузнецової, З.В. Ромовської, Р.О. Стефанчука, Є.О. Харитонова та інших дослідників.

Для вітчизняної правової доктрини загалом характерним залишається підхід юридичного позитивізму, відповідно до якого держава розглядається як єдиний суб'єкт нормотворення у правовій сфері. Так, М.В. Кравчук наголошує, що однією з ключових передумов реалізації прав людини є їх державне закріплення у формально визначених, загальнообов'язкових правилах поведінки – юридичних нормах [81, с. 104]. Погодитися з таким

підходом досить складно, оскільки не всі суб'єктивні права прямо передбачені законом. Значна частина природних прав людини належить їй від народження, незалежно від того, закріплені вони у нормативно-правових актах чи ні. До того ж концепція приватного права виходить із презумпції свободи поведінки: особа вправі діяти у будь-який спосіб, що не заборонений законом і не порушує прав та інтересів інших осіб.

У цьому контексті обґрунтованою видається позиція, згідно з якою на рівні закону неможливо детально визначити всі підстави виникнення суб'єктивних прав і всі можливі способи їх реалізації. Законодавець може лише закріпити загальні засади (принципи) здійснення суб'єктивних прав і конкретизувати порядок їх реалізації у певних, спеціально врегульованих ситуаціях. Як слушно підкреслює І.В. Жилінкова, суб'єктивне право слід розуміти як гарантовану міру можливої чи дозволеної поведінки особи, зміст якої утворює сукупність відповідних правомочностей [128, с. 90]. Погоджуючись із наведеною тезою, слід підкреслити, що цивільному праву загалом не властивий підхід, за якого особі «надають дозвіл» діяти певним чином. Відповідно до його природи, суб'єктивне цивільне право за загальним правилом наділяє уповноважену особу можливістю самостійно обирати спосіб поведінки, якщо такий вибір не порушує прав та інтересів інших осіб і не суперечить вимогам закону. Отже, зміст суб'єктивного права проявляється у свободі його носія вчиняти дії, спрямовані на задоволення власних потреб і інтересів.

Свобода, по суті, становить основу й зміст цивільного права, у межах якого встановлення обмежень допускається лише як виняток із загального правила з метою забезпечення справедливого правопорядку. Отже, за відсутності реальних умов для здійснення суб'єктивного права неможливо в повному обсязі стверджувати про фактичну наявність такого права. У юридичній доктрині під здійсненням суб'єктивного цивільного права зазвичай розуміють учинення уповноваженою особою дій, спрямованих на використання закладених у цьому праві можливостей для задоволення

власних потреб його носія або інтересів інших осіб [192, с. 224]. У цьому зв'язку варто зазначити, що в юридичній доктрині сформульовано підхід, відповідно до якого реалізація суб'єктивного цивільного права можлива лише за наявності певних передумов. До таких належить, зокрема, достатній рівень правоздатності та дієздатності особи, що забезпечує їй можливість самостійно й усвідомлено здійснювати належні їй правомочності [180, с. 11; 181, с. 118]. У цьому аспекті Б.С. Щербина наголошує, що реалізація суб'єктивного цивільного права можлива лише за наявності певних необхідних передумов. До них, зокрема, належать: достатній обсяг правоздатності особи; належний рівень її цивільної дієздатності як суб'єкта права; відсутність юридичних і фактичних перешкод для вчинення нею відповідних дій; а також наявність належного суб'єкта, уповноваженого на здійснення цього права [204, с. 15]. Вважаємо, що такий підхід не є повністю переконливим, оскільки саме існування суб'єктивного права вже передбачає наділення його носія можливістю діяти певним чином і не містить за своєю природою жодних внутрішніх перешкод для здійснення відповідного волевиявлення. Ба більше, факт наявності в особи суб'єктивного права свідчить про достатній обсяг її правоздатності, оскільки за відсутності такої (тобто поза межами правоздатності) набуття відповідного права було б неможливим [91]. Отже, суб'єктивне цивільне право як надана носієві можливість вільно діяти певним чином не потребує визнання додаткових чинників (передумов) для своєї реалізації, оскільки за їх обов'язкової наявності саме існування такого права було б поставлене у залежність від усунення всіх перешкод, а отже, до цього моменту фактично заперечувалося б.

Поряд із цим інша група науковців зосередила свою увагу на дослідженні суб'єктивних публічних прав громадян. Серед українських дослідників, які розробляли зазначену проблематику, варто назвати К.М. Васьківську, Т.О. Мацелик, О.М. Пасенюка, Д.М. Папу, О.Ю. Синявську та ін., у працях яких суб'єктивні публічні права знайшли ґрунтовне висвітлення.

Аналіз праць зазначених дослідників дає підстави констатувати стійку тенденцію до тлумачення суб'єктивних публічних прав у руслі радянської правової традиції. Так, О.Ю. Синявська розглядає їх як визначену міру можливої (дозволеної) поведінки особи [172, с. 52]; О.М. Пасенюк трактує суб'єктивні публічні права як визнану можливість отримання певного суспільного блага, що гарантується нормами об'єктивного права [118, с. 58]; Т.О. Мацелик визначає суб'єктивні публічні права як індивідуально-конкретну волю та владну міру свободи поведінки суб'єкта права, що надається для задоволення його інтересів і забезпечується відповідними обов'язками інших осіб та державними гарантіями [94, с. 68].

Інтерес до феномена суб'єктивних публічних прав, а також його теоретичне осмислення, сформувався наприкінці ХІХ століття в працях німецьких правників. Саме їхні дослідження заклали підвалини теорії суб'єктивного публічного права, а розвиток цієї концепції був тісно пов'язаний із становленням інституту адміністративної юстиції. Водночас специфіка історичного та соціокультурного розвитку вітчизняного адміністративного права зумовила певне зниження уваги до проблематики суб'єктивних публічних прав. Наслідком цього є сучасний стан, за якого в українській адміністративно-правовій науці відсутнє усталене й загальновизнане визначення цього поняття.

Вагомий внесок у розроблення зазначеної проблематики здійснено у докторській дисертації А.В. Чуба «Концепція суб'єктивних публічних прав приватної особи: адміністративно-правовий аспект». На основі системного аналізу наукових джерел та чинного законодавства автор сформулював комплексну концепцію суб'єктивних публічних прав приватної особи, визначив проблеми їх нормативного закріплення та практичної реалізації, а також запропонував напрями вдосконалення законодавства й правозастосовної практики. Дослідник, спираючись на історичну еволюцію цієї категорії, окреслив сучасні тенденції її розвитку з урахуванням норм національного права та права Європейського Союзу, визначивши місце

суб'єктивних публічних прав у системі прав приватної особи та охарактеризувавши їх як складову її правового статусу [196].

У межах власної концепції А.В. Чуб визначає суб'єктивні публічні права приватної особи як закріплену в нормах права і гарантовану державою можливість певної поведінки особи, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування публічного управління відповідно до принципів «good governance». Учений також обґрунтовує доцільність розгляду системи таких прав як сукупності екологічних, виборчих, управлінських, сервісних і майнових прав публічного характеру [196].

Окрему увагу дослідник приділив змісту суб'єктивних публічних прав як елементу адміністративно-правового статусу особи, здійснив їх класифікацію та конкретизацію. На підставі аналізу конституційних положень він відніс до них, зокрема, право на доступ до інформації про себе в органах публічної влади (за винятком відомостей, що становлять охоронювану законом таємницю), право на повернення в Україну, свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації, право на участь у професійних спілках, право брати участь в управлінні державними справами, у референдумах, обирати й бути обраними, право на доступ до державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, а також право на мирні зібрання за умови дотримання встановленої законом процедури [196]. Крім того, А.В. Чуб дослідив особливості адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на участь у прийнятті управлінських рішень та виокремив ключові гарантії захисту суб'єктивних публічних прав у порядку адміністративного оскарження.

Підгрупа з вивчення законного інтересу представлена розробками таких вчених як Л. Золотухіна, М. Луценко, Ю.Легеза та ін. Разом із тим, більшість науковців з досліджуваної проблематики належать до російської школи права. На сьогоднішній день в Україні категорію інтересу досліджували переважно в господарських та цивільно-правових правовідносинах. В юридичній літературі вказується на тотожність понять

«охоронюваний законом інтерес» й «законний інтерес». Деякі автори пропонують розрізняти ці терміни, але робиться це по нічого не пояснюючій ознаці формули тексту закону [195].

До другої групи належать праці, присвячені дослідженню поняття та ознак адміністративно-правового забезпечення, механізму такого забезпечення в різних сферах суспільних відносин і видах діяльності, а також його суб'єктів, цілей, завдань, принципів, функцій, форм і методів. Серед учених, які розробляли зазначену проблематику, слід виокремити, зокрема, О.М. Гуміна та Є.В. Пряхіна.

Зазначені дослідники пропонують розглядати категорію «адміністративно-правове забезпечення» у широкому та вузькому значеннях. У широкому розумінні йдеться про впорядкування уповноваженими державними органами суспільних відносин, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, а також охорону, реалізацію й подальший розвиток цих відносин. Натомість у вузькому значенні зміст адміністративно-правового забезпечення залежить від того, які саме суспільні відносини є предметом регулювання.

У структурі адміністративно-правового забезпечення дослідники виокремлюють низку взаємопов'язаних елементів: об'єкт і суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; систему норм права, насамперед норм адміністративного права; адміністративно-правові відносини та їх зміст; а також комплекс гарантій, заходів, засобів, форм та методів, за допомогою яких здійснюється таке забезпечення [32, с. 48–49].

І.О. Ієрусалімова, досліджуючи адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини і громадянина, наголошує, що воно передусім полягає в урегулюванні за допомогою норм адміністративного права тих суспільних відносин, які виникають у процесі реалізації зазначених прав і свобод, а також у впливі на ці відносини через передбачені законодавством інструменти та елементи правового механізму [61, с. 83].

В. А. Головка, аналізуючи адміністративно-правове забезпечення

захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху, пропонує розуміти його як урегульовану нормами законодавства діяльність органів державної влади, спрямовану на створення умов для реалізації, охорони та захисту прав громадян як суб'єктів дорожнього руху із використанням адміністративно-правових інструментів. До таких інструментів дослідник відносить: 1) засоби переконання та примусу; 2) засоби безпосереднього, прямого й опосередкованого захисту суб'єктів господарювання; 3) механізми адміністративного судочинства [24, с. 8–10].

Подібний підхід простежується й у дисертаційному дослідженні М.О. Дручек, яка, аналізуючи адміністративно-правове забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ, пропонує розуміти під адміністративно-правовим забезпеченням здійснюване державою, за допомогою сукупності спеціальних механізмів, упорядкування суспільних відносин, їх нормативне закріплення, охорону, реалізацію та подальший розвиток [42, с. 126].

С.В. Діденко, досліджуючи механізм адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні, пропонує розглядати його крізь призму механізму правового регулювання, покладаючи останній в основу аналізу. На думку вченого, механізм правового регулювання є однією з ключових категорій адміністративного права, оскільки забезпечує ефективний вплив на поведінку суб'єктів та виконує завдання, співвідносні з категорією правового забезпечення.

С.В. Діденко у своїй концепції розглядає механізм адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї як цілісну систему, що включає сукупність взаємопов'язаних елементів. До неї він відносить норми права різного цільового призначення, акти застосування права та діяльність органів і посадових осіб, спрямовану на їх реалізацію, разом із відповідними формами та методами. Важливою складовою цього механізму є принципи адміністративного права, а також процес тлумачення адміністративно-правових приписів, покликаний забезпечити чітке розуміння й конкретизацію

їх змісту у сфері обігу зброї. Окрім того, учений включає до механізму адміністративно-правові відносини, що виникають та реалізуються на основі відповідних норм; адміністративно-правовий статус суб'єктів публічної адміністрації, які здійснюють регулятивні та контрольні функції у цій сфері; адміністративно-правові режими, зокрема режим обігу зброї й систему ліцензування; а також адміністративні процедури, що визначають порядок діяльності органів публічної адміністрації та забезпечують ефективне функціонування зазначеного механізму [38, с. 467]. Отже, підходи до визначення адміністративно-правового забезпечення та його складових змінюються в наукових дослідженнях залежно від того, які саме суспільні відносини є предметом аналізу.

В окрему підгрупу наукових праць доцільно віднести дослідження, присвячені аксіологічним та етичним засадам діяльності поліцейських, а також питанням їх взаємодії із суспільством і соціальними інститутами. Значний внесок у розроблення ціннісних (аксіологічних) аспектів становлення особистості та її практичної діяльності зробили, зокрема, Х. Вегас, А. Гозак, І. Докучаєв, Е. Дюрінг, А. Здравомислов, А. Івін, М. Каган, К. Негус, А. Міхеєв, Д. Скринченко, Л. Топчій та інші науковці. Питання модернізації та підвищення ефективності правоохоронної діяльності розглядалися у працях Ю. Аврутїна, К. Гуценка, В. Дубінчака, М. Ковальова, В. Коробки, П. Макушева, О. Новіка, А. Сахарова, О. Соколенка, Р. Шая та ін.

До третьої групи наукових напрацювань можна віднести дослідження, у яких аналізуються правовий статус працівників поліції, їх професійні права та обов'язки, особливості проходження служби, система професійної підготовки, діяльність профспілкових органів, структура органів управління, відносини субординації і підпорядкування, рівень поінформованості поліцейських про їхні права та способи їх захисту. Так, у своїй роботі Д. В. Швець здійснив систематизацію методологічних підходів до вивчення особистості правоохоронця в умовах трансформації соціальних процесів;

проаналізував правові та психологічні аспекти реформування поліції в Україні й за кордоном; виокремив психологічні чинники становлення особистості поліцейського у професійній діяльності. Дослідник розглянув такі характеристики, як професійна ідентичність, прогностична компетентність, готовність до інновацій, копінг-стратегії, соціальний інтелект, надійність працівників поліції. Ним запропоновано інтерпретувати самопроєктування та самоздійснення як специфічні технології самовдосконалення особистості поліцейського у процесі професіогенезу; систематизовано методи й прийоми саморегуляції психічних станів; обґрунтовано комплекс наукових положень щодо змісту, структури та правових засад професійної підготовки поліцейських; узагальнено європейські та світові стандарти організації поліцейської освіти, а також проаналізовано системи первинної підготовки, підвищення кваліфікації, перепідготовки та службової підготовки поліцейських в Україні [197].

У своїй дисертації «Аксіологічний вимір правоохоронної діяльності як об'єкт філософсько-правового дослідження» М.Б. Палій розглядає проблему аксіологічного виміру правоохоронної діяльності, обґрунтовує, що сучасний рівень суспільного розвитку не може оминати в соціокультурному вимірі саме аксіологічної складової формування особистості, її морального та духовного розвитку. У своїй дисертації М.Б. Палій вирішує такі завдання як обґрунтування важливості філософсько-правового дослідження аксіологічного виміру правоохоронної діяльності; визначення теоретико-методологічних засад вивчення правоохоронної діяльності та перманентного значення її аксіологічного виміру; узагальнення основних підходів у філософсько-правовому аналізі аксіологічної складової правоохоронної діяльності; з'ясування стереотипів аксіологічного сприйняття правоохоронної діяльності працівниками органів внутрішніх справ; висвітлення аксіологічних детермінант ставлення працівників ОВС України до правоохоронної діяльності; окреслення основних форм впливу соціальної дійсності на аксіологічний вимір правоохоронної діяльності; встановлення

критерії аксіологічного підходу до проблеми формування правоохоронної діяльності та виявити аксіологічного значення морально-етичних і формально-правових аспектів підвищення рівня аксіологічного сприйняття правоохоронної діяльності; визначення стратегії підвищення ефективності формування аксіологічної складової правоохоронної діяльності тощо [116].

Динамічні трансформації українського суспільства, поглиблення процесів демократизації суспільно-політичного життя, а також поступова інтеграція України до європейського простору зумовлюють необхідність переосмислення й наповнення реальним змістом багатьох правових категорій і явищ. Особливе місце серед них посідають теоретико-правові проблеми становлення громадянського суспільства, посилення участі його інститутів у забезпеченні правопорядку та їх спроможності здійснювати ефективний контроль за діяльністю правоохоронних органів.

З урахуванням зазначеної актуальності С.І. Субота дослідив теоретико-правові засади взаємодії нової української поліції з громадянським суспільством; здійснив аналіз юридичної доктрини, розкрив сучасні наукові підходи до розуміння взаємодії інститутів громадянського суспільства й поліцейських структур; охарактеризував особливості впливу громадських інституцій на формування правоохоронної політики держави, а також розкрив аксіологічні засади правоохоронної діяльності в умовах розвитку громадянського суспільства. Дослідник проаналізував основні форми співпраці поліції та громадянського суспільства у глобальному вимірі, запропонував їх класифікацію, сформулював принципи й функції такої взаємодії, окреслив основні тенденції становлення й розвитку громадянського суспільства в Україні та дослідив нормативно-правову базу, що регулює взаємодію інститутів громадянського суспільства з новою українською поліцією [182].

Проблематика професійної етики публічної служби, співробітників правоохоронних органів і працівників Національної поліції України привертає увагу як науковців, так і практиків. Про це свідчить значний масив

публікацій у різних галузях юридичної науки – від юридичної психології до кримінологічних досліджень. Серед авторів, чиї позиції заслуговують на особливу увагу, можна назвати О.М. Бандурку, А.І. Берендєєву, А.І. Біласа, С.П. Бочарова, В.Є. Землянську, Г.В. Дубова, Г.А. Зоріна, Т.О. Коломоєць, Є.В. Кузнєцова, В.А. Трофіменка, Д.Ю. Сіротченкова, В.І. Чередніченка, С.М. Школу та інших. Їхні дослідження здебільшого стосуються зовнішніх проявів етичної поведінки, формування етичних стандартів, особливостей нормативно-правового регулювання етичної складової проходження служби в органах внутрішніх справ, а також ролі етичних норм у підготовці майбутніх поліцейських [110].

Окрему увагу в науковому дискурсі привертають праці М.М. Новікова та І.М. Погрібного, які розкривають зміст моделі ціннісних орієнтацій працівника поліції. На їхню думку, така модель складається з трьох основних аспектів: мотиваційно-сміслового, процесуально-результативного та комунікативно-орієнтаційного [110].

Мотиваційно-смісловий аспект відображає систему базових цінностей і смислів, які характеризують працівника поліції як особистість. Комунікативно-орієнтаційний аспект формується в процесі спілкування з оточенням і зумовлює становлення та трансформацію ціннісних орієнтацій поліцейського внаслідок його взаємодії з іншими людьми. Процесуально-результативний аспект є динамічним вираженням взаємодії суб'єкта з навколишнім світом і слугує показником того, наскільки послідовно втілюються в професійній діяльності особисті установки та ціннісні позиції працівника поліції [110].

На переконання М.М. Новікова та І.М. Погрібного, ціннісні орієнтації поліцейського становлять внутрішній компонент його свідомості, що формується під впливом як внутрішніх (індивідуально-особистісних), так і зовнішніх (загальнолюдських) уявлень про суспільні цінності, які є об'єктом правової охорони. У поєднанні з етичними стандартами професійної діяльності вони створюють особливий аксіологічний вимір правоохоронної

професії [110]. Водночас внутрішнє ставлення працівника поліції до змісту своєї діяльності та її значущості для суспільства з позицій власних етичних переконань і ціннісних орієнтацій і досі залишається недостатньо комплексно розробленим у вітчизняній науці.

Питанням забезпечення законності та дисципліни в діяльності патрульної поліції присвячено дисертаційне дослідження В.О. Михайлова. У своїй роботі він окреслив характерні порушення законності та службової дисципліни, притаманні діяльності патрульної поліції, та запропонував визначення поняття «законність діяльності патрульної поліції» як режиму (стану) адміністративно-правового й організаційно-службового забезпечення відповідності дій і поведінки патрульних поліцейських вимогам законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів, що досягається шляхом їх неухильного дотримання під час виконання завдань із урахуванням критеріїв ефективності, результативності та легітимності.

Учений розкрив зміст забезпечення законності та дисципліни в роботі патрульної поліції, проаналізував нормативні засади цього процесу, визначив роль і види державного контролю в механізмі забезпечення законності й дисципліни, охарактеризував зміст громадського контролю за діяльністю підрозділів патрульної поліції та запропонував напрями його вдосконалення. Окрему увагу було приділено сутності й різновидам гарантій дотримання дисципліни та законності, а також вивченню зарубіжного досвіду забезпечення законності й службової дисципліни в патрульній поліції та можливостям його імплементації в українських реаліях. За результатами дослідження В.О. Михайлов сформулював низку авторських рекомендацій, спрямованих на вдосконалення механізму забезпечення законності та службової дисципліни в діяльності патрульної поліції [101].

В.О. Михайлов також визначив, що зміст забезпечення законності й дисципліни в діяльності патрульної поліції складає комплекс заходів морально-етичного, публічно-правового, організаційно-управлінського, матеріально-технічного, фінансово-економічного та професійно-

психологічного характеру, спрямованих на підтримання належного стану виконавської дисципліни кожним поліцейським під час виконання адміністративно-юрисдикційних, оперативно-службових та службово-бойових завдань. Він також визначив характерні порушення законності та службової дисципліни в діяльності патрульної поліції [101].

Таким чином, проблема державної політики щодо реалізації та захисту прав працівників поліції в науковій літературі розглядається та розглядалася досить рідко, частіше науковці присвячують свої праці проблемам захисту поліцейськими прав людини. Саме тому сьогодні потребують окремих наукових досліджень питання формування та реалізація заходів державної політики щодо захисту прав працівників поліції. Науково обґрунтоване формування державної політики у цій сфері дозволить сформулювати ефективні адміністративно-правові заходи забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Попереднє вивчення бібліографії з проблем змісту правового статусу працівників поліції, їх повноважень, прав, інтересів та обов'язків свідчить про можливість виокремлення певних груп наукових джерел, які стали підґрунтям для формулювання авторської концепції забезпечення прав працівника поліції.

До першої групи віднесено дослідження поняття, видів, зміст прав та законних інтересів людини. Представники цієї групи досліджували природні, економічні, соціальні екологічні, трудові, інформаційні, конституційні права людини та громадянина. Виокремлено декілька підгруп досліджень важливих для формулювання авторського підходу до визначення змісту адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції: 1) дослідження суб'єктивних приватних прав; 2) дослідження суб'єктивних публічних прав; 3) роботи з вивчення змісту законного інтересу; 4) захист прав

До другої групи наукових досліджень віднесено роботи вчених, які вивчали адміністративно-правового забезпечення, механізму

адміністративно-правового забезпечення різних сфер та діяльності, суб'єктів, цілей, завдань, принципів, функцій, форм та методів адміністративно-правового забезпечення. Аналіз результатів досліджень цих науковців дозволив структурувати елементи адміністративно-правового забезпечення працівників поліції.

У третій групі представлені дослідження правового статусу працівників поліції, професійних прав та обов'язків поліцейського, проходження служби, професійна підготовка, профспілкові комітет, органи управління, відносини субординації, підпорядкування, професійна підготовка, поінформованість поліцейських про їх права та способи їх захисту, аксіологічні аспекти етичні засади діяльності поліцейських, взаємодія з суспільством, соціальними інститутами, дотримання законності, дисципліни, запобігання та протидія корупції, питання притягнення працівників поліції до дисциплінарної, цивільної, кримінальної відповідальності.

1.2 Сучасний стан забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні засобами адміністративного права

Відповідно до ст. 1 Хартії основоположних прав Європейського Союзу на держави-члени покладається обов'язок поважати, захищати та зберігати людську гідність. У такому контексті взаємовідносини між державою та особою вибудовуються на засадах принципу, згідно з яким держава існує для того, щоб створювати й підтримувати умови, необхідні для гідного життя приватних осіб [199, с. 14]. Водночас правовий статус працівника поліції засвідчує дуалістичний характер його правового становища: він поєднує в собі адміністративно-правовий статус громадянина й людини та водночас статус представника публічної влади, правоохоронного органу. Категорія «людина» в юридичному вимірі охоплює індивіда виду *Homo sapiens* як носія нерозривно пов'язаних між собою біологічних, соціально-історичних, культурних і духовно-моральних аспектів буття [30, с. 259]. Важливо підкреслити, що у правовому вимірі жоден із біологічних чи соціальних

аспектів існування людини не має визначального значення для визнання за нею основоположних прав. Для наділення особи правами людини не має значення її вік, стать, релігійні переконання чи спосіб проведення дозвілля – достатнім є сам факт належності індивіда до виду *Homo sapiens*.

Наступним рівнем конкретизації виступає поняття «особа». У загальному розумінні воно може розглядатися як уточнена форма поняття «людина» – тобто така людина, яка досягла певного рівня соціалізації, що дозволяє їй відносно самостійно функціонувати в суспільстві, виявляти власну волю та прагнути її реалізації.

Отже, саме «особа» постає людиною в юридичному значенні – індивідом, який потенційно здатний вступати у правовідносини, виявляючи та реалізуючи власні бажання й інтереси.

Подальша конкретизація цієї категорії приводить до поняття «фізична особа». Звуження змісту «особи» як потенційного учасника правовідносин до участі в правовідносинах у певній, відносно чітко окресленій сфері соціального буття – передусім майнових та пов'язаних із ними відносин – і обумовлює використання цього терміна. Приватними особами можуть виступати як фізичні особи у розумінні Цивільного кодексу України (ст. 24), тобто людина як біологічна істота, що народилася живою (саме така особа, навіть за відсутності ознаки життєздатності, наділяється окремими спеціальними правами, зокрема правом бути спадкоємцем, а за певних умов – і спадкодавцем), так і юридичні особи, визначені законодавством як організації, створені та зареєстровані у встановленому законом порядку (ст. 80 ЦК України) [193].

У взаєминах з державою людина може виступати в різних іпостасях: як фізична особа, громадянин України, іноземець або особа без громадянства. Саме така послідовність категорій становить вихідну основу для розуміння змісту правового статусу приватної особи. Зазначений статус традиційно пов'язують із трьома базовими компонентами – правоздатністю, дієздатністю та деліктоздатністю приватної особи [185, с. 201]. Представники загальної

теорії права при цьому пропонують ширший підхід і відносять до елементів правового статусу також систему правових норм і принципів, що його встановлюють; правові гарантії [10, с. 55–59]; законні інтереси; громадянство тощо.

Є.В. Білозьоров під правовими гарантіями прав і свобод особи пропонує розуміти комплекс юридичних засобів і способів, які визначають умови та порядок вільної реалізації прав і свобод, а також забезпечують їх належну охорону та захист від протиправних посягань. До таких гарантій він відносить, зокрема: можливість кожного знати свої права й обов'язки; право на судовий захист; право звернення до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини; право на захист своїх прав у міжнародних судових інстанціях або відповідних органах міжнародних організацій; право на самозахист; гарантоване відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої органами державної влади, органами місцевого самоврядування чи їх посадовими особами; право не виконувати завідомо злочинні накази та розпорядження; право на юридичну допомогу; дію принципу презумпції невинуватості; право не свідчити проти себе, членів своєї сім'ї чи близьких родичів; процесуальні гарантії підозрюваного, обвинуваченого, підсудного [10, с. 55–59].

Суспільні трансформації, зміна форм взаємодії соціальних груп і держави зумовили поступове утвердження людини як соціально значущої категорії – «особа», «приватна особа», «фізична особа». Становлення приватної особи можливе лише за умови реального забезпечення базових потреб, пов'язаних з її природним існуванням (право на життя, право на усунення небезпеки, що загрожує життю та здоров'ю, право на охорону здоров'я, на медичну допомогу, на свободу й особисту недоторканність, на сім'ю, на безпечне для життя та здоров'я довкілля [492]). Саме цей комплекс прав створює фундамент для подальшої реалізації її соціального статусу [55, с. 56–60].

До структури правового статусу приватної особи обґрунтовано

зараховують такі елементи, як громадянство, гарантії, загальна юридична відповідальність, принцип рівності, правоздатність і засадничі принципи її здійснення. У межах окремих загальнотеоретичних досліджень пропонується розрізняти категорії «правовий стан» і «правовий статус», розглядаючи першу як ширшу, а другу – як складову частину правового стану. Однак подібний підхід значною мірою відображає попередній етап розвитку правової доктрини й не враховує сучасної тенденції до розширення змісту поняття правового статусу.

Нині категорія «правовий стан» трактується як сукупність взаємопов'язаних елементів, серед яких:

принципи функціонування приватної особи в політико-правовій системі держави;

належність приватної особи до громадянства певної держави або наявність резидентського статусу в юридичної особи;

правовий статус приватної особи, що включає її правосуб'єктність, права, свободи, законні інтереси та суб'єктивні приватні обов'язки;

юридичні гарантії, які виступають розгорнутою системою економічних, політичних, соціальних і культурно-духовних відносин, що забезпечують реалізацію та захист зазначених прав і свобод [196].

А.В. Чуб визначає, що складовою правового статусу приватної особи є сукупність наданих їй прав, належності виконання обов'язків, здатності нести юридичну та соціальну відповідальності з дотриманням принципів добросовісності, розумності та справедливості [196].

Діяльність працівників Національної поліції становить важливу складову суспільних процесів, що охоплюють усі сфери життя. Вона є елементом реалізації правоохоронної функції держави, виступає гарантією захисту прав і свобод людини та чинником підтримання демократичного устрою української державності. Ефективність будь-якої професійної діяльності, що об'єднує певну спільноту фахівців, зумовлюється не лише чітким усвідомленням змісту й призначення виконуваної роботи, а й

наявністю стійких внутрішніх переконань щодо значущості обраної професії для збереження загальнолюдських цінностей та розуміння власного місця й ролі в ній [110].

М.М. Новіков та І.М. Погрібний зазначають, що специфікою діяльності працівника Національної поліції є її максимальна регламентованість як нормами права, так і усталеними професійними традиціями, а також суспільними уявленнями про «ідеального поліцейського» та пов'язаними з ними очікуваннями. Унаслідок цього підпорядкування встановленим обмеженням може вступати в суперечність із внутрішнім «я» працівника, подолання якої стає можливим лише за умови наявності стійких переконань, що ґрунтуються на належним чином сформованих ціннісних орієнтаціях [110].

П.М. Рабінович визначає права особи, що формують зміст її правового статусу, як певні можливості індивіда, необхідні для задоволення потреб його існування та розвитку в конкретно-історичних умовах, які об'єктивно зумовлені рівнем суспільного розвитку та забезпечуються відповідними обов'язками інших суб'єктів [156, с. 12]. О.В. Петришин обґрунтовує, що права особи становлять нормативно визначені можливості, необхідні для її існування та розвитку. Вони мають невід'ємний характер, а їх реалізація повинна відбуватися з дотриманням принципів юридичної рівності та загальної доступності й узгоджуватися із загальновизнаними міжнародними стандартами захисту та охорони прав людини [54, с. 447].

Відповідно до положень чинної Конституції України у статтях 21–24 закріплено основоположні засади реалізації прав і свобод людини та громадянина. До ключових принципів їх здійснення належать свобода і рівність усіх людей у їхній гідності та правах. Конституція встановлює, що права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними (ст. 21), що підкреслює їх фундаментальний характер і обов'язок держави забезпечувати їхню повагу та захист [78]. Права людини не можуть вважатися вичерпно визначеними та підлягають обов'язковому гарантуванню з боку органів

державної влади, що унеможлиблює їх скасування. Забезпечення принципу рівності у здійсненні конституційних прав і свобод передбачає заборону будь-яких привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного й соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови чи будь-якими іншими критеріями (ст. 24 Конституції України) [78].

Аналіз положень Конституції України свідчить про багатоаспектність та різновекторності нормативного закріплення прав та свобод людини, що є підтвердженням реалізації успішності євроінтеграційних процесів нашої держави [129, с. 68-71]. Справедливо відзначає Н. Оніщенко, що правова система України перебуває у стадії перетворення, в результаті чого має бути досягнуто оптимальне об'єднання політичної й соціальної стабільності, динаміки суспільних відносин, в умовах збереження цілісності суспільства, взаємодії приватного (особистого) та публічного (суспільного) факторів, які завжди перебувають у відносинах антиномії, тобто взаємопроникнення та внутрішньої суперечливості [111, с.35].

Цікавим є підхід до розуміння сутності системи прав людини, обґрунтований у дослідженнях П.М. Рабіновича, який відзначає, що пріоритетною ознакою чинної редакції Конституції України є її гуманістична спрямованість. Гуманістична спрямованість положень Конституції України полягає у присвяченні переважної більшості її норм правам і свободам людини і громадянина; крім того, прогресивність положень Конституції України пов'язується із закріпленням ряду таких прав і свобод, які попередньо жоден український конституційний акт не встановлював. Найголовнішою ознакою чинної редакції Конституції України є її відповідність існуючим міжнародним та європейським стандартам, зокрема, визначеними відповідно до положень Загальної декларації прав людини 1948 року [53], Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [102], Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року [103], Конвенції про захист прав і основних свобод людини [75] та ін. Чинна

редакція Конституції України закріплює не лише права та свободи людини та громадянина, а і систему гарантій їх охорони та захисту [157, с. 91-92].

Загальна декларація прав людини стала основою для подальшої розробки низки міжнародних правових актів у галузі прав і свобод людини: Міжнародних пактів про права людини (1966 р.); Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.) та ін.

Відповідно до положень Міжнародного пакта про економічні, соціальні та культурні права визначаються право людини на працю (ст. 6), права кожного на сприятливі і справедливі умови праці (ст. 7), право на соціальне забезпечення, включаючи соціальне страхування (ст. 9), право кожного на гідний рівень життя (ст. 11), освіту (ст. 13) та ін., при цьому акцентується увага робиться серйозне попередження про те, що жодне його положення не може трактуватися так, ніби якась група чи якась особа має право зайнятися будь-якою діяльністю або чинити будь-які дії, спрямовані на знищення будь-яких прав чи свобод [103].

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966р., містить широкий перелік основних прав і свобод, які повинні бути надані кожною державою-учасницею всім особам, «які перебувають у межах її території та під її юрисдикцією», без будь-якої різниці щодо раси, кольору шкіри, статі тощо (п. 1 ст. 2) [102].

Права, закріплені у міжнародних пактах [103; 102] мають характер «*jus cogens*», тобто незаперечних прав, що відзначає необхідність їх дотримання всіма державами світу незалежно від того, чи є вони учасниками таких міжнародних нормативно-правових актів.

Подальший розвиток міжнародного законодавства призвів до вироблення ряду конвенцій, задачею яких стала деталізація положень Загальної декларації прав людини 1948 року [53, с. 5], Міжнародного пакту про громадянські і політичні права [102], Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року [103]. Такими актами стали

Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації проти жінок (1981 р.) [76], Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження чи покарання (1987 р.) [77], Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, метою якого ставилася скасування смертної кари [41], тощо. Зазначені міжнародні акти закріпили права людини як найвищу соціальну цінність, що визначає зміст функціональної діяльності держави [59, с. 56-60].

До системи міжнародно-правових актів, які закріплюють стандарти забезпечення та реалізації прав людини, належать Європейська соціальна хартія, підписана 18 жовтня 1961 р. [218], редакцію якої було переглянуто 3 травня 1996 р. Положення Європейської соціальної хартії визначають зміст таких прав людей у сфері соціального забезпечення, як право на соціальне забезпечення (ст. 12), а також право осіб похилого віку на соціальний захист (ст. 23). 5 травня 1988 р. було прийнято Додатковий протокол до Європейської соціальної хартії [226] та Додаток до нього.

Визначення сучасного стану забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні передбачає визначення змісту таких понять як «адміністративно-правове забезпечення», «механізм адміністративно-правового забезпечення», «забезпечення засобами адміністративного права».

Оскільки площина забезпечення прав та інтересів працівника охоплює публічні правовідносини, публічне управління, то при визначенні структури досліджуваної діяльності можна навести визначення категорії «адміністративно-правове забезпечення публічного управління», сформульоване Б.Б.Мельниченко. Цей вчений пропонує під адміністративно-правовим забезпеченням публічного управління розуміти регламентовану адміністративно-правовими нормами системну діяльність суб'єктів публічного управління щодо реалізації (захисту) публічних інтересів [99].

До структури адміністративно-правового забезпечення публічного управління Б.Б. Мельниченко зараховує такі елементи: 1) об'єкт адміністративно-правового забезпечення публічного управління; 2) суб'єкти

адміністративно-правового забезпечення публічного управління; 3) адміністративно-правові норми; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) форми публічного управління; 6) засоби захисту прав, свобод та законних інтересів приватних осіб у сфері публічного управління [99].

А.В. Чуб вважає, що задоволення як законних інтересів, так і забезпечення реалізації суб'єктивних прав визначає зміст діяльності органів публічного управління, є функціональною характеристикою їх повноважень та компетенції [196]. Як зазначає О.Г. Данільян «забезпечення прав» розглядається у двох значеннях: по-перше, як діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян щодо здійснення своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для неухильного виконання правових приписів та правомірної реалізації прав і свобод; по-друге, як підсумок такої діяльності, що виражається у фактичній реалізації правових приписів, прав і свобод громадян» [34, с. 89-90].

Визнання і юридична захищеність прав і свобод людини і громадянина вважаються головною ознакою правової держави, саме на фундаменті прав і свобод людини і громадянина засновуються та функціонують інститути правової, демократичної, соціальної держави [54, с. 446].

З урахуванням зазначеного, адміністративно-правове забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є частиною адміністративно-правового забезпечення публічного управління, тому досліджуваному виду діяльності характерні ті самі закономірності взаємодії елементів при визначенні її сутності. Ми вважаємо, що забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції засобами адміністративного права включає такі елементи: 1) об'єкт забезпечення; 2) суб'єкти забезпечення; 3) адміністративно-правові норми; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) засоби та способи реалізації прав та законних інтересів працівників поліції; 6) засоби захисту прав, свобод та законних інтересів працівників поліції.

Першим елементом адміністративно-правове забезпечення прав та

законних інтересів працівників поліції є об'єкт забезпечення.

Так, зокрема Б.Б. Мельниченко визначає об'єктом адміністративно-правового забезпечення публічного управління все те, що здатне забезпечувати або сприяти реалізації публічних (суспільних) інтересів. При цьому публічний інтерес учений розуміє як інтерес соціальної спільноти, який держава визнає та забезпечує [27, с. 32]. Виконувати таку роль можуть, зокрема, права людини і громадянина, право власності, а також послуги, що надаються іншими особами. Публічний інтерес характеризується особливим порядком реалізації: він має імперативний характер, його захист забезпечується різними органами публічної влади, а реалізація завжди відбувається в інституційно оформлених формах.

У науковій адміністративно-правовій літературі доволі поширеною є позиція, відповідно до якої публічний інтерес розглядається як певна сукупність приватних інтересів [73, с. 12; 6, с. 23; 98, с. 35]. Водночас у науковій літературі обґрунтовано підкреслюється, що публічний інтерес не зводиться до простої суми індивідуальних інтересів членів суспільства чи окремих його груп. Йдеться радше про своєрідну квінтесенцію, узагальнене поєднання таких інтересів, які є однаковою мірою значущими для кожного члена спільноти. Йдеться, зокрема, про прагнення всіх дихати чистим повітрям, користуватися безпечним громадським транспортом, мати доступ до об'єктів міської інфраструктури, проживати в безпечному, некриміногенному середовищі тощо [98, с. 36].

В адміністративно-правовій доктрині радянського періоду домінувало уявлення про пріоритет інтересів держави над правами людини. Останні розглядалися як похідні й другорядні. Цю ідею виразно ілюструє висловлювання одного з відомих теоретиків того часу М.П. Карадже-Іскрова: «... особистість не є чимось цінним сама собою. Вона є лише гвинтиком великої машини. Тому забезпечення її прав знаходиться на другому місці» [205, с. 69]. У період незалежності вітчизняне адміністративне право зазнало суттєвих змін, спрямованих на переорієнтацію його концептуальних засад у

русло «людиноцентризму». Втім, як зазначає Є.В. Курінний, подолання консервативних радянських догм у теоретичній площині майже не позначилося на реальній практиці: принцип «людиноцентризму» здебільшого залишився декларативним і не став повноцінною основою діяльності публічної адміністрації [84, с. 194]. Суттєвим чинником такої ситуації є відсутність як науково обґрунтованої моделі, так і практично реалізованого механізму, який би забезпечував ефективний захист особою своїх прав від проявів державного свавілля.

За спостереженням А.В. Чуба, змінити ситуацію в напрямі реального паритету сторін у публічно-правових відносинах здатна концепція суб'єктивних публічних прав приватної особи. У найзагальнішому вигляді саме ці права наділяють їх носія можливістю пред'являти до суб'єкта публічної влади вимогу щодо вчинення певних дій чи утримання від них, тобто юридично урівнюють позиції владних і невладних учасників публічно-правових відносин. Інакше кажучи, конструкція суб'єктивного публічного права забезпечує приватній особі комплекс правомочностей, водночас покладаючи на органи публічної влади обов'язок реалізовувати ці права або створювати умови для їх ефективного здійснення [196].

Прихильником необхідності відокремлення суб'єктивних публічних та суб'єктивних приватних прав у своїх філософських трактатах виступав Георг Гегель, в дослідженнях якого було обґрунтовано вольовий характер виникнення прав та свобод особи [62, с. 426-430].

Сьогодні в європейській правовій науці суб'єктивні публічні права нечасто виступають об'єктом досліджень; вони усталено розуміються як права приватних осіб в юридичних відносинах з державними органами (органами публічної влади), що захищаються в адміністративному суді, й переважно виступають елементом практичної адміністративно-юрисдикційної діяльності [196].

Попри наявність нормативного закріплення прав людини у наукових колах спостерігається певні дискусійні обговорення визначення її сутності.

Зокрема, І.Є. Фарбер, А.А. Лопатка, В.О. Кучинська відзначає, що права людини мають розумітися як її соціальні можливості володіння певними матеріальними та особистими немайновими благами [155, с.13-14].

М. Панкевич обґрунтовує, що права людини розуміється як багатовекторне соціальне явище, до складу якого відноситься особисті, політичні та соціально-економічні права, вираження яких має обмежуватися їх нормативним закріпленням [124, с.51].

Доцільним є відокремлення права у суб'єктивному та об'єктивному розумінні. В суб'єктивному значенні права і свободи особи – це можливість, яка належить конкретній особі, що передбачена правовою нормою, і діяння, що захищене державою [18, с.11–12]. Об'єктивним правом є сукупність нормативно-правових актів, що регулюють відповідну сферу суспільних відносин.

В цілому позитивно оцінюючи таку концепцію, необхідно підкреслити, що дійсно чинне законодавство України розмежовує права, що належать людині, та права, що можуть бути реалізовані її громадянами. Зокрема, аналіз положень чинної Конституції України свідчить про те, що більшість положень її другого розділу починається із формулювань, що «кожен має право...», що означає відсутність встановлення державно-політичного зв'язку у формі громадянства для їх реалізації та захисту. Водночас ряд прав та свобод набуваються та реалізуються лише громадянами України.

Визначення сутності прав і свобод приватної особи є можливим шляхом здійснення їх галузевої класифікації. За сферою реалізації конституційні права та свободи людини та громадянина поділяються на права, що реалізуються у політичній, соціальній, економічній, культурній сферах.

Ознаками прав особи є визначення їх як певних функціональних можливостей діяльності приватної особи [2, с. 8]. Саме така ознака суб'єктивних прав обґрунтовується у дослідженнях М. Кельмана [64, с.210], М. Подберезького [173, с.103], П. Рабіновича [158, с.7]. Ознакою

суб'єктивного права приватної особи розуміється як вимога особи про надання йому певних благ, що висуваються у її взаємовідносинах із суспільством, державою (саме такий підхід обґрунтовується у дослідженнях зарубіжних вчених, зокрема, у наукових працях К. Повела [225, с.187], Дж. Гемфрі [211, с.20]).

До першого покоління прав особи відносяться особисті (громадські чи політичні права), систему яких становлять право на свободу думки, совісті і релігії, право кожного на участь у здійсненні управлінських державних справ, право на рівність всіх перед законом, право на життя, право на свободу та особисту недоторканість, право на свободу від довільного арешту, затримки чи вигнання за межі країни, право на захист справедливим неупередженим судом. Сутність таких прав зводилася до забезпечення права особи на уникнення утручань у сферу її особистого приватного життя з боку органів державної влади [108, с. 33-37].

Друге покоління прав людини склали соціально-економічні та духовно-культурні права. Р.С. Веприцький обґрунтовує, що друге покоління прав людини сформувалось внаслідок боротьби народів за поліпшення рівня задоволення своїх економічних потреб, забезпечення права кожного на гідний рівень життя, що пов'язується із визнанням духовно-культурного положення особи [11, с. 33-34].

Третє покоління прав особи формувалось у післявоєнні часи. Особливість такого покоління прав людини є їх колективний характер реалізації, їх здійснення передбачає об'єднання у певні соціальні спільноти. К. Васак до третього покоління прав людини відносить лише колективні права, що будуються на засадах солідарності, соціальної спільноти. Вченим відзначається право на розвиток, на світ, на здорове покоління, право на самовизначення [160].

Реалізація низки прав приватної особи безпосередньо пов'язується з набуттям нею громадянства України. До таких, зокрема, належать передбачене ч. 3 ст. 32 Конституції України [78] право особи отримувати в

органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях інформацію про себе, якщо вона не належить до державної чи іншої передбаченої законом таємниці; гарантоване ч. 2 ст. 33 Конституції України [78] право громадянина України у будь-який момент повернутися на територію України; закріплене ч. 1 ст. 36 Конституції України [78] право на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для реалізації й захисту своїх прав і свобод, а також для задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів з урахуванням обмежень, установлених законом в інтересах національної безпеки, громадського порядку, охорони здоров'я населення та прав і свобод інших осіб; визначене ч. 3 ст. 36 Конституції України [78] право на участь у професійних спілках з метою захисту трудових і соціально-економічних прав та інтересів.

Крім того, ст. 38 Конституції України [78] гарантує громадянам України можливість брати участь в управлінні державними справами, брати участь у всеукраїнському та місцевих референдумах, обирати й бути обраними до органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також користуватися правом доступу до державної служби й служби в органах місцевого самоврядування. Згідно зі ст. 39 Конституції України [78] громадяни мають право мирно, без зброї проводити зібрання, мітинги, походи й демонстрації за умови завчасного повідомлення відповідних органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування. Стаття 54 Конституції України [78] закріплює свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості, а також гарантії щодо охорони результатів інтелектуальної діяльності, авторських прав та пов'язаних із ними моральних і матеріальних інтересів.

Разом із закріпленням комплексу конституційних прав громадян України законодавець встановлює й відповідні обов'язки. До них, зокрема, належить конституційний обов'язок проходити військову службу (ст. 65 Конституції України), а також обов'язок подавати у визначеному чинним

законодавством порядку податкову декларацію про доходи та майно (ст. 67 Конституції України) [78].

Права особи мають універсальний характер, права людини є невід'ємними, взаємопов'язаними та взаємообумовленими можливостями задоволення потреб як у забезпеченні природного існування людини, так і її соціального буття [53].

Обмеження у реалізації прав та свобод особи є допустимим з міркувань забезпечення вимог національної безпеки, вимог громадської моральності та моралі, суспільного порядку та задоволення загального суспільного благополуччя. Саме такий стандарт закріплено у Загальній Декларації прав людини 1948 року [53], що імплементовано, зокрема, до положень Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII [145].

До елементів правового статусу особи поряд із суб'єктивними правами належать також її законні, такими що охороняються законом, інтереси. І.А. Тітко наголошує на важливості розмежування суб'єктивного права та законного інтересу, підкреслюючи відмінності в їхній правовій природі [186, с. 22].

Суб'єктивні права й законні інтереси не є тотожними ані за сутністю, ані за внутрішньою побудовою. І ті, й інші виражають собою форми юридично дозволеної поведінки, проте відрізняються змістом та ступенем визначеності. Суб'єктивне право являє собою чітко окреслену можливість для особи, яка гарантується конкретними юридичними обов'язками інших учасників правовідносин. Натомість законний інтерес – це визнана державою можливість, що має характер правового прагнення і не зумовлює настільки ж тісної та жорсткої кореляції з обов'язками інших суб'єктів, як у випадку із суб'єктивним правом.

Різниця між ними простежується і в змістовому вимірі: суб'єктивні права та законні інтереси виступають різними способами правового відображення та задоволення потреб особи. При цьому суб'єктивне право є вищим рівнем і більш досконалою формою такого правового

опосередкування, оскільки включає чітко визначені правомочності та закріплені механізми їх забезпечення.

Важливо зазначити, що категорія «законний інтерес» активно використовується в міжнародному праві, у конституціях багатьох держав та в національному законодавстві. Наприклад, ст. 24 Конституції Італії прямо встановлює, що «кожен може звернутися до суду для захисту своїх прав і законних інтересів», що підтверджує визнання законного інтересу повноцінним об'єктом судового захисту [37, с. 248]. Термін «законний інтерес» використовується і в Конституції Швейцарської Конфедерації (ст. 34), в конституціях Болгарії і Румунії [37, с. 368].

Беручи до уваги, що законні інтереси можуть бути не лише у людини і громадянина, але і в інших суб'єктів права, може виникнути проблема конфлікту інтересів, у тому числі між громадянином і державою в особі його органів. І такий конфлікт не завжди може вирішуватись на користь громадянина. Досить важливим є вибір пріоритетів, і перш за все загального і особистого інтересу, і не завжди особистий інтерес повинен домінувати над загальним. Під останнім ми розуміємо як державний, так і суспільний інтерес [35].

Таким чином, формування громадянського суспільства, пов'язаного з індивідуалізацією відносин та правової держави, пов'язаної із захистом суб'єктивних прав, спричиняє зростання уваги до категорії законного інтересу як реальної можливості суб'єктів суспільних відносин, що захищається законом і суспільством.

Польська правниця К. Томашевська стверджує, що головне призначення суб'єктивних публічних прав, що історично їм притаманне, – організація судового контролю за забезпеченням прав громадян. Саме ними користується кожен громадянин, щоб забезпечити власний захист та правову безпеку. Таким чином, публічне суб'єктивне право фізичної особи має як процесуальні, так і матеріальні аспекти, об'єктивуючись у позові – проти держави, проти публічної влади, проти всієї адміністративної діяльності. Зазначені права тісно пов'язані із законними інтересами; певною мірою, вважає дослідниця, навіть можна говорити, що суб'єктивні публічні права

становлять категорію, яка поглинає явище інтересу і захищає його у спосіб, що на процедурному рівні тісно пов'язаний з правом подати скаргу. При цьому авторка стверджує про недостатній рівень дослідження суб'єктивних публічних прав у польській науці адміністративного права й неоціненість значення цього інституту в юридичній практиці [228, 53].

Наступною складовою структури адміністративно-правового забезпечення прав і законних інтересів працівників поліції виступають суб'єкти такого забезпечення. У розширеному розумінні під ними слід розуміти осіб та органи, чия правомірна діяльність формує необхідні умови для: а) належної реалізації суб'єктами права своїх прав, свобод та інтересів; б) функціонування ефективної системи гарантій щодо набуття, здійснення, охорони та захисту прав і свобод [123, с. 123].

Публічне управління як форма здійснення публічної влади охоплює широкий спектр уповноважених суб'єктів. Узагальнюючим поняттям, яке інтегрує всіх учасників публічно-управлінської діяльності, є категорія «публічна адміністрація» (public administration). Хоча це поняття активно використовується в науковому обігу та практиці правозастосування, у національному законодавстві України воно формально не закріплене. Натомість у праві Європейського Союзу цей термін є поширеним і застосовується як в установчих договорах ЄС, так і в актах *acquis communautaire*, зокрема в практиці Суду Європейського Союзу.

У засновницьких договорах ЄС поняття публічної адміністрації вживається у різних аспектах, через суміжні категорії, такі як «публічна служба» (public service), «центральні уряди» (central governments), а також «регіональні, місцеві та інші органи публічної влади» (regional, local and other public authorities) [26, с. 5]. Це свідчить про комплексний характер зазначеного поняття та його значення для розуміння системи суб'єктів, відповідальних за реалізацію публічних функцій. Основними завданнями виконавчої влади виступають: забезпечення реалізації та належного виконання законів на всій території держави; гарантування прав і свобод

людини і громадянина; здійснення державно-правового регулювання в основних сферах суспільного життя (соціально-культурній, адміністративно-політичній, фінансово-економічній); сприяння задоволенню життєвих потреб населення; організація та надання адміністративних послуг.

Важливе місце у системі публічного управління посідають органи місцевого самоврядування. Їх система кореспондує з адміністративно-територіальним устроєм України, до елементів якого віднесено Автономну Республіку Крим, області, райони, міста, райони в містах, селища та села (ст. 133 Конституції України). Відповідно до ч. 1, 2 ст. 10 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» та ст. 140 Конституції України, до органів місцевого самоврядування, які в сукупності формують відповідну систему, належать сільські, селищні, міські, районні та обласні ради [144; 78]. Крім того, як слушно підкреслюється в юридичній літературі, характеристика органів місцевого самоврядування буде неповною без урахування суб'єктів (посадових осіб) та інших органів, що утворюються в їх межах або завдяки їхній діяльності. Насамперед йдеться про виконавчі органи рад – комітети, відділи, управління та інші структури, які створюються відповідними радами (ч. 1 ст. 11 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст. 140 Конституції України). Важливе значення мають також органи самоорганізації населення: сільські, селищні, міські, районні в місті (у разі їх створення) ради можуть за ініціативою жителів дозволяти створення будинкових, вуличних, квартальних та інших органів самоорганізації населення, наділяючи їх частиною власної компетенції, фінансів і майна (ч. 1 ст. 14 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р.).

Окрему групу суб'єктів становлять сільські, селищні, міські голови як посадові особи відповідних територіальних громад села (в тому числі добровільного об'єднання в одну територіальну громаду жителів кількох сіл), селища, міста (ч. 3 ст. 11, ст. 12 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»), а також старости – посадові особи місцевого

самоврядування, які представляють інтереси жителів села чи селища у виконавчих органах сільської, селищної або міської ради (ст. 14-1 Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад», ч. 1 ст. 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). При цьому законодавство не містить імперативної вимоги щодо обов'язкового запровадження посади старости місцевими радами об'єднаних територіальних громад, унаслідок чого на практиці окремі села чи селища можуть функціонувати без старости, а один староста може представляти інтереси мешканців кількох населених пунктів, що вже має місце за результатами проведених виборів. Крім того, не встановлено й чіткого строку, протягом якого місцева рада об'єднаної територіальної громади зобов'язана призначити вибори та обрати старост [153, с. 135].

Б.Б. Мельниченко підкреслює, що делегування повноважень в адміністративно-правовій сфері може проявлятися у чотирьох основних формах. По-перше, йдеться про випадки, коли нормативні акти дозволяють керівнику органу або його структурного підрозділу передати свої повноваження чи їх частину іншій посадовій особі. По-друге, делегування часто проявляється у взаємодії між місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування. По-третє, воно здійснюється всередині системи виконавчої влади між органами, що перебувають у відносинах підпорядкування; при цьому нормативно-правові акти дозволяють передавати повноваження досить широкому колу суб'єктів. По-четверте, як уже наголошувалося, делегування може здійснюватися і на користь приватних осіб – як фізичних, так і юридичних, які у результаті отримують можливість здійснювати певні функції публічного управління. Водночас такі суб'єкти виступають учасниками публічного управління лише у функціональному значенні, а межі їхньої діяльності чітко визначаються законом або актом делегування [6, с. 87–89].

Основними суб'єктами, що безпосередньо впливають на реалізацію праці працівників поліції є органи системи МВС.

На сучасному етапі до системи Міністерства внутрішніх справ України належать такі органи: безпосередньо Міністерство внутрішніх справ України та Національна гвардія України як військове формування, наділене правоохоронними повноваженнями.

У загальну структуру МВС України входять такі основні ланки:

апарат МВС України, до складу якого входять керівництво Міністерства (Перший заступник Міністра та три заступники Міністра), патронатна служба, 12 департаментів (організаційно-апаратної роботи; формування політики щодо підпорядкованих Міністрові органів влади та моніторингу; аналітичної роботи та організації управління; персоналу, організації освітньої та наукової діяльності; фінансово-облікової політики; інформації; комунікацій; юридичного забезпечення; внутрішнього аудиту; міжнародного співробітництва та європейської інтеграції; з питань режиму та службової діяльності; державного майна та ресурсів), 10 управлінь (документування службової діяльності; запобігання корупції та проведення люстрації; охорони здоров'я та реабілітації; ліцензування; моніторингу дотримання прав людини; взаємодії з Національною поліцією; взаємодії з Державною прикордонною службою України; взаємодії з Державною службою України з надзвичайних ситуацій; взаємодії з Державною міграційною службою України; взаємодії з Національною гвардією України) та 2 відділи (мобілізаційної роботи й організації бронювання; упровадження реформ);

Головний сервісний центр МВС та територіальні сервісні центри МВС, що виступають територіальними органами МВС, уповноваженими наданням адміністративних послуг населенню;

заклади вищої освіти та науково-дослідні установи, що належать до сфери управління МВС України: 8 закладів вищої освіти (Національна академія внутрішніх справ; Харківський національний університет внутрішніх справ; Луганський державний університет внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка; Львівський державний університет внутрішніх справ;

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ; Одеський державний університет внутрішніх справ; Донецький юридичний інститут МВС України; Національна академія Національної гвардії України) та 2 науково-дослідні установи (Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр; Державний науково-дослідний інститут);

заклади охорони здоров'я, інші установи та підприємства, що входять до сфери управління МВС України.

Підвищення результативності функціонування системи МВС України, узгодження її організаційної побудови та компетенції з сучасними суспільними потребами, інтеграційними процесами у світовому співтоваристві, а також належне забезпечення конституційних прав і законних інтересів працівників поліції, включно з гарантіями їх особистої безпеки, безпосередньо залежать від рівня організації та якості управління в системі МВС. Сучасний стан розвитку суспільства засвідчує, що ефективність діяльності будь-якої складної організаційної структури значною мірою зумовлюється професійним, науково обґрунтованим управлінням. Водночас за нинішніх умов правоохоронна система ще не в повному обсязі спроможна забезпечувати належну реалізацію прав і законних інтересів працівників поліції [40].

До кола основних проблем, які на сьогодні спостерігаються в системі управління МВС України та негативно позначаються на гарантуванні прав і законних інтересів поліцейських, можна віднести:

кадрові диспропорції та дефіцит кваліфікованих управлінських кадрів;
відсутність чітко сформульованих цілей і завдань діяльності;

низький рівень професіоналізму значної частини керівного складу і високий рівень корумпованості;

невідповідність існуючої моделі управління сучасним суспільно-політичним та правовим реаліям;

домінування застарілих, успадкованих із радянського періоду управлінських підходів і методик, формалізм у прийнятті рішень;

частий перерозподіл повноважень, безсистемна зміна пріоритетів діяльності, надмірна документальна звітність, бюрократизація управлінських процесів, дублювання функцій між підрозділами;

корупційні практики з боку посадових осіб, зловживання владними повноваженнями та орієнтація на досягнення особистих чи корпоративних інтересів;

недостатній практичний досвід значної частини працівників;

постійні перепризначення на рівнозначні посади, часта зміна керівництва як наслідок нестачі належно підготовлених управлінців, а також активне перешкоджання кар'єрному просуванню небагатьох високопрофесійних кадрів;

відсутність чітко вибудованої ієрархії управлінських дій та визначених пріоритетів у реалізації управлінських функцій;

неналежний рівень притягнення керівників до відповідальності за незаконні або неефективні рішення;

недосконалу систему оцінювання результатів діяльності, орієнтовану на формальні показники («паличну систему») тощо.

Працівник поліції може вступати в адміністративно-правові відносини і як приватна особа. У такому статусі його права доцільно поділяти на окремі групи залежно від сфери їх реалізації.

Фізичні та юридичні особи приватного права у публічно-владній сфері виступають контрагентами органів публічного управління, тобто приватна особа постає невладною стороною публічно-правових відносин. У науці адміністративного права приватну особу як суб'єкта адміністративних правовідносин пропонують розуміти по-різному. Частина дослідників вважає, що це фізична особа, яка на підставі норм адміністративного законодавства залучається до здійснення публічного управління, реалізації функцій виконавчої влади. Інші науковці тлумачать приватну особу ширше – як фізичну або юридичну особу, що бере участь в адміністративних процедурах [196].

У межах такого підходу виокремлюють кілька основних категорій приватних осіб:

заявник – особа, яка звертається до адміністративного органу із заявою, у тому числі з метою одержання адміністративної послуги;

адресат – особа, стосовно якої адміністративний орган ухвалює акт з власної ініціативи, зокрема в межах здійснення контрольних повноважень;

заінтересована особа – особа, що долучається до адміністративної процедури за власною ініціативою або за ініціативою адміністративного органу у зв'язку з тим, що рішення у справі може вплинути на її права чи законні інтереси;

скаржник – особа, яка подає до адміністративного органу скаргу на рішення, дії чи бездіяльність цього органу [2, с. 43].

У підручнику з адміністративного права приватну особу визначено як фізичну або юридичну особу, що діє від власного імені, поза межами офіційного (службового) статусу й не наділена владними повноваженнями [6, с. 110].

До складових системи прав приватної особи А.В. Чуб відносить права, що реалізуються нею з метою забезпечення її фізичного буття (і такими правами наділяються фізичні особи), а також права, що визначають її соціальне буття, що пов'язуються як з життєдіяльністю особистості, так і юридичних осіб приватного права. До підсистеми прав, що забезпечують соціальне буття відносяться суб'єктивні публічні права приватної особи [196].

Розмежування суб'єктивних публічних і суб'єктивних приватних прав у науковій літературі здійснюється за низкою критеріїв.

По-перше, відмінність простежується в характері їх об'єктів. Для суб'єктивних публічних прав типовими є об'єкти немайнового характеру, пов'язані з реалізацією владно-управлінських повноважень або участю особи у сфері публічного управління. Натомість суб'єктивні приватні права можуть стосуватися як матеріальних, так і нематеріальних благ, однак вони завжди

мають визначену майнову оцінку або економічну складову.

По-друге, специфіка виявляється у суб'єктному складі правовідносин. Реалізація суб'єктивних публічних прав передбачає участь сторони, наділеної владними повноваженнями, тобто суб'єкта публічної адміністрації. У приватноправових відносинах сторонами виступають фізичні та юридичні особи, які є формально рівними у своїх правах та обов'язках.

По-третє, різниться характер вимоги, що впливає із суб'єктивного права. У сфері приватного права уповноважена особа може вимагати певної поведінки від іншого приватного суб'єкта. У публічно-правових відносинах така вимога адресована органам публічної адміністрації або іншим суб'єктам, що здійснюють публічні функції, незалежно від форми власності. При цьому обов'язок відповідних органів задовольнити законний інтерес особи прямо встановлюється та гарантується державою і забезпечується можливістю застосування державного примусу, зокрема адміністративного. Така характеристика не є притаманною суб'єктивним приватним правам.

Отже, якщо у сфері приватного права держава здебільшого визначає межі допустимої поведінки та мінімізує власне втручання у приватну автономію, то у випадку суб'єктивних публічних прав вона, навпаки, наділяє особу додатковою юридичною можливістю вимагати від органів влади вчинення активних дій у встановленому законом порядку [94, с. 69].

А.В. Чуб акцентує увагу на важливій теоретичній проблемі: чи слід вважати суб'єктивне публічне право атрибутом виключно приватної особи як учасника публічно-правових відносин, що не наділена владними повноваженнями, чи ж суб'єкт, уповноважений на здійснення публічної влади, також може бути носієм суб'єктивних публічних прав [196].

Такий підхід є дискусійним. Частина науковців заперечує його, вважаючи, що в наведених прикладах маємо справу не з суб'єктивними правами у публічній сфері, а з правами індивіда у площині службово-трудова відносин; сама обставина, що ці трудові відносини виникають у сфері публічної служби, ще не перетворює їх автоматично на публічно-

правові. Разом із тим повністю поділяти таку позицію видається проблематичним. З одного боку, відносини публічної служби, на наш погляд, безумовно належать до системи публічно-правових відносин; з іншого – питання про доцільність виокремлення категорії «суб'єктивні публічні права службової особи» залишається відкритим і наразі не має однозначного вирішення в адміністративно-правовій доктрині [196].

Т.О. Мацелик пропонує розглядати різні варіанти об'єкта суб'єктивних публічних прав, зокрема: об'єктом права на отримання послуг від держави є дія органів державної влади, тоді як об'єктом права на невтручання в реалізацію політичних прав є власні дії суб'єкта [93, с. 48]. Узагальнюючи, можемо схарактеризувати об'єкт суб'єктивних публічних прав як комплексну категорію, що охоплює, з одного боку, дозволену об'єктивним правом поведінку особи – носія суб'єктивного права (звернення за адміністративною послугою, подання адміністративної скарги тощо), а з іншого – передбачену правом дію органу публічної влади, вчинення якої вимагає суб'єкт публічного права. Визначальною ознакою такої дії є те, що її реалізація сприяє задоволенню певних інтересів суб'єкта, які й становлять цільову спрямованість відповідного суб'єктивного публічного права.

Зміст категорії «приватні інтереси» щодо діяльності службових осіб конкретизовано в Законі України «Про запобігання корупції», де приватні інтереси визначено як будь-які майнові чи немайнові інтереси особи, у тому числі зумовлені її особистими, сімейними, дружніми чи іншими позаслужбовими стосунками з фізичними або юридичними особами, зокрема такі, що виникають у зв'язку з членством чи участю в діяльності громадських, політичних, релігійних та інших організацій [133].

Водночас законодавче визначення публічного інтересу в українському адміністративному праві досі відсутнє. Натомість законодавець оперує рядом суміжних за змістом понять. Так, Кодекс адміністративного судочинства України використовує термін «суспільні інтереси»; зокрема, у ч. 5 ст. 328 КАС України цей термін застосовується як один із критеріїв, що

обумовлюють наявність винятків, за яких не може бути відмовлено у касаційному перегляді адміністративної справи [70]. Категорія «державні інтереси» вживається в Законі України «Про прокуратуру», де вона виступає підставою для звернення прокурора до суду з позовом [148]. При цьому і суспільство, і держава, виходячи з логіки публічно-правової теорії, постають носіями не приватних, а саме публічних інтересів як узагальненої сукупності приватних інтересів. Однак питання про те, чи можуть поняття «суспільні інтереси», «державні інтереси» та «публічні інтереси» вживатися як синонімічні, залишається законодавчо не з'ясованим.

Єдину спробу нормативного оформлення дефініції публічного інтересу являє собою постанова Великої Палати Верховного Суду України від 13 лютого 2019 р. у справі № 810/2763/17, де його визначено як «важливі для значної кількості фізичних і юридичних осіб потреби, які, відповідно до законодавчо встановленої компетенції, забезпечуються суб'єктами публічної адміністрації. Тобто публічний інтерес є не чим іншим, як певною сукупністю приватних інтересів» [177].

У науковій літературі терміни «охоронюваний законом інтерес» та «законний інтерес» зазвичай розглядаються як рівнозначні за змістом. Обидва поняття доволі широко вживаються у нормативно-правових актах, зокрема в Законі України «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» від 9 квітня 2015 року [134], у ст. 4 Закону України «Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор» від 14 липня 2020 року [132] тощо.

З огляду на те, що коректне тлумачення цих категорій має принципове значення для повної та належної реалізації прав і свобод людини і громадянина, Конституційний Суд України у одному зі своїх рішень надав офіційне тлумачення поняття «охоронюваний законом інтерес». Під ним Суд запропонував розуміти прагнення особи до користування певним

матеріальним та/або нематеріальним благом, яке, будучи зумовленим загальним змістом об'єктивного права і прямо не закріпленим у формі суб'єктивного права, постає як простий легітимний дозвіл. Такий інтерес є самостійним об'єктом судового захисту та інших форм правової охорони з метою задоволення індивідуальних чи колективних потреб, що не суперечать Конституції та законам України, суспільним інтересам, засадам справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим принципам [163].

На думку В. М. Бевзенка та Р.С. Мельника, законними можуть бути як приватні, так і публічні інтереси; до того ж саме ця характеристика робить інтереси об'єктом юридичного захисту, покладаючи на державу в особі представників публічної влади обов'язки щодо дотримання і врахування цих інтересів у своїй діяльності [98, с. 37].

О.В. Чуб зазначає, що суб'єктом досліджуваних прав виступає приватна особа, об'єктом – поведінка або самої особи – суб'єкта права, або суб'єкта публічної влади; зміст суб'єктивного права становить можливість діяти у певний спосіб, а форму – правова норма, реалізація якої пов'язана з виникненням публічно-правового правовідношення; метою реалізації суб'єктивного публічного права виступає сприяння законним інтересам приватної особи [196].

З одного боку, суспільство очікує від працівників поліції взірцевої поведінки «ідеального громадянина» – людини, готової пожертвувати власними інтересами заради безпеки й добробуту інших. З іншого боку, такі підвищені вимоги та постійний суспільний запит на бездоганну морально-етичну поведінку формують для поліцейських стан хронічної психологічної напруги.

Специфіка діяльності поліцейського полягає також у тому, що вона часто пов'язана з необхідністю обмеження прав і свобод громадян, у зв'язку з чим особливі права та обов'язки працівників поліції підлягають детальній регламентації у спеціальних нормативно-правових актах. До числа статусних

повноважень поліцейського належать, зокрема, право перевіряти документи у громадян і посадових осіб, затримувати та тримати під вартою окремі категорії осіб, здійснювати особистий огляд, безперешкодно входити до приміщень і на території, що належать фізичним та юридичним особам (у передбачених законом випадках), використовувати транспортні засоби й засоби зв'язку громадян та юридичних осіб для службових цілей, а також застосовувати фізичну силу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю. Зазначений комплекс повноважень закріплений, зокрема, у ст. 45 Закону України «Про Національну поліцію» [146].

Однією з ключових ознак правового статусу поліцейського є те, що реалізація його прав та виконання обов'язків не обмежуються виключно часом і місцем безпосереднього несення служби. Під службовою діяльністю при цьому розуміють не лише виконання посадових функцій, наказів і розпоряджень керівництва, а й інші дії, спрямовані на захист життя, здоров'я та гідності людини, а також на забезпечення громадського порядку і громадської безпеки.

Поліцейський під час виконання службових обов'язків перебуває під захистом держави, проте у разі вчинення протиправних дій чи бездіяльності, а також недобросовісного виконання покладених на нього обов'язків, несе юридичну відповідальність відповідно до вимог чинного законодавства [1, с. 151].

Важливою гарантією правового статусу поліцейського є заборона використовувати надані йому законом повноваження для виконання обов'язків, які не віднесені до його компетенції. Загалом, як підкреслює І.А. Іваниця, правовий статус поліцейських, гарантії та процедури його реалізації, а також механізм проходження служби відзначаються достатньо детальною та розгорнутою нормативною регламентацією [58].

Питання врегулювання державно-службових відносин, які не охоплені спеціальними службовими інструкціями, вирішуються на основі норм трудового права. Водночас державно-службові відносини, що виникають у

зв'язку з діяльністю Національної поліції та інших структур системи МВС України, посідають особливе місце в системі публічної служби. Це зумовлено тим, що специфічна роль цих органів у державному апараті потребує формування спеціалізованої законодавчої бази, яка враховує особливості їх статусу, функцій та умов служби [1, с. 48]. З урахуванням обсягу та характеру повноважень, якими наділені правоохоронні органи, питання організації публічної служби в системі МВС України мають насамперед визначатися рамковим законом про публічну службу. У такому законі доцільно закріпити, зокрема, визначення публічної служби в цих органах, її завдання, принципи функціонування та різновиди; поняття посади, систему класифікації посад і кваліфікаційні вимоги до них; правовий статус службовця; порядок реалізації його прав, засади дисциплінарної відповідальності, механізми правового й соціального захисту, а також інші аспекти, що стосуються державно-службових відносин у системі МВС України [15, с. 95–99].

С. Гріффін і Т. Бернارد пояснюють використання правоохоронцями надмірної сили теорією гніву, вказуючи на те, що поліцейські відчують хронічне фізіологічне збудження, подібне до стресу, що призводить до того, що вони частіше бачать загрози і реагують на ці загрози, ніж інші люди (стресові ситуації призводять до неправильного тлумачення подразників як загрозливих, а отже, і до агресивної реакції) [208]. На думку цих авторів, така поведінка є наслідком соціальної ізоляції, а також відчуття стресу (що може призвести до вигорання), ризику та потенційної загрози, що відчують правоохоронці у своїй роботі [110].

З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль акцентують увагу на специфічному характері професійної діяльності поліцейських, оскільки вона супроводжується значною кількістю ситуацій, що відзначаються високою негативно-емоційною насиченістю та когнітивною складністю міжособистісної взаємодії. Це, у свою чергу, вимагає від працівника поліції значних зусиль для встановлення довірливих стосунків, уміння врівноважувати емоційну

напруженість ділового спілкування з об'єктами професійної комунікації та зберігати самоконтроль у конфліктних чи критичних обставинах. Особливості умов служби в Національній поліції України виявляються у ризиконебезпечному характері діяльності з непередбачуваними наслідками (поранення, травмування), постійному контакті з асоціальними елементами, тривалому психічному й фізичному перевантаженні. Сукупність цих чинників нерідко зумовлює порушення психічної діяльності працівників поліції, розвиток посттравматичних розладів, схильність до девіантної поведінки, формування професійної деформації, зростання рівня конфліктності та агресивності [65].

На думку дослідників, ключовою передумовою формування синдрому «емоційного вигорання» у працівників Національної поліції України є внутрішній конфлікт між професійними та кваліфікаційними вимогами, які висуває МВС України, привабливістю обраної роботи, особистими очікуваннями поліцейського та його реальними можливостями. З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль розглядають синдром емоційного вигорання як реакцію організму та психіки працівника поліції на тривалий вплив стресових чинників середньої інтенсивності, зумовлених професійною діяльністю; як наслідок некерованого, зтяжнього стресу; як психічний стан, що характеризується відчуттям емоційної спустошеності та втоми, пов'язаних із виконанням службових обов'язків, та поєднує в собі емоційну виснаженість, деперсоналізацію й редукцію професійних досягнень. Водночас цей синдром розглядається ними як різновид і передумова професійної деформації особистості [65].

Стан адміністративно-правового забезпечення прав і законних інтересів працівників поліції чітко проявляється у результатах порівняльного аналізу стрес-факторів, що зумовлюють психоемоційне вигорання поліцейських у різних країнах.

Іноземні дослідники, вивчаючи професійну діяльність поліцейських Великої Британії, США та Німеччини, виокремлюють низку характерних

стресогенних чинників. До них належать ситуації, пов'язані з особливою небезпекою та високим рівнем психологічної напруги: захоплення заручників і їх звільнення; протидія озброєному злочинцеві; участь у припиненні масових заворушень; небезпечні конфронтації з об'єктами професійної діяльності; невизначеність щодо підтримки напарника; вчинення дій поза межами правового поля; загибель напарника під час виконання службових завдань; застосування вогнепальної зброї на ураження; випадки вбивства, скоєного поліцейським; отримання поранень чи каліцтв під час несення служби або виконання професійних завдань; протидія організованим злочинцям; робота в умовах підвищеного ризику для життя; суїцид колеги; забезпечення правопорядку під час масових протестів; застосування фізичної сили, спеціальних засобів та летальної зброї.

Усі ці фактори створюють постійне емоційне напруження та виснаження, що потребує належних правових, організаційних та психологічних механізмів їх нейтралізації – і саме рівень адміністративно-правового забезпечення визначає, наскільки ефективно така підтримка реалізується в конкретній країні [65].

В Україні цей перелік розширюється за рахунок обставин, що свідчать про системне порушення суб'єктивних особистих прав поліцейських.

За результатами проведеного З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль анкетування виокремлено найбільш типові екстремальні та стресові ситуації з якими досить часто зіштовхуються працівники Національної поліції України. Працівники кримінальної поліції найчастіше зіштовхуються з наступними стресогенними ситуаціями, а саме: комунікація з представниками кримінальної субкультури; необхідність опрацювання значної низки справ; конфліктне, а подеколи й агресивне спілкування з рецидивістами; конфліктне спілкування з об'єктами професійної діяльності; хронічна втома та виснаженість; неможливість приділяти увагу сім'ї [65].

Працівники патрульної поліції найчастіше зіштовхуються з наступними стресогенними ситуаціями як: довготривале спілкування з

асоціальними елементами та неадекватними людьми; комунікація з агресивними громадянами під час проведення масових заходів; застосування заходів фізичного примусу, спецзасобів та зброї на враження; потреба самотійно приймати рішення за відсутності інформації та часу; низький рівень згуртованості у групі [65].

Для працівників поліції охорони, спеціальної поліції та поліції особливого призначення притаманні наступні ситуації стресогенного характеру, а саме: загибель колег по службі; отримання каліцтва чи поранення; застосування заходів фізичного примусу, спецзасобів, зброї на враження; затримання злочинців; довготривале спілкування з неадекватними громадянами; опрацювання водночас значного обсягу інформації; хронічна втома та виснаженість; спілкування із засудженими чи рецидивістами; подеколи конфліктне спілкування з безпосередніми керівниками та об'єктами професійної діяльності; низький рівень згуртованості у групі; спостереження за людськими втратами; відсутність часу для прийняття рішення [65].

З.Р. Кісіль та Р.В. Кісіль доходять висновку, що, по-перше, зміст і умови професійної діяльності працівників поліції, а також специфіка покладених на них завдань безпосередньо визначають характер функціонального стану організму правоохоронця й, відповідно, впливають на ефективність виконання службових обов'язків. По-друге, високий рівень стресогенних чинників, їх надмірна інтенсивність і тривалість можуть призводити до емоційного вигорання, у тому числі до виникнення професійних деформацій. По-третє, емоційне вигорання розглядається насамперед як динамічний процес, що формується під впливом тривалих стресів за умов недостатнього контролю та саморегуляції з боку поліцейського щодо власного функціонального стану. По-четверте, виникнення та розвиток емоційного вигорання у працівників поліції зумовлюється комплексом взаємопов'язаних детермінант професійного, організаційного та особистісного характеру, які безпосередньо корелюють зі

специфікою правоохоронної діяльності [65].

Численними є випадки звільнення працівників поліції з роботи через викриття проблем із захистом прав патрульних, погане забезпечення, вимагання встановлених планів по кількості протоколів для водіїв від керівництва патрульних. І деяких випадках їм вдається поновитись на роботі, що доводить факт законності їх дій щодо захисту своїх прав.

Ситуація із незадоволенням молоді, що працює в поліції є результатом того, що відносини у поліції, на думку окремих працівників поліції, зокрема між рядовими співробітниками і керівництвом, залишились «міліцейськими»: маніпуляції з зарплатами, кумівство, вимагання з підлеглих долі з хабарів, замовчування проблем і усунення від посад незгодних із керівництвом тощо [201].

Третім елементом структури адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є адміністративно-правова норма. У загальному вигляді під адміністративною нормою розуміють обов'язкове правило поведінки, що встановлене й охороняється державою, метою якого є регулювання суспільних відносин, що виникають, змінюються та припиняються у сфері публічного управління [74, с. 48]. Основні ознаки адміністративно-правової норми такі: 1) вона встановлюється Конституцією та іншими законами України, Загальною декларацією з прав людини ООН, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод Ради Європи, іншими ратифікованими Верховною Радою України міжнародними правовими актами, підзаконними нормативними правовими актами публічної адміністрації; 2) її зміст зумовлений своєрідністю становища суб'єктів і об'єктів управління у публічному праві: суб'єкти публічного управління наділені юридично-владними повноваженнями, а об'єкти управління зобов'язані виконувати їхні законні вимоги; 3) вона визначає міру встановленої свободи для об'єктів публічного управління, які не є владними, та суворо регламентовані дії для суб'єктів публічної адміністрації; 4) через її опосередкування забезпечуються публічні права й свободи людини і

громадянина, нормальне функціонування громадянського суспільства та держави; – за її порушення застосовується державний примус [4, с. 30–31; 99].

На сьогодні в Україні діє ряд нормативно-правових актів, які визначають основні права працівника поліції.

Першим нормативно-правовим актом, що визначає права працівників поліції є Конституція України. Виходячи з того, що згідно Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, то усі визначені Конституцією права громадянина належать і працівникові поліції. Такими правами є право на життя, здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку (ст. 3,4); невідчужуваність та непорушність, невичерпність прав людини (ст. 21, 22); невід'ємне право на життя право на захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань (ст. 27) [78];

Друга група це ратифіковані міжнародні документи, що визначають засади реалізації прав працівників поліції.

Третю групу представляють кодекси та закони України, що визначають загальні правила реалізації та захисту суб'єктивних приватних та суб'єктивних публічних прав громадян.

Четверта група нормативно-правових актів представлена Законом України «Про Національну поліцію», яким визначені професійні повноваження, а також суб'єктивні приватні та суб'єктивні публічні права працівників поліції. До основних статей, що конкретизують реалізацію конституційних прав працівників поліції слід віднести такі групи норм:

- 1) ті, що визначають права, пов'язані із реалізацією службових повноважень
- 2) ті, що характеризують соціальний статус працівника поліції та визначають економічні та соціальні гарантії захисту їх інтересів та інтересів членів їх сімей.

П'ята група нормативно-правових актів визначає особливості реалізації

положень Закону України «Про Національну поліцію» в частині прав працівників поліції.

Шоста група – це підзаконні нормативно-правові акти МВС, що регламентують реалізацію прав працівників поліції.

Сьома група – це підзаконні нормативно-правові акти інших відомств, що визначають порядок реалізації непрофесійних прав працівників поліції при реалізації їх статус як фізичної особи та громадянина.

Восьма група включає судові рішення, що мають обов'язковий характер для всіх органів публічної влади, фізичних та юридичних осіб.

Дев'ята група це акти індивідуальної дії, що визначають порядок реалізації прав та законних інтересів конкретних працівників поліції.

У статті 1 Конституції України закріплено, що Україна є не лише демократичною та правовою, а й соціальною державою.

Центральною ідеєю правового регулювання, яка має бути покладена в основу практичної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, є пріоритет захисту соціальних прав та соціальна спрямованість державної політики. Її зміст полягає у забезпеченні підтримки й турботи, особливо у випадках, коли людина не може самотійно задовольнити свої життєві потреби у достатньому обсязі. Ефективність соціальної політики держави загалом залежить від створення належних, всебічних умов для реалізації цього права кожною особою [95, с. 14-15]. Реалізація цього виду функції держави включає також, на наш погляд, необхідність державного регулювання діяльності громадських організацій, і в першу чергу правозахисних. Оскільки вони можуть стати гідними помічниками у сфері забезпечення прав як фізичних так і юридичних осіб, і допоможуть підтримувати якісний рівень правосвідомості в державі.

За наявності ефективного механізму реалізації й захисту соціальних прав має бути заінтересована держава в цілому, а також кожен її орган, службова й посадова особа. Адже демократична, соціальна і правова держава існує саме для того, щоб утверджувати й захищати основні соціальні права та

свободи людини і громадянина. У цьому сенсі інтереси самозбереження і самореалізації особи та інтереси демократичної держави збігаються, що підкреслює їхню взаємну залежність і взаємну відповідальність [95].

У статті 1 Конституції України закріплено, що Україна є не лише демократичною та правовою, а й соціальною державою. На думку В.В. Мацокіна, соціальною є держава, яка прагне забезпечити кожному громадянину гідні умови існування, соціальну захищеність, можливість участі в управлінні виробництвом, а в ідеалі – приблизно рівні життєві шанси, можливості та передумови для самореалізації особистості. Соціальна сутність держави полягає у її спроможності забезпечувати – у процесі функціонування та розвитку – задоволення базових потреб всього суспільства, а також створювати умови для максимально можливого, у наявних конкретно-історичних обставинах, задоволення потреб та інтересів окремих соціальних груп і спільнот [95].

Центральною ідеєю правового регулювання, яка має бути покладена в основу практичної діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, є пріоритет захисту соціальних прав та соціальна спрямованість державної політики. Її зміст полягає у забезпеченні підтримки й турботи, особливо у випадках, коли людина не може самостійно задовольнити свої життєві потреби у достатньому обсязі. Ефективність соціальної політики держави загалом залежить від створення належних, всебічних умов для реалізації цього права кожною особою [154, с. 8-9].

О.В. Ряшко та О.Р. Гуменюк наголошують, що працівники ОВС виконують важливу соціально-правову функцію: захищаючи життя, права та свободи людей, вони часто ризикують життям. Тому важливо, щоб суспільство справедливо і адекватно оцінювало їхню діяльність [170].

Г.М. Петрова, проаналізувавши правове регулювання етичних засад професійної діяльності поліцейських, доходить висновку, що в національному законодавстві низка концептуально важливих аспектів – передусім закріплення прав та соціальних гарантій поліцейських, належні

умови праці й належний рівень професійної підготовки – потребують чіткішого нормативного формулювання, подальшого доопрацювання та деталізації [121].

Аргументуючи доцільність посилення ролі неурядових правозахисних організацій у механізмі забезпечення та захисту прав учасників правовідносин, звернімося до позиції В.В. Мацокіна. Учений пропонує таке визначення конституційно-правового механізму забезпечення права громадян України на достатній життєвий рівень: це система правових норм, що встановлюють правові засади й порядок досягнення всіма верствами населення та окремими їх категоріями достатнього життєвого рівня, а також сукупність державних і недержавних інституцій, на які покладається обов'язок створювати належні умови для досягнення такого рівня, гарантувати його для непрацездатних осіб і недопускати зниження життєвого рівня громадян нижче визначеного мінімуму за умов постійного та систематичного контролю як за діяльністю відповідних суб'єктів, так і за фактичним рівнем життя різних категорій населення [95, с. 4]. При цьому дослідник, по суті, покладає однаковий обсяг відповідальності за забезпечення достатнього життєвого рівня як на державні, так і на недержавні структури, до яких, очевидно, слід віднести й неурядові правозахисні організації.

Відповідно до концепції В.В. Мацокіна, зазначений механізм охоплює два взаємопов'язані блоки – нормативно-правовий та організаційно-інституційний. У межах його теоретичної моделі до ключових елементів конституційно-правового механізму забезпечення права на достатній життєвий рівень належать:

1. система законодавчих актів, що закріплюють соціальні права громадян, передусім право на достатній життєвий рівень;
2. сукупність міжнародно-правових документів, які встановлюють міжнародні стандарти цього права та ратифіковані Україною;
3. правові акти органів виконавчої влади, спрямовані на реалізацію права

людини на достатній життєвий рівень;

4. спеціально створені державні органи та установи, що безпосередньо опікуються питаннями забезпечення відповідного права;
5. система громадських організацій і рухів, покликана сприяти задоволенню соціальних потреб громадян;
6. цільові програми соціально-економічного розвитку;
7. спеціальні соціальні фонди, що формуються шляхом об'єднання матеріальних і фінансових ресурсів державних органів, громадських об'єднань, рухів та окремих громадян [95, с. 15–16].

Як бачимо, п'ятий і сьомий елементи безпосередньо окреслюють роль неурядових правозахисних організацій у конституційно-правовому механізмі забезпечення одного з базових соціальних прав – права на достатній життєвий рівень. Через закріплені в цих положеннях функції, повноваження та форми залучення громадських інституцій визначається їх значення як додаткового гаранта реалізації цього права, а також як важливого інструмента громадського контролю за діяльністю органів державної влади у соціальній сфері.

Таким чином, правовий статус працівника поліції свідчить про дуальність її природи в частині прав та законних інтересів: адміністративно-правовий статус громадянина, людини та представника влади, правоохоронних органів.

Зміст правового статусу в межах загальнотеоретичних досліджень складається із сукупності основних суб'єктивних прав та обов'язків, що належать громадянину і визначають його найбільш загальне правове відношення з державою.

До статусних прав працівників поліції належать, зокрема, такі повноваження: перевірка в громадян і посадових осіб документів, що посвідчують особу чи підтверджують певний правовий статус; затримання та тримання під вартою окремих категорій осіб у випадках, передбачених законом; здійснення особистого огляду та огляду речей; безперешкодне

входження в приміщення і на територію, що належить фізичним та юридичним особам, у передбачених чинним законодавством випадках; використання в службових цілях транспортних засобів і засобів зв'язку громадян та юридичних осіб; застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї відповідно до вимог закону.

Забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції засобами адміністративного права охоплює низку взаємопов'язаних елементів: 1) об'єкт забезпечення (права, свободи та законні інтереси працівників поліції); 2) суб'єкти забезпечення (органи публічної влади, їх посадові особи, інші уповноважені суб'єкти); 3) адміністративно-правові норми, що регламентують статус працівників поліції; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) засоби й способи реалізації прав та законних інтересів працівників поліції; 6) механізми захисту їхніх прав, свобод і законних інтересів.

Адміністративно-правове забезпечення прав та законних інтересів поліцейських – це регламентована нормами адміністративного права системна діяльність органів публічної влади, їх посадових осіб, а також громадських організацій, юридичних і фізичних осіб, спрямована на реалізацію покладених на них функцій, повноважень та обов'язків з метою створення оптимальних умов для неухильного виконання правових приписів і належної реалізації прав та законних інтересів поліцейських під час несення служби та поза нею, з урахуванням гарантій і обмежень, установлених законодавством.

1.3. Аксіологія адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні

Термін «аксіологія» (від грец. *axia* – цінність і *logos* – слово, вчення) означає вчення про цінності, їх походження, сутність, функції, типи та види. У традиційному розумінні аксіологія розглядається як розділ філософського знання, зорієнтований на розв'язання проблем, пов'язаних із обґрунтуванням

загальнозначущого теоретичного знання та практичної моральної дії, а також із визначенням критеріїв, за якими ті чи інші явища визнаються цінними для людини й суспільства [112]. Аксиологія – це спеціальна філософська дисципліна, що досліджує та аналізує проблеми цінності, розкриває їхню природу, структуру, функції та роль у житті людини й суспільства. Вона зосереджується на виявленні критеріїв, за якими визначається цінність певних явищ, процесів або норм, а також на з'ясуванні місця цінностей у системі світогляду та соціальної практики [170].

Аналіз цінностей є однією з фундаментальних проблем гуманітарного та соціально-наукового пізнання. Він відіграє ключову роль не лише у філософських дослідженнях, а й у соціологічних, психологічних, етнологічних та інших наукових концепціях, формуючи основу розуміння соціокультурних процесів. Центральною проблемою аксиології виступає обґрунтування можливості існування цінностей у структурі буття загалом, а також визначення їхнього зв'язку з предметною реальністю.

Багатоманітність трактувань поняття «цінність» зумовлена різними підходами до розв'язання питань про співвідношення онтологічного та гносеологічного, соціологічного, об'єктивного й суб'єктивного, матеріального й ідеального, індивідуального та суспільного в оцінці змісту ціннісних систем. Саме ці відмінності породжують широку палітру аксиологічних інтерпретацій, що по-різному пояснюють структуру, місце та роль цінностей у соціокультурному просторі.

Отже, аксиологія оперує комплексом концепцій, які дозволяють не лише визначити природу цінностей, а й зрозуміти механізми їх впливу на поведінку особистості, формування суспільних норм і культурних моделей [112].

У системі будь-яких ціннісних ієрархій право посідає власне, визначене місце. У різних типах суспільства його значущість може варіюватися — від провідної до допоміжної, однак незалежно від цього визнання права як соціальної цінності є обов'язковою умовою його реального функціонування.

Без такого аксіологічного сприйняття право втрачає свою регулятивну та легітимаційну силу.

Правові цінності, подібно до інших соціальних цінностей, відзначаються багатоманітністю. Вони можуть безпосередньо впливати на морально-емоційну та духовну сферу особистості, формуючи її світоглядні орієнтири, або ж залишатися переважно у площині раціонального осмислення, впливаючи головним чином на інтелектуальне сприйняття соціальної реальності. У першому випадку доцільно говорити про змістовний характер правових цінностей, оскільки вони інтегруються у внутрішній світ людини та стають частиною її переконань. У другому — про їх формальний характер, коли право сприймається передусім як система норм і процедур, що регламентують поведінку, не набуваючи глибокого особистісного значення.

Формальні правові цінності не залежать від конкретного змісту приписів і дозволів правових норм і притаманні будь-якій правовій системі, оскільки зумовлюються її внутрішніми (іманентними) цілями та способом функціонування. У першій третині ХХ століття аксіологія пережила період інтенсивного розвитку: ціннісне вчення про людину, суспільство та культуру дало змогу поглянути на них «зсередини» і відносно незалежно від соціально-економічних та ідеологічних упереджень. Саме тому аксіологічний підхід органічно утвердився не лише в соціокультурному, а й у політико-правовому вимірі [112].

Система цінностей – це модель цінностей суспільства або групи, в якій цінності взаємопов'язані таким чином, що кожна з них підсилює іншу, утворюючи тим самим узгоджене ціле. Цінності є вже не засобом, а метою, не сущим, а належним [112].

Специфіка цінностей, особливості їх прояву та функціонування в суспільстві визначаються насамперед міжсуб'єктними відносинами, а не відносинами «суб'єкт – об'єкт». Саме в площині взаємодії між суб'єктами різного рівня цінності набувають змісту та реалізуються. Натомість

ставлення суб'єкта до об'єкта з огляду на його значущість визначає специфіку оцінки, а не саму цінність. Це дозволяє чітко розмежувати поняття «оцінка» як суб'єктно-об'єктне відношення та «цінність» як характеристику найбільш загальних типів взаємодії між суб'єктами – від окремої особи до суспільства в цілому, – що виконує зворотну, нормативно-регулятивну функцію в соціальній системі.

При цьому йдеться не лише про взаємовідносини між особистістю та суспільством, на чому зазвичай акцентує література, а про всю багатоманітність міжлюдських відносин, у межах яких цінності набувають реального змісту й впливу на поведінку, комунікацію та соціальний порядок [112].

Особливо великого значення набувають такі цінності, як життя людини, її права, свобода, повага, честь, гідність та інші. Це фундаментальні категорії не тільки етики, але й права. Серед засадничих прав і свобод людини, проголошених у Конституції України, особливе місце посідає право на повагу до її законних прав, честі, гідності та достоїнства. Отож, вимоги Основного Закону держави зобов'язують усіх працівників ОВС суворо дотримуватися законності, справедливості й відповідальності у своїй професійній діяльності. Соціально-етичні цінності, які існують в українському суспільстві, орієнтують правоохоронні органи держави на формування у сучасних правоохоронців нової моделі і стратегії в службово-професійній діяльності, в основі якої повинен бути принцип «служіння закону», «служіння народу» [170]. Важливе місце у професійній діяльності працівників поліції посідає проблема формування та розвитку їхніх ціннісних орієнтацій. Саме морально-психологічні установки визначають спрямованість особистості поліцейського, впливають на його пріоритети, поведінку та вибір ціннісних орієнтирів у службово-професійній діяльності. Від того, які цінності покладено в основу професійної мотивації – повага до прав людини, почуття справедливості, відповідальність, гуманізм – залежить здатність поліцейського діяти відповідно до етичних стандартів, вимог

законності та завдань демократичної, правової держави.

Таким чином, ціннісні орієнтації працівників поліції формують внутрішній регулятор їхньої поведінки, визначають стиль службової взаємодії, якість прийняття рішень та рівень довіри громадян до правоохоронної системи загалом.

М.Б. Палій у своєму дисертаційному дослідженні обґрунтовує, що в умовах становлення громадянського суспільства та формування в Україні демократичної, правової держави вагомим елементом правоохоронної діяльності виступає її аксіологічно-духовна зумовленість. Аксіологічна і, ширше, світоглядна культура працівника органів внутрішніх справ є важливим чинником розвитку українського суспільства ХХІ століття, оскільки безпосередньо впливає на всі без винятку сфери його функціонування, у тому числі й на сферу правоохоронної діяльності. Враховуючи, що процеси гуманізації державотворення і правотворчості в Україні відбуваються в украй складних умовах збройного конфлікту на сході держави, політичної, соціально-економічної та духовно-моральної кризи, перед правоохоронними органами постає завдання глибинного реформування їхньої діяльності з урахуванням ціннісної (аксіологічної) мотивації [116].

О.В. Ряшко та О.Р. Гуменюк підкреслюють, що працівники органів внутрішніх справ виконують важливу соціально-правову місію: забезпечуючи охорону життя, прав і свобод людини, вони нерідко наражаються на небезпеку для власного життя і здоров'я. За таких умов особливої ваги набуває справедлива й адекватна оцінка їхньої діяльності з боку суспільства. Водночас рівень авторитету та суспільного іміджу міліції (поліції) значною мірою зумовлений особистими якостями кожного працівника – його морально-етичними (зокрема сформованими на християнських засадах) переконаннями, професійною компетентністю, відповідальністю, системою ціннісних орієнтацій. Тільки неухильне дотримання законності, реальне забезпечення стабільного громадського порядку й безпеки особи, захист її прав, свобод, честі й гідності можуть стати

запорукою інтеграції України та її правоохоронних органів до Європейського Союзу, де утверджено високі соціально-правові та моральні стандарти [170].

С.І. Субота пов'язує аксіологічні засади правоохоронної діяльності в умовах розбудови громадянського суспільства з її призначенням: у результаті здійснення правоохоронної функції досягаються суспільна злагода, стабільність, створюються належні умови для гідного й безпечного існування кожної особи та громадянського суспільства загалом. У загальному вигляді метою правоохоронної діяльності є забезпечення і підтримання правопорядку в державі та суспільстві, а також охорона прав, свобод і законних інтересів громадян. В аксіологічному вимірі її цінність полягає у сприянні реалізації приписів норм права всіма суб'єктами правовідносин, охороні суб'єктивних прав і забезпеченні реальної дії принципу верховенства права. Однією з важливих аксіологічних засад правоохоронної діяльності є її «всеосяжний» характер щодо суб'єктів, які порушують (або порушили) норми права у сфері прав і свобод людини та громадянина: правоохоронна діяльність покликана захищати суб'єктів громадянського суспільства від протиправних посягань як з боку державних органів, так і з боку інших учасників правовідносин [182].

Цінності, що формують підґрунтя життєдіяльності людини та спрямовують її самореалізацію в професійній сфері (зокрема честь, мужність, хоробрість, відвага, гуманізм), відіграють істотну роль у підвищенні рівня мотивації виконання службових обов'язків. Професійна поведінка працівника поліції має постійно співвідноситися з системою його внутрішніх (особистісних) і зовнішніх (загальнолюдських) цінностей, що є передумовою її визнання соціально прийнятною, професійною та успішною [110].

На думку М.Б. Палія, професійний рівень фахівця органів внутрішніх справ залежить насамперед від якості його спеціальної освіти, ступеня сформованості правового світогляду, правосвідомості, а також від наявності чітко вибудованої та реально втілюваної у практичній діяльності ієрархії цінностей. За сучасних умов і суспільство, і держава висувають підвищені,

концептуально обґрунтовані вимоги як до правоохоронної діяльності загалом, так і до її суб'єкта зокрема. Виконання покладеної на працівників правоохоронних органів відповідальної місії перед державою, суспільством і власною професійною честю можливе лише за умови належного рівня духовно-морального виховання, високої професійної компетентності, розвиненої самодисципліни, поваги до права, сформованої правосвідомості й правової культури фахівця [116].

За сучасних умов реформування правоохоронної сфери актуальності набуває аксіологічний підхід до навчання, який є своєрідним мостом між теорією та практикою [188].

Г.М. Петрова вибудовує, на її думку оптимальну модель місії поліції, що може бути виражена формулою: «Поліцейські служать народу України, задовольняючи його потреби в послугах держави». Ця місія на думку Г.М. Петрової реалізується через цінності, які є змістовним, сутнісним наповненням принципів, що взаємообумовлюють та взаємодіють. Причому виявлення ціннісних підвалин діяльності поліції надає осмисленості та змістовної наповненості правоохоронній діяльності. Беззаперечно слід підтримати висновки цієї вченої, що основні цінності професійної діяльності поліцейського це верховенство права, гуманізм, професіоналізм [121].

Головні цінності роботи працівників правоохоронних структур, у тому числі працівників поліції визначені у його присязі. Відзначається патріотично-аксіологічним змістом, зауважують О.О. Кравчук та І.Б. Остащук, звернення в текстах присяг до загальнолюдських цінностей – честі, гідності, вірності, чесності, сумлінності, дисциплінованості [82].

Текст присяги поліцейського визначено Законом «Про Національну поліцію»: «Я, (прізвище, ім'я та по батькові), усвідомлюючи свою високу відповідальність, урочисто присягаю вірно служити Українському народові, дотримуватися Конституції та законів України, втілювати їх у життя, поважати та охороняти права і свободи людини, честь держави, з гідністю нести високе звання поліцейського та сумлінно виконувати свої службові

обов'язки» [146].

Із наведеного видно, що це присяга на вірність Українському народу, яка є доволі лаконічною. На стислість присяги, в порівнянні з Присягою працівника органів внутрішніх справ 1991 р., що діяла до 2015 р. (до створення Національної поліції України органами внутрішніх справ вважалася міліція), вказує адвокат І. Головань, який наголошує, що в Присязі поліції відмовилися від формулювання «мужньо і рішуче, не шкодуючи своїх сил і життя» (Головань, 2015). Присяга працівника органів внутрішніх справ 1991 р., справді, містила клятву мужньо і рішуче, не шкодуючи своїх сил і життя, боротися із злочинністю, захищати від протиправних посягань життя, здоров'я, права й свободи громадян, державний устрій і громадський порядок [135]. Загалом, ці дві присяги можуть бути прикладами двох різновидів – розлогої (деталізованої) і лаконічної присяг. В Присязі працівника органів внутрішніх справ містилось, зокрема, і посилення «Якщо ж я порушу цю Присягу, то хай мене покарають за всією суворістю закону» [135].

М. Маськовіта вказує, що тексти сучасних присяг поліцейських зазвичай характеризуються стислістю, конкретністю і відсутністю в них вказівок на заохочення чи покарання особи, що складає присягу. Цікавими є висновки вченої, що за результатами дослідження текстів присяги поліцейських різних країн, виділяє в них основних складники: 1) обов'язок виконання повноважень, обов'язок захищати права і свободи людини, 2) обов'язок дотримання законодавства, 3) принципи професійної етики. Всі ці складники є і в тексті сучасної присяги поліцейського України [92].

Новіков М.М., Погрібний І.М. вважають, що внутрішня оцінка поліцейського повинна відбивати ціннісну оцінку як його поведінки, так й інших працівників поліції під час виконання ними службових обов'язків; ціннісну оцінку поведінки поза службою. Окрім цього, ним має усвідомлюватися, що будь-які його дії у службовий та позаслужбовий час визначають репутацію не тільки кожного окремого працівника, але й усієї служби Національної поліції України. Зазначенні ціннісні засади поведінки

поліцейського входять до структури культурно-ціннісного складника діяльності працівника поліції як публічного службовця [110].

Ми вважаємо, що проголошення присяги це є публічне висловлення обіцянки працівника поліції дотримуватись законодавчо встановлених обмежень його суб'єктивних приватних та публічних прав, ставити вище публічні, суспільні інтереси ніж свої власні інтереси, дотримуватись професійних обмежень та готовність нести підвищений рівень відповідальності за порушення взятих на себе службових повноважень. Відмова від використання такої фрази, що була у присязі працівників міліції «клятву мужньо і рішуче, не шкодуючи своїх сил і життя, боротися із злочинністю, захищати від протиправних посягань життя, здоров'я, права й свободи громадян, державний устрій і громадський порядок», відповідає сучасним тенденціям зниження рівня утискання суб'єктивних приватних та суб'єктивних публічних прав працівників поліції, підвищення рівня захисту життя, здоров'я, честі, гідності працівників поліції як громадян України. Це свідчить про відновлення балансу службових обов'язків та конституційно гарантованого права кожному громадянину України на життя, здоров'я, честь, гідність та інші природні права. Так само у присязі поліцейського не використовується така фраза як «Якщо ж я порушу цю Присягу, то хай мене покарають за всією суворістю закону», яка порушує загально правовий принцип рівності всіх перед законом. У законодавстві є певні правові підстави для пом'якшення чи посилення юридичної відповідальності. І цей факт також свідчить про підвищення престижності роботи поліцейського, поваги до неї, професійної гідності працівника поліції.

Системи цінностей істотно впливають на формування та реалізацію професійної поведінки працівника поліції. Як зазначає М. Є. Василенко, професійні цінності становлять фундамент життєдіяльності людини, визначають її мотиваційні орієнтири та спрямовують самореалізацію у вибраній професії. Для працівника поліції такі цінності формують основу службової етики, визначають якість взаємодії з громадянами, ставлення до

закону, відповідальність за прийняті рішення та готовність діяти відповідно до встановлених етичних і правових стандартів. Саме система професійних цінностей задає внутрішні межі допустимої поведінки, зміцнює почуття обов'язку й справедливості та сприяє формуванню високої правової культури правоохоронця [19, с. 74]. Цінності є важливим елементом модернізаційних процесів, які забезпечуються національною елітою, до складу якої входять, зокрема, професіонали в різних сферах суспільного життя. Відповідно, працівники поліції як особи, що на професійному рівні здійснюють правоохоронну діяльність, також впливають на перебіг модернізації, виступаючи рушійною силою забезпечення загальнолюдських цінностей, що виявляються насамперед у правах людини.

Отже, у процесі діяльності працівника поліції простежується тісний зв'язок між його службовою активністю та індивідуальними ціннісними орієнтаціями. Важливість таких орієнтацій для належного виконання професійних обов'язків зумовлюється тим, що вони співвідносяться з категоріями норм і цінностей, а також із нормативно-ціннісними системами, у яких провідне місце посідає професійна етика, що інтегрує стандарти несення поліцейської служби, що пояснюється тим, що, на думку дослідників, ціннісні орієнтації є генетичною похідною від цінностей соціальних груп та спільнот різного масштабу, відображаючи у свідомості працівника поліції домінуючі суспільні настанови й очікування [187, с. 24].

Відповідно, пропустивши суспільні цінності крізь власний життєвий і професійний досвід, оцінивши їх практичну доцільність і необхідність, працівник поліції поступово закріплює їх у своїй свідомості у формі стійких ціннісних орієнтацій.

За підходом Г. М. Петрової принципи професійної етики працівників поліції становлять кілька взаємопов'язаних змістових груп. Одні з них узагальнено визначають об'єктивно зумовлені вимоги до учасників суспільних відносин; інші виконують роль своєрідного механізму самообмеження державної влади, забезпечуючи її підзвітність і стриманість у

взаємодії з громадянами. Окрема група принципів слугує орієнтиром для досягнення цілей правового регулювання, визначаючи етичні межі та стандарти професійної поведінки. Водночас ще одна їх частина формує разом із цінностями ідейне поле філософії професійної діяльності, задаючи моральні основи, смисли та світоглядні орієнтири, які мають визначальний вплив на якість виконання службових обов'язків [121].

Водночас, будучи достатньо детально дослідженим питання аксіологічних засад діяльності працівника поліції, проблема аксіології адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні майже не досліджена. Є окремі наукові роботи, де фрагментарно виявляють зв'язок недотримання суб'єктивних приватних та публічних прав працівників поліції під час проходження служби, ігнорування їх законних інтересів та професійного вигорання поліцейських.

Незважаючи на культурні відмінності між країнами, наголошує О.В. Ярещенко, дані досліджень вчених різних країн послідовно показують, що правоохоронна діяльність по своїй суті передбачає стрес, вигорання, фізичні хвороби, агресивну поведінку і самогубство. Основними виявленими стресовими факторами є: страх вбити когось під час правоохоронної діяльності; надмірні адміністративні завдання; вимоги до роботи (терміни виконання робіт, змінна та понаднормова робота, екстремальні ситуації та ситуації, пов'язані із кризовими станами); розумова перевтома; недостатній контроль над ритмом діяльності; відсутність підтримки з боку керівництва; необхідність придушення деяких емоцій та конфлікт між вираженими емоціями та почуттями й професійним боргом; конфлікт між вимогами до роботи та ресурсами роботи, а також методами боротьби із небезпекою та невизначеністю, брак ресурсів, неадекватне обладнання; недостатня кількість персоналу; низька зарплата; надмірне перевантаження, завантаженість справами понад усякі норми; конфлікти між роботою та сім'єю, тиск на сім'ю; ворожість громадян; втома від співчуття жертвам злочинів; недостатній рівень психологічного супроводу [206]. Ці фактори в більшому чи меншому

ступеню проявляються в різних країнах світу, що підтверджено науковими дослідженнями. Професійне вигорання працівників поліції призводить також до високого рівня захворюваності, проблем зі здоров'ям, пов'язаних зі стресом, а також з проблемами пияцтва та азартних ігор.

Основні напрями для зниження рівня впливу негативних чинників на реалізацію прав та законних інтересів працівників поліції: оптимізація соціального середовища, збільшення заробітних плат та матеріального забезпечення, ефективна система медичного страхування та страхування майнової відповідальності, поліпшення структури управління поліцейськими установами, посилення реалізації соціально-економічних законних прав працівників правоохоронних органів та підвищення якості підготовки курсантів поліції.

Висновки до розділу 1

1. Проблема державної політики щодо реалізації та захисту прав працівників поліції в науковій літературі розглядається та розглядалася досить рідко, частіше науковці присвячують свої праці проблемам захисту поліцейськими прав людини. Саме тому сьогодні потребують окремих наукових досліджень питання формування та реалізація заходів державної політики щодо захисту прав працівників поліції. Науково обґрунтоване формування державної політики у цій сфері дозволить сформувати ефективні адміністративно-правові заходи забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Попереднє вивчення бібліографії з проблем змісту правового статусу працівників поліції, їх повноважень, прав, інтересів та обов'язків свідчить про можливість виокремлення певних груп наукових джерел, які стали підґрунтям для формулювання авторської концепції забезпечення прав працівника поліції.

До першої групи віднесено дослідження поняття, видів, зміст прав та законних інтересів людини. Представники цієї групи досліджували природні,

економічні, соціальні екологічні, трудові, інформаційні, конституційні права людини та громадянина. Виокремлено декілька підгруп досліджень важливих для формування авторського підходу до визначення змісту адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції: 1) дослідження суб'єктивних приватних прав; 2) дослідження суб'єктивних публічних прав; 3) роботи з вивчення змісту законного інтересу; 4) захист прав

До другої групи наукових досліджень віднесено роботи вчених, які вивчали адміністративно-правового забезпечення, механізму адміністративно-правового забезпечення різних сфер та діяльності, суб'єктів, цілей, завдань, принципів, функцій, форм та методів адміністративно-правового забезпечення. Аналіз результатів досліджень цих науковців дозволив структурувати елементи адміністративно-правового забезпечення працівників поліції.

У третій групі - дослідження правового статусу працівників поліції, професійних прав та обов'язків поліцейського, проходження служби, професійна підготовка, профспілкові комітет, органи управління, відносини субординації, підпорядкування, професійна підготовка, поінформованість поліцейських про їх права та способи їх захисту, аксіологічні аспекти етичні засади діяльності поліцейських, взаємодія з суспільством, соціальними інститутами, дотримання законності, дисципліни, запобігання та протидія корупції, питання притягнення працівників поліції до дисциплінарної, цивільної, кримінальної відповідальності.

2. Правовий статус працівника поліції свідчить про дуальність її природи в частині прав та законних інтересів: адміністративно-правовий статус громадянина, людини та представника влади, правоохоронних органів.

Зміст правового статусу в межах загальнотеоретичних досліджень складається із сукупності основних суб'єктивних прав та обов'язків, що належать громадянину і визначають його найбільш загальне правове

відношення з державою.

До статусних прав працівників поліції належать наступні права: перевірка в громадян і посадових осіб документів; затримання й утримання під вартою окремих категорій осіб; особистий огляд; безперешкодне входження в приміщення і на територію, що належить фізичним і юридичним особам; використання в службових цілях транспортних засобів і засобів зв'язку громадян, юридичних осіб; застосування фізичної сили, спеціальних засобів, вогнепальної зброї.

Забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції засобами адміністративного права включає такі елементи: 1) об'єкт забезпечення; 2) суб'єкти забезпечення; 3) адміністративно-правові норми; 4) адміністративно-правові відносини та їх зміст; 5) засоби та способи реалізації прав та законних інтересів працівників поліції; 6) засоби захисту прав, свобод та законних інтересів працівників поліції.

Першим елементом адміністративно-правове забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є об'єкт забезпечення, тобто сукупність визначених нормативно-правовими актами суб'єктивних приватних та публічних прав та законних інтересів працівників поліції.

Класифікація прав працівників поліції розроблена з урахуванням таких критеріїв як: 1) за особливостями суспільних відносин, де вони реалізуються (приватні та публічні); 2) за сферою суспільного життя, де реалізується інтерес (службові та особисті); 3) за рівнем обмеження спеціальним законодавством (повні та усічені); 4) за наявністю додаткових законодавчих гарантій реалізації (забезпечені спеціальними гарантіями та не забезпечені); 5) за видом задоволених потреб (економічні, освітні, інформаційні, безпекові, медичні); 6) за суб'єктами забезпечення реалізації (системні (в системі МВС) та позасистемні); 7) за ступенем реалізації (реалізовані, частково реалізовані, декларативні); 8) за комплексом заходів забезпечення (забезпечені засобами адміністративного права, цивільного, господарського, виборчого, інформаційного права і т.д. та комплексні).

До суб'єктів забезпечення прав працівників поліції відносяться різні групи, які можна класифікувати за наступними критеріями : 1) за кількістю : індивідуальні суб'єкти (окремі громадяни, посадові особи, іноземці, особи без громадянства, фізичні особи-підприємці; державні службовці; адвокати; нотаріуси; керівники, колеги тощо); колективні суб'єкти (органи публічної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи приватного права, громадські об'єднання, профспілковий комітет, правозахисні організації, благодійні організації; 2) за наявністю владних повноважень: не мають владних повноважень; не мають владних повноважень, надають адміністративні послуги, мають делеговані повноваження; 3) за належністю до системи МВС тощо.

Третім елементом структури адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є адміністративно-правова норми, що визначають права та інтереси працівників поліції та регламентують порядок їх реалізації. Система таких нормативно-правових актів включає такі групи. Першим нормативно-правовим актом, що визначає права працівників поліції є Конституція України. Виходячи з того, що згідно Закону України «Про Національну поліцію» поліцейським є громадянин України, то усі визначені Конституцією права громадянина належать і працівникові поліції. Друга група це ратифіковані міжнародні документи, що визначають засади реалізації прав працівників поліції. Третю групу представляють кодекси та закони України, що визначають загальні правила реалізації та захисту суб'єктивних приватних та суб'єктивних публічних прав громадян. Четверта група нормативно-правових актів представлена Законом України «Про Національну поліцію», яким визначені професійні повноваження, а також суб'єктивні приватні та суб'єктивні публічні права працівників поліції. До основних статей, що конкретизують реалізацію конституційних прав працівників поліції слід віднести такі групи норм: 1) ті, що визначають права, пов'язані із реалізацією службових повноважень 2) ті, що характеризують соціальний статус працівника поліції та визначають

економічні та соціальні гарантії захисту їх інтересів та інтересів членів їх сімей. П'ята група нормативно-правових актів визначає особливості реалізації положень Закону України «Про Національну поліцію» в частині прав працівників поліції. Шоста група – це підзаконні нормативно-правові акти МВС, що регламентують реалізацію прав працівників поліції. Сьома група – це підзаконні нормативно-правові акти інших відомств, що визначають порядок реалізації непрофесійних прав працівників поліції при реалізації їх статус як фізичної особи та громадянина. Восьма група включає судові рішення, що мають обов'язковий характер для всіх органів публічної влади, фізичних та юридичних осіб. Дев'ята група це акти індивідуальної дії, що визначають порядок реалізації прав та законних інтересів конкретних працівників поліції.

Адміністративно-правове забезпечення прав та законних інтересів поліцейських – це врегульована нормами адміністративного права системна діяльність органів публічної влади, їх посадових осіб, а також громадських організацій, юридичних і фізичних осіб, спрямована на реалізацію їхніх функцій, повноважень і обов'язків з метою створення оптимальних умов для неухильного виконання правових приписів та правомірної реалізації прав і законних інтересів поліцейських під час несення служби та поза її межами, з урахуванням гарантій і обмежень, установлених законодавством.

На практиці ігнорування суб'єктивних приватних та публічних прав працівників поліції призводить до серйозних негативних наслідків, що зачіпають як самих поліцейських, так і суспільство загалом. Одним із поширених проявів такого ігнорування є так звані «тихі страйки», коли працівники, не маючи права на офіційний протест, пасивно висловлюють незгоду зі станом справ. Частими стають публічні звернення та виступи поліцейських щодо незадовільного рівня заробітної плати, умов служби, нестачі матеріально-технічного забезпечення, що ускладнює виконання службових обов'язків.

Такі процеси підривають авторитет поліції, спричиняють зниження

рівня довіри громадян, що є особливо небезпечним у сфері, де довіра є ключовим елементом ефективності. Невирішення проблем призводить до масових звільнень, кадрового голоду та зростання навантаження на тих, хто залишається працювати. Недостатній рівень оплати праці створює передумови для виникнення корупційних ризиків.

Порушення режиму роботи, відсутність належного відпочинку та можливості повноцінної відпустки провокують особисті та сімейні кризи, погіршення психоемоційного стану, зростання рівня захворюваності й навіть випадки самогубств. Окрім соціальних втрат, держава несе й фінансові витрати через необхідність відшкодування шкоди за рішеннями судів, ухваленими щодо незаконних дій посадових осіб стосовно працівників поліції. Таким чином, недотримання прав поліцейських створює комплексну проблему, що вимагає системного і негайного вирішення.

Під час виконання службових обов'язків працівника поліції простежується нерозривний зв'язок між його професійною діяльністю та сформованими ціннісними орієнтаціями. Значення ціннісних орієнтацій у роботі поліцейського зумовлюється тим, що вони співвідносяться з категоріями норм і цінностей, визначають моральні межі поведінки та впливають на прийняття рішень у складних або конфліктних ситуаціях. При цьому ціннісні орієнтації інтегруються в ширшу нормативно-ціннісну систему, у межах якої професійна етика посідає центральне місце. Саме професійна етика формує стандарти належного виконання службових обов'язків, визначає моделі поведінки працівника поліції та забезпечує їх узгодженість із суспільними очікуваннями, вимогами законодавства та принципами правової держави. Таким чином, належно сформовані ціннісні орієнтації стають ключовою передумовою ефективності, відповідальності та моральної стійкості поліцейського у службовій діяльності.

Високий рівень формалізованих вимог, численні обмеження та постійний публічний контроль зумовлюють виникнення внутрішніх суперечностей між професійним обов'язком і особистим «я» працівника.

Подолати ці суперечності можливо лише за умов наявності стійких переконань, сформованих на основі належно вибудуваних ціннісних орієнтацій. Водночас, попри достатньо детальне дослідження аксіологічних засад діяльності працівника поліції загалом, проблема аксіології адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні залишається майже нерозробленою. Лише поодинокі наукові праці фрагментарно виявляють зв'язок між недотриманням суб'єктивних приватних та публічних прав працівників поліції, ігноруванням їхніх інтересів під час проходження служби та негативними наслідками для їхнього психоемоційного стану й професійної надійності.

Сукупність чинників професійного вигорання працівників поліції додатково підкреслює необхідність посилення рівня гарантування, реалізації та захисту їхніх прав. До таких чинників належать: постійна комунікація з представниками кримінальної субкультури, робота з великим масивом справ, конфліктне й агресивне спілкування з рецидивістами та іншими об'єктами професійної діяльності, хронічна втома й виснаження, неможливість приділяти достатньо уваги сім'ї. Додатковий тиск створюють екстремальні ситуації – звільнення заручників, протистояння озброєним злочинцям, участь у припиненні масових заворушень, підтримання правопорядку в умовах небезпеки та невизначеності, ризик поранення чи каліцтва, загибель напарника або суїцид колеги, необхідність застосування зброї на враження. Важливим є й організаційний вимір: низький рівень згуртованості в колективі, конфліктні стосунки з керівництвом, перевантаженість справами, дефіцит персоналу, неадекватне забезпечення, низький рівень оплати праці, відсутність підтримки з боку керівництва, обмеженість часу для прийняття рішень, необхідність постійного емоційного самоконтролю та придушення власних переживань. Конфлікти між професійними вимогами та ресурсами, між роботою і сімейним життям формують підґрунтя для глибоких особистісних криз, що безпосередньо обумовлює потребу у вдосконаленні

адміністративно-правових механізмів захисту прав і законних інтересів поліцейських.

Основні напрями для зниження рівня впливу негативних чинників на реалізацію прав та законних інтересів працівників поліції: оптимізація соціального середовища, збільшення заробітних плат та матеріального забезпечення, ефективна система медичного страхування та страхування майнової відповідальності, поліпшення структури управління поліцейськими установами, посилення реалізації соціально-економічних законних прав працівників правоохоронних органів та підвищення якості підготовки курсантів поліції.

РОЗДІЛ 2. ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

2.1. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції

Політика будь якої розвиненої демократичної держави тримає свій напрям (курс) на всебічне забезпечення, державними та недержавними інститутами, прав та інтересів своїх громадян. В той же час, суб'єкти, які контролюють та забезпечують захист прав та інтересів громадян, зокрема поліцейські, мають право на такий же повноцінний захист від держави. Водночас в засобах масової інформації досить часто з'являється інформація про постійні порушення прав та законних інтересів поліцейських: не виплата компенсацій за витрати у відрядженні, незаконне зняття частини грошового забезпечення, незаконні відсторонення поліцейських від виконання своїх посадових обов'язків та незаконні звільнення з посади та Національної поліції України, протиправні переведення на нижчі посади без згоди поліцейського, незаконні або з порушенням винесення дисциплінарних стягнення, протиправні службові розслідування, або ж розслідування із порушенням прав поліцейського, порушення невиплати додаткової доплати за службу в особливих умовах (період карантину, військового стану) та несення служби в нічні зміни, і цей перелік не є вичерпним. Отже, як бачимо проблематика незахищеності прав та законних інтересів поліцейських на сьогодні є особливо «гострою» проблемою в державі. Це також є проблематикою і значної частини суспільства загалом, адже [113] згідно даних Національної поліції України штатна чисельність поліцейських, які утримуються за рахунок Державного бюджету, на 01 січня 2022 року становила 119 тисяч осіб, згідно інших джерел [57] 134,3 тисячі осіб. Хочемо зауважити, що від захищеності поліцейського залежить благополуччя та захист і його родини. Також щороку значна частина поліцейських

звільняється «на пенсію», тому можемо констатувати, що правоохоронці становлять досить вагому частину нашого соціуму

Дане питання до сьогодні досліджували чимало науковців та фахівців, проте реалії сьогодення засвідчують те, що не зважаючи на зміни та удосконалення в нормативній базі, все ж таки існує велика проблематика саме механізму забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції. З огляду на це, наголошуємо на актуальності вивчення питання механізму адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, проблематики визначення його змісту, поняття, складових елементів.

Питанням захисту прав та інтересів поліцейських, а також питаннями механізму їх адміністративно-правового регулювання та забезпечення присвячені роботи наступних вчених: Авер'янова В.Б., Андрійко О. Ф., Арістова І. В., Бандурка О.М., Білоус В. Т., Галунько В.В., Голосніченко І.П., Гончарук С.Т., Бугайчук К. Л., Коломоець Т.О., Колпаков В.К., Клипа О. П., Кравченко І. С., Марусевич Д.О., Стеценко С.Г., Собакарь А. О., Шевченко Н.Л., Романенко М. В., Рябченко О. П., Іншин М. І., Шопіна І. М. та ін.

За часи незалежності нашої держави підрозділи поліції проходили неодноразово нібито шлях реформування. Наприклад, проведення масштабної реформи правоохоронців в 2016 році було зумовлено також і проблемою захисту прав та законних інтересів поліцейських (до реформи - міліціонерів).

У звіті, присвяченому аналізу якості реформ у державних органах виконавчої влади, наголошується, що однією з ключових проблем правоохоронної системи є порушення прав та законних інтересів працівників. Зокрема, йдеться про низький рівень оплати праці та соціального забезпечення співробітників МВС, недотримання трудового законодавства в частині тривалості робочого часу, режиму надання вихідних днів і відпусток. Зазначається фактична відсутність реального соціального захисту персоналу, а також недосконалість системи оплати праці, коли близько 30–50 %

заробітної плати підлеглих залежить від суб'єктивного, нерідко необґрунтованого ставлення до них з боку керівника.

Недоліки управлінської діяльності зумовлюють диспропорційний розподіл функціонального навантаження: так, на одного дільничного інспектора міліції в середньому припадає близько 3 тисяч мешканців міста або 2,2 тисячі жителів сільської місцевості. Набула сталого характеру практика фактичного збільшення тривалості робочого дня понад 12 годин, систематичне ненадання працівникам повного обсягу вихідних днів протягом місяця. Майже третина особового складу не має можливості відпочивати у встановлені вихідні [67, с. 114].

Отже, можна констатувати, що проблема належного захисту прав та законних інтересів працівників поліції є об'єктивною, реальною і підтверджується як національними, так і міжнародними інституціями, що здійснюють дослідження у цій сфері. Як свідчить аналіз, недостатня захищеність прав поліцейських була однією з передумов започаткування реформ у правоохоронній галузі.

Підтвердженням цього слугує позиція Х. Солнцевої, яка зазначає, що оновлення нормативно-правової бази діяльності правоохоронних органів, попри низку позитивних змін, залишило поза увагою законодавця значну кількість прогалин, зокрема в частині адміністративно-правового захисту прав поліцейського. Під таким захистом, на наш погляд, доцільно розуміти повне й реальне забезпечення державою належних умов для виконання службовими особами органів Національної поліції своїх прав та обов'язків, включно з дієвими гарантіями, передбаченими чинним законодавством України [175, с. 10].

Д. Марусевич, у свою чергу, звертає увагу на те, що держава визначила низку спеціальних заходів соціального захисту й підтримки поліцейських і поступово впроваджує нові механізми у відповідній сфері. Водночас, на його думку, нині немає підстав стверджувати про належну ефективність адміністративно-правового механізму соціального захисту поліцейських,

оскільки наявні заходи не забезпечують повного досягнення поставлених цілей. Фактично йдеться про триваючий процес формування та запровадження законодавства про соціальний захист поліцейських, який ще не набув завершеного, системного характеру.

В той же час, деякі науковці констатують факт розширення змісту прав поліцейських.

Наприклад, М. В. Калашик у своєму дослідженні зазначила, що соціальні гарантії працівників поліції стали більш розширені по відношенню до гарантій попередньої системи правоохоронних органів. Так, особливу увагу варто звернути на розміри компенсацій у випадку втрати працездатності або смерті працівників поліції. Необхідно констатувати розширення змісту соціальних гарантій працівників поліції, зокрема, у контексті забезпечення оплатою за оренду житла; належного медичного забезпечення; диспансерного лікування і санаторно-курортного відпочинку для працівників поліції та членів їх сімей; особливої системи пенсійного забезпечення з урахуванням надбавок й одноразових грошових виплат. Варто відзначити, що запроваджені нововведення відповідають змісту соціального забезпечення, яке встановлене на рівні європейського законодавства, а також у порівнянні із попереднім законодавством в даній сфері, відповідають потребам та вимогам нового часу [63, с. 10].

Узагальнюючи викладене, можна дійти висновку, що в національному законодавстві вже відбулися певні позитивні зрушення, спрямовані на посилення захищеності прав та законних інтересів поліцейських. Водночас ключова проблема полягає не стільки в наявності чи відсутності відповідних правових норм, скільки в недосконалості та недостатній ефективності механізму їх практичної реалізації уповноваженими суб'єктами у сфері захисту прав та інтересів працівників поліції. Саме тому подальший науковий аналіз має бути зорієнтований на визначення адміністративно-правового механізму забезпечення таких прав, розкриття його змісту та структури, що, у свою чергу, дозволить виявити існуючі недоліки та

запропонувати шляхи їх усунення.

Передусім необхідним є з'ясування змісту категорії «механізм адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції». Для коректного визначення цієї конструкції доцільно звернутися до суміжних понять – «механізм адміністративно-правового забезпечення», «механізм адміністративно-правового регулювання», «механізм публічного управління» – та виокремити їх основні елементи й характерні ознаки.

Особливістю механізму адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських є те, що за своєю суттю він більшою мірою тяжіє до моделі публічного управління, а не суто державного. Це зумовлено тим, що суб'єктами такого забезпечення (деталізовано вони будуть розглянуті у підрозділі 2.3) виступають не лише органи, які входять до структури державного апарату, але й інші інституції публічної влади та громадянського суспільства – органи місцевого самоврядування, громадські організації тощо. У зв'язку з цим механізми адміністративно-правового забезпечення, розроблені для регулювання діяльності виключно органів державного управління, не можуть бути механічно перенесені на сферу публічного управління в її ширшому розумінні.

У науковій літературі адміністративно-правовий механізм публічного управління трактується як система визначених законодавством елементів (процедур, проваджень, юридичних актів), що окреслюють зміст та особливості здійснення організаційно-розпорядчої діяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, а також громадських об'єднань та інших інститутів громадянського суспільства з метою реалізації завдань і цілей державної політики загалом та в окремих сферах, за умови функціонування дієвих механізмів політичної та юридичної відповідальності осіб, які виконують функції держави [85, с. 23].

Д.О. Марусевич, уточнюючи відмінності між державним і публічним

управлінням, наголошує, що державне управління та відповідний йому адміністративно-правовий механізм існують у будь-якій державі незалежно від форми правління та характеру політичного режиму. Натомість механізм публічного управління може бути сформований і повноцінно функціонувати лише за умови реального існування демократичних політичних інститутів. Порівняно з державним, публічне управління має більш виражені демократичні риси, що передбачає інституціоналізовану участь громадськості у процесі прийняття управлінських рішень, прозорість і відкритість управлінських процедур, а також належні гарантії захисту приватних суб'єктів у їх взаємодії з публічною адміністрацією. Крім того, реалізація публічного управління відповідно до його базових принципів вимагає наявності ефективних механізмів обмеження державної влади та притягнення органів публічної адміністрації до відповідальності за протиправні дії чи бездіяльність, якщо вони спричиняють порушення прав, свобод чи законних інтересів фізичних та юридичних осіб приватного права [89, с. 89]. Тому здійснювати аналіз шуканого поняття будемо саме в такому розумінні. Дізнаємось спочатку тлумачення слів механізм та забезпечення для більш точного визначення досліджуваного поняття.

Так, академічний тлумачний словник дає визначення поняттю «механізм», як внутрішня будова, система чого-небудь [174], а «забезпечення» як створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантувати щось [174].

В юридичній літературі категорія “механізм” розглядається як інститут, що охоплює собою весь процес практичної реалізації окремих завдань, використання людиною і громадянином наданих їй прав, що забезпечує цьому процесу системний та динамічний характер. Тобто, механізм є комплексною, динамічною категорією, що дає можливість правозастосуванню та право на реалізацію положень нормативно-правових актів в дію. Залежно від виду юридичного механізму, що застосовується в публічному адмініструванні вирізняють певні особливості. Певними

особливостями, що вирізняють його з-поміж інших видів юридичних механізмів наділений і механізм адміністративно-правового захисту [9,с.63].

С. В. Діденко, визначає механізм адміністративно-правового забезпечення, як певний процес, тобто певний рух задля досягнення певної цілі, а його особливостями є коло учасників, на яких розповсюджується його вплив, і спосіб їх поведінки [38, с.465].

О. П. Клипа визначає «механізм адміністративно-правового регулювання», під яким пропонується розуміти систему взаємозалежних адміністративно-правових способів і прийомів, чітка послідовна взаємодія яких забезпечує конкретний вид суспільних відносин, реалізуючи юридичні права та обов'язки суб'єктів [68, с. 65].

І. Голосніченко пропонує розглядати механізм адміністративно-правового регулювання як сукупність адміністративно-правових засобів, завдяки яким здійснюється вплив на відносини, що складаються в процесі реалізації виконавчої влади [25, с. 20].

Так, І. Коросташова у своїх дослідженнях зазначає, що механізмом адміністративно-правового регулювання є комплекс (система) основних та супутніх юридичних засобів (інструментів), завдяки яким регулюються суспільні відносини, що виникають у сфері адміністративного права (публічного управління) [80, с. 52].

Погоджуємося з думками науковців, єдине, що автори не деталізували суб'єктів, які саме і забезпечують механізм адміністративно-правового регулювання за допомогою різних способів і прийомів.

В. Галуцько розглядає адміністративно-правове регулювання як спеціальний юридичний механізм впливу норм адміністративного права на поведінку та діяльність їх адресатів, який спрямований на врегулювання суспільних відносин з метою забезпечення за допомогою адміністративно-правових засобів прав, свобод і публічних законних інтересів фізичних та юридичних осіб, а також нормального функціонування громадянського суспільства й держави [21, с. 317]. Вважаємо таке розуміння виправданим,

оскільки у ньому акцент зроблено не лише на контрольній та розпорядчій функції, а й на захисному аспекті адміністративно-правового регулювання щодо прав відповідних суб'єктів.

У дослідженні С. І. Хом'яченко механізм правового регулювання визначається як система правових засобів, за допомогою яких забезпечується результативний правовий вплив на суспільні відносини; ця категорія дає змогу не тільки інтегрувати елементи правової дійсності (норми права, правовідносини, юридичні акти тощо) у певну цілісність, а й розглядати їх у динаміці, як таку, що реально «працює» та здійснює комплексний вплив [191].

З урахуванням обраної проблематики доцільно звернутися до підходів науковців, які характеризують механізм адміністративно-правового регулювання крізь призму захисту прав громадян та працівників поліції. Так, окремі автори пропонують розуміти механізм правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських як систему відповідних правових актів, у яких ці гарантії закріплено, а також сукупність спеціальних юридичних засобів і способів, за допомогою яких гарантується їхнє фактичне здійснення [71, с. 17]. У свою чергу, О. Клипа визначає механізм правового регулювання у сфері соціального захисту як сукупність юридичних засобів і способів, що обумовлюють регламентацію суспільних відносин у відповідній галузі шляхом послідовної дії всіх елементів механізму [68, с. 47].

Разом із тим у теорії адміністративного права обґрунтовано позицію, відповідно до якої поняття «адміністративно-правове забезпечення» та «адміністративно-правове регулювання» не є тотожними та становлять різні правові категорії [200; 97]. Тому, перш ніж формулювати визначення «механізму адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції», доцільно здійснити їх порівняльний аналіз.

Так, К. І. Долженко у дисертаційному дослідженні зазначає, що механізм адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських охоплює такі структурні елементи:

норми адміністративного та інших галузей права, що регулюють питання забезпечення сфери захисту прав поліцейських і закріплені у відповідних нормативно-правових актах;

коло суб'єктів, на яких покладено функції щодо такого забезпечення (як державні, так і недержавні інституції);

адміністративні правовідносини, у межах яких взаємодіють зазначені суб'єкти;

форми та методи, за допомогою яких здійснюється забезпечення захисту прав працівників поліції [39, с. 12].

Натомість А. П. Головін, характеризуючи механізм адміністративно-правового регулювання, виокремлює дещо інший набір елементів, до яких відносить:

норми адміністративного законодавства, у тому числі відомчі нормативні акти;

адміністративно-правові відносини управлінського й правоохоронного характеру;

практичну діяльність апаратів, служб та окремих посадових осіб;

правозастосовчі акти як результат реалізації норм права в індивідуально-конкретних ситуаціях [23, с. 10–11].

Отже, вже на рівні структурного аналізу простежуються відмінності між механізмом адміністративно-правового регулювання та механізмом адміністративно-правового забезпечення, що має принципове значення для подальшого формулювання авторського визначення «механізму адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції».

Порівнюючи елементи кожної з систем, вбачаємо, що автор визначаючи поняття механізму адміністративно-правового регулювання, виокремив систему правових засобів, як інструмент забезпечення впливу організації на суспільні відносини.

Як зазначає Р. Ігонін, як правило правове регулювання розуміють як

цілеспрямований вплив права на суспільні відносини з метою їх упорядкування [60, с. 38]. І.Шопіна, аналізуючи концепції підходів до правового регулювання, прийшла до висновку, що правове регулювання передбачає провідну роль держави у всіх суспільних процесах із застосуванням заходів примусу до тих учасників суспільних відносин, поведінка яких виходить за межі бажаної на їхню думку. Певним чином такий підхід успадкований від радянського адміністративного права, в якому воля та інтереси держави вважалися пріоритетнішими відносно інтересів особистості [200, с.142].

Проаналізувавши існуючі наукові доробки та нормативно-правові приписи, вважаємо за необхідне закріпити власну авторську позицію в розумінні даного питання.

Поняття адміністративно-правового механізму забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських пропонуємо розуміти, як систему адміністративно-правових та інших юридичних засобів, елементи (норми права, суб'єкти забезпечення, механізм(форма та метод)забезпечення) якої знаходяться у постійній взаємодії з метою здійснення цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, та недопущенні у порушені їх прав.

З огляду на зазначене, дослідження механізму забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських передбачає також встановлення його складових.

Так І. Коросташова наводить досить розширену структуру елементів, які складають механізм адміністративно-правового регулювання. На думку вченої, механізм адміністративно-правового регулювання вміщує основні та супутні складові елементи. Основні складові елементи механізму адміністративно-правового регулювання поділяють на обов'язкові: 1) правові норми (під якими зазначає загальнообов'язкові формально визначені правила поведінки, сформульовані для забезпечення суспільних відносин); 2) правові факти (фактичний склад); 3) правовідносини (під якими маються на увазі такі

суспільні відносини, учасники яких мають права та обов'язки, регламентовані нормами права); 4) акти реалізації норм права (офіційні приписи), що базуються на законі, прийняті суб'єктом управління, ґрунтуючись виключно на його компетенції з дотриманням відповідної процедури та форми, спрямовані на втілення в життя приписів норм права і тягнуть за собою юридичні наслідки (висновки, рішення тощо); факультативні: акти застосування норм права, під якими розуміють охоронні (захисні) індивідуальні веління, спрямовані на казуальне (постанови, ухвали, рішення, вироки) регламентування. До супутніх елементів механізму адміністративно-правового регулювання І. Коросташова відносить матеріальні (юридична техніка, нормативно-правові акти, систематизація законодавства, акти тлумачення норм права) й нематеріальні (правова культура, правосвідомість і принцип верховенства права та його складова – режим законності) [79, с. 47–48].

На думку І. Голосніченко Серед складових елементів механізму адміністративно-правового регулювання науковець виділяє таку класифікацію: норму адміністративного права, акти тлумачення норм адміністративного права, адміністративно-правові відносини, акти реалізації адміністративно-правових норм і відносин [25, с. 21].

Водночас наявні й інші підходи до визначення системи елементів механізму публічного адміністрування. Так, І. О. Ісаєнко до них відносить суб'єкти публічного управління, яким притаманні такі характерні ознаки, як: збереження самостійності й незалежності (стосунки непідпорядкування) у процесі функціонування публічного управління; налагодження між ними як вертикальних, так і горизонтальних зв'язків; важливість для їх належного функціонування розвинутої координації та комунікації; зростаюча роль лідерства й партнерства; вироблення та застосування спільних стандартів і процедур [108, с. 114–117].

Н. Бедрак розкриває зміст механізму адміністративно-правового регулювання через управлінські відносини між сторонами, виключаючи в

такому разі юридичну рівність учасників [8, с. 58].

В. В. Плиска пропонує досить розгорнуте бачення структури адміністративно-правового механізму, до елементів якого відносить: адміністративно-правові норми; акти тлумачення адміністративно-правових приписів; адміністративно-правові акти; адміністративні правовідносини; юридичні факти; правосвідомість суб'єктів; стан режиму законності в державі; адміністративно-правові гарантії дотримання й охорони прав і свобод громадян [111, с. 147].

О. Клипа, аналізуючи механізм адміністративно-правового регулювання соціального захисту працівників Національної поліції, звужує його структуру до трьох основних компонентів: 1) адміністративно-правових норм; 2) адміністративних правовідносин; 3) актів реалізації прав та обов'язків відповідних суб'єктів [68, с. 50].

Водночас О. М. Руденко до структури механізму відносить значно ширше коло елементів, серед яких: суб'єкти формування та реалізації механізму; об'єкти його дії; різні види взаємодії (суб'єкт–суб'єктна, суб'єкт–об'єктна, об'єкт–суб'єктна); цілі, на досягнення яких спрямовується дія механізму; передумови та умови його формування; система взаємопов'язаних елементів суспільних підсистем; практичні засоби реалізації; стадії розвитку механізму [168, с. 19]. Такий підхід видається дискусійним, оскільки за своєю сутністю він тяжіє радше до концепції державного управління, ніж до адміністративно-правових засад публічного управління. Недаремно дослідники звертають увагу, що в науковій літературі поняття механізму публічного управління часто вибудовується на основі, «за зразком» механізму державного управління, який виступає для нього теоретичним підґрунтям [109].

С. Гончарук, розглядаючи механізм адміністративно-правового регулювання, на перший план висуває адміністративно-правові відносини, а також акти тлумачення та акти реалізації адміністративно-правових норм. Учений визначає цей механізм як систему юридичних засобів (елементів), що

у взаємодії забезпечують правове впорядкування відповідних суспільних відносин [27, с. 32–33].

У контексті публічного адміністрування соціального захисту населення М. М. Чекан виокремлює такі ключові елементи відповідного механізму: 1) норми права – сукупність нормативно-правових актів різної юридичної сили, що регулюють відносини у сфері соціального захисту; 2) суб'єктів, наділених публічно-владними повноваженнями та компетенцією в цій сфері (в тому числі органи місцевого самоврядування); 3) адміністративно-правові засоби публічного адміністрування в галузі соціального захисту населення [194, с. 97].

Д. Марусевич, аналізуючи механізм соціального захисту поліцейських, пропонує таку його структуру:

а) норми адміністративного права, які встановлюють систему соціальних гарантій для поліцейських і членів їхніх сімей, а також закріплюють права та обов'язки суб'єктів, відповідальних за реалізацію цих гарантій;

б) адміністративно-правові відносини, що виникають у процесі діяльності суб'єктів взаємодії у сфері соціального захисту поліцейських;

в) акти реалізації заходів соціального захисту поліцейських та членів їхніх сімей, спрямовані на втілення в життя адміністративно-правових приписів щодо відповідних соціальних гарантій [89].

Зазначені елементи, на думку автора, становлять «ядро» адміністративно-правового механізму соціального захисту поліцейських. Водночас він наголошує на існуванні додаткових, допоміжних складових, до яких відносить правосвідомість, законність, правові гарантії, юридичні факти тощо [89].

Складові елементи механізму забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських напряму залежать від особливостей самого механізму правового регулювання. Тому розглянемо ці особливості.

Так, П. Коломоєць зазначає, що особливості механізму правового

регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських, а саме: 1) такий механізм є похідним явищем від конституційних принципів законності та верховенства права, які закріплено у найвищому офіційному акті державі; 2) правове регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських ґрунтується на положеннях норм загального та спеціального законодавства; 3) юридична відповідальність, як елемент правового регулювання гарантій реалізації прав поліцейських у сфері праці, не обмежується лише дисциплінарним видом, адже певні порушення у даній галузі також можуть викликати дію норм адміністративного та кримінального права[71].

Механізм адміністративно-правового забезпечення захисту прав поліцейських полягає в тому, що зазначена категорія прав осіб захищена та підтримується завдяки значній ролі, всіх елементів цієї системи. Ефективність заходів механізму захисту напряду пов'язана з їх належним виконанням, а також виконання всіх норм вимагає соціально-економічних і соціально-політичних умов для забезпечення належних соціальних гарантій.

Завершуючи характеристику механізму забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, відмітимо, що на сьогодні відсутній єдиний документ щоб встановлював сам механізм забезпечення прав поліцейських, тому вважаємо за доцільне прийняття комплексного нормативно-правового акту на рівні закону, у якому б були об'єднані усі правові норми дотичних галузей права щодо захисту прав та законних інтересів поліцейських Національної поліції України, проте це буде об'єктом дослідження в 3 розділі дисертаційного дослідження.

2.2. Інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції

Забезпечення законності, порядку, дотримання конституційних прав, свобод та інтересів людини – все це є основоположними засадами демократичної держави, фактором її розвитку, а в умовах воєнного стану – інструментом забезпечення безпеки в державі. Одним із видів гарантій

безпеки в нашій державі є діяльність поліції, працівники якої, а також їх права, теж мають бути захищені державою. Це складний механізм для злагодженої роботи якого необхідний ефективний правовий інструментарій.

Згідно ст. 22 Загальної декларації прав людини зазначає, що кожний як член суспільства має право на соціальне забезпечення та реалізацію прав, необхідних для збереження його гідності й безперешкодного розвитку своєї особистості в економічному, соціальному та культурному плані завдяки національним силам і міжнародному співробітництву, ресурсам кожної держави [53].

Слід зазначити, що, адміністративно-правові засоби та заходи, які сьогодні застосовує держава в сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських на сьогодні є недостатньо ефективними. Незаконні звільнення з посади та переведення на нижчі посади, неправові накладення дисциплінарних стягнень, безпідставне позбавлення значної(та більшої) частини грошового забезпечення і т.д, все це веде до створення загрози конституційним правам і свободам працівників поліції, життєво важливим інтересам держави, а тому забезпечення прав та законних інтересів атестованих працівників Національної поліції вимагає застосування спеціальних правових засобів, серед яких важливе місце займають адміністративно-правові інструменти. З огляду на це, наголошуємо на актуальності вивчення даного питання.

Зазначена проблема передбачає виконання поставлених у цьому підрозділі дослідження таких завдань: проаналізувати інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, виокремити його складові елементи та характерні особливості, сформулювати пропозиції для удосконалення недоліків.

Вивчення стану наукової розробки проблематики в сфері інструментарію адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції засвідчило відсутність комплексних напрацювань щодо цього, але дотичними дослідженнями в цій

сфері займалися наступні науковці: Бандурка О.М., Галунько В.В., Голосніченко І.П., Гончарук С.Т., Бугайчук К.Л., Бідюкова М.С., Калашник М.В., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К., Клипа О. П., Кравченко І.С., Марусевич Д.О., Мельник К.Ю., Стеценко С.Г., Опацький Р. М., Собакарь А.О., Шевченко Н.Л., Романенко М.В., Рябченко О.П., Іншин М.І., Шопіна І.М., Ярошенко І.С.

Зауважимо, що інститут захисту прав поліцейських не є сферою виключно державного управління та контролю. Механізм та структуру адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських складають всі гілки влади: законодавча, виконавча, судова, в тому числі і недержавні інститути. А тому відштовхуючись від цього ми дослідимо інструментарій захисту поліцейських через призму всіх дотичних до цієї проблематики інституцій.

У попередньому підрозділі ми досліджували структуру механізму адміністративно-правового забезпечення та визначили їх як систему адміністративно-правових та інших юридичних засобів, елементи (норми права, суб'єкти забезпечення, механізм забезпечення (форма та метод), якої знаходяться у постійній взаємодії з метою здійснення цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, та недопущенні у порушенні їх прав.

Так, Д. О. Марусевич зазначає, що кожен елемент механізму адміністративно-правового регулювання, зокрема у сфері соціального захисту поліцейських, виконує певну роль у регулюванні поведінки людей і суспільних відносин, які виникають у зв'язку з цим [89].

У простому розумінні, механізм – це правовий вплив суб'єкта на об'єкта, за допомогою певних правових інструментів. Але, саме для ефективної реалізації суб'єктами функцій щодо захисту прав поліцейських необхідно визначити всі ланки, що входять до інструментарію адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції. Адже головною метою дослідження адміністративно-

правового забезпечення захисту прав поліцейських є приведення його в стан, що дозволяє забезпечити максимальний правовий захист.

О.М. Гумін та Є.В. Пряхін у своєму дослідженні наголошують, що до базових елементів адміністративно-правового забезпечення доцільно відносити:

- об'єкт адміністративно-правового забезпечення;
- суб'єкт адміністративно-правового забезпечення;
- норми права (передусім норми адміністративного права);
- адміністративно-правові відносини та їх зміст;
- гарантії, заходи, засоби, форми та методи адміністративно-правового забезпечення [32, с. 49].

Узагальнюючи наведені підходи, можна стверджувати, що до інструментарію адміністративно-правового забезпечення належать, насамперед, норми права, механізми їх реалізації та гарантування, форми й методи діяльності уповноважених суб'єктів, а також адміністративно-правові відносини, що виникають у процесі взаємодії всіх цих елементів.

У науковій літературі питання визначення інструментарію адміністративно-правового забезпечення розв'язується неоднозначно: більшість авторів зосереджується на окремих його складових. Так, В.А. Медяник пропонує розуміти інструменти адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики як систему державних інституцій із відповідною ієрархією влади, за допомогою яких реалізація державних рішень здійснюється у вертикальному (від вищого рівня до нижчого) напрямі. Ці інструменти, на його думку, втілюються як у діяльності органів публічної влади, так і в конкретних діях посадових осіб, відповідальних за впровадження заходів державної соціальної політики. Відтак інструменти адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики автор фактично ототожнює з формами та методами здійснення державної влади у соціальній сфері [96, с. 226].

Зазначений підхід видається лише частково прийнятним, оскільки

зосереджує увагу переважно на організаційно-діяльнісному аспекті й не враховує одного з ключових елементів забезпечення – правових засобів, тобто системи нормативно-правових актів, через які формалізуються, закріплюються та конкретизуються відповідні повноваження, процедури й гарантії.

С.О. Мосьонз, зі свого боку, відносить до системи адміністративно-правового регулювання такі елементи: адміністративно-правові норми; акти тлумачення адміністративно-правових норм; акти реалізації адміністративно-правових приписів; адміністративно-правові відносини [105, с. 34]. У цьому випадку автор акцентує саме юридичний аспект інструментарію, охоплюючи весь комплекс правових засобів, що застосовуються в процесі правового регулювання, і тим самим доповнює діяльнісний підхід більш чіткою нормативною складовою.

На думку І.В. Патерило, інструменти діяльності – це сукупність засобів (прийомів), які використовуються суб'єктами публічної адміністрації для регулювання суспільних відносин, що виникають у сфері публічного управління. Також науковиця зазначає, що регулювання суспільних відносин може здійснюватися як через норми права, так і шляхом впливу на конкретних, індивідуальних суб'єктів адміністративно-правових відносин [120, с. 288].

Узагальнюючи наявні підходи, інструмент публічного адміністрування можна визначити як зовнішню форму вираження однорідних за характером і правовою природою груп адміністративних дій суб'єктів публічної адміністрації, що здійснюються у чітких межах наданої законом компетенції з метою досягнення визначеного результату публічного управління. Такий інструмент, як наголошується в літературі, має низку характерних ознак:

- а) є зовнішнім проявом форми адміністративної діяльності публічної адміністрації;
- б) відображає правову динаміку процесів публічного адміністрування;
- в) безпосередньо залежить від змісту компетенції суб'єктів публічної

адміністрації;

г) обумовлений реалізацією адміністративних обов'язків цих суб'єктів;

д) його вибір детермінується специфікою поставленої мети щодо конкретного об'єкта публічного впливу та спрямований на забезпечення найбільш ефективного варіанта управлінської діяльності [5, с. 143–144].

Отже, аналіз наукових позицій дозволяє констатувати, що частина дослідників дотримується так званого «широкого підходу» до розуміння правових інструментів, ототожнюючи їх із повним комплексом засобів правового регулювання та забезпечення. Інша група науковців, навпаки, пропонує «вужче» бачення, розглядаючи інструменти як окремі, чітко окреслені елементи механізму, які мають визначені функції та завдання.

Поділяючи окремі аспекти обох підходів і намагаючись їх синтезувати, уявляється доцільним запропонувати таке визначення: «інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції» – це система державних і недержавних інституцій, структурними елементами якої є об'єкти та суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, норми права, адміністративно-правові відносини, гарантії, правові засоби, форми та методи, що виконують визначені функції й завдяки застосуванню яких здійснюється ефективний захист прав поліцейських.

Важливо також окреслити специфічні риси зазначеного інструментарію. У науці звертається увага, що інструменти в сфері адміністративно-правового забезпечення:

пов'язані не лише з діяльністю органів публічної адміністрації, а й інших суб'єктів, які наділені делегованими повноваженнями у соціальній сфері;

мають зовнішній, об'єктивований прояв;

у низці випадків зумовлюють настання визначених правових наслідків;

регулюються нормами адміністративного права;

впливають із компетенції суб'єктів публічної адміністрації;

можуть мати як імперативний характер (нормативні акти, індивідуальні акти, регуляторно-планувальні акти), так і диспозитивну природу (організаційно-технічні, інформаційно-цифрові, фінансові інструменти) [96, с. 380].

Визначивши поняття, елементи та складові інструментарію адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, перейдемо до дослідження кожного з елементів.

Суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції ми розглянемо в наступних підрозділах нашого дисертаційного дослідження, тому на ньому ми детально зупинятися не будемо.

Адміністративно-правове забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських обумовлює застосування всіх ланок інструментарію, зокрема методів, прийомів, способів втілення тощо. Суб'єкти, що здійснюють захист прав поліцейських повинні застосовувати такі методи, що дозволятимуть найбільш ефективно та оптимально досягати кінцевих цілей.

Метод адміністративно-правового забезпечення дозволяє мати необхідну уяву про функціонування інституту прав та законних інтересів працівників поліції, оскільки визначає характер впливу конкретного суб'єкта на відповідний об'єкт із метою правового захисту поліцейських.

Поняття методу досліджувалися багатьма вченими адміністративістами, зокрема, В.Б. Авер'янов, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, А.Т. Комзюк, Т.П. Мінка, В.К. Колпаков, О.В.Кузьменко, Опацький Р. М., О. В. Негодченко, В.П. Петков, Р.В. Миронюк, та ін.

Однак щодо змісту та сутності поняття методу адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, його характерні ознаки та види, на сьогодні серед науковців відсутні.

Окремі науковці, які дотично вивчали категорію «методу» в сфері адміністративного права, регулювання, діяльності тощо, зазначають, що

єдиного та уніфікованого погляду на дане поняття в адміністративному праві відсутнє.

Заслуговує на увагу наукова думка Медяник В. А., який у своєму дисертаційному дослідженні «Адміністративно-правове забезпечення державної соціальної політики в Україні» зазначає, що методами адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики є система прийомів, засобів та способів її практичного здійснення, втілення у життя положень соціальної політики. До основних методів адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики віднесено: організаційно-розпорядчі, правотворчі, економічні, інформаційні, ідеологічні [96, с.379].

Зазначимо, що особливості методів адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських пропорційно залежні від того в якій сфері вони використовуються. Звичайно ж це сфера правового захисту поліцейських, проте в залежності від того чи йдеться про захист поліцейських, який є дотичним до всіх складових частин цієї сфери (тобто загальні випадки) чи можливо стосується коректних випадків (ситуацій) – ми можемо виокремити загальні та спеціальні методи.

Водночас на сьогодні в науці адміністративного права відсутній уніфікований підхід до класифікації методів у сфері адміністративного забезпечення, управління та регулювання.

Як правило, їх класифікують за двома основними критеріями: сферою застосування та характером впливу суб'єкта на об'єкт управління.

Відповідно до сфери застосування виокремлюють загальні та спеціальні (локальні) методи. Загальні методи мають універсальний характер, оскільки використовуються в різних галузях і на всіх рівнях державного регулювання. До них, зокрема, належать планування, контроль, організація та стимулювання. Спеціальні методи, навпаки, застосовуються у межах окремих сфер державного регулювання залежно від їх специфіки, наприклад ліцензування чи дозвільні процедури.

За характером впливу суб'єкта на об'єкт управління розмежовують методи прямого та непрямого впливу. Прямі методи передбачають безпосередній управлінський вплив і тому часто ототожнюються з адміністративними. Непрямі методи здійснюють опосередкований вплив на об'єкт і здебільшого пов'язуються з економічними засобами регулювання. Адміністративні методи розглядаються як засоби впорядковуючого впливу шляхом прямого встановлення прав та обов'язків суб'єктів. Економічні ж передбачають формування стимулів, зацікавленості виконавця в результаті, створюють простір для ініціативи.

У науковій літературі також пропонуються й інші критерії класифікації методів: за характером реалізації повноважень (переконання і примус), за метою (спостереження, контроль, розробка заходів впливу), за змістом і формою (наукові та ненаукові, демократичні й авторитарні, державні й громадські, творчі й шаблонні, прямого й непрямого впливу, загальні й спеціальні тощо) [106, с. 42].

Отже, методи адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських відображають механізм впровадження її заходів.

Зменшення монополії держави у соціальній сфері (демонополізація ринку соціальних послуг, децентралізація влади) призводить до зменшення імперативного (адміністративних) методів адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики в сторону диспозитивних. Слід обрати оптимальне поєднання цих методів, щоб вони були більш гнучкими та адаптованими до умов розвитку соціальної сфери, оскільки ці методи є взаємозалежними та взаємозумовленими в процесі їх застосування. Тому лише в комплексі можуть створювати ефективну систему способів, прийомів та засобів адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики [96, с.379].

Важливим елементом інструментарію забезпечення захисту прав поліцейського є адміністративно-правові відносини. Ці відносини є правовим

наслідком взаємодії людей з приводу певних правовідносин в певній сфері, а також є різновидом правовідносин.

Для розуміння сутності адміністративно-правових відносин нам необхідно визначити поняття та їх особливості у сфері правового захисту поліцейських.

Д. О. зазначає, що адміністративні правовідносини у сфері соціального захисту поліцейських можна визначити як урегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, що виникають у сфері соціального захисту на підставі визначених законодавством юридичних фактів, коли одним з учасників є публічна адміністрація, а іншим – поліцейський або член його сім'ї [89, с.132].

В такому ж розумінні визначення поняття зазначали і інші науковці, що досліджували адміністративні правовідносини.

А.В. Макаренко зазначає, що адміністративно-правові відносини – це урегульовані нормами адміністративного права суспільні відносини, в яких їхні сторони (суб'єкти) взаємопов'язані й взаємодіють внаслідок здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, встановлених і гарантованих відповідними адміністративно-правовими нормами [86, с. 44].

Зовсім інший підхід до розуміння адміністративно-правових відносин визначив наступний автор. Хоча ми вважаємо таке визначення дещо «стереотипним».

Певний час зазначений вид правовідносин традиційно ототожнювали зі сферою державного управління. У науковій літературі зустрічається підхід, відповідно до якого адміністративні правовідносини розумілися як суспільні відносини, що виникають у процесі здійснення державного управління, а їх учасники виступають носіями прав і обов'язків, визначених нормами адміністративного права. Така позиція спиралася на уявлення про державне управління як основний простір реалізації адміністративно-правових механізмів, а також на класичну модель, у якій адміністративне право розглядалось виключно як право публічного управління [3, с. 40].

Проаналізувавши існуючі наукові доробки, можемо зазначити, що адміністративно правові відносини, що виникають у сфері адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейського це суспільні відносини, врегульовані правовими нормами адміністративного права, виникають у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських між суб'єктами забезпечення (державні та недержавні інститути) та об'єктами (поліцейські).

Також предметом дискусій серед науковців є характерні особливості та ознаки адміністративних правовідносини.

Науковці О.І. Харитонова та Е.О. Шевченко виокремлюють такі ключові ознаки адміністративно-правових відносин:

- вони виникають у сфері публічного управління;
- однією із сторін обов'язково є орган публічної влади;
- ці відносини врегульовані адміністративно-правовими нормами;
- їх учасники виступають носіями прав і обов'язків у сфері державного управління;
- відносини мають державно-публічний характер;
- ґрунтуються на засадах «влада – підпорядкування» та юридичній нерівності сторін;
- можуть виникати за ініціативою будь-якого суб'єкта адміністративного права, при цьому згода іншої сторони не є обов'язковою;
- порушення обов'язків однією зі сторін тягне її відповідальність перед державою в особі компетентних органів;
- для органів управління їхні права водночас є й обов'язками;
- за порушення обов'язків, як правило, застосовуються заходи адміністративного примусу;
- спори між сторонами вирішуються в особливому правовому порядку – адміністративному та судовому [190, с. 63; 198].

Спираючись на наведені підходи, адміністративно-правові відносини у сфері адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних

інтересів поліцейських можна охарактеризувати такими ознаками:

однією зі сторін завжди виступає суб'єкт владних повноважень, наділений компетенцією у сфері соціального та правового захисту поліцейських;

порушення адміністративно-правових норм, що регламентують забезпечення правового захисту поліцейського, є підставою для притягнення відповідного суб'єкта до юридичної відповідальності;

такі відносини можуть виникати як за ініціативою суб'єкта владних повноважень, так і за ініціативою поліцейського (об'єкта публічного впливу);

спори, що виникають у разі порушення адміністративно-правових відносин у сфері захисту прав та законних інтересів поліцейських, підлягають вирішенню як у судовому, так і в позасудовому порядку (адміністративні процедури, розгляд скарг тощо);

підставою виникнення таких відносин є юридичні факти, пов'язані з визначенням або зміною соціально-правового статусу поліцейського (призначення на посаду, проходження служби, погіршення стану здоров'я, поранення, настання страхового випадку, звільнення зі служби, вихід на пенсію тощо).

Наступним елементом структури адміністративних правовідносин у сфері захисту прав та інтересів поліцейських є адміністративно-правові норми, акти тлумачення адміністративно-правових приписів, акти реалізації адміністративно-правових норм та інші юридичні акти, спрямовані на регулювання відповідних відносин щодо правового захисту працівників поліції. Слід констатувати, що як норми міжнародного права, так і положення національного законодавства містять значний масив приписів, що безпосередньо або опосередковано регулюють питання захисту прав поліцейських.

Для з'ясування змісту норми права як елементу інструментарію правового забезпечення прав поліцейських доцільно звернутися до поняття та класифікації нормативно-правового забезпечення захисту прав та законних

інтересів працівників поліції.

У цьому контексті показовою є позиція М.М. Чекан, який вказує, що нормативно-правове забезпечення публічного адміністрування у сфері соціального захисту спрямоване на:

- встановлення та гарантування певного обсягу соціальних прав;
- виокремлення категорій осіб, які потребують особливого соціального захисту;
- визначення видів соціального захисту й системи пільг;
- конкретизацію обов'язків суб'єктів публічної адміністрації щодо вчинення необхідних дій у сфері соціального захисту.

Вчений пропонує розуміти нормативно-правове забезпечення як систему нормативно-правових актів, прийнятих компетентними суб'єктами, які передбачають створення умов для забезпечення соціальної захищеності, а також встановлюють юридичні гарантії отримання різних видів допомоги у разі настання обставин, що зумовлюють потребу особи у соціальному захисті з боку держави [12, с. 98].

Щодо класифікації адміністративно-правових норм у цій сфері, варто звернути увагу на підхід В. Бондаренка, який пропонує поділяти норми адміністративного права залежно від:

- властивостей адміністративно-правового впливу на соціальні відносини;
- цілей, яких вони покликані досягти у сфері адміністративно-правового регулювання;
- суб'єкта, який приймає відповідні приписи;
- способу відображення змісту адміністративно-правової норми у нормативно-правовому акті;
- характеру обґрунтування (аргументації) її прийняття;
- ступеня конкретизації нормативного веління у тексті акта;
- форми зовнішнього вираження (закон, підзаконний акт, відомчий нормативний акт тощо) [12, с. 137].

Зазначений підхід дозволяє більш диференційовано оцінити нормативну базу, що лежить в основі адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, та виявити ті групи норм, удосконалення яких є найбільш актуальним для підвищення ефективності їх правового захисту.

Складовою адміністративних норм в сфері захисту прав та інтересів також є акти реалізації.

Так, О. Скакун розглядає під актом реалізації (втілення) прав та обов'язків суб'єктів таку поведінку суб'єктів правовідносин, яка є прямо обумовленою реалізацією прав та обов'язків таких суб'єктів, і наводить досить розгалужену класифікацію за критеріями різного спрямування, зокрема, за формою вираження: 1) письмовий (акт-документ); 2) усний (заяви, розпорядження, накази, вказівки); 3) конклюдентний (акт-дія); за юридичною субординацією: нормативні (загальнообов'язкові), індивідуальні (ненормативні); інтерпретаційні (тлумачення)[2, с. 312, с. 501].

Отже, можемо підсумувати наступне. Інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції це складний багатоструктурний механізм, який забезпечується та регулюється державними та недержавними інститутами, нормативними актами та, як наслідок, адміністративно-правовими відносинами, що виникають в результаті взаємодії суб'єктів та об'єктів цих відносин.

Представлені вищезазначені результати наукового дослідження підрозділу будуть використані для формування пропозиції щодо напрямів удосконалення адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції у 3 розділі дисертаційного дослідження.

2.3 Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції

В усі періоди свого розвитку людина розумна прагнула відчуття власної захищеності, своїх прав та бути якимось чином впевненим в своєму майбутньому. Адже ще з давніх-давен люди розуміли, що без прав і свобод вони не можуть жити вільно і справедливо. Людство також прагнуло захищати свої права та свободи, щоб мати можливість жити вільно, без страху та переслідування. Безперечно, у різні періоди історії люди боролися за різні права, такі як право на свободу, рівноправність, свободу слова та віросповідання, право на освіту та багато інших.

Звичайно ж, у різні періоди історії, люди виборювали різні права, такі як право на свободу, рівноправність, свободу слова та віросповідання, право на освіту та багато інших. Вони боролися за свої права, бо розуміли, що без них не можуть жити вільно та гідно.

Особливістю сучасного стану захисту прав та інтересів такої соціальної групи, як поліцейські, є його двоїстий характер: з одного боку, це особи, яким держава (умовно) делегує повноваження щодо охорони прав і свобод людини та громадянина, з іншого – вони самі потребують належних гарантій правового захисту.

Органи публічної влади, ґрунтуючись у своїй діяльності на Конституції та законах України, а також на міжнародних стандартах діяльності правоохоронних органів, покликані забезпечити громадянам реальні й стабільні можливості реалізації їхніх конституційних прав і свобод. Водночас, виконуючи функцію гаранта такого захисту, держава стикається з проблемою належного забезпечення прав та законних інтересів осіб, які здійснюють поліцейську діяльність. Постає принципово важливе питання: якими саме засобами і в який спосіб держава гарантує та забезпечує комплекс правових, соціальних, фінансових, морально-психологічних заходів щодо захисту прав поліцейських і, найголовніше, наскільки ефективними є ці заходи з позицій адміністративно-правової науки [175, с. 1].

З огляду на це у даному підрозділі предметом дослідження виступатимуть суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Аналіз стану наукової розробленості проблеми засвідчив відсутність комплексних, системних досліджень, безпосередньо присвячених адміністративно-правовому забезпеченню прав та законних інтересів поліцейських суб'єктами публічної влади та інституціями громадянського суспільства. У більшості випадків відповідні питання розглядаються фрагментарно, як похідні або дотичні у межах інших наукових розвідок.

У попередніх підрозділах дисертації було з'ясовано зміст адміністративно-правового механізму забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських і встановлено, що суб'єкти забезпечення становлять один із його ключових елементів. Відтак подальший виклад логічно потребує насамперед уточнення змісту категорій «суб'єкт», «суб'єкти забезпечення», «суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції», а також визначення їх класифікаційних ознак.

Звернення до Академічного тлумачного словника української мови показує, що термін «суб'єкт» уживається, щонайменше, у двох основних значеннях: як особа або організація – носій певних прав і обов'язків; як особа, група осіб або організація, які відіграють активну роль у певному процесі чи дії [174].

Отже, у загальному, нефаховому розумінні «суб'єкт» може тлумачитися як окрема особа (індивід) або група осіб/організацій. Водночас із огляду на предмет нашого дослідження цього загального підходу недостатньо, тому необхідно звернутися до позицій правників щодо змісту відповідного поняття.

У сучасній правовій енциклопедії «суб'єкт права» визначається як фізична або юридична особа, поведінка якої врегульована правовими нормами за умови наявності у неї правоздатності та дієздатності; при цьому суб'єкт права виступає обов'язковим елементом будь-яких правовідносин

[183, с. 336]. З огляду на це можна зробити висновок, що у структурі поняття «суб'єкт права» ключовими є такі компоненти, як: участь у правовідносинах, наділення правоздатністю та дієздатністю. Однак такий підхід у більшій мірі характерний для цивілістики, тоді як нас цікавить його адаптація до площини адміністративного права.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдності поглядів щодо розуміння категорії «суб'єкт» у правовій науці. Дискусія точиться насамперед навколо співвідношення понять «суб'єкт права» та «суб'єкт правовідносин»: одні дослідники вважають їх фактично тотожними, інші ж наполягають на принциповій відмінності.

Так, Л.І. Миськів, досліджуючи адміністративно-правові засади діяльності закладів вищої освіти МВС України у сфері морально-правового виховання курсантів, акцентує на необхідності чіткого розмежування зазначених категорій. На її думку, «суб'єкт права» – це носій передбачених нормами права суб'єктивних прав і юридичних обов'язків, який має потенційну можливість вступати у правовідносини. Натомість «суб'єкт правовідносин» – це вже реальний учасник конкретних правовідносин, який фактично реалізує надані йому об'єктивним правом можливості. Дослідниця підкреслює, що суб'єктами права є особи, наділені відповідною правосуб'єктністю, тоді як суб'єктом правовідносин особа стає лише з моменту її залучення до певного юридично значущого зв'язку.

Особи, наділені правосуб'єктністю – громадяни, організації, громадські об'єднання, які можуть бути носіями юридичних прав та обов'язків, а відтак здатні бути учасниками правовідносин. Водночас у кожному окремому випадку суб'єкт права може й не стати суб'єктом правовідносин, оскільки фактична участь у них залежить від настання відповідних юридичних фактів. Отже, правосуб'єктність забезпечує лише потенційну можливість вступу особи в правовідносини, тоді як реальний статус суб'єкта правовідносин формується лише у процесі їх виникнення, зміни чи припинення [100, с. 111].

О. Ю. Прокопенко говорячи, у своєму дослідженні, про суб'єктів

забезпечення правопорядку в регіоні, зазначає що має на увазі саме суб'єктів таких правовідносин (а не суб'єктів права), оскільки вони наділені конкретним, визначеним на законодавчому рівні обсягом повноважень – мають юридичний обов'язок щодо здійснення діяльності із забезпечення правопорядку та користуються в цьому зв'язку відповідними правами, тобто є реальними учасниками таких суспільних відносин, урегульованих правом [151, с. 62].

Отже, проаналізувавши думки вчених можемо зробити висновок, що в нашому дослідженні суб'єкти необхідно розуміти саме як суб'єкти правовідносин (в нашому випадку це відносини з приводу захисту прав та інтересів поліцейських), адже суб'єкти правовідносин наділенні обов'язками та правами на противагу суб'єктами права, які виступають як особи, котрі мають правосуб'єктність, але в конкретному випадку можуть і не бути учасником правовідносин.

Тому для визначення поняття «суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції» виокремимо його характерні ознаки та особливості:

1. Існування певних адміністративних норм, що визначають права та обов'язки суб'єкта;
2. Дані правовідносини є наслідком як державного так і недержавного управління, регулювання, забезпечення тощо;
3. Наявність підстав, що визначені законодавчо, щодо виникнення, припинення чи зміни таких правовідносин;
4. Наявність відповідальності суб'єкта за порушення обов'язків щодо невиконання приписів.

О. П. Світличний слушно зауважує, що під суб'єктами публічної адміністрації слід розуміти широке коло уповноважених учасників, які наділені різними за змістом і обсягом адміністративними повноваженнями. Поряд з органами виконавчої влади у сфері публічного управління діють й інші суб'єкти, які організаційно не входять до системи органів виконавчої

влади, а також окремі фізичні особи та юридичні особи публічного і приватного права [171, с. 215].

Узагальнюючи наведені підходи, пропонуємо під «суб'єктами адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції» розуміти державні та недержавні інституції, наділені відповідними обов'язками, повноваженнями та правами у сфері захисту прав і законних інтересів поліцейських.

Як уже зазначалося, суб'єкти забезпечення прав поліцейських становлять складний, багатоелементний механізм, до якого належать як органи державної влади, так і недержавні структури. З огляду на значну кількість таких суб'єктів, для належного сприйняття й систематизації матеріалу доцільним є їх науково обґрунтоване групування (класифікація).

Так, Н. Добрева, Є. Борщук і Т. Корецька звертають увагу на багаторівневий (державний, регіональний, місцевий) та багатосуб'єктний характер механізму реалізації соціальної політики, у якому беруть участь центральні й місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, а також підприємства, що залучаються до реалізації відповідних соціальних заходів [7, с. 179].

О. П. Клипа, проаналізувавши доктринальні підходи до різновидів суб'єктів у сфері забезпечення соціального захисту працівників Національної поліції України, пропонує їх класифікацію на такі групи:

загальнодержавні суб'єкти (Кабінет Міністрів України, Міністерство соціальної політики України, Пенсійний фонд України);

відомчі органи (зокрема, Всеукраїнська профспілка Міністерства внутрішніх справ України);

регіональні (локальні) суб'єкти – передусім місцеві профспілкові організації працівників поліції [68, с. 110].

Зазначена класифікація, на наш погляд, може бути покладена в основу подальшого розмежування та аналізу суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Проте вважаємо доречніше класифікувати дані суб'єкти не за локальним принципом, а за характером та напрямом діяльності: суб'єкти, що відносяться до виконавчих органів (Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство соціальної політики України, Національна поліція України, Пенсійний фонд України тощо), суб'єкти що відносяться до законодавчих органів (Верховна Рада України), суб'єкти що відносяться до судових органів (суди загальної юрисдикції), суб'єкти що належать до недержавних інститутів (ЄСПЛ, професійні спілки, громадські організації тощо).

Розглянемо ключові суб'єкти забезпечення прав згідно нашої класифікації. Варто зауважити захист прав і законних інтересів поліцейського переважно регулюється нормами спеціального законодавства, проте якщо ці норми не охоплюють якісь відносини, то ці відносини регулюються нормами національного та міжнародного законодавства.

Х. Солнцева слушно зауважує, що захист прав поліцейського має комплексний характер і охоплює щонайменше чотири взаємопов'язані елементи:

- нормативно-правовий;
- організаційний;
- матеріально-технічний;
- соціально-економічний [175, с. 11].

Виходячи з цього, можна констатувати, що правовий захист працівника поліції є багатогранним явищем і включає різні за природою складові – від грошового забезпечення, надбавок, компенсаційних виплат, звільнення від виконання службових обов'язків за певних умов – до медичного, санаторно-курортного забезпечення, реабілітації тощо. Саме тому аналіз суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів поліцейських доцільно здійснювати крізь призму усіх названих елементів правового захисту.

Враховуючи, що Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі

органів виконавчої влади, логічно розпочати характеристику суб'єктів саме з нього. Згідно з пп. 2, 3 ст. 2 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» до основних завдань Уряду, дотичних до проблематики захисту прав поліцейських, належать:

ужиття заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, створення належних умов для вільного та гармонійного розвитку особистості;

забезпечення реалізації фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики;

формування та реалізація політики у сфері праці й зайнятості населення, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля, екологічної безпеки та природокористування [143].

Окрім загальних приписів, у національному законодавстві сформовано розгалужений масив підзаконних нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, безпосередньо спрямованих на забезпечення правового й соціального захисту поліцейських [131;127; 122] та інші акти, якими врегульовано порядок грошового забезпечення, компенсацій, додаткових виплат і соціальних гарантій поліцейських.

Таким чином, Кабінет Міністрів України відіграє системоутворюючу роль у сфері соціального й правового захисту населення загалом та поліцейських зокрема. Саме Уряд виступає спеціально уповноваженим органом виконавчої влади, який через формування та реалізацію політики у сферах праці, зайнятості, соціального захисту, охорони здоров'я та суміжних сферах забезпечує належний рівень гарантій для працівників поліції.

Одним із ключових суб'єктів адміністративно-правового забезпечення захисту прав і законних інтересів поліцейських є Міністерство внутрішніх справ України.

Відповідно до пп. 31–33 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою КМУ від 28.10.2015 р. № 878, МВС:

взаємодіє в межах наданих законом повноважень із органами державної влади з питань соціального захисту та пенсійного забезпечення працівників МВС, військовослужбовців Національної гвардії, членів їхніх сімей, а також працівників центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр;

уживає заходів щодо забезпечення правового й соціального захисту працівників МВС, військовослужбовців і працівників Національної гвардії, пенсіонерів із числа військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ, членів їхніх сімей;

розробляє пропозиції з питань правового й соціального захисту вказаних категорій осіб та вносить їх на розгляд відповідних органів;

утворює комісію з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій, учасниками війни, організовує її роботу й забезпечує видачу відповідних документів працівникам МВС, територіальних органів, закладів, установ та підприємств, що належать до сфери управління МВС, а також колишнім працівникам органів внутрішніх справ;

веде військовий реєстр працівників, пенсіонерів із числа осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ і військовослужбовців Національної гвардії, які брали участь у ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС, та членів їхніх сімей.

У своїй діяльності МВС керується Конституцією України, законами України, указами Президента, постановами Верховної Ради, актами Кабінету Міністрів та іншими нормативно-правовими актами [136].

На відомчому рівні діє значний масив підзаконних актів, спрямованих безпосередньо на захист прав поліцейських, зокрема:

наказ МВС від 06.04.2016 р. № 260 «Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських» [140];

постанова КМУ від 04.06.2024 р. № 646 «Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського» [142];

наказ МВС від 14.12.2015 р. № 1568 «Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах МВС України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їхніх сімей» [139].

Отже, МВС України є одним із центральних суб'єктів системи адміністративно-правового забезпечення захисту поліцейських, оскільки наділене широким колом повноважень щодо:

розроблення й ініціювання нормативно-правових актів;

організації соціального, медичного, санаторно-курортного забезпечення;

визначення статусу та пільг окремих категорій працівників;

ведення відповідних реєстрів і реалізації цільових програм підтримки.

Наступним важливим суб'єктом адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів поліцейських є Міністерство соціальної політики України.

Відповідно до чинного законодавства, Міністерство соціальної політики України є спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади з питань реалізації державної соціальної політики, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, надання гуманітарної допомоги тощо. У своїй діяльності Мінсоцполітики керується Конституцією та законами України, актами Президента, постановами Верховної Ради, прийнятими відповідно до Конституції і законів, актами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами [137].

З огляду на покладені завдання Міністерство соціальної політики, зокрема, бере участь у формуванні та реалізації системи соціальних гарантій, пільг, компенсацій і видів забезпечення, які поширюються й на працівників

Національної поліції як на одну з категорій осіб, що потребують підвищеного соціального захисту (в силу характеру та умов проходження служби).

Таким чином, аналіз дозволяє зробити висновок, що система адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції має виразно багаторівневий і багатосуб'єктний характер. На загальнодержавному рівні провідну роль відіграє Кабінет Міністрів України, який формує основні напрями політики та нормативно-правові засади соціального й правового захисту поліцейських. Одночасно Міністерство внутрішніх справ України як галузевий орган наділене широким колом спеціальних повноважень щодо безпосередньої організації, реалізації й удосконалення заходів правового та соціального захисту поліцейських, а Міністерство соціальної політики України забезпечує інституційний зв'язок цієї діяльності із загальною системою державної соціальної політики.

Національна поліція України, як суб'єкт адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції відіграє важливу роль в захисті прав поліцейських.

Базовим нормативно-правовим актом Національної поліції України, як суб'єкта захисту прав поліцейських є Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015. В вищезазначеному законі містяться положення про гарантії професійної діяльності поліцейського, а також зазначені норми щодо соціального захисту поліцейських.

Так, згідно з нормами ч.10 ст.62 Закону України «Про національну поліцію» поліцейський забезпечується належними умовами для виконання покладених на нього службових обов'язків, отримує в органах поліції в установленому порядку інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, та матеріали, необхідні для належного виконання покладених на нього обов'язків, користується повноваженнями, передбаченими цим Законом, незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу, своєчасно і в повному обсязі отримує грошове забезпечення та інші компенсаційні

виплати відповідно до закону та інших нормативно-правових актів України, у повному обсязі користується гарантіями соціального та правового захисту, передбаченими цим Законом та іншими актами законодавства, захищає свої права, свободи та законні інтереси всіма способами, що передбачені законом, під час виконання поліцейських повноважень користується безоплатно всіма видами громадського транспорту міського, приміського і місцевого сполучення (крім таксі), а також попутним транспортом. Поліцейські, які виконують повноваження поліції на транспортних засобах, крім того, мають право на безоплатний проїзд у поїздах, на річкових і морських суднах. Під час службових відряджень поліцейські мають право на позачергове придбання квитків на всі види транспорту і розміщення в готелях при пред'явленні службового посвідчення та посвідчення про відрядження, може бути переміщений по службі залежно від результатів виконання покладених на нього обов'язків та своїх професійних, особистих якостей [146].

Вказані положення відображають саме нормативний аспект захисту поліцейських прав, у свою чергу ніяким чином не гарантують їхнє інституційне забезпечення, у тому числі і порядок реалізації [175, с.12].

Також питання захисту поліцейського розглядається в 9 розділі Закону України «Про Національну поліцію»– «Соціальний захист поліцейських» , а саме: службовий час і час відпочинку поліцейських (ст. 91), відпустки поліцейських (ст. 92), обчислення тривалості відпусток поліцейських (ст. 93), грошове забезпечення поліцейських (ст. 94), медичне забезпечення поліцейських (ст. 95), житлове забезпечення поліцейських (ст. 96), одноразова грошова допомога в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського (ст. 97), особи, які мають право на призначення та отримання одноразової грошової допомоги (ст. 98), розміри одноразової грошової допомоги (ст. 99), призначення одноразової грошової допомоги (ст. 100), підстави, за яких призначення і виплата одноразової грошової допомоги не здійснюються (ст. 101), пенсійне забезпечення поліцейських (ст. 102), навчання дітей поліцейських (ст. 103) [146].

Ще одним важливим аспектом в Законі України «Про Національну поліцію», щодо захисту поліцейських є норми, що регулюють сферу захисту поліцейських інтересів, а саме ст. 104 Закону (захист прав та законних інтересів працівників поліції).

В положеннях ст. 104 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що для захисту своїх прав та законних інтересів працівники поліції можуть утворювати професійні об'єднання та професійні спілки відповідно до Закону України "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності; професійні спілки поліції здійснюють свої повноваження із урахуванням обмежень, що накладаються на працівників поліції цим Законом. професійним спілкам працівників поліції та їх членам заборонено організувати страйки або брати в них участь [146]. Але більш детально позитивні аспекти та недоліки, які потребують удосконалення та змін ми розглянемо в 3 розділі нашого дисертаційного дослідження.

Отже, Національна поліція посідає важливе місце серед суб'єктів у сфері захисту прав та інтересів поліцейських, адже від виконання приписів самого закону керівниками органів та підрозділів, а також уповноваженими посадовими особами залежить повноцінний захист прав та інтересів самих працівників поліції.

Наступним суб'єктом адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є Пенсійний фонд України.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює його діяльність є Положення про Пенсійний фонд України.

В вищезазначеному положенні зазначено, що Пенсійний фонд України є центральним органом виконавчої влади, який у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами та діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра соціальної політики, що реалізує державну політику з питань

пенсійного забезпечення та ведення обліку осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню [138].

Варто відмітити, що в даному підрозділі ми зазначили лише базові суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції. Абсолютного вичерпного переліку в даному випадку (з даного питання) не можливо сформуванати, оскільки на сьогодні питання захисту прав поліцейських, тобто здійснює як регулювання так і забезпечення, значна кількість державних органів та інститутів (мається на увазі органи виконавчої влади).

Необхідно зауважити, що важливим аспектом роботи вищезазначених суб'єктів є повноцінна злагоджена взаємодія цих органів, наслідком якої є ефективна реалізація норм та положень законодавства в сфері захисту працівників поліції.

Як вже зазначалось раніше, ми класифікували суб'єктів захисту поліцейських прав за принципом основних функцій держави: законодавчої, виконавчої, судової та недержавних організацій.

Ми вже розглянули базові (основні) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, що відносяться до виконавчих органів (Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство соціальної політики України, Національна поліція України, Пенсійний фонд України тощо).

Далі ми розглянемо, суб'єктів, що відносяться до законодавчих органів (Верховна Рада України) та судових органів (суди загальної юрисдикції), та наприкінці, суб'єктів, що належать до недержавних інститутів (ЄСПЛ, професійні спілки, громадські організації тощо).

Відповідно до статті 75 Конституції України єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України. Це означає, що згідно з принципом поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову, здійснення їх органами своїх повноважень у встановлених Конституцією України межах і відповідно до законів України

(стаття 6 Конституції України) приймати закони в Україні повноважна тільки Верховна Рада України (пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України). Також, парламент може ухвалювати законодавчі акти виключно на розвиток конституційних приписів, конкретизуючи та деталізуючи їх. Це означає, що Верховна Рада України, запроваджуючи законодавче регулювання, не може допускати довільного їх застосування [125, 78].

Отже, як єдиний законодавчий орган влади, Верховна Рада України має велике значення і вагу в сфері правового захисту поліцейських. Адже парламент формує законодавчу базу для забезпечення захисту прав та інтересів поліцейських, які виконують важливі для всієї держави завдання та функції. Також окрім того, що Верховна Рада України виконує функцію нормативного закріплення сфери захисту прав та інтересів поліцейських, вона ще й формує на законодавчому рівні систему, яка повинна забезпечувати ці права та інтереси, в тому числі і здійснює функцію парламентського контролю. Отже, функції парламенту поділяють на законодавчі, установчі та парламентського контролю.

Пріоритетною функцією Верховної Ради України є законодавча. Слід зазначити, що будь-який закон, прийнятий ВРУ, сприяє захисту прав, свобод та обов'язків людини і громадянина шляхом зменшення кількості прогалин законодавства в діяльності певного органу держави, особи, групи осіб та інших можливих суб'єктів правовідносин. Функцією ВРУ в напрямі забезпечення захисту прав людини є установча функція. При її реалізації слід виокремити такі напрями діяльності парламенту: участь у формуванні органів виконавчої влади; формування органів судової влади; створення парламентських структур; участь у формуванні інших державних організацій; вирішення питань територіального устрою України і забезпечення формування органів місцевого самоврядування. Як складова установчої функції ВРУ є призначення на посаду та звільнення з посади. Наступною функцією ВРУ при забезпеченні захисту прав і свобод громадян є

функція парламентського контролю, де поряд з наведеним напрямом контролю за додержанням прав людини можна виокремити не менш важливі, з погляду забезпечення прав людини напрями контрольної діяльності Верховної Ради України, а саме: контроль за діяльністю Кабінету Міністрів України; бюджетно-фінансовий контроль; запит народного депутата на пленарному засіданні Верховної Ради України. Здійснення парламентського контролю з окремих питань безпосередньо або через тимчасові спеціальні, та тимчасово слідчі комісії [162, с.14-15].

З огляду на вищезазначене, необхідно зазначити, що Верховна Рада України має важливе значення як суб'єкт адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

На сьогодні, судова система є одним із найважливіших суб'єктів в сфері захисту прав поліцейських. Судовий захист прав та інтересів атестованих співробітників поліції є важливим видом державного захисту.

Так, згідно 55 статті Конституції України кожний громадянин має право оскаржити в суді будь яке рішення, дію чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб. Крім того, кожен може звернутись із конституційною скаргою до Конституційного Суду України [78].

Право на звернення та судовий захист урегульовано також Законом України «Про судоустрій і статус суддів».

Так, відповідно до статті 6 даного закону усім суб'єктам правовідносин гарантується захист їх прав і свобод та законних інтересів незалежним і неупередженим судом, утвореним відповідно до закону [150].

Право на дієвий та ефективний захист прав та інтересів поліцейських регулюються також і міжнародними нормами, так само як і будь якого громадянина держави.

Згідно статті 2 «Міжнародного пакту про громадянські та політичні права», а також статтею 8 «Загальної декларації прав людини» встановлено, що кожна людина має право на поновлення в правах компетентними

національними судами у випадках порушення її основних прав, гарантованих Конституцією або законом [102, 53].

Варто зауважити, що згідно законодавства право на судовий захист має лише особа, права та інтереси якої були порушені. Відповідно, право на судовий захист мають ті поліцейські, права яких було порушено посадовою особою Національної поліції. Тому для того, щоб поліцейському було надано судовий захист суд повинен перш за все встановити чи в дійсності уповноважена посадова особа, яка подає позов про порушення своїх прав та інтересів, має права чи інтереси про захист яких поліцейський просить.

Працівник поліції може як сам подати позов про порушення прав так і його захисник/адвокат.

Крім того, працівники поліції, як і будь який громадян має можливість оскарження рішення суду першої інстанції.

Так, перегляд судових рішень в апеляційному та касаційному порядку гарантує відновлення порушених прав, свобод та інтересів. Право на судовий захист є конституційним, а обов'язкове виконання судових рішень – складовою права на справедливий захист [164].

Отже, судова система посідає важливе місце серед суб'єктів у сфері захисту прав та інтересів поліцейських, адже суди, у своїй більшості, забезпечують відновлення вже порушених прав поліцейських. Тому від діяльності судів залежить захищеність прав та законних інтересів працівників поліції. Поліцейський як громадянин повинен мати реальну можливість вільно обирати спосіб захисту своїх порушених прав. Водночас він має бути впевнений, що держава гарантує рівні можливості для будь-якої особи – незалежно від професії, віровизнання, раси, місця проживання, віку, статі та інших ознак – скористатися наданими законом механізмами захисту. Лише за цієї умови забезпечується довіра працівників поліції до правової системи та формуються передумови для правомірної реалізації ними своїх повноважень.

Окрему, специфічну групу суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції становлять

інституції, що не належать до системи органів державної влади. Йдеться насамперед про міжнародні організації та установи, а також про громадські організації й професійні спілки, які здійснюють захист трудових, соціальних та інших прав поліцейських, беруть участь у моніторингу дотримання стандартів поведження з персоналом, ініціюють публічні дискусії та правозахисні кампанії, посилюючи тим самим гарантії правового статусу працівників поліції.

Стаття 55 Конституції України зазначає, що кожен має право після використання всіх національних засобів правового захисту звертатись за захистом своїх прав і свобод до відповідних міжнародних судових установ чи до відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна. Кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [78].

Саме такою міжнародною судовою установою, до якої може звернутись поліцейський за захистом свої порушених порав та інтересів є Європейський суд з прав людини.

Європейський суд з прав людини (англ. European Court of Human Rights, фр. Cour européenne des droits de l'homme) – міжнародний судовий орган, юрисдикція якого поширюється на всі держави-члени Ради Європи, що ратифікували Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, і включає всі питання, які стосуються тлумачення і застосування конвенції, включно з міждержавними справами й скаргами окремих осіб [114].

Європейський суд відіграє важливу роль у захисті прав людини в Україні, в тому числі і поліцейських. Сама Конвенція являє собою міжнародний договір, згідно з яким країни – члени Ради Європи зобов'язались гарантувати деякі основоположні права людини всім особам, які перебувають під їхньою юрисдикцією. Важливою функцією Європейського суду з прав людини є забезпечування неухильного дотримання і виконання норм конвенції державами-учасницями. Суд стає на

захист тільки тих прав, що прописані у Конвенції і протоколах до неї. Важливість Конвенції обумовлена не тільки широтою закріплених у ній прав, а й механізмами захисту, створеними для розслідування можливих порушень і для забезпечення виконання обов'язків, передбачених Конвенцією. Вона дає право громадянину держави, у якій поширилась юрисдикція Європейського суду, звернутися до цього органу, якщо громадянин вважає, що його права було порушено й суд виніс несправедливе рішення. Конституція України надає право громадянам України звернутись із заявою до Європейського суду [167].

Окрім цього, суди України у своїй практиці застосовують практику рішень Європейського суду з прав людини.

Так, згідно ч.1 статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права [130].

Отже, Європейський суд з прав людини відіграє важливу роль в правовому захисті поліцейських. Він належить до системи міжнародних судових установ, до якої може звернутись поліцейський за захистом свої порушених прав та інтересів, окрім цього судова практика ЄСПЛ застосовуються під час винесення рішень національною судовою системою, що також можна вважати опосередкованим внеском/вкладом в захист прав поліцейських.

Як вже зазначалося раніше в наших попередніх дослідженнях, працівникам поліції дозволено створювати профспілки, зокрема для захисту їх трудових та соціальних прав. Діяльність профспілок, в тому числі поліцейських, регулюється цілою низкою законів. Зокрема, це Конституція України, Кодекс законів про працю України, Законів України «Про профспілки, їх права та гарантії діяльності», «Про колективні договори і угоди», «Про Національну поліцію», а також кожна профспілка діє згідно свого статуту, який приймає.

Так, стаття 104 Закону України «Про Національну поліцію» зазначає, що, для захисту своїх прав та законних інтересів, працівники поліції можуть утворювати професійні об'єднання та професійні спілки. Також ч.11 ст. 62 цього ж Закону зазначає, що в органах (зкладах, установах) поліції з метою захисту трудових, соціально-економічних прав та інтересів поліцейських відповідно до вимог законодавства можуть утворюватися професійні спілки. Обмеження прав професійних спілок поліцейських порівняно з іншими професійними спілками не допускається [146].

На нашу думку, роль профспілок у сфері захисту прав поліцейських на сьогодні недооцінена. Вони відіграють значну роль, як суб'єкт адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Перевагою профспілки, насамперед, є її незалежність. Так, згідно статті 12 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності» професійні спілки, їх об'єднання у своїй діяльності незалежні від державних органів та органів місцевого самоврядування, роботодавців, інших громадських організацій, політичних партій, їм не підзвітні і не підконтрольні. Профспілки самостійно організовують свою діяльність, проводять збори, конференції, з'їзди, засідання утворених ними органів, інші заходи, які не суперечать законодавству. Також забороняється втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, роботодавців, їх об'єднань у статутну діяльність профспілок, їх організацій та об'єднань [149]. Розуміючи, що в рамках наукового дослідження, автор повинен дотримуватись наукового стилю, ми перейдемо до публіцистичного стилю для конкретизації шуканої проблематики.

Як, ми зазначали раніше, перевагою профспілок є їх незалежність від роботодавця. Проте, більшість поліцейських профспілок які існують на сьогодні, які створені ще з моменту незалежності держави в якомусь сенсі «атрофувалися». Голови та представники такої профспілки міцно «засіли» в кабінетах міністерства, управлінь та інших територіальних управлінь та,

отримуючи внески від поліцейських, створюють «фільчині грамоти» про результати захисту прав поліцейських або зовсім діють як фінансові піраміди.

Наприклад, яскравим представником застарілої профспілкової організації є Всеукраїнська професійна спілка Міністерства внутрішніх справ України, яка є всеукраїнською добровільною неприбутковою громадською організацією, створеною за територіальною та галузевою ознаками, та об'єднує державних службовців, працівників апарату Міністерства, територіальних органів, закладів, установ, що належать до сфери управління Міністерства внутрішніх справ України (далі – працівники) з метою представництва, реалізації та захисту їх трудових, соціально-економічних прав та інтересів [178]. Не зважаючи на те, що дана профспілка є незалежною, в просторах інтернету немає жодної публічної інформації про результати такої роботи взагалі.

Проте, профспілки створюють для виконання багатьох функцій в сфері захисту і покращення стандартів роботи.

Як зазначає О. Клипа, діяльність профспілки спрямована на постійне підвищення стандартів представництва працівників поліції, максимально ефективного вирішення їх соціально-економічних проблем та захисту порушених трудових прав, тобто профспілкові організації (з огляду їх установчих документів) мають прописану можливість більш активно відстоювати позиції та невирішені («замовчувані») питання професійної діяльності працівників поліції, що стосуються питання оплати праці, використання щорічних відпусток, фіксування понаднормових годин роботи. Однак на сучасному етапі профспілкові організації, зокрема й профспілкові організації працівників поліції, практично не мають розвитку, не здійснюють активної діяльності та не відповідають вимогам часу, у зв'язку з цим авторитет організацій падає разом з довірою з боку працівників [68, с.122-4].

Хоча тут мова йде не про всі профспілки. Наприклад, однією із таких незалежних профспілок, що ефективно здійснює захист прав та інтересів

поліцейських у судах на території України та за межами її є первинна професійна спілка «Правозахисники країни», яка як зазначено в її Статуті, створена відповідно до протоколу установчих зборів засновників, які відбулися 15.02.2014 році у місті Дніпропетровську [179, с.2].

Тому на сьогодні є потреба в негайних змінах та реформуваннях профспілкових організацій в сфері МВС, Національної поліції та законодавчих органах, що регулюють діяльність цих профспілок. Діяльність класичних профспілкових організацій при органах поліції, у порівнянні, це «як мислити застарілими категоріями» - тобто не відповідають сучасності та вимогам сьогодення. Необхідне створення нових незалежних профспілок, їх активний розвиток, та, як наслідок, підвищений стандарт захисту прав та законних інтересів поліцейських.

Висновки до розділу 2

На підставі аналізу теоретико-правових засад діяльності поліції щодо адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції на виконання завдань дослідження, було здійснено наступні висновки.

1. Проблематика захисту прав та законних інтересів реально існує та є підтвердженою з боку державних та зарубіжних організацій, які проводять дослідження в даній сфері, це підтверджується і тим, що проблематика незахищеності прав поліцейських була однією із причин реформ в правоохоронній сфері.

2. Механізм адміністративно-правового забезпечення захисту прав поліцейських полягає в тому, що зазначена категорія прав осіб захищена та підтримується завдяки значній ролі, всіх елементів цієї системи. Ефективність заходів механізму захисту напряму пов'язана з їх належним виконанням, а також виконання всіх норм вимагає соціально-економічних і соціально-політичних умов для забезпечення належних соціальних гарантій

3. Поняття адміністративно-правового механізму забезпечення захисту

прав та законних інтересів поліцейських запропоновано розуміти, як систему адміністративно-правових та інших юридичних засобів, елементи (норми права, суб'єкти забезпечення, механізм(форма та метод)забезпечення) якої знаходяться у постійній взаємодії з метою здійснення цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, та недопущенні у порушені їх прав.

4. Поняття «інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції» запропоновано розуміти як систему державних та недержавних інституцій, елементами яких є об'єкти та суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, норми права, адміністративно-правові відносини, гарантії, правові засоби, форми та методи, які виконують певну роль та завдяки використанню яких здійснюється ефективний захист прав поліцейських.

5. Визначено, що адміністративно-правове забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських обумовлює застосування всіх ланок інструментарію, зокрема методів, прийомів, способів втілення тощо. Суб'єкти, що здійснюють захист прав поліцейських повинні застосовувати такі методи, що дозволятимуть найбільш ефективно та оптимально досягати кінцевих цілей.

5.1 Метод адміністративно-правового забезпечення дозволяє мати необхідну уяву про функціонування інституту прав та законних інтересів працівників поліції, оскільки визначає характер впливу конкретного суб'єкта на відповідний об'єкт із метою правового захисту поліцейських.

5.2 Особливості методів адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських пропорційно залежні від того в якій сфері вони використовуються. Звичайно ж це сфера правового захисту поліцейських, проте в залежності від того чи йдеться про захист поліцейських, який є дотичним до всіх складових частин цієї сфери (тобто загальні випадки) чи можливо стосується коректних випадків (ситуацій) – ми можемо виокремити загальні та спеціальні методи.

6 . Визначено, що важливим елементом інструментарію забезпечення захисту прав поліцейського є адміністративно-правові відносини. Ці відносини є правовим наслідком взаємодії людей з приводу певних правовідносин в певній сфері, а також є різновидом правовідносин.

6.1 Можемо зазначити, що адміністративно правові відносини, що виникають у сфері адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейського це суспільні відносини, врегульовані правовими нормами адміністративного права, виникають у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських між суб'єктами забезпечення (державні та недержавні інститути) та об'єктами (поліцейські).

7. Інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції це складний багатоструктурний механізм, який забезпечується та регулюється державними та недержавними інститутами, нормативними актами та, як наслідок, адміністративно-правовими відносинами, що виникають в результаті взаємодії суб'єктів та об'єктів цих відносин.

8. Визначено, що в дослідженні суб'єкти необхідно розуміти саме як суб'єкти правовідносин (в нашому випадку це відносини з приводу захисту прав та інтересів поліцейських), адже суб'єкти правовідносин наділенні обов'язками та правами на протипагу суб'єктами права, які виступають як особи, котрі мають правосуб'єктність, але в конкретному випадку можуть і не бути учасником правовідносин.

9. Виокремлено характерні ознаки та особливості суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, а саме: існування певних адміністративних норм, що визначають права та обов'язки суб'єкта; дані правовідносини є наслідком як державного так і недержавного управління, регулювання, забезпечення тощо; наявність підстав, що визначені законодавчо, щодо виникнення, припинення чи зміни таких правовідносин; наявність відповідальності суб'єкта за

порушення обов'язків щодо невиконання приписів.

10. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції визначено як державні та недержавні інститути, які наділенні обов'язками, повноваженнями та правами з приводу захисту прав та інтересів поліцейських.

11. Доведено, що суб'єкти забезпечення прав поліцейських це цілий механізм, в який входить як державні органи так і не державні, також цих суб'єктів існує багато, тому для правильного розуміння та структуризації інформації, запропоновано класифікувати суб'єкти адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

12. Запропоновано класифікувати суб'єкти за принципом характеру діяльності: суб'єкти, що відносяться до виконавчих органів (Кабінет Міністрів України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство соціальної політики України, Національна поліція України, Пенсійний фонд України тощо), суб'єкти що відносяться до законодавчих органів (Верховна Рада України), суб'єкти що відносяться до судових органів (суди загальної юрисдикції), суб'єкти що належать до недержавних інститутів (ЄСПЛ, професійні спілки, громадські організації тощо).

13. Аналіз норм законодавства та наукових досліджень в сфері адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції вказує на недосконалість чинного законодавства у зазначеній сфері та потребує коригування відомчих нормативно-правових актів.

РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ТА ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

3.1. Міжнародний досвід та його адаптація до України щодо забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції

Соціальний та правовий захист поліцейських у будь якій правовій країні Світу є важливим елементом демократичного та розвиненого суспільства. Правовий захист поліцейських є своєрідним «лакмусовим папірцем» тих явищ та чинників, що деформують державу: корупція, порушення прав людини, тоталітаризм. А тому, на сьогодні, досліджувана проблематика залишається актуальною не лише в Україні, а й за кордоном.

Проведений нами аналіз теоретичних джерел та практичних аспектів забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, у попередніх розділах, показав, що, насамперед, на ефективність діяльності поліцейських, безпосередньо впливає рівень їх правової та соціальної захищеності.

Зарубіжні фахівці та науковці [224,215,223], які займаються вивченням захисту прав та інтересів поліції стверджують, що важливість соціального та правового захисту поліцейських полягає в тому, що вони є безпосередніми виконавцями закону і державної влади, а отже, й самі поліцейські можуть бути ціллю зловмисників чи злочинців або корумпованого керівництва. Прикладом може бути загроза життю та здоров'ю, фізичні напади, погрози та інші форми насильства, саме тому забезпечення державою та іншими дотичними установами та організаціями (залежить від самої держави) соціального та правового захисту поліцейським допомагає забезпечити їхню безпеку та здоров'я, а також підвищує їхню ефективність у виконанні службових обов'язків.

Також експерти зазначають, що належний захист прав та законних інтересів поліцейських опосередковано впливає і на багато інших аспектів. Наприклад, це позначається на іміджі поліції у суспільстві та залученні в

майбутньому більш кваліфікованих кандидатів до роботи в поліції, що в свою чергу, як наслідок може підвищити якість поліцейських послуг, а також довіру до поліції у громадськості.

Актуальність досліджуваної проблематики полягає в тому, що поліцейські окрім своїх звичних функцій і завдань, протягом останніх років несуть службу в специфічних умовах: повномасштабне вторгнення, до якого була пандемія та АТО. А тому, дослідження міжнародного досвіду сфери захисту поліцейських забезпечить належний захист прав та законних інтересів поліцейських в Україні на сьогодні та, як наслідок, підвищить ефективність роботи поліції.

Також, окрім питання захисту прав та законних інтересів поліцейського, важливість досліджуваного питання також обумовлене сьогодишньою потребою не тільки в удосконаленні механізму правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції в Україні, а також і належної інтеграції підрозділів Національної поліції в світову спільноту правоохоронців, що потребує значного підвищення захищеності поліцейських та використання позитивного міжнародного досвіду.

Вивчення стану наукової розробки проблематики в сфері зарубіжного досвіду щодо забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, зокрема і в умовах воєнного стану засвідчило, що дослідження вітчизняних науковців були присвячені переважно загальним питанням соціально-правового захисту поліцейських, а саме: Бандурка О.М., Галуцько В.В., Голосніченко І.П., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К., Клипа О. П., Кравченко І.С., Марусевич Д.О., Мельник К.Ю., Романенко М.В., Рябченко О.П., Іншин М.І., Шопіна І.М., Ярошенко І.С., Джурканін Т. Д., Негодченко О. В., Сергєвнін В. А. та ін.

На сьогодні проблема правового та соціального захисту поліцейських залишається актуальною як в Україні так і за її межами. Важливо визначити передумови ефективної поліцейської діяльності в розвинених країнах. Це дасть змогу оцінити соціальне та правове забезпечення, запроваджене для

поліцейських нашої держави, визначити недоліки та шляхи їх усунення.

Захист поліцейських може варіюватися в залежності від країни та її законодавства. Деякі країни відомі своїм добре розвиненим соціальним захистом поліцейських, наприклад, США, більшість країн Європи тощо.

Тому для огляду позитивного досвіду ми обрали країни Європи (Польща), США та Ізраїль. Поліцейські країн США та Європи характеризуються високим рівнем соціального та правового забезпечення. Щодо обраної країни Ізраїлю, то цей вибір пояснюється тим, що досвід Ізраїлю в сфері правового забезпечення поліцейських може бути корисним для перейняття певних позитивних аспектів. Адже країна Ізраїль живе у стані війни та воєнної загрози відносно своєї держави, ще з 1945 року, тобто фактично з перших днів її створення. Проте це не вплинуло на демократичні засади у відкритому суспільстві Ізраїлю, зокрема і на правову складову соціально-правового забезпечення поліцейських в країні.

Україна є правовою демократичною державою, а тому навіть знаходячись в умовах воєнного стану, повинна підтримувати та удосконалювати механізми адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів поліцейських, що несуть службу у підрозділах Національної поліції. Тому нам доречно вивчати ізраїльський досвід в даній сфері.

Ізраїль. Питання діяльності, зокрема і захисту прав поліцейських Ізраїлю зазначено в Законі про поліцію (в новій редакції 1972 р.) - «Police Ordinance» [213], який є одним із сімнадцяти законів головного зібрання Законів держави Ізраїль та прийнятий Кнесетом (парламент)[115,33]. Цей закон містить положення про різні види соціального захисту для поліцейських, такі як пенсії, медичне страхування, компенсації за травми, відпустки та інші види захисту.

Щодо особливостей несення служби правоохоронцями, то, згідно вищезазначеного законодавства поліцейський після подачі заявки

приймається на службу строком на п'ять років. Не більше ніж за шість місяців і не менше ніж за місяць до закінчення терміну служби може бути запропоновано повернутися до подальшої служби, і Генеральний інспектор може запропонувати повторний вступ поліцейському. Жоден офіцер не має права звільнитися зі служби чи відійти від виконання своїх обов'язків до закінчення строку договору. Якщо поліцейський хоче звільнитися то він повинен не менше чим три місяці написати письмове повідомлення генеральному інспектору.

Міністр, за службовою необхідністю, може своїм наказом передбачити утримання на посаді, і продовження службу будь-якого офіцера поліції, наприклад на період надзвичайної ситуації, незважаючи на те, що строк служби такого офіцера закінчився. Служба будь-якого офіцера поліції на підставі будь-якого такого наказу, як зазначено вище, вважається частиною терміну його роботи, та його вислуги. Поліцейський може бути звільнений протягом строку служби, якщо медична комісія визнала його психічно або фізично непридатний до подальшої служби. Офіцер поліції несе матеріальну відповідальність за службове майно, зброю, боєприпаси, спорядження, одяг, запаси, виданих для використання в роботі, які перебувають під його командуванням або для його власного користування та звітує про них перед Генеральним інспектором у справі про їх втрату, пошкодження або знищення, окрім, якщо така втрата, пошкодження або знищення були спричинені неминучою випадковістю, крадіжкою, яка не може бути віднесена до службової недбалості з боку поліцейського.

Соціальний захист поліцейських в Ізраїлі регулюється законодавством та угодами між профспілками поліцейських та урядом. Зокрема, поліцейські в Ізраїлі мають наступні соціальні пільги та заходи захисту:

1. Заробітна плата: поліцейські мають високу заробітну плату, яка залежить від рангу та стажу роботи. Крім того, вони отримують додаткові виплати: за вечірню роботу -125 %, за нічну роботу 150%, роботу в святкові дні та вихідні – 200% від окладу.

2. Страхування на випадок втрати здоров'я під час виконання службових обов'язків: поліцейські мають право на компенсацію витрат на лікування, реабілітацію та інвалідність, якщо вони постраждали під час виконання службових обов'язків. Страхування здоров'я поліцейських відбувається на рівні обов'язкового медичного страхування офіцерів поліції, що забезпечує стовідсоткове покриття всіх витрат, які необхідні поліцейському для підтримання здоров'я.

3. Пенсійні виплати: поліцейські мають право на пенсійні виплати залежно від стажу роботи та рангу.

4. Пільги на житло: поліцейські мають право на пільги на житло, якщо вони не мають власного житла.

5. Пільги на проїзд: поліцейські мають право на пільги на проїзд у громадському транспорті та на власному автомобілі.

6. Пільги на відпочинок: поліцейські мають право на пільги на відпочинок, такі як знижки на туристичні послуги та відвідування спортивних заходів [232, 209, 217, 212, 210, 214, 216].

Підсумовуючи вищезазначене можемо зробити висновки, що позитивним у законодавчому регулюванні соціального та правового захисту поліцейських Ізраїлю є медичне страхування поліцейського та обов'язкова доплата за надмірний час роботи поліцейського. В той же час, згідно п. 20 Наказу Міністерства внутрішніх справ України 06.04.2016 № 260 «Порядок та умови виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських» за виконання службових обов'язків понад установлений службовий час, у вихідні, святкові та неробочі дні грошове забезпечення поліцейським додатково не виплачується, за виконання службових обов'язків у нічний час доплата здійснюється на рівні похибки .

В нашій країні поліцейські на сьогодні мають доплати, у вигляді додаткової винагороди, що регулюється наказом МВС «Про затвердження

Порядку та умов виплати додаткової винагороди поліцейським на період дії воєнного стану» [141]. Так, згідно цього наказу розмір виплати на період дії воєнного стану, варіюється залежно від інтенсивності бойових дій в регіоні, або ж здійсненні своїх повноважень в місцях завдання ракетних ударів та/або ударів безпілотних літальних апаратів.

В той же час, згідно ст. 6 Закону України від 15.03.2022 «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [147] на період дії воєнного стану не застосовуються норми статей 71, 73, 78-1 Кодексу законів про працю України. Тобто, на час дії воєнного стану призупинено положення КЗпП, що встановлюють офіційні святкові та не робочі дні, а також святкові та не робочі дні, не додаються окремо до відпустки, якщо припадають на ці дні.

Отже, не дивлячись на воєнний стан, вважаємо, що поліцейська діяльність є державною службою особливого характеру і, відповідно, працівники поліції мають право на повноцінний захист держави але доволі часто це не відбувається.

Тому, нашу думку, досліджуваний аспект соціальної захищеності поліцейських у Ізраїлі, а саме додаткова оплата за працю у вихідні та святкові дні, а також обов'язкове медичне страхування за рахунок державних коштів, все таки варті записування для захисту поліцейських в Україні як в мирний час так і в умовах воєнного стану.

США. У Сполучених Штатах термін "поліція США" використовується як в загальному розумінні, оскільки поліцейські структури не мають єдиного центру управління і контролю. Кожен штат, велике місто і деякі малі міста мають свої власні поліцейські управління, які незалежно працюють один від одного. Прикладами є: поліцейські організації федерального уряду, Міністерства юстиції, оборони та внутрішніх справ; поліцейські навчальні заклади кожного штату; поліцейські організації в округах (адміністративний устрій США визначає систему округів), що очолюються шерифом; поліцейські організації кожного селища. Всього у США є 65 федеральних

відомств та 27 відділень головного інспектора [126].

Вивчення досвіду США, на нашу думку, є доцільним та необхідним.

Адже правовий захист американських поліцейських характеризується добре розвинутою системою преференцій, крім того незалежні від “керівництва” профспілкові організації також відіграють важливу роль, зокрема у захисті трудових прав.

Ці позитивні аспекти в правовому та соціальному забезпеченні поліцейських США збігаються з позицією автора дисертації щодо необхідності сфери удосконалення поліцейських в Україні. Зокрема, це реформа та зміни в професійних спілках поліцейських, покращення соціального забезпечення, а також дотримання прав поліцейських під час їх службової діяльності.

Так, в США захист поліцейських, як вже зазначалося вище, насамперед проявляється в забезпеченні високих соціальних пільг (наприклад, це медичне страхування, зокрема медичні послуги в США досить дорогі, довічна знижка на оплату комунальних послуг; безоплатна медична допомога в разі будь-якої хвороби членам родини, безвідсотковий кредит і знижки на деякі групи товарів) та гарантій їх трудової діяльності (профспілки).

Високим рівнем медичного захисту забезпечені працівники поліції США. Так, поліцейський Нью-Йорка має оплачуваний на 100 % та не обмежений у часі лікарняний, медичну страховку з покриттям стоматологічного та офтальмологічного лікування. Під час порушення правової процедури на поліцейського в США можуть бути накладені стягнення у виді позбавлення певної пільги на якийсь строк [87, с. 59]. Щодо пенсійного забезпечення поліцейських в США, особи цієї категорії набувають право на пенсію в розмірі 100 % після 35 років служби. У разі звільнення працівник отримує одноразову виплату в розмірі 12 тис. доларів США. Існує ймовірність виходу на 50 % пенсію після 20 років служби [22, с. 373].

Не зважаючи на високий соціальний захист поліцейських, в США

досить розвинена діяльність поліцейських профспілок. На федеральному рівні існує кілька організацій, які об'єднують зусилля поліцейських профспілок. Так, однією із найбільш відомих профспілок в правоохоронній сфері є «Національна асоціація поліцейських організацій».

В США профспілки займають важливе місце в захисті прав поліцейських. Судові рішення також забезпечили розвиток в цьому напрямку. Так, наприклад, рішенням окружного суду США у справі «Аткінс проти міста Шарлота» (1969 р.) було скасовано частину статуту штату Північна Кароліна, яка забороняла бути членом профспілки співробітникам протипожежної служби, що суперечило законодавству та Першій поправці до Конституції США, яка гарантує право на об'єднання. Аналогічні рішення було ухвалено федеральними судами у справі офіцера поліції Атланти «Мелтон проти міста Атланта» (1971 р.) та заступника шерифа зі штату Колорадо «Лонтайн проти Ван Кліва» (1973 р.), штатів та муніципалітетів [227].

Найчастішими мотивами для правоохоронців США вступати до профспілок є:

- а) бажання забезпечити рівне та справедливе ставлення до працівників, однакові умови служби, соціальне забезпечення тощо;
- б) покращення економічних умов;
- в) задоволення соціальних потреб, визнання та підтримка з боку колег, які вже працюють в організації;
- г) захист від несправедливого звільнення з боку керівництва.

Отже, діяльність профспілок в США чітко регламентується нормативними актами, адже діяльність профспілок займає дуже важливе місце в діяльності кожного працівника поліції США.

Діяльність поліцейських США здійснюється в багатьох штатах в рамках дуже стабільних, законодавчо врегульованих відносин між адміністративними органами та профспілками. Незалежні асоціації трудових організацій та професійних спілок, наприклад муніципальних працівників,

існують у сорока штатах. У тридцяти восьми штатах прийнято законодавчі акти, що регулюють відносини із співробітниками, зайнятими у громадському секторі. Ще у семи штатах судові рішення та нормативні акти, видані Генеральним прокурором (Міністром юстиції, відповідно до штату) відповідного штату, забезпечують законодавчу основу для ухвалення трудових рішень. У тридцяти двох штатах законодавство вимагає, щоб адміністрація та колектив співробітників зустрічалися та спільно обговорювали умови служби, укладаючи наскільки можна колективні договори. У тих штатах, де немає відповідного законодавства, існує та чи інша форма колективного обговорення договору із співробітниками. Правовою основою для вирішення трудових конфліктів та прийняття рішень є законодавство відповідного штату щодо місцевих, шерифських та правоохоронних органів штату.

Законодавчі акти у різних штатах по-різному регулюють відносини між адміністрацією та профспілкою правоохоронних органів. Однак існують деякі загальні положення та принципи, що дотримуються обома сторонами трудових спорів. На профспілковий рух у правоохоронних органах США впливає ряд факторів, що впливають на їх організаційно-правовий розвиток:

- 1) необхідність створення профспілкових організацій з метою охоплення якомога більшої кількості співробітників;
- 2) зниження юридичних бар'єрів, що перешкоджали освіті та розвитку профспілкового руху;
- 3) надмірно суворі рішення з кадрових питань у правоохоронних органах;
- 4) невідповідна посаді та обов'язкам заробітна плата;
- 5) різке зростання насильства щодо працівників;
- 6) позитивні рішення відносно тих поліцейських, які використовували методи переговорів профспілки із адміністрацією поліції.

Таким чином, професійні спілки є головними інституціями забезпечення колективних переговорів з адміністрацією.

Насправді, у Сполучених Штатах існує два основних типи профспілок працівників правоохоронних органів:

- 1) профспілки, які є частиною більш широкої профспілки працівників державного сектору або інших галузей промисловості;
- 2) незалежні профспілки, що складаються виключно з працівників правоохоронних органів.

Профспілки поліцейських є найбільшими в США, а залученість працівників у їхню діяльність набагато вища, ніж у промислових робітників. Поліцейські профспілки ефективно використовують різні форми активізму, але в основному зосереджені на укладанні колективних договорів з адміністрацією.

Дослідивши адміністративно-правові аспекти захисту поліцейських в США, можемо зазначити розвинуту діяльність профспілок, позитивним аспектом роботи якої є захищеність прав поліцейських, а також високий рівень соціальних пільг для поліцейських та членів їхньої родини.

Вважаємо, що дані положення правового та соціального захисту поліцейських є необхідними для запозичення та імплементації в українське законодавство як в мирний час так і в умовах воєнного стану що не було зроблено з 2015 року по сьогодні .

ФРН. Робота в поліції Німеччини завжди вважалася дуже престижною в самій країні. Поліцейські мають високу довіру серед населення. У німецькій поліції служать не лише чоловіки, так частка жінок-поліцейських складає 30%. Кандидат який бажає працювати у поліції Німеччини має відповідати положенням та вимогам, що зазначенні у законі «Про федеральну службу» (параграф 116). Щоб отримати звання та вступити на роботу, кандидат зобов'язаний відповідати наступним вимогам: вік до 32 років; позитивна біографія; відмінне здоров'я; атестат про середню освіту; ВНЖ для підданих іноземних держав; громадянство Німеччини чи іншої держави з Євросоюзу; наявність водійських прав; відсутність судимості; стабільний емоційний та психологічний стан. Поліцейський завжди повинен бути готовим

пожертвувати життям для забезпечення порядку та збереження життя іншим людям.

Тим, хто успішно пройшов медогляд, видається направлення до Вищого інституту поліції для навчання протягом 3 років. Студенти паралельно проходять практику та отримують щомісячну стипендію у розмірі 1000 євро. Вступаючи до лав структури поліцейській отримує звання лейтенанта. За вислугу років та бездоганне виконання обов'язків перед державою старший лейтенант стає капітаном, а пізніше – майором. Наступними званнями для поліцейського в Німеччині стають: підполковник; полковник; генерал-майор.

Міністерство внутрішніх справ у Німеччині складається із численних підрозділів. Усі вони займаються своїми завданнями та перебувають під керівництвом штабу. У ньому представлені міністерські підрозділи, які підпорядковуються держсекретарю Бундестагу та голові МВС. Поліція Німеччини складається з громадської, чергової, кримінальної поліції, поліція на водоймищах, охоронна поліція. Коротко розглянемо про зазначені підрозділи поліції.

Громадська поліція. Забезпечує охорону громадського порядку. Поліцейські приймають заяви від населення, стежать за правопорядками на дорогах, патрулюють вулиці міста, шукають автомобілі, чергують на заходах. Співробітники прихованого спостереження працюють у цивільному одязі, а патрульні – у формі.

Поліція реагування. До цього підрозділу включені спеціальні загони, що висуваються будь-якої миті за наказом командира на операцію. Ключовим завданням поліцейських вважається наведення порядку при масових скупченнях чи зібраннях, а також конвоювання заарештованих.

Кримінальна поліція. Працює у сфері особливо тяжких злочинів та бореться з організованою злочинністю. Кримінальні поліцейські виявляють економічні злочини та тероризм. На варті безпеки населення постійно перебувають оперативні групи. Кримінальна поліція у землях інтегрується до

поліцейських підрозділів. У цю ж структуру включено кримінальну поліцію, яка бере участь у затриманні небезпечних злочинців.

Водна поліція. До обов'язків водних поліцейських входить контроль за дотриманням недоторканності територій та правил судноплавства на 12 миль від берега.

Охоронна поліція. Співробітники відомства захищають держоб'єкти у Гессені, Берліні та Саксонії. У поліцейських є своя форма і відзнаки. Персонал охоронної поліції є вільнонайманими, а не поліцейськими.

Питання соціального захисту поліцейських ФРН урегульовано декількома законодавчими актами, серед яких Закон «Про забезпечення службовців та суддів федерації і федеральних земель» у редакції від 19 липня 2006 року, Федеральний Закон «Про оклади федеральних чиновників» у редакції від 6 серпня 2002 року, Федеральний Закон «Про федеральне відомство кримінальної поліції та співробітництво федерації і земель в кримінальних справах» від 7 липня 1997 року, Загальний закон про правове положення службовців від 1 липня 1957 року, Закон про федеральних 151 державних службовців від 14 липня 1953 року в редакції від 27 лютого 1985 року з подальшими змінами й доповненнями та ін [89, с.151].

Розмір місячного окладу поліцейського залежить від звання, підрозділу, місця знаходження та вислуги років. Мінімальна заробітна плата поліцейських у Німеччині становить 2500 євро на місяць. У середньому, зарплата поліцейських становить 2635 - 4692 євро на місяць. За статистикою у 2021 році співробітники поліції Німеччини отримували такі середні зарплати: Баварія – 3620 євро; Баден-Вюртемберг - 3734 євро; Мекленбург-Передня Померанія – 2586 євро; Північний Рейн-Вестфалія – 3411 євро; Нижня Саксонія – 3140 євро; Бремен – 3304 євро; Гессен – 3910 євро; Саар - 3197 євро; Берлін – 3213 євро; Саксонія – 2681 євро; Рейнланд-Пфальц – 3369 євро; Шлезвіг-Гольштейн – 3033 євро; Саксонія-Анхальт - 2614 євро; Бранденбург – 2651 євро; Тюрінгія – 2721 євро; Гамбург – 3586 євро. У 2022 році робота в поліції Німеччини надавала право на отримання високої пенсії

за віком та пільгами. Крім того, вони мають безоплатну страховку, пільги на житло, право на безкоштовний проїзд у міському транспорті, а також щорічну «тринадцяту зарплату» в розмірі середньомісячної оплати праці [87, с. 58].

Досвід Німеччини у створенні та функціонуванні поліцейських профспілок важливий для забезпечення системи соціального захисту і заслуговує запозичення.

Професійна спілка поліції є членом Німецької федерації профспілок і Міжнародного союзу синдикатів поліції. Профспілка прагне до розбудови соціальної, правової держави, подальшої демократизації суспільства. Вона протистоїть будь-яким недемократичним устремлінням [222].

Обстоюючи інтереси особового складу поліції, профспілка зобов'язана використовувати виключно легітимні засоби впливу. З огляду на наявність низки невирішених соціальних проблем, професійні спілки поліцейських Німеччини послідовно підтримують, зокрема, такі напрями діяльності: представництво та поліпшення економічних, соціальних і службових інтересів своїх членів; посилення загального статусу професійного чиновництва; запровадження спеціального порядку грошового утримання співробітників поліції; уніфікацію поліцейського законодавства; підвищення тарифних категорій; приведення рівня заробітної плати й грошового забезпечення поліцейських у відповідність до рівня економічного розвитку країни; справедливе нормативне врегулювання робочого часу; звільнення поліції від невластивих їй функцій; запровадження спеціальних заходів психологічного розвантаження персоналу, який працює в умовах підвищеного навантаження (густозаселені райони з високим рівнем злочинності); недопущення підвищення пенсійного віку; забезпечення права на відпустку для участі в професійно-політичних та освітньо-політичних заходах; установлення особливих тарифів для фахівців, що працюють у поліції за наймом; запобігання зменшенню розміру грошових виплат у разі тимчасової непрацездатності; модернізацію спорядження, амуніції та

озброєння відповідно до сучасних вимог; удосконалення механізмів виплати субсидій (допомог) та забезпечення дієвої підтримки в разі нещасних випадків; надання соціального житла працівникам поліцейських підрозділів; створення умов для поліпшення стану здоров'я та профілактичного лікування [152, с. 172].

Профспілки поліції ФРН також задекларували довгострокову відданість принципам гендерної рівності та гендерного балансу, а також ліквідації та недопущенню психологічного переслідування (мобінгу), сексуальних домагань з боку роботодавців і колег на робочому місці.

Враховуючи, що професійна діяльність у поліції може стати чинником подолання гендерної нерівності та забезпечити жінкам можливість виконувати ті самі службові завдання на рівних засадах із чоловіками, такі підходи профспілок слід оцінювати як позитивні з позицій внутрішнього законодавства. Відповідний правовий механізм соціального захисту працівників поліції покликаний урахувувати й забезпечувати ці стандарти. Активна діяльність профспілок німецької поліції спрямована саме на гарантування задоволення та захисту потреб і інтересів співробітників.

Отже, важливим позитивним аспектом діяльності «незалежних» профспілок у сфері захисту прав поліцейських є посилення їхнього реального впливу через удосконалення національного законодавства, а також упровадження інших заходів, що безпосередньо визначають ефективність та результативність профспілкового представництва інтересів поліцейських.

Констатуючи важливість вивчення досвіду діяльності поліції, щодо забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, акцентуємо увагу на актуальності дослідження й інших країн, що мають ефективну систему правового захисту поліцейських.

Польща. Згідно четвертої статті закону Польщі «Про поліцію»[231] розрізняють наступні види поліцейської діяльності: кримінальну; слідчу; діяльність внутрішніх справ; профілактичну; протидія тероризму; боротьба з кіберзлочинністю. Також поліція включає судову поліцію.

Служити в поліції може громадянин Польщі з доброю репутацією, який не був засуджений вироком суду, що набрав законної сили, за злочин або економічний злочин (корупція), бути дієздатною особою, мати середню або середньо-професійну освіту, а також фізичні здібності та задовільний психічний стан для служби у правоохоронних формуваннях, що підлягають особливій дисципліні (ст.25 Закону Польщі «Про поліцію»).

Прийняття кандидата на службу до поліції, надалі – кандидат, відбувається після проведення кваліфікаційної процедури, спрямованої на визначення відповідності кандидата умовам прийому на службу в поліцію та визначення його схильності до виконання цієї служби. Процедура кваліфікації складається з таких етапів: подання заяви, перевірка знань; перевірка фізичної підготовленості; психологічне обстеження, у тому числі психологічний тест; співбесіда при прийомі на роботу; визначення фізичної та розумової здатності до служби в поліції; перевірка записів, реєстрів і картотек, у тому числі поліцейських

Питання соціального захисту поліцейських Польщі урегульовано Законом від 6 квітня 1990 року про поліцію [231]. Так, статті 66а, 73, 85, 91, 93, 94, 111.1 - 121б регулюють заходи правового захисту, соціальних пільг, пенсійного забезпечення, відпусток тощо.

Як захід правового захисту польський поліцейський має право на відшкодування витрат, понесених на захист судового провадження, якщо проти нього відкрито кримінальне провадження за вчинення злочину у зв'язку з виконанням службових обов'язків, і поліцейський отримав виправдувальний вирок. Також співробітник поліції, який постраждав у злочині, у зв'язку з професійною діяльністю має право, за власним бажанням, безоплатний правовий захист у кримінальному провадженні, в якому він бере участь як потерпілий.

Поліцейський у Польщі та члени його сім'ї мають право один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції. Також може бути надано

оплачувану відпустку через хворобу або позачергові відпустки, а також відпустки без збереження заробітної плати з поважних причин (Стаття 88.п.1 Закону Польщі «Про поліцію»).

Правоохоронці на постійній службі мають право на житло та проживання в місті, де вони служать, або в сусідньому місті, з урахуванням кількості членів сім'ї та їх прав, що впливають з цього окремі положення. Поліцейський підготовчої служби може отримати тимчасове житло, а також може втратити право на квартиру у разі притягнення до нього дисциплінарного стягнення, звільнення зі служби. Поліцейський має право на грошовий еквівалент на ремонт займаного приміщення з урахуванням кількості членів сім'ї та їхні права. Співробітник має право на грошовий еквівалент, якщо він або вона, члени його сім'ї не мають квартири за місцем служби (або не мають в сусідньому місті). Якщо квартиру не надано, то законодавчо надається право на фінансову допомогу для отримання житлового приміщення в житлово-будівельному кооперативі або одноквартирному будинку.

Поліцейський, який проживає поблизу місця служби, має право на відшкодування витрат на проїзд до місця служби, в розмірі вартості залізничного або автобусного квитка.

Згідно чинного Польського законодавства, поліцейський має право на такі грошові виплати: 1) надбавка для ремонту приміщення; 2) премії та надбавки; 3) ювілейні премії; 4) додаткова винагорода за виконання покладених завдань, що виходять за рамки або ж поза службовими обов'язками; 5) грошова винагорода за вислугу років понад норму; 6) заборгованість за відрядженням та перерахуваннями; 7) заохочувальна винагорода; 8) особливі правила оплати праці осіб, які виконують завдання від сфери кібербезпеки; 9) винагорода за вислугу років; 10) пільги, пов'язані зі звільненням зі служби; 11) грошова допомога в обмін на харчування.

В цьому ж законі також зазначено, що у разі смерті поліцейського, сім'я, яка у нього залишилася, має право на допомогу в розмірі, на який мав

би право поліцейський, вихідної допомоги, якщо він був би звільнений зі служби.

Аналізуючи законодавство, що регулює правовий захист поліції, ми виокремили, що польські поліцейські мають право на наступні види соціального і правового захисту:

- додаткова грошова надбавка за вислугою років у такому розмірі до заробітної плати: після 20 років служби – 75%, після 25 років служби – 100%, після 30 років служби – 150%, після 35 років служби – 200%, після 40 років служби – 300% від основної заробітної плати разом із фіксованими надбавками за місяць;

- поліцейським, при звільненні зі служби (які набули права на пенсію та мають 30 років вислуги), виплачується щомісяця протягом одного року після звільнення від служби, грошове забезпечення у розмірі, що відповідає посадовому окладу займаної посади;

- поліцейський, звільнений зі служби який не може влаштуватися на роботу через тривалу хворобу, отримує оплату стільки, скільки місячної грошової допомоги, на період хвороби, однак не більше, ніж протягом 3 місяців;

- місячна оплата праці поліцейського, визначається положеннями КЗпП, оскільки період відпустки по догляду за дитиною становить 70% зазначеної місячної заробітної плати протягом року. Поліцейський під час лікарняного отримує 80% заробітної плати.

Також, правовий захист та соціальне забезпечення в сфері пенсійного забезпечення поліцейських, регулюються такими нормативно-правовими актами:

1. Закон від 18 лютого 1994 р. про пенсійне забезпечення офіцерів поліції, Управління державної охорони, прикордонної охорони, державної пожежної охорони та пенітенціарної служби та членів їхніх сімей [230].

2. Постанова Міністерства внутрішніх справ та адміністрації від 18 жовтня 2004 року про порядок та повноваження органу у сфері пенсійного

забезпечення офіцерів поліції, внутрішньої безпеки, зовнішньої розвідки, прикордонної служби, урядового бюро охорони та державної пожежної охорони [220].

3. Постанова Ради міністрів від 4 травня 2005 року про детальні умови підвищення пенсій офіцерів поліції, Управління внутрішньої безпеки, Розвідувального управління, Прикордонної служби, BOR, Державної пожежної служби та пенітенціарної служби [221].

4. Постанова Міністерства внутрішніх справ від 16 січня 1995 року про правила встановлення інвалідності співробітникам міліції, UOP, SG, PSP, SW, пенсіонерам поліції та пенсіонерам, порядок і юрисдикцію медичних комісій у цих справах, спосіб проведення [219].

Підсумовуючи викладене, варто підкреслити нагальну потребу якнайшвидшого внесення змін до нормативно-правових актів, що регулюють діяльність поліції в Україні. Ці зміни мають бути спрямовані на посилення правового захисту поліцейських із урахуванням та використанням міжнародного досвіду розглянутих держав.

Адже, соціально правове забезпечення співробітників української поліції має бути справедливим і пропорційним тому факту, що останні забезпечують безперервне і цілодобове виконання обов'язків, покладених на них законом.

Аналіз досвіду зарубіжних країн та міжнародного законодавства у сфері правового захисту поліцейських свідчить про те, що поліцейські нашої держави мають зовсім недостатнє фінансове, соціально-правове забезпечення та захист, і не є належним чином соціально захищеними, що в свою чергу опосередковано може призводити до неналежного виконання поліцейськими своїх обов'язків, вчинення корупції та перевищення службових повноважень особливо з боку керівництва по відношенню до підлеглих. Це є негативним соціальним явищем у суспільстві та гальмує розвиток у всіх сферах діяльності держави.

3.2. Напрями удосконалення забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції

Найважливішим завданням держави є захист життя, здоров'я та безпеки людей. Проте без надійної та, насамперед, ефективної правоохоронної системи держава не зможе виконати свій обов'язок щодо забезпечення та гарантування захисту прав та інтересів своїх громадян.

Таким чином, для вирішення вищезазначеної проблематики потрібні серйозні зміни. Насамперед, потребує вдосконалень правова система, що має стати першим кроком у сфері фінансового та соціально-правового захисту. У зв'язку з цим постає питання необхідності удосконалення окрім норм законодавства, що регулюють захист прав поліцейських, також механізми та гарантії ефективної реалізації цих норм.

Таким чином, завданням правових інститутів на сьогодні має бути всебічне виявлення напрямків, що потребують удосконалення та впровадження відповідних норм до законодавчих актів.

Очевидно, що результативність та ефективність виконання зазначених завдань безпосередньо залежить від рівня реалізації та гарантування прав, законних інтересів, а також соціального й правового захисту працівників поліції, що, у свою чергу, пов'язане з дієвістю гарантій і контрольних механізмів з боку державних інститутів. Відтак держава має бути зацікавлена у створенні максимально ефективних механізмів забезпечення належного соціального й правового захисту поліцейських.

Сучасна безпекова ситуація в Україні зумовлює низку негативних тенденцій, серед яких – економічна нестабільність, зростання безробіття, скорочення обсягу соціальних пільг. Низький рівень соціальної захищеності поліцейських спричиняє зростання плинності кадрів, збільшення кількості випадків самогубств, звільнень за власним бажанням.

Проблема удосконалення механізмів забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції є актуальною як у мирний час, так і в умовах воєнного стану. З початком повномасштабних бойових дій у лютому 2022

року питання захисту прав поліцейських загострилося ще більше, оскільки чинне законодавство виявилось недостатньо адаптованим до специфіки їхньої діяльності в умовах війни. При цьому рівень захищеності поліцейських виступає важливим індикатором загального стану системи забезпечення прав людини, а також маркером рівня корупції у підрозділах поліції, фактів перевищення службових повноважень керівництвом тощо.

Належне забезпечення прав та інтересів поліцейських під час проходження служби має принципове значення для досягнення високих результатів їх професійної діяльності. Поліцейський, який реально забезпечений дієвими правами та гарантіями захисту, здатен працювати ефективно, упевнено, з високою мотивацією. У ситуації, коли працівник поліції захищений від безпідставних, сфабрикованих звинувачень або несправедливих дисциплінарних стягнень з боку керівництва, він може зосередити зусилля на виконанні службових обов'язків та підтриманні правопорядку.

Отримуючи належні гарантії правового й соціального захисту, правоохоронці більш умотивовані до професійного зростання та підвищення кваліфікації (участь у спеціальних тренінгах, семінарах, курсах, програмах професійного розвитку тощо). Водночас захист прав поліцейського не може виходити за межі законності та вимог службової дисципліни, оскільки поліцейські є публічними службовцями й повинні діяти в інтересах суспільства, дотримуючись принципів прозорості, ефективності та верховенства права.

Отже, ключовим є забезпечення балансу між належним захистом прав працівника поліції та законними очікуваннями суспільства. Для цього можуть використовуватися різні інструменти – профспілковий захист, правова (у тому числі безоплатна) допомога, етичні кодекси, внутрішні процедурні механізми оскарження. Сукупна дія таких засобів сприяє тому, що поліцейські можуть ефективно виконувати свої функції в інтересах суспільства, дотримуючись вимог закону та службових стандартів, що, у

підсумку, позитивно впливає на результати діяльності поліції та рівень довіри населення до правоохоронних органів навіть за складних умов воєнного часу.

Так, П. Коломоєць у своїй науковій праці зазначає, що серед заходів, спрямованих на зміцнення гарантій у сфері захисту прав поліцейських, доцільно виокремити:

- 1) запровадження цільових довгострокових гарантій (навчання, страхування тощо);
- 2) чітке визначення з типом соціальної послуги, яка матиме «характер бонусу» у зв'язку зі специфікою служби (першочергове забезпечення житлом, проїзд на роботу тощо);
- 3) визначення виду та розміру гарантованої соціальної допомоги, які є важливими та затребуваними для правоохоронців (компенсація за найм житла тощо);
- 4) дослідження та з'ясування необхідності інших видів соціального забезпечення [72, с. 46].

Р. Розумяк вважає, що систему адміністративно-правового захисту права поліцейських представлено у вигляді трикомпонентної моделі, яка включає 1) суб'єктів адміністративно-правового захисту; 2) засоби адміністративно-правового захисту; 3) юридичні гарантії адміністративно-правового захисту [166, с. 56].

Д. Марусевич у дисертаційному дослідженні виділяє розгорнуту систему пріоритетних напрямів удосконалення механізму захисту прав та інтересів поліцейських, зокрема:

формування системи соціальних пільг (зокрема безоплатного медичного страхування, надання безвідсоткових довгострокових кредитів), доступ до яких не повинен залежати від особистих чи суб'єктивних стосунків між керівництвом і підлеглими;

підвищення якості кадрового забезпечення, що прямо позначається на рівні плинності кадрів у поліції, перспективах службового зростання, а також

на ступені гарантування особистої безпеки працівників під час виконання службових обов'язків;

удосконалення нормативно-правового підґрунтя, яке б чітко визначало завдання у сфері соціального захисту поліцейських, а також систему заходів і механізмів їх реалізації;

однозначне окреслення кола суб'єктів публічного адміністрування у сфері соціального захисту працівників поліції та розмежування їх повноважень;

подальший розвиток системи професійного навчання поліцейських, а також пільгового навчання їхніх дітей, що передбачає розроблення сучасних принципів, методів і програм підготовки, адаптованих до актуальних соціально-економічних умов, та впровадження новітніх технічних засобів навчання;

активізація міжнародного співробітництва з іноземними державами у сфері соціального захисту поліцейських за різними напрямками;

реальне запровадження децентралізованої моделі кадрового забезпечення, удосконалення процедур відбору персоналу й комплектування підрозділів Національної поліції;

впровадження прозорості та об'єктивної рейтингової оцінки результатів діяльності поліцейських на основі чітко визначених критеріїв, що сприятиме посиленню мотивації та дасть змогу обґрунтовано підвищувати рівень матеріального стимулювання;

гарантування поліцейським гідного рівня грошового, медичного та пенсійного забезпечення як у період проходження служби, так і після виходу на пенсію;

належне забезпечення соціального захисту членів сімей поліцейських як невід'ємної складової загальної системи гарантій для працівників поліції [89,с.76-77].

Проте вважаємо, що всі ці напрямки можна звузати до 3 положень, які потребують удосконалення:

- удосконалення захисту прав поліцейського під час виконання службових обов'язків;
- соціально-правове забезпечення поліцейського та його родини в позаслужбовий час;
- правовий захист поліцейських, що звільняються зі служби за вислугою років, через хворобу тощо і мають право на гідне пенсійне забезпечення

Проблематиці захисту прав поліцейських присвятило чимало вчених: К. Бугайчук, Л. Князькова, Л. Денісової, О. Кисіль, Д. Марусевич, О. Клипа та багато інш.

О. Кисіль підкреслює, що питання соціального захисту поліцейських тісно пов'язане з реалізацією ними права на працю. Одним із ключових заходів правового та соціального захисту, спрямованих на компенсацію шкоди, завданої життю чи здоров'ю поліцейського у зв'язку з виконанням службових обов'язків, дослідник називає виплату одноразової грошової допомоги у випадку загибелі, смерті або втрати працездатності поліцейського [66, с. 182].

Л. Денісова звертає увагу на специфічну рису соціального забезпечення працівників поліції та членів їхніх сімей: на відміну від більшості громадян, для яких держава насамперед створює умови для самостійного матеріального забезпечення через працю, соціальний захист поліцейських фактично повністю покладається на державу. Визначальним, на її думку, є те, що фінансове забезпечення працівників поліції здійснюється безпосередньо за рахунок державного бюджету. З огляду на встановлені законодавством обмеження щодо зайняття іншою оплачуваною діяльністю, держава має розглядати соціальне забезпечення цієї категорії осіб як один із пріоритетних напрямів своєї політики [36, с. 11].

У науковій літературі також пропонується таке узагальнене визначення: соціальний захист поліцейських – це сукупність заходів, які реалізуються уповноваженими суб'єктами стосовно самих поліцейських, а також інших пов'язаних із ними осіб (членів сім'ї, батьків, утриманців), на

підставі норм чинного законодавства з метою відновлення порушених прав, свобод та інтересів цих осіб, покращення їхніх умов життя, а також забезпечення належного рівня матеріальної та соціальної підтримки у разі повної чи часткової втрати працездатності [66, с. 180]. Влучною та доречною нам здається науковий погляд К. Бугайчука на дану проблематику.

Так науковець вважає, що результативний захист поліцейських неможливий без фундаментального нормативно-правового забезпечення, яке не лише містить відповідні юридичні права, а й забезпечує соціальні гарантії їх реалізації. На думку науковця, з метою удосконалення механізму соціального захисту працівників правоохоронних органів та забезпечення їм належних умов праці, зміцнення мотивації виконання службової діяльності необхідно внести зміни до Закону України «Про Національну поліцію», що, безперечно, відобразиться на рівні безпеки як окремого громадянина, так і держави в цілому. Також автор звертає увагу на те, що потребують чіткого визначення та додаткових гарантій питання тривалості робочого часу поліції, житлового забезпечення, оплати праці.

Окремим аспектом є встановлення пільгової системи для поліції як додаткове стимулювання щодо вступу на службу до правоохоронних органів та максимізація виконання службових завдань. У цьому разі актуальним було б повернення відмінених пільг на оплату житлово-комунальних послуг працівникам поліції [16, с. 59].

Підсумовуючи вищезазначене, можемо стверджувати, що трудова діяльність (праця) є базовою потребою людського життя. Умови праці, що задовольняють людину та гідна оплата праці за неї є фактично одним із головних чинників при виборі професії.

Досягнення високого рівня захисту прав та інтересів поліцейських є гарантією для сумлінного та не корумпованого керівника підрозділу в успішному виконанні своїх обов'язків поліцейськими (підлеглими), мінімізації корупції, зменшення плинності кадрів та мотивації до роботи в Національній поліції.

Водночас, сьогодні законодавство про оплату праці є особливо нестабільним і часто змінюється. Ця тенденція, на жаль, призводить до зниження престижу закону та сприйняття його обов'язковості.

Прикладом цього є додаткові виплати поліцейським, що затвердженні постановою Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168 «Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану» [122].

Так відповідно до постанови, з 2022 року були встановлені виплати 100 та 30 тисяч гривень, проте в 2023 році уряд кілька раз змінював умови оплати, потім їх відміняли та приймали знову.

Така мінливість призводить до мінімізації показників ефективності та якості в роботі практичних працівників, до плутанини у суспільстві. Відстежується безсистемний та хаотичний характер створення плацдарму нормативно-правових актів у сфері соціального захисту [14, с.157–158].

Тому для вироблення діючих пропозицій необхідно керуватися як позитивним досвідом зарубіжних країн, досвід яких ми вивчали у попередньому підрозділі так і результатами нашого власного дослідження (анкетування поліцейських).

Самостійне бачення шляхів удосконалення правового захисту поліцейських дозволило нам виробити перспективні та діючі напрацювання в сфері адміністративно-правового забезпечення захисту прав та інтересів поліцейських Національної поліції України. Зважаючи на велику кількість законів, що передбачають соціальний захист (пільги, матеріальне забезпечення тощо) для правоохоронців та членів їхніх сімей, звертає на себе увагу той факт, що ці норми є декларативними та як наслідок, фактично необов'язковими до виконання.

Аналізуючи законодавство необхідно відзначити, що питанню соціального захисту поліцейських приділено мало уваги, оскільки норми не відображають належних умов соціального захисту, крім того відсутній правовий механізм контролю за виконанням цих гарантій та прав.

Аналізуючи судові рішення [52] за позовами до Національної поліції за 2015-2023 роки, можемо виділити наступні найхарактерніші проблематики які потребують теоретичного і практичного удосконалення та правового забезпечення:

- 1) створення належних умов праці та заробітної плати в мовах воєнного стану та мирний час;
- 2) медичне страхування
- 3) посилення адміністративної та кримінальної відповідальності керівників за порушення прав підлеглих (переведення, звільнення, мобінг, позбавлення частини грошового забезпечення, фальсифікація службових розслідувань, відсторонення тощо)
- 4) пенсійне забезпечення;
- 5) підвищення авторитету, ділової репутації, честі та гідності поліцейського на службі.

Особливості проходження служби в підрозділах Національної поліції цілісно пов'язано з великим психологічним та фізичним навантаженням, а також емоційною напруженістю. Додатковим фактором є також війна на території України вже понад 10 років, трирічна пандемія, та повномасштабні бойові дії з лютого 2022 року.

Необхідні зміни можна розподілити за сферою застосування.

Конкретні пропозиції щодо удосконалення забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції зводяться до наступного:

- 1) З метою визначення законодавчих передумов для притягнення керівників органів Національної поліції, як роботодавців, поряд із дисциплінарною, до адміністративної відповідальності на загальних підставах, пропонується:

- для посилення захисту прав поліцейських, зокрема порушення керівниками та заступниками прав та інтересів підлеглих, доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 15-1 «Відповідальність керівників підрозділів Національної поліції» «Керівники

та їх заступники підрозділів Національної поліції несуть адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів у сфері трудового законодавства, на загальних підставах»;

2) викласти статтю 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» наступним чином:

«Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян, працівників правоохоронних органів, державних службовців, представників органів місцевого самоврядування та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян»;

3) внести зміни до ч. 3. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином:

«Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення та негайно повідомляється поліцейському стосовно якого призначене службове розслідування»;

4) внести зміни до ч. 5. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином:

«у разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, та у разі коли Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набрала законної сили, службове розслідування не призначається за письмовою згодою поліцейського, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів»;

4) доповнити частину 6 статті 19 «Стаття 19. Порядок застосування дисциплінарних стягнень» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України пунктом 6:

«б) вчинення керівником та/або його заступником дисциплінарного проступку у присутності його підлеглих»;

5) доповнити частину 3 статті 15 Дисциплінарного Статуту Національної поліції України абзацом другим у такій редакції:

«До складу дисциплінарних комісій за вимогою (рапортом) від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування включатися його представники (до чотирьох осіб), якими можуть бути поліцейські, правники, адвокати, представники громадськості, тощо»;

5) викласти частину 1 статті 24 Дисциплінарного Статуту Національної поліції України наступним чином:

«Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом шести місяців з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку»;

б) доповнити статтю 3 Дисциплінарного Статуту Національної поліції України пунктом 9 та викласти його наступним чином:

«Зобов'язати керівника розглянути рапорт підлеглого та надати письмову відповідь у п'ятиденний термін»;

7) виключити з Дисциплінарного Статуту Національної поліції України розділ V як такий який значно звужує та унеможлиблює право поліцейського на захист.

8) На основі закордонного досвіду країн Європи та Америки:

до наказу № 60 від 14.12.2015 року Департаменту патрульної поліції внести зміни які забороняють керівникам будь-яке зменшення або позбавлення підлеглих так званої «премії» та будь-якої частини грошового забезпечення, або виключити поняття так званої “премії”. Кошти від так званої “премії” доповнити до посадового окладу;

9) На основі закордонного досвіду країн Європи та Америки:

з наказу № 260 від 06.04.2016 року Міністерства внутрішніх справ та

постанови № 988 від 11.11.2015 Кабінету Міністрів України та в будь-яких інших нормативних актах які пов'язані з грошовим забезпеченням внести такі зміни: виключити поняття так званої «премії». Кошти від так званої «премії» доповнити до посадового окладу, заборонити керівникам будь яке зменшення або позбавлення будь якої частини грошового забезпечення своїх підлеглих, зобов'язати керівників надавати один раз на рік матеріальну допомогу для оздоровлення та матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань розмір кожної повинен дорівнювати місячному грошовому забезпеченню, зобов'язати керівників надавати один раз на рік матеріальну допомогу для оздоровлення та матеріальну допомогу для вирішення соціально-побутових питань розмір кожної повинен дорівнювати місячному грошовому забезпеченню поліцейським які перебувають у відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку, а в дозволенних законодавством випадках - шести років;

10) На основі досвіду Польщі:

- пропонуємо доповнити статтю 94 Закону України «Про Національну поліцію» частиною 7: «Поліцейський та члени його сім'ї мають право один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції;

- пропонуємо змінити частину 5 статті 96 Закону України «Про Національну поліцію» таким чином:

Керівники органів поліції зобов'язані виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України (додаток В).

Висновки до розділу 3

1. Узагальнюючи результати дослідження зарубіжних країн (Польща, Ізраїль, Сполучені Штати Америки, Федеративна Республіка Німеччина) щодо адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, визначено наступні особливості:

1) Законодавство поліції Ізраїлю часткового схоже на порядок несення служби в Україні. В той же час Закон про поліцію Ізраїлю передбачає несення служби в рамках підписаного договору, яким передбачено конкретний термін служби – п'ять років. Не менше ніж за місяць до закінчення п'ятирічного терміну служби генеральним інспектором може бути запропоновано повернутися до подальшої служби.

2) За службовою необхідністю, міністр поліції Ізраїлю власним наказом може передбачити утримання на посаді, і продовження службу будь-якого офіцера поліції, наприклад на період надзвичайної ситуації, незважаючи на те, що строк служби такого офіцера закінчився.

3) Соціально-правовий захист поліцейських Ізраїлю характеризується багатьма позитивними елементами, зокрема в системі забезпечення. Наприклад, поліцейські мають право на пенсію залежно від віку вислуги, чітко регламентована оплата поліцейського поза основним денним часом (наприклад робота у вечірній, нічний, святковий час) тощо.

4) Акцент соціально-правового захисту поліцейських США базується на високому рівні медичного забезпечення, а також правової діяльності профспілок, щодо захисту трудових прав поліцейських.

5) Поліцейські в Німеччині характеризуються як представники «престижної служби», і мають відповідні механізми правового і соціального захисту: високу заробітну плату, безоплатну страховку, пільги на житло.

6) Соціально-правовий захист польських поліцейських базується на високому рівні соціального забезпечення, а також зроблений правовий акцент в законодавстві на підтримку правоохоронців, які знаходяться в

соціально вразливому стані (при звільненні зі служби (поліцейських, що мають 30 років вислуги - виплачується протягом року щомісячно зарплата; поліцейський, звільнений зі служби який не може влаштуватися на роботу через тривалу хворобу, отримує оплату; під час відпустки по догляду за дитиною заробітна плата протягом року становить 70% місячної зарплати поліцейського).

2. Визначено, що з метою оновлення національної моделі соціального захисту поліцейських було визнано за необхідне запозичити позитивні аспекти досвіду інших країн, імплементувати його в Україні та адаптувати до національного законодавства шляхом комплексного застосування наступних заходів.

3. Запропоновано пріоритетні напрямки вдосконалення соціального захисту працівників Національної поліції України: а) створення належних умов праці та справедливої європейської заробітної плати в мовах воєнного стану та мирний час; б) медичне страхування; в) посилення відповідальність керівників за порушення ними прав підлеглих (переведення, звільнення, мобінг, позбавлення частини грошового забезпечення, фальсифікація службових розслідувань, відсторонення тощо); г) пенсійне забезпечення; д) підвищення авторитету, ділової репутації, честі та гідності поліцейського на службі.

4. Запропоновано удосконалити:

1) організаційно-правові заходи правового захисту працівників Національної поліції України:

- розробка та утвердження концепції (стратегії, плану) забезпечення захисту прав та інтересів працівників Національної поліції.

- розробити Закон України «Про захист прав поліцейських» або ж здійснити кодифікацію всіх нормативно-правових актів у сфері адміністративно-правового регулювання захисту прав поліцейських

- внесення відповідних змін до Закону України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р., «Про Дисциплінарний статут Національної

поліції України», Кодексу України про адміністративні правопорушення.

2) Закон України «Про Національну поліцію» від 2 липня 2015 р. шляхом внесення до нього відповідних змін, зокрема доповнення визначеннями понять:

- «адміністративно-правовий механізм забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських» - система адміністративно-правових та інших юридичних засобів, елементи (норми права, суб'єкти забезпечення, механізм(форма та метод)забезпечення) якої знаходяться у постійній взаємодії з метою здійснення цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, та недопущенні у порушенні їх прав;

- «інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції» запропоновано розуміти як систему державних та недержавних інституцій, елементами яких є об'єкти та суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, норми права, адміністративно-правові відносини, гарантії, правові засоби, форми та методи, які виконують певну роль та завдяки використанню яких здійснюється ефективний захист прав поліцейських.

5. Доведено, що для підвищення рівня обізнаності серед працівників Національної поліції щодо способів захисту своїх соціальних прав необхідним є здійснення роз'яснювальної роботи уповноваженими фахівцями у сфері захисту прав та інтересів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі наведено теоретичне узагальнення й новітній підхід для вирішення наукового завдання, що полягає у науковому узагальненні теоретичних підходів та практичних проблем, пов'язаних із адміністративно-правовим забезпеченням прав та законних інтересів працівників поліції, вироблені ряд пропозицій щодо внесення змін та конструктивних доповнень до чинного законодавства, спрямованих на удосконалення такої діяльності. На підставі узагальнення основних доробків та результатів дослідження сформовано висновки, які мають теоретичне та практичне значення, зокрема:

1. Аналізом наукової літератури з'ясовано, що проблемам захисту прав працівників поліції правниками майже зовсім не розглядалися. Пріоритет в дослідженнях науковцям віддавався проблемам захисту поліцейськими прав людини.

При дослідженні бібліографії з проблем змісту правового статусу працівників поліції, їх повноважень, прав, інтересів та обов'язків створила підґрунтя для виокремлення певних груп наукових джерел, для формулювання авторського розподілу напрямів дослідження на наступні групи:

- перша група, дослідження поняття, видів, зміст прав та законних інтересів людини. Виокремлено декілька підгруп досліджень важливих для формулювання авторського підходу до визначення змісту адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції:

1) дослідження суб'єктивних приватних прав; 2) дослідження суб'єктивних публічних прав; 3) роботи з вивчення змісту законного інтересу; 4) захист прав;

- друга група, вивчення адміністративно-правового забезпечення, механізму забезпечення різних сфер та діяльності працівників поліції, суб'єктів, цілей, завдань, принципів, функцій, форм та методів діяльності.

- третя група - дослідження правового статусу працівників поліції,

професійних прав та обов'язків поліцейського, проходження служби, професійна підготовка, профспілкові організації, органи управління, відносини субординації, підпорядкування, професійна підготовка, поінформованість поліцейських про їх права та способи їх захисту, аксіологічні аспекти етичні засади діяльності поліцейських, взаємодія з суспільством, соціальними інститутами, дотримання законності, дисципліни, запобігання та протидія корупції, питання притягнення працівників поліції до дисциплінарної, цивільної, кримінальної відповідальності.

2. Зроблено висновок, відповідно до якого в правовий статус працівника поліції містить дуальність його природи в частині прав та законних інтересів: адміністративно-правовий статус громадянина, людини та представника влади, правоохоронних органів.

До статусних прав працівників поліції віднесено наступні повноваження передбачені статті 23 спеціалізованого Закону України «Про Національну поліцію».

До суб'єктивних приватних прав працівників поліції належать права визначені розділом 2 Конституції України, які також притаманні всім людям що перебувають на території України.

Класифікація прав працівників поліції розроблена з урахуванням таких критеріїв як: 1) за особливостями суспільних відносин, де вони реалізуються (приватні та публічні); 2) за сферою суспільного життя, де реалізується інтерес (службові та особисті); 3) за рівнем обмеження спеціальним законодавством (повні та усічені); 4) за наявністю додаткових законодавчих гарантій реалізації (забезпечені спеціальними гарантіями та не забезпечені); 5) за видом задоволених потреб (економічні, освітні, інформаційні, безпекові, медичні); 6) за суб'єктами забезпечення реалізації (системні (в системі МВС) та позасистемні); 7) за ступенем реалізації (реалізовані, частково реалізовані, декларативні); 8) за комплексом заходів забезпечення (забезпечені засобами адміністративного права, цивільного, господарського, виборчого, інформаційного права і т.д. та комплексні).

Встановлено, що під адміністративно-правовим забезпеченням прав та законних інтересів поліцейських розуміється регламентована адміністративно-правовими нормами системна діяльність органів публічної влади, посадових осіб, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб, щодо здійснення своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для неухильного виконання правових приписів та правомірної реалізації прав і законних інтересів поліцейських під час несення служби та поза нею з урахуванням гарантій та обмежень, встановлених законодавством.

3. Обґрунтовано роль та значення адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції. На підставі аналізу практичної діяльності поліцейських доведено, що ігнорування суб'єктивних приватних та суб'єктивних публічних прав працівників поліції приводить до так званих «тихих страйків»; публічних виступів працівників поліції із висловленням незадоволення рівнем заробітної плати та повністю некомпетентним керівництвом, умовами роботи, недостатнім матеріальним забезпеченням потреб служби; дискредитації поліції та як наслідок, зниження рівня довіри громадян; масових звільнень працівників поліції та кадровий голод як наслідок безпідставного позбавлення частини грошового забезпечення; створення умов для реалізації корупційних ризиків через не конкурентну заробітну плату; особисті кризи через розпад сімей працівників поліції обумовлених порушенням прав на відпочинок та відпустки, порушенням режиму роботи поліцейських, виключає час на особисте життя; самогубств працівників поліції, підвищенню рівня захворюваності; витрат з бюджету на компенсацію за рішенням суду шкоди завданої працівникам поліції незаконними діями посадових осіб тощо.

4. Досліджено специфіку механізму адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, під яким запропоновано розуміти, як систему адміністративно-правових та інших юридичних засобів, елементи (норми права, суб'єкти забезпечення,

механізм(форма та метод)забезпечення) якої знаходяться у постійній взаємодії з метою здійснення цілеспрямованого впливу на суспільні відносини у сфері забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських, та недопущенні у порушенні їх прав.

Визначено, що механізм адміністративно-правового забезпечення захисту прав та законних інтересів поліцейських обумовлює застосування всіх ланок інструментарію, зокрема методів, прийомів, способів втілення тощо. Суб'єкти, що здійснюють захист прав поліцейських повинні застосовувати такі методи, що дозволятимуть найбільш ефективно та оптимально досягати кінцевих цілей.

5. Опрацьовано інструментарій адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції та зроблено висновок, що це складний багатоструктурний механізм, який забезпечується та регулюється державними та недержавними інститутами, нормативними актами та, як наслідок, адміністративно-правовими відносинами, що виникають в результаті взаємодії суб'єктів та об'єктів цих відносин. До елементів інструментарію забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції віднесено: форми захисту; методи захисту; норми регулювання правовідносин та суб'єкти задіяні в даному процесі. Кваліфікуючою ознакою таких відносин є наявність прав працівника поліції чий права підлягають захисту. З'ясовано що інститут захисту прав поліцейських не є сферою виключно державного управління та контролю. На теперішній час в досліджуваній правозахисній діяльності все більша роль належить недержавним формуванням.

6. Виокремлено характерні ознаки та особливості суб'єктів адміністративно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції, а саме: існування певних адміністративних норм, що визначають права та обов'язки суб'єкта; дані правовідносини є наслідком як державного так і недержавного управління, регулювання, забезпечення тощо; наявність підстав, що визначені законодавчо, щодо виникнення, припинення

чи зміни таких правовідносин; наявність відповідальності суб'єкта за порушення обов'язків щодо невиконання приписів.

До суб'єктів забезпечення прав працівників поліції відносяться різні групи, які запропоновано класифікувати за наступними критеріями: 1) за кількістю: індивідуальні суб'єкти (окремі громадяни, посадові особи, іноземці, особи без громадянства, фізичні особи-підприємці; державні службовці; правники; адвокати; нотаріуси; керівники, колеги тощо); колективні суб'єкти (органи публічної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні особи приватного права, громадські об'єднання, профспілковий комітет, правозахисні організації, благодійні організації; 2) за наявністю владних повноважень: не мають владних повноважень; не мають владних повноважень, надають адміністративні послуги, мають делеговані повноваження; 3) за належністю до системи МВС тощо.

7. На підставі аналізу зарубіжного досвіду адміністративно-правового забезпечення прав працівників поліції, акцентовано увагу на можливих шляхах його запозичення для України:

- в соціальній сфері: встановлення пільг на комунальні платежі (Польща, Німеччина, країни Прибалтики), позбавити керівництво поліції дискреційних повноважень забирати частину грошового забезпечення поліцейських; прив'язування грошового забезпечення до прожиткового мінімуму, що дозволить уникнути необхідності проведення індексації та зловживань з боку керівництва (США, Канада);

- матеріально-технічному забезпеченні: можливість офіційно отримувати компенсацію за використання власного майна в службовій діяльності, на кшталт комп'ютерної техніки та розхідних матеріалів до неї, інтернету, мобільного зв'язку та відповідних гаджетів (США, Австрія, Канада, Естонія);

- консолідація державних зусиль з недержавними громадськими організаціями шляхом залучення широкого загалу та засобів масової інформації для забезпечення реалізації працівниками поліції своїх прав на

захист (США, Франція);

- підвищення рівня поінформованості працівників поліції про наявний інструментарій захисту своїх прав як від свавілля та зловживання керівника чи колег по роботі так і від негативно налаштованих громадян (США, Нідерланди, Польща);

- створення мережі незалежних профспілкових формувань поза системою Національної поліції України, направлених на захист прав поліцейських (більшість штатів США).

8. Резюмовано, що удосконалення нормативно-правового забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції має бути реалізовано шляхом внесення змін до: 1) Кодексу України про адміністративні правопорушення шляхом доповнення статтею 15-1 «Відповідальність керівників підрозділів Національної поліції», внесення змін до ст. 173, де встановити кваліфіковану відповідальність за вчинення дрібного хуліганства відносно працівників правоохоронних органів, державних службовців, представників органів місцевого самоврядування, доповнення статті 173-5 частинами 3 та 4, де визначити відповідальність керівника підрозділу Національної поліції або його заступником за вчинення мобінгу відносно працівника поліції; 2) Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» задля удосконалення процедури проведення службового розслідування дисциплінарних правопорушень працівників поліції; 3) Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» щодо підвищення ефективності соціально-економічного забезпечення працівників поліції; 4) Закону України «Про Національну поліцію» щодо розширення прав працівників поліції у частині надання права їм та членам їх сім'ї права один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції; а також у частині забезпечення фінансування проживання працівників поліції в населеному пункті проходження служби, де вони не мають власного житла.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адміністративна діяльність поліції у питаннях та відповідях : навчальний посібник. Київ : Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 196 с.
2. Адміністративна процедура та адміністративні послуги. Зарубіжний досвід і пропозиції для України. Автор-упорядник В.П.Тимошук. К.: Факт, 2003. 496 с.
3. Адміністративне право України : підручник. за ред. Ю. П. Битяка. Харків : Право, 2000. 520 с
4. Адміністративне право України. Загальне адміністративне право: навч. посіб. В. В. Галуцько, В. І. Курило, С. О. Короєд, О. Ю. Дрозд, І. В. Гиренко, О. М. Єщук, І. М. Риженко, А. А. Іванищук, Р. Д. Саунін, І. М. Ямкова; за ред. В. В. Галуцька. Херсон: Грінь Д. С., 2015. Т. 1. 272 с.
5. Адміністративне право України. Повний курс : підручник. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О. [та ін.]; за заг. ред. В. Галуцька, О. Правотворової. Видання третє. Херсон. 2020. 584 с
6. Адміністративне право України. Повний курс: підручник. Галуцько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. [та ін.]; Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
7. Балтачєєва Н. Методологічні аспекти розробки структури механізму формування і реалізації соціальної політики в сучасних умовах. *Вісник Донбаської державної машинобудівної академії*. 2012. № 2 (27). С. 178-183.
8. Бедрак Н. Зміст та особливості механізму адміністративно-правового регулювання туристичної галузі. *Адміністративне право*. 2009. № 6. С. 56–59.
9. Білий Д. О. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового захисту прав пацієнтів. *Juris Europensis Scientia*. Випуск 1. 2022. С. 62-66.

10. Білозьоров Є. В. Правові гарантії прав і свобод людини та громадянина у сфері діяльності міліції : монографія. Київ: Аванпост-прим, 2009.
11. Болокан І.В. Реалізація норм адміністративного права : проблемні питання теорії та практики : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 549 с.
12. Бондаренко В. Види адміністративно-правових норм. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2011. № 7. С. 134–137. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzclubp_2011_7_36
13. Бондаренко В., Данильченко В., Худякова Н., Кринець О. Методологічні підходи до професійного навчання майбутніх працівників патрульної поліції. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи. 2019. Розділ 3. С. 80-88. URL: http://pi.iod.gov.ua/images/pdf/2019_2/11.pdf С. 82
14. Босак Х. Щодо вдосконалення соціального захисту співробітників внутрішніх справ України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 4. С. 154–166
15. Ботвінов Р.Г. Публічна служба в Національній поліції України : нормативноправова колізія. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2017. Вип. 2 (33). 100 с.
16. Бугайчук К. Правове регулювання підвищення рівня соціального захисту поліцейських. Сучасна європейська поліцейстика та можливості її використання в діяльності Національної поліції України. Харків, 2019. С. 59–61.
17. Букач В.В. Конституційні політичні права та їх забезпечення міліцією: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2004. 20 с.
18. Васецький В.Ю. Доктрина прав людини в романо-германській правовій системі: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.01. К., 2005. 200 с.
19. Василенко М. Професійно-ціннісні орієнтації як детермінанта службової поведінки співробітників правоохоронних органів. Підготовка охоронців правопорядку в Харкові (1917–2017 рр.) : зб. наук. ст. і тез доп. на

наук.-практ. конф. До 100-річчя підготовки охоронців правопорядку в Харкові, м. Харків, 25 листопада 2017 р. Харківський нац. ун-т внутр. справ МВС України. Харків, 2017. С. 73–75.

20. Верланов С.О. Економічні і соціальні права людини: європейські стандарти та їх впровадження в юридичну практику України (загальнотеоретичне дослідження): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Л., 2008. 16 с.

21. Галуцько В. В. Адміністративне право України : підручник : у 2-х т.: Загальне адміністративне право. Академічний курс. Херсон : ХМД, 2013. Т.1. 396 с.

22. Гіденко Є. С. Водоп'ян Д. В. Деякі проблеми законодавчого регулювання забезпечення соціального захисту поліцейських України та США. *Актуальні проблеми трудового законодавства, законодавства про державну службу та службу в правоохоронних органах* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 16 листоп. 2018 р.). Харків, 2018. С. 373–375.

23. Головін А. П. Адміністративно-правове регулювання діяльності міліції громадської безпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2004. 20 с.

24. Головка В. А. Адміністративно-правове забезпечення захисту соціальних та економічних прав учасників дорожнього руху в Україні: проблеми теорії та практики: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2011. 20 с.

25. Голосніченко І., Стахурський М. Адміністративне право України: основні поняття : навч. посіб. Київ : ГАН, 2005. 231 с.

26. Гонціяз Я. Державне управління в контексті європейської інтеграції. Київ: Лабораторія законодавчих ініціатив, 2015. 27 с.

27. Гончарук С. Т. Адміністративне право України. Загальна та Особлива частини: навч. посіб. Київ: НАВС України, 2000. 240 с.

28. Горова О.Б. Конституційні громадянські права людини в Україні і їх забезпечення міліцією (роль міжнародно-правових норм в цьому процесі): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2000. 16 с.
29. Грицкевич С.Г. Конституційні екологічні права людини й громадянина та їх забезпечення органами внутрішніх справ: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2002. 24 с.
30. Гудима Д. А. Людинорозуміння у правовій науці (до характеристики сучасного поняттєвого апарату). *Проблеми філософії права*. 2005. Том III. № 1-2. С. 256–266.
31. Гудима Д.А. Права людини: антрополого-методологічні засади дослідження: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.12. Л., 2008. 16 с.
32. Гумін О. М. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nashp_2014_4_9.
33. Гусаров С. М. Досвід організації роботи поліції Ізраїлю та можливості його застосування в Україні. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 3 (70). С. 11-21. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/384>.
34. Данільян О.Г. Теоретико-методологічні проблеми захисту прав людини в сучасному суспільстві. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2013. № 3 (17). С. 84–91.
35. Денисова А.М. Законний інтерес як відображення правового розвитку. URL: <http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/2667/1/36-39.pdf>.
36. Денісова Л. Правове регулювання соціального забезпечення працівників поліції в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2017. 20 с
37. Державне право зарубіжних країн (у схемах): Навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. К.: КНТ, 2012. 528 с.

38. Діденко С. В. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. Наукові праці Національного університету “Одеська юридична академія”. Одеса, 2015. С. 463–469.
39. Долженко К. І. Адміністративно-правове забезпечення інформаційної безпеки регіону.. автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2016. 22 с.
40. Доля Л.М. Організація управління в системі МВС в сучасних умовах. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 1. 2018. С. 76-79. URL: http://lsej.org.ua/1_2018/23.pdf
41. Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, метою якого ставилася скасування смертної кари. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_187#Text
42. Дручек О. М. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України. *Форум права*. Харків, 2013. № 2. С. 123–128.
43. Дяченко О.О. Адміністративно-правовий статус поліцейського та його характеристика. *Юридичні науки: проблеми та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція*. м. Запоріжжя. 24–25 лютого 2023 р. С. 103-105.
44. Дяченко О.О. Адміністративно-правові аспекти соціального захисту поліцейських. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 6. С. 93-96.
45. Дяченко О.О. Гарантії поліцейського на психологічний захист. *Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід* : матер. Регіон. наук.-практ. семінару, присвяч. 27-й річниці прийняття Конституції України (м. Дніпро, 20 черв. 2023 р.) / уклад : к.ю.н., доц. І. А. Сердюк, І. О. Смірнова. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2023. С. 72-74.
46. Дяченко О.О. До проблеми соціального захисту поліцейського.

Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи: матер. Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 28 березня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 139-141

47. Дяченко О.О. Досвід діяльності профспілок у поліції США та можливість його впровадження в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 433-439.

48. Дяченко О.О. Психологічне забезпечення роботи поліцейського як гарантія його особистої безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 775-776

49. Дяченко О.О. Роль професійних спілок у захисті прав поліцейських. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2022. С. 401-406.

50. Дяченко О.О. Система суб'єктів адміністративно-правового захисту прав поліцейського. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 379-382.

51. Дяченко О.О. Функціонування професійних спілок у Національній поліції України як складової правового захисту поліцейських: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 278-281.

52. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/>

53. Загальна декларація прав людини 1948 р. Інформаційне законодавство: зб. законодав. актів: у 6 т. за заг. ред. Ю.С. Шемшученка, І. С. Чижа. Київ: Юрид. думка, 2005. Т. 5: Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. С. 5–17.

54. Загальна теорія держави і права: підруч. для студ. юрид. вищих навч.закл. М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; за ред. д-ра

юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. Х.: Право, 2011. 584 с.

55. Зайчук О.В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права. Академічний курс: підручник. Київ. Юрінком Інтер. 2006. 688 с.

56. Заінчковський М.Л. Права людини як новоєвропейський філософський та політико-правовий феномен: автореф. дис... канд. філософ. наук: 12.00.12. К., 2003. 20 с.

57. Зерницький Р. В Україні на початок 2022 року було 134,3 тис. поліцейських (документ). Фокус. URL: <https://focus.ua/uk/ukraine/503229-v-ukraine-na-nachalo-2022-goda-bylo-134-3-tys-policeyskih-dokument>

58. Іваниця А.В. Державна служба в Національній поліції України. *Юридичний бюлетень*. № 7. ч. 2. 2018. С. 33-40. URL: http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2018/7_2018/part_2/7.pdf С. 39

59. Іващенко О.Ю. Оскарження адміністративних послуг у Великій Британії та Україні (порівняльно-правовий аналіз): дис. ... канд. юрид. наук:12.00.07. Київ, 2012. 234 с.

60. Ігонін Р. Проблематика доктринального визначення поняття «адміністративно-правове забезпечення». *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2015. №2. С. 37-40.

61. Ієрусалімова І. О. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2006. 205 с

62. Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів. авт.-уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В. Петришина. 4-те вид., доп. і змін. Х.: Право, 2011. 958 с.

63. Калашник М. В. Соціально-правові гарантії забезпечення діяльності органів поліції. *Європейські перспективи*. 2017. № 1. С. 64–68.

64. Кельман М.С. Теорія держави: навчальний посібник. Тернопіль: Поліграфіст, 1998. 278с.

65. Кісіль З.Р., Кісіль Р.В. Особливості феномену синдрому емоційного вигорання у працівників Національної поліції України. *Соціально-правові студії*. 2019. Випуск 4 (6). С. 111-123. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/2794/1/17.pdf> С. 111
66. Кісіль О.Ю. Сутність та зміст соціального захисту працівників поліції. *Юридична наука*. 2019. № 6. С. 177-183.
67. Кіщенко С. Реформа системи органів внутрішніх справ: аналіз державних рішень. Київ : Міжнар. центр перспектив. дослідж., 2015. 114 с.
68. Клипа О.П. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту працівників Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Суми. 2021. 212 с.
69. Клипа О.П. Організаційно-правові заходи вдосконалення соціального захисту Національної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 226–229.
70. Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 року № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 35-36. № 37. Ст. 446.
71. Коломоєць П. В. Гарантії реалізації трудових прав поліцейських : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2018. 20 с.
72. Коломоєць П. Шляхи удосконалення правового регулювання гарантій реалізації трудових прав поліцейських. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2, ч. 3. С. 44–49.
73. Коломоєць Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України : теорія, досвід та практика реалізації: монографія. за ред. В. К. Шкарупи. Запоріжжя: Поліграф, 2004. 404 с.
74. Колпаков В. К., Кузьменко О. В. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2003. 544 с.
75. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод від 04.11.1950. *Офіційний вісник України*. 2006. № 32. Ст. 270.

76. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації проти жінок.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text
77. Конвенція проти тортур та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують, видів поводження чи покарання.
URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
78. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. С. 141.
79. Коросташова І. Механізм адміністративно-правового регулювання (структурний аспект). *Адміністративне право сучасного етапу державотворення: стан та перспективи розвитку* : зб. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф. Харків : Пляда, 2016. 272 с.
80. Коросташова І. Механізм адміністративно-правового регулювання як правова категорія та багатоаспектне явище. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 1. С. 52–61.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2019_1_8
81. Кравчук М. В. Теорія держави і права. Проблеми теорії держави і права : навчальний посібник. 3-тє вид., змін, й доп. Тернопіль: Картбланш, 2002. 247 с.
82. Кравчук О.О., та Остащук І.Б. Присяги поліцейських органів в Україні. *ВІСНИК НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 2(54) 2022. С. 73-81. URL: <http://visnyk-ppsp.kpi.ua/article/view/264408/260525> С. 73
83. Краснов Є.В. Основні трудові права: міжнародні стандарти і законодавство України: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05. О., 2008. 20 с.
84. Курінний Є.В. Про актуалізацію питання підготовки нового етапу реформування адміністративного права України. *Вісник Луганського держ. ун-ту внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2013. № 2. С. 191–200.
85. Легеза Ю. Сутність та структура адміністративно-правового механізму публічного управління у сфері використання природних ресурсів. *Visegrad Journal on Human Right*. 2016. № 6/1. С. 110–118.

86. Макаренко А.В. Адміністративне право: Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисц. Київ, 2008. 264 с.
87. Мальцева О. В. Соціальний захист працівників поліції: закордонний та вітчизняний досвід. *Національна поліція Донеччини: проблеми становлення та стратегія розвитку 2016*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Маріуполь, 21 жовт. 2016 р.). Маріуполь, 2016. С. 56–59.
88. Малюга Л.В. Особисті немайнові права фізичних осіб в цивільному праві: теоретичні основи та проблеми правового забезпечення: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. К., 2004. 22 с.
89. Марусевич Д. Адміністративно-правове регулювання соціального захисту поліцейських: дис. ... д-ра філос. наук: 081. 2021. 430 с.
90. Марусевич Д. О. Структура механізму адміністративно-правового регулювання соціального захисту поліцейських. *Актуальні питання та проблеми правового регулювання суспільних відносин*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 6–7 берез. 2020 р.). Дніпро: Прав. світ, 2020. С. 77–80.
91. Марченко В. Здійснення суб'єктивних цивільних прав: нотаріальний аспект. *Підприємництво, господарство і право*. № 6. 2020. С. 44-49. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/6/10.pdf>
92. Маськовіта М. Інститут присяги працівника органів внутрішніх справ: історико-правовий аспект. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2015. № 824. С. 265–271. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2015_824_44
93. Мацелик Т.О. Суб'єкти адміністративного права: поняття та система: монографія. Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту держ. податкової служби України, 2013. 342 с.
94. Мацелик Т.О. Суб'єктивне публічне право як юридичний феномен. *Юридичний вісник*. 2011. № 3 (20). С. 67–71.
95. Мацокін В.В. Право громадян України на достатній життєвий рівень: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Х., 2008. 20 с.

96. Медяник В. А. Адміністративно-правове забезпечення державної соціальної політики в Україні: дис. ... д-ра юрид. наук.:12.00.07. Запоріжжя. 2021. 424 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2021/Medianyk.pdf.
97. Медяник В. А. Поняття адміністративно-правового забезпечення державної соціальної політики. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 8. 2020. С. 579 – 581.
98. Мельник Р. С. Загальне адміністративне право: навч. посіб. Р.С. Мельник, В. М. Бевзенко. К. : Ваіте, 2014. 376 с.
99. Мельниченко Б.Б. Зміст та структура адміністративно-правового забезпечення публічного управління. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21473/20.pdf>
100. Миськів Л. І. Адміністративно-правові засади діяльності вищих навчальних закладів МВС України з питань морально-правового виховання курсантів : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 . Харків, 2008. 203 с.
101. Михайлов В.О. Забезпечення законності та дисципліни в діяльності патрульної поліції: дис.... д-ра. філос.: 081. Дніпро, 2021. 298 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/df020/d.pdf>
102. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права ООН; Пакт, Міжнародний документ від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
103. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: прийнято 16 грудня 1966 р. Генеральною Асамблеєю ООН. Законодавство України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text
104. Мірошніченко О.А. Право людини на життя (теорія та практика міжнародного співробітництва): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.11. Х., 2005. 18 с.
105. Мосьондз С. О. Адміністративне право України у визначеннях та схемах : навч. Посібник. Сергій Олександрович Мосьондз. К. : Прецедент, 2006. 176 с.

106. Надієнко О.І. *Форми та методи державного регулювання у сфері пенсійного забезпечення в Україні: сучасний правовий аналіз. Право і суспільство.* 2012. № 2. С. 140-146.

107. *Наука адміністрації й адміністративного права. Загальна частина (за викладами професора Юрія Панейка).* Укладачі: В.М. Бевзенко, І.Б. Коліушко, О.Р. Радишевська, І.С. Гриценко, П.Б. Стецюк. Київ: ВД «Дакор», 2016. 464 с.

108. Негодченко О.В. *Організаційно-правові засади діяльності органів внутрішніх справ щодо забезпечення прав і свобод людини: монографія.* Д.: Вид-во Дніпропетровського університету, 2003. 448 с.

109. Неділько А. І. *Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм публічного управління».* *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування.* 2018. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2018_2_8.

110. Новіков М.М., Погрібний І.М. *Роль ціннісних орієнтирів особи у формування аксіологічного виміру діяльності працівників національної поліції.* *Юридичний бюлетень.* № 16. 2020. С. 68-73. С. 68. URL: <http://www.lawbulletin.oduvs.od.ua/archive/2020/16/10.pdf>

111. Оніщенко Н.М. *Правова система і держава в Україні.* К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 132 с.

112. *Онтологія, аксіологія, антропологія, гносеологія філософсько-правових вчень: навчальний посібник.* За заг. ред. В.В. Кузьменка. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2015. 246 с. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/302/1/%D0%9A%D1%83%D0%B7%D1%8C%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92.%D0%92.%D1%82%D0%B0%20%D1%96%D0%BD-%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87.%D0%BF%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1.->

%D0%9E%D0%BD%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96
%D1%8F....pdf35-36

113. Офіційний веб портал Національної поліції. Штатна чисельність.
URL: <https://www.npu.gov.ua/pro-policiyu/shtatna-chiselnist>

114. Офіційний сайт ЄСПЛ. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Court_in_brief_ENG.pdf

115. Офіційний сайт Ізраїльського парламенту. URL:
<https://www.knesset.gov.il>

116. Палій М.Б. Аксіологічний вимір правоохоронної діяльності як об'єкт філософсько-правового дослідження адміністративно-правові засади: дис. ... д-ра канд. наук: 12.00.07. Львів, 2015. 211 с. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/468/1/%D0%9F%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B9%20dus.pdf>

117. Папа Д. М. Становлення наукових поглядів про суб'єктивні публічні права приватних осіб у вітчизняній правовій науці. Форум права. 2009. № 1. С. 415–419. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2009_1_59

118. Пасенюк О. До питання природи суб'єктивного публічного права. *Право України*. 2008. № 8. С. 58–63.

119. Паславська Н.Т. Адміністративна юстиція Німеччини: перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2023. Випуск 78: частина 2. С. 96-103

120. Патерило І.В. Інститут інструментів діяльності публічної адміністрації. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 1. С. 283-289. URL: nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_1_41.

121. Петрова Г.М. Основні цінності й принципи професійної етики поліцейського. *Filosofski ta metodologični problemi prava*. 2020. № 1(19) С. 32-43.

122. Питання деяких виплат військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським та їх сім'ям під час дії воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2022 № 168 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2022-%D0%BF#Text>

123. Піцикевич В. В. Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення ліцензованої діяльності у сфері паливно-енергетично комплексу України. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 1. С. 123–127.

124. Погорілко В.Ф. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. 354 с.

125. Поділ влади на законодавчу, виконавчу, судову. Каталог юридичних позицій Конституційного Суду України (за рішеннями, висновками). Офіційний вебсайт Конституційного суду України. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/38-podil-vlady-na-zakonodavchu-vykonavchu-sudovu>.

126. Поліція США. Види правоохоронних органів у США. URL: <https://usa-info.com.ua/novosti/news/politsiya-ssha-vidy-pravookhranitelnykh-organov-v-ssha>

127. Постанова Кабінету Міністрів України № 290 «Про затвердження Положення про порядок виплати компенсаційних сум військовослужбовцям, особам рядового і начальницького складу, поліцейським, які стали особами з інвалідністю, членам сімей військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, поліцейських, які загинули під час виконання обов'язків військової служби, служби в органах внутрішніх справ, Національній поліції у складі національного контингенту чи національного персоналу, а також в інших окремих випадках» від 05.05.1994 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2015-%D0%BF#Text>

128. Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб : колективна монографія. В. Л. Яроцький,

В. І. Борисова, І. В. Спасибо-Фатєєва, І. В. Жилінкова [та ін.]; за наук. ред. проф. В. Л. Яроцького. Харків: Юрайт, 2013. 272 с.

129. Приянчук І. Місце України у формуванні європейського правового простору. *Право України*. 1998. № 7. С. 68–71.

130. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#o138>

131. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції Постанова Кабінету Міністрів України; Схема від 11.11.2015 № 988 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2015-%D0%BF#Text>

132. Про державне регулювання діяльності щодо організації та проведення азартних ігор: Закон України від 14.07.2020 р. № 768-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/768-20>

133. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>

134. Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації: Закон України від 09.04.2015 р. № 327-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/327-19>

135. Про затвердження нового тексту Присяги працівника органів внутрішніх справ України: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1991 р. №382. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/382-91-%D0%BF#Text>

136. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF#Text>

137. Про затвердження Положення про Міністерство соціальної політики України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 р. № 423. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/423-2015-п>.

138. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України : затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-п>.

139. Про затвердження Порядку пільгового реабілітаційного, санаторно-курортного лікування, оздоровлення та відпочинку в медичних реабілітаційних центрах, санаторіях, будинках відпочинку, пансіонатах та оздоровчих закладах Міністерства внутрішніх справ України поліцейських, деяких інших категорій осіб та членів їх сімей: МВС України; Наказ, від 14.12.2015 № 1568. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-16>

140. Про затвердження Порядку та умов виплати грошового забезпечення поліцейським Національної поліції та здобувачам вищої освіти закладів вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських МВС України; від 06.04.2016 № 260. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

141. Про затвердження Порядку та умов виплати додаткової винагороди поліцейським на період дії воєнного стану: наказ МВС України від 28.11.2022 № 775. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1514-22#Text>

142. Про затвердження Порядку та умов виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) чи втрати працездатності поліцейського : постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2024 р. № 646. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/646-2024-п#Text>

143. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 року № 794-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 13. Ст. 222.

144. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1997. № 24. Ст. 170. 2

145. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 року № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2018. № 31. ст. 241.

146. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580–VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580–19/page2>

147. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закону України від 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

148. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. *Голос України*. 2014. № 206.

149. Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності: Закон України від 15.09.1999 № 1045-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-14#Text>

150. Про судоустрій і статус суддів. Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>

151. Прокопенко О. Ю. Щодо визначення поняття «суб'єкт забезпечення правопорядку в регіоні». *Право і безпека*. 2016. № 1 (60). С. 58–63.

152. Проневич О. С. Професійні спілки як форма контролю за дотриманням соціально-трудова прав працівників поліції (на прикладі Німеччини та Польщі). *Право і Безпека*. 2012. № 2. С. 170–174.

153. Публічне управління в умовах інституційних змін: колективна монографія. за наук. ред. Р. В. Войтович, П. В. Ворони. Київ, 2018. 475 с. 31.

154. Пустовіт Ж.М. Основні соціальні права та свободи людини і громадянина в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2001. 17 с.

155. Рабінович П. Здійснення прав людини: проблеми обмежування (загальнотеоретичні аспекти). *Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина*. Серія І. Дослідження та реферати. 2001. Вип. 3. С. 13-14.

156. Рабінович П.М. Основоположні права людини: соціально-антропна сутність, змістовна класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 2 (73). С. 10–16.

157. Рабінович П.М. Права людини і громадянина : навч. посібник. П.М. Рабінович, М.І. Хавронюк. К. : Атіка, 2004. 464 с.

158. Рабінович П.М. Права людини та їх юридичне забезпечення (Основи загальної теорії права та держави): навч. посібник. К., 1992. 154 с.

159. Рабінович С.П. Права людини у природно-правовій думці неотомізму: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. О., 2003. 19 с.

160. Радзівська В. Права людини нового покоління та їх міжнародно-правове регулювання. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Nvknusvs/2010_5/radzivsa.html

161. Разметаєва Ю.С. Права людини як фундаментальна цінність громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 Х., 2009. 20 с.

162. Редькін В. В Фондова лекція з навчальної дисципліни «Права людини в правозастосовчій практиці». Національна академія внутрішніх справ. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/konst_pu/rozdil/rozdil8.html

163. Рішення Конституційного Суду України від 1 грудня 2004 р. № 18-рп/2004 у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04>

164. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Суботи Артема Анатолійовича щодо офіційного тлумачення положень пункту 2 частини першої статті 293 Цивільного процесуального кодексу України (справа про забезпечення апеляційного оскарження ухвал суду) від 28 квітня 2010 року № 12-рп/2010. URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/439-pravo-na-sudovyy-zahyst>

165. Рогова О.Г. Право на життя в системі прав людини: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.01. Х., 2006. 20 с.

166. Розумяк Р.В. Адміністративно-правове забезпечення права поліцейських на відпочинок.: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Кропивницький, 2022.

167. Роль ЄСПЛ у забезпеченні належного та ефективного механізму захисту прав людини в Україні. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/rol-espl-u-zabezpechenni-nalezhnogo-ta-efektivnogo-mehanizmu-zahistu-prav-lyudini-v-ukrayini.html>

168. Руденко О. М. Теоретико-методологічні засади дослідження суспільної стабільності в науці державного управління : автореф. дис. ... д-ра наук з держ. управління : 25.00.01. Київ, 2011. 36 с.

169. Рудольф Ієринг. Борьба за право (1872). В кн.: Історія вчень про право і державу: хрестоматія для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів. авт.-уклад. Г.Г. Демиденко; за заг. ред. О.В. Петришина. 4-те вид., доп. і змін. Х.: Право, 2011. С. 563-567.

170. Ряшко О.В., Гуменюк О.Р. Цінність і ціннісні орієнтири в професійній діяльності міліції (поліції): філософсько-правовий аспект. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. № 2. 2015 р. С. 356-367. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/1958/1/2-2015rovfra-.pdf>

171. Світличний О.П. Суб'єкти публічної адміністрації: сучасний вимір. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку : колективна монографія. за заг. ред. Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 205-217.

172. Синявська О. Ю. Суб'єктивні публічні права приватних осіб. *Право і безпека*. 2010. № 2 (34). С. 52–55.

173. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: експеримент. Підручник. О.Ф. Скакун, М.К. Подберезький. Х., 1997. 248 с.

174. Словник української мови: в 11 томах. Том 3. 1973. Стор. 18. URL: <http://sum.in.ua/p/4/695/1>.

175. Солнцева Х. Адміністративно-правовий захист прав поліцейського в Україні. *Krakowskie Studia Małopolskie* .2021. №4 (32). С. 8-15.
176. Соловйов А.В. Право людини на життя: цивільно-правові аспекти: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03. Л., 2004. 17 с.
177. Справа № 810/2763/17: Постанова Великої Палати Верховного Суду України від 13 лютого 2019 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79883398>
178. Статут Всеукраїнської професійної спілки Міністерства Внутрішніх справ України : Протокол Установчого з'їзду Всеукраїнської 190 професійної спілки Міністерства внутрішніх справ України №1 від 06 жовтня 2017 року.
179. Статут первинної професійної спілки «Правозахисники країни» (нова редакція). Дніпро. 2017. С. 15. URL: https://www.diac.org.ua/images/info/statut_ppc.pdf
180. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ. 2006. 20 с.
181. Стефанчук Р. О. Цивільна правоздатність та дієздатність як необхідні передумови здійснення особистих немайнових прав фізичних осіб. *Університетські наукові записки*. 2006. № 3-4 (19-20). С. 114-123.
182. Субота С. І. Національна поліція України та її взаємодія з громадянським суспільством: теоретико-правове дослідження. автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.01. Харків, 2017. 23 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1927/aref_Subota_2017.pdf?sequence=2&isAllowed=y С. 7
183. Сучасна правова енциклопедія. за заг. ред. О. В. Зайчука; Ін-т законодавства Верховної Ради України. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 408 с.
184. Теорія держави і права: курс лекцій. Під ред. Н. І. Матузова, А.В. Малько. М.: Юрист. 2003. 420 с.

185. Теорія держави та права : навч. посіб. Є. В. Білозьоров, В. П. Власенко, О. Б. Горова, А. М. Завальний, Н. В. Заяць [та ін.]; за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. К. : НАВС, Освіта України, 2017. 320 с.
186. Тітко І.А. Нормативне забезпечення та практика реалізації приватного інтересу в кримінальному процесі України: монографія. Харків: Право, 2015. 448 с.
187. Федух І.С. Визначення змісту поняття “ціннісна орієнтація” у сучасній психолого-педагогічній науці. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2011. № 3. С. 21–32.
188. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. М.М. Фіцула. 2-ге вид. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.
189. Фролов Ю.М. Економічні права та свободи людини і громадянина в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. О., 2005. 20 с.
190. Харитоновна О.І. Адміністративно-правові відносини (проблеми теорії): Монографія. Одеса, 2004. 328 с.
191. Хом'яченко С. І., & Єряшов, Є. К. Features of the mechanism of administrative and legal regulation of the civil aviation. *Scientific Works of National Aviation University. Series: Law Journal "Air and Space Law"*. 2014. № 2(31). Pp.10–14. URL: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.31.8452>
192. Цивільне право України : навчальний посібник. за заг. ред. І. А. Бірюкова, Ю. О. Заїки. Київ: Істина, 2004. 480 с
193. Цивільний кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
194. Чекан М. М. Публічне адміністрування соціального захисту в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 226 с.
195. Чепис О. І. Законний інтерес як категорія цивільного права. *Форум права*. 2009. № 1. С. 551–559. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09hoiksp.pdf>

196. Чуб А.В. Концепція суб'єктивних публічних прав приватної особи: адміністративно-правовий аспект.: дис. ... д-ра юрид. наук. 12.00.07. Запоріжжя 2021. 460 с.

197. Швець Д.В. Формування особистості поліцейського в умовах фахової підготовки та професійної діяльності: правові та психологічні аспекти. автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. 19.00.06. Київ. 2019. URL: https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/5858/aref_Shvets%20D%20V_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y 43 с. С. 4

198. Шевченко Е. О. Визначення поняття адміністративно-правових відносин з урахуванням пріоритетного значення та ролі в них суб'єкта адміністративного права (на прикладі адміністративного суду). *Форум права*. 2011. № 1. С. 1116-1122.

199. Шмідт-Ассманн Е. Загальне адміністративне право як ідея врегулювання: основні засади та завдання систематики адміністративного права. відп. ред. О. Сироїд. 2-ге вид., перероб. і доповн. К.: К.І.С., 2009. 552 с.

200. Шопіна І. М. Феномен адміністративно-правового забезпечення в адміністративному праві України. *Наука і правоохоронна*. 2018. №4 (42). С.141-145.

201. Штекель М. «Тихі страйки», побори і низька зарплата в поліції: чим це загрожує Україні? 06 січня 2022. 17:21. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/mala-zarplata-politseyski-strayky/31642306.html>

202. Шумак І.О. Громадянські права і свободи людини за Конституцією України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. К., 2000. 16 с.

203. Щадило О.І. Аксиологія феномена свободи у трансформаційних суспільствах. автореф. дис. ... канд. юрид. наук. 12.00.12. Львів, 2020. 22 с.

204. Щербина Б.С. Здійснення цивільних прав за законодавством України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2017. Вип. 29 (2). С. 12-16.

205. Юрах В.М. Форми участі громадськості в підвищенні ефективності функціонування органів виконавчої влади. *Адміністративне право і процес*. № 11. 2019. С. 240-244. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2019/11/42.pdf>
206. Ярещенко О.В. Професійне вигорання співробітників Національної поліції України: психологічні передумови і ризики. *PSYCHOLOGICAL JOURNAL*. 2019. Volume 5 Issue 9. P. 234-244.
207. Cranston M. What are Human Rights? N.Y.: Taylor & Francis inc., 1988. 86 p.
208. Griffin S., Bernard T.. Angry aggression among police officers. *Police Quarterly*. 2003. № 6 (1). P. 3–21.
209. Guajardo S. A. Workforce Diversity: Downsizing in the NYPD and its Effect on Minority Integration. *International Journal of Police Science & Management*, 2014. № 16(2). Pp. 155–167. URL: <https://doi.org/10.1350/ijps.2014.16.2.335>
210. Hine K. A., & Davenport-Klunder K. From the aspirational to the tangible: Mapping key performance indicators in Australian policing. *International Journal of Police Science & Management*. 2022. №24(4). Pp.382–396. URL: <https://doi.org/10.1177/14613557221106083>
211. Humprey J. The International Law of Human Rights. New-York: Free Press, 1989. 201 p.
212. Huynh C. M. Perceptions of police performance in a rapid-growth community. *International Journal of Police Science & Management*. 2022. №24 (4). Pp. 356–368. URL: <https://doi.org/10.1177/14613557221089559>
213. Laws of the state of Israel. new version. English Text/ Prepared at the Ministry of Justice vol. 2 (Up to date to December 31, 1972). (Закони Держави Ізраїль). URL: https://www.nevo.co.il/law_word/law160/laws%20of%20the%20state%20of%20israel%20new%20version-nv2.pdf

214. Leydier T. B. Policing along the spectrum: Reducing risk and improving service delivery. *International Journal of Police Science & Management*. 2022. № 24(4). Pp. 427–436. URL: <https://doi.org/10.1177/14613557221119117>

215. Mark Finnane. Police corruption and police reform: The Fitzgerald inquiry in Queensland, Australia. *Policing and Society*. 1990. №1(2). pp.159-171. URL: 10.1080/10439463.1990.9964611

216. Pikoulas G., Charila D., & Elias T. The protective role of self-esteem on burnout and depression symptoms among police officers: A path analysis approach. *International Journal of Police Science & Management*. 2022. № 24(3). Pp. 313–324. URL:<https://doi.org/10.1177/14613557221089569>

217. Prenzler T., Beckley, A., & Bronitt, S. Police Gifts and Benefits Scandals: Addressing Deficits in Policy, Leadership and Enforcement. *International Journal of Police Science & Management*. 2013. №15(4). Pp.294–304. URL:<https://doi.org/10.1350/ijps.2013.15.4.319>

218. Recommendation on older workers. International Labour Organization; Recommendations. International Document of 23.06.1980 № 1162. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_089

219. Rozporządzenie MSW z 16.01.1995 w sprawie zasad orzekania o inwalidztwie funkcjonariuszy Policji, UOP, SG, PSP, SW, emerytów i rencistów policyjnych, trybu postępowania i właściwości komisji lekarskich w tych sprawach, spo sobu przeprowadzania. URL: <https://prawo.policja.pl/pr/akty-prawne/emerytury-i-renty>

220. Rozporządzenie MSWiA z 18.10.2004 r. w sprawie trybu postępowania i właściwości organu w zakresie zaopatrzenia emerytalnego funkcjonariuszy Policji, ABW, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej, Biura Ochrony Rządu i Państwowej Straży Pożarnej oraz ich rodzin. URL: <https://prawo.policja.pl/pr/akty-prawne/emerytury-i-renty>

221. Rozporządzenie RM z 4.05.2005 w sprawie szczegółowych warunków podwyższania emerytur funkcjonariuszy Policji, ABW, Agencji Wywiadu, Straży

Granicznej, BOR, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej. URL: <https://prawo.policja.pl/pr/akty-prawne/emerytury-i-renty>

222. Satzung der Gewerkschaft der Polizei. URL: www.gbp.de/gdp/gdpbra.nsf/id/satzung

223. Sharon Mavin. An appraisal related pay scheme for the U.K. police service. *Policing and Society*. 1996. №6(2) pp. 101-111. URL: [10.1080/10439463.1996.9964744](https://doi.org/10.1080/10439463.1996.9964744)

224. Steven Debbaut, Sofie De Kimpe. Police legitimacy and culture revisited through the lens of self-legitimacy, *Policing and Society*. 2023. URL: [10.1080/10439463.2023.2183955](https://doi.org/10.1080/10439463.2023.2183955)

225. Symposium in Celebration of the Fifth Anniversary of the Universal Declaration of Human Rights. *Columbia University Rights Review*. 1990. Vol. 14. № 15. P. 45 – 52.

226. The European Social Charter (revised) (ETS №163). Council of Europe; Charter International Document of 03.05.1996. № ETS 163. *Official Bulletin of Ukraine*. 2006. № 40. P. 37. St. 2660.

227. The police. Structure and organization // Just Landed : сайт. URL: <https://www.justlanded.com/english/United-States/Articles/Culture/The-police>

228. Tomaszewska K. Znaczenie i zakres ochrony publicznych praw podmiotowych a ochrona interesu jednostki. *Folia juridika Wratislaviensis*. 2014. № 2. S. 113–134. S. 117.

229. Universality of the Human Rights in Pluralistic World. Strasbourg: Cedex, 1997. 378 p

230. Ustawa z dnia 18 lutego 1994 r. o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Urzędu Ochrony Państwa, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin. URL: <https://prawo.policja.pl/pr/akty-prawne/emerytury-i-renty>

231. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. URL: <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=wdu19900300179>

232. Willits D. W. The Organisational Structure of Police Departments and Assaults on Police Officers. *International Journal of Police Science & Management*. 2014. №16(2). Pp. 140–154. URL: <https://doi.org/10.1350/ijps.2014.16.2.334>

ДОДАТКИ

Додаток А

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Дяченко О.О. Роль професійних спілок у захисті прав поліцейських. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. № 4. 2022. С. 401-406. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2022-4-401-406>

2. Дяченко О.О. Функціонування професійних спілок у Національній поліції України як складової правового захисту поліцейських: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 278-281. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-1/66>

3. Дяченко О.О. Адміністративно-правові аспекти соціального захисту поліцейських. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2022. № 6. С. 93-96. DOI: <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2022.18>

4. Дяченко О.О. Досвід діяльності профспілок у поліції США та можливість його впровадження в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 2. С. 433-439. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-2-433-439>

5. Дяченко О.О. Система суб'єктів адміністративно-правового захисту прав поліцейського. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 379-382. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-1/85>.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Дяченко О.О. Адміністративно-правовий статус поліцейського та його характеристика. *Юридичні науки: проблеми та перспективи: Міжнародна науково-практична конференція*. м. Запоріжжя. 24–25 лютого 2023 р. С. 103-105 (форма участі - заочна).

7. Дяченко О.О. Психологічне забезпечення роботи поліцейського як гарантія його особистої безпеки. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти* : матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпро, 17 бер. 2023 р.). Дніпро : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2023. С. 775-776 (форма участі - заочна).
8. Дяченко О.О. До проблеми соціального захисту поліцейського. *Дотримання прав людини у правоохоронній діяльності: стан та перспективи*: матер. Всеукр. круг. столу (м. Дніпро, 28 березня 2023 р.). Дніпро : ДДУВС, 2023. С. 139-141 (форма участі - заочна).
9. Дяченко О.О. Гарантії поліцейського на психологічний захист. *Теорія і практика конституціоналізму: вітчизняний і зарубіжний досвід* : матер. Регіон. наук.-практ. семінару, присвяч. 27-й річниці прийняття Конституції України (м. Дніпро, 20 черв. 2023 р.) / уклад : к.ю.н., доц. І. А. Сердюк, І. О. Смірнова. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2023. С. 72-74 (форма участі - заочна).

Додаток Б

Анкета вивчення думки працівників поліції щодо стану забезпечення їх прав та законних інтересів

Запрошуємо Вас взяти участь у дослідженні стану забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

Уважно прочитайте запитання і запропоновані варіанти відповідей. Оберіть той (ті) варіант (и), що відповідає Вашій думці. Якщо із запропонованих варіантів відповіді не має того, що відповідає Вашій думці або жоден із варіантів Вам не підходить – напишіть свій варіант відповіді у пункті «інше».

Анкета є анонімною, отримані дані будуть використані тільки в узагальненому вигляді в наукових цілях.

1. Ваше місце служби ?

1. Департамент патрульної поліції (УПП)

2. Інше місце (інший підрозділ)

2. Ваш стаж служби в ОВС ?

1. До 5 років

2. Від 6 до 10 років

3. Від 11 до 15 років

4. Більше 15 років

3. Ваша стать

1. Чоловіча

2. Жіноча

4. Як змінилося ваше матеріальне становище за останні пів року?

1. Покращилось

2.Погіршилось

3.Дуже погіршилось

4.Не змінилося

5.Чи знімали з Вас премію чи іншу частину грошового забезпечення в період воєнного стану?

1.Так, знімали

2.Ні, не знімали

6.Чи задоволені ви новим перерахунком грошового забезпечення, який здійснили з січня цього року по цей час?

1.Дуже задоволений

2.Задоволений

3.Незадоволений

4.Дуже незадоволений

7. Як ви вважаєте, чи сприяє перерахунок грошового забезпечення з січня цього року по цей час вашому соціальному захисту?

1.Так, сприяє

2.Ні, не сприяє

8. Чи перебуваєте ви в будь якій профспілці?

1.Так, перебуваю

2. Ні, не перебуваю

9. Чи відомі Вам релігійні організації, що надають морально-психологічну та духовну підтримку працівникам Національної поліції?

1.Так, відомі

2. Ні, не відомі

10. Яку морально-психологічну та духовну підтримку від представників релігійних організацій, капеланів Ви хотіли б отримувати?

1. Допомога в протидії професійному вигоранню
2. Допомога у правильному реагуванні на службовий стрес в умовах воєнного часу
3. Допомога в налагодженні зв'язків та комунікацій між людьми (довіра в колективі)
4. Допомога в сімейних відносинах
5. Допомога в зменшенні морально-етичного навантаження від професійної діяльності
6. Духовне наставництво для віри та впевненості при виконанні професійних задач
7. Налагодження діалогу з потерпілими чи правопорушниками
8. Не хотів (-ла) б отримувати ніякої допомоги від капеланів чи релігійних організацій
9. Інше (напишіть)

11. Як ви вважаєте чи захищені ваші прав та законні інтереси такі як:

	Захищені	Частково захищені	Незахищені
Повага до гідності працівників поліції під час виконання службових обов'язків			
Ділова репутація			
Достойне грошове забезпечення			
Право на відпустку			
Право на медичне обслуговування та оздоровлення			
Житлове забезпечення			
Право на створення професійних спілок та			

об'єднань			
Матеріально-технічне забезпечення			
Інше (напишіть)			

12. Як змінилося матеріально-технічне забезпечення вашого підрозділу (місця служби) після 24.02.2022 ?

1. Покращилось
2. Залишилось на тому ж рівні
3. Погіршилось
4. Дуже погіршилось

13. Які ваші права та законні інтереси як працівника поліції були порушені після 24.02.2022?

1. Позбавлення премії
2. Позбавлення іншого грошового забезпечення
3. Проведення службового розслідування
4. Безпідставна затримка на робочому місці
5. Відмова у наданні відпустки
6. Відмова у медичному обслуговуванні та оздоровленні
7. Виклик на службу у вихідний день
8. Виклик на службу у період відпустки
9. Інше

14. На Вашу думку, в якому підрозділі Національної поліції найбільш захищені права та законні інтереси працівників поліції?

1. Патрульна поліція
2. Кримінальна поліція
3. Органи досудового розслідування (слідчі управління)
4. Поліція охорони
5. Спеціальна поліція (патрульна служба поліції особливого призначення)

6. Поліція особливого призначення (спецпідрозділи КОРД і ППОП ГУНП)

15. Як ви вважаєте, чи потрібен наказ ОВС про негайне інформування поліцейського, проти якого порушили службове розслідування? (На даний момент такого наказу не існує)

1. Так, вважаю, що потрібен
2. Ні, вважаю, що не потрібен

16. Як часто у Вас виникають проблеми, пов'язані зі службовою діяльністю, коли порушуються Ваші права та законні інтереси?

1. Дуже часто
2. Часто
3. Рідко
4. Дуже рідко
5. Не виникають такі проблеми

17. Чи доводилось вам колись звертатися за допомогою до правника (адвоката) для вирішення будь-яких питань, пов'язаних зі службовою діяльністю?

1. Так, доводилось
2. Ні, не доводилось

18. Якщо зверталися звертатися за допомогою до правника (адвоката) для вирішення будь-яких питань, пов'язаних зі службовою діяльністю яким чином було вирішено Ваше питання?

1. Вирішено на мою користь
2. Вирішено не на мою користь
3. Знаходиться в процесі вирішення
4. Інше
5. Не звертався за допомогою

19. На Вашу думку, чи достатньо органи виявляють, документують та

борються з корупцією в системі МВС (керівництві МВС, керівництві національної поліції, керівництві департаментів та ін.) ?

	так, достатньо	ні, недостатньо	важко відповісти
Служба безпеки України (СБУ)			
Державне бюро розслідувань (ДБР)			
Національне антикорупційне бюро України (НАБУ)			
Департамент внутрішньої безпеки Національної поліції України (ДВБ)			

20. Чи задоволені Ви станом забезпечення своїх прав та законних інтересів як працівник поліції?

1. Так, цілком задоволений
2. Скоріше задоволений
3. Скоріше незадоволений
4. Зовсім незадоволений

21. На вашу думку, які необхідно внести зміни та доповнення до основ забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції?

1. Удосконалення процедури службового розслідування
2. Розширення прав працівників поліції
3. Розширення соціального захисту працівників поліції та їх сімей
4. Підвищення престижу професії працівників поліції в суспільстві
5. Захист трудових відносин (зміцнення гарантій трудових прав)
6. Інше (напишіть).

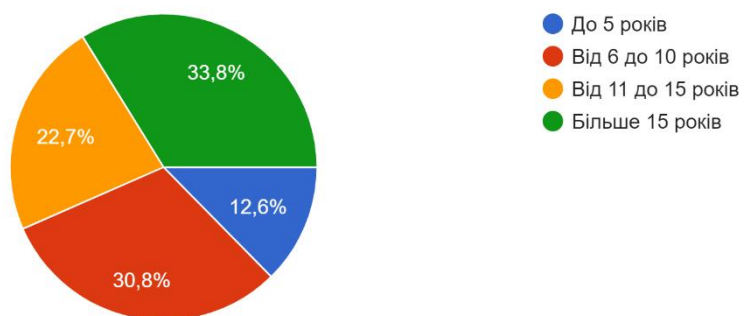
1. Ваше місце служби?

198 ответов

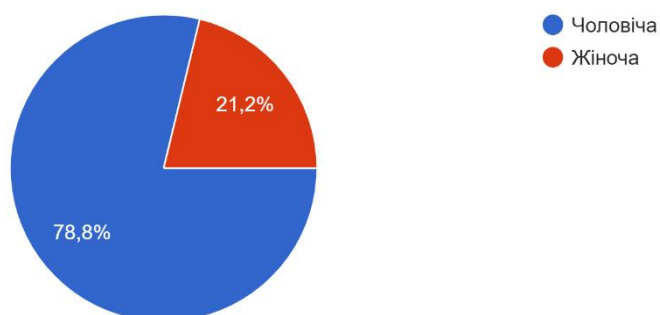
2. Ваш стаж роботи в ОВС

198 ответов

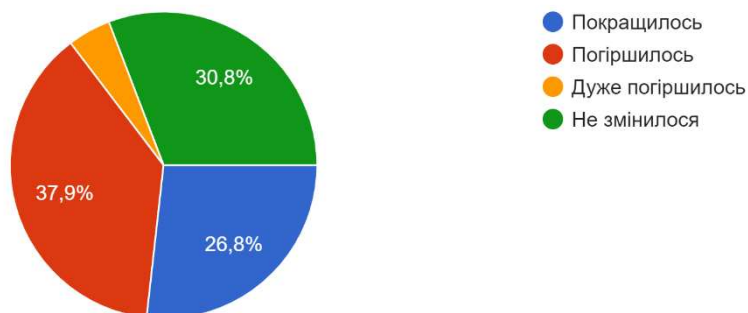
3. Ваша стать?

198 ответов

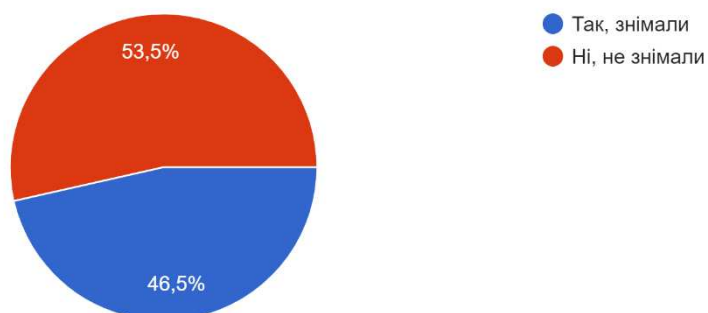
4. Як змінилося ваше матеріальне становище за останній рік?

198 ответов

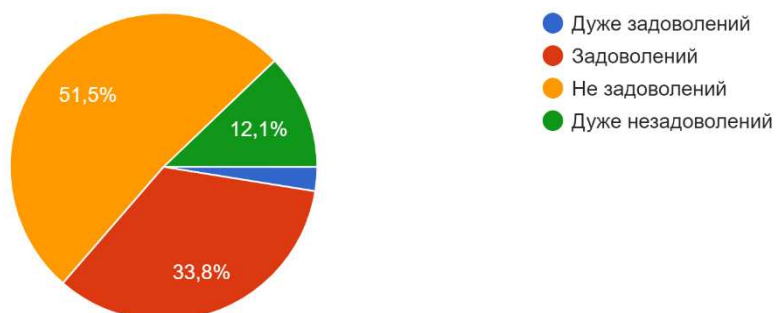
5. Чи знімали з Вас премію чи іншу частину грошового забезпечення в період воєнного стану?

198 ответов

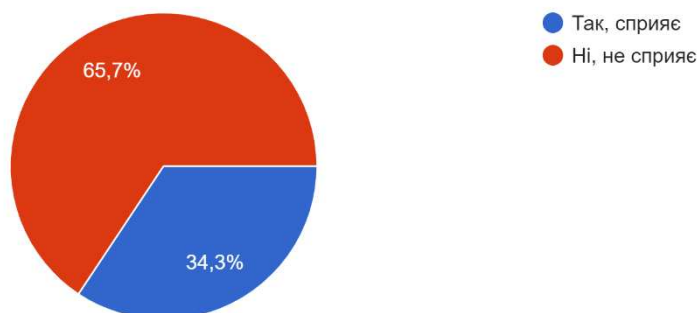
6. Чи задоволені ви новим перерахунком грошового забезпечення, який здійснили з січня 2023 року по цей час?

198 ответов

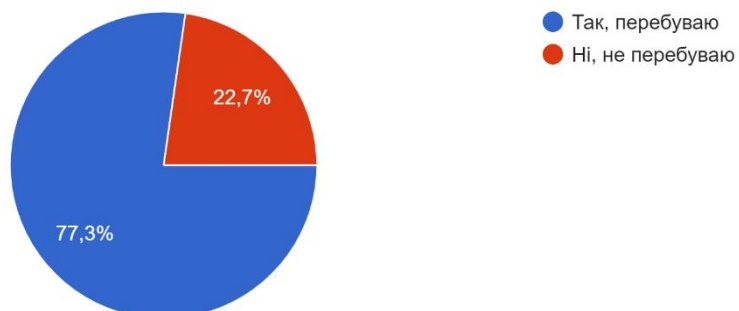
7. Як ви вважаєте, чи сприяє перерахунок грошового забезпечення з січня 2023 року по цей час вашому соціальному захисту?

198 ответов

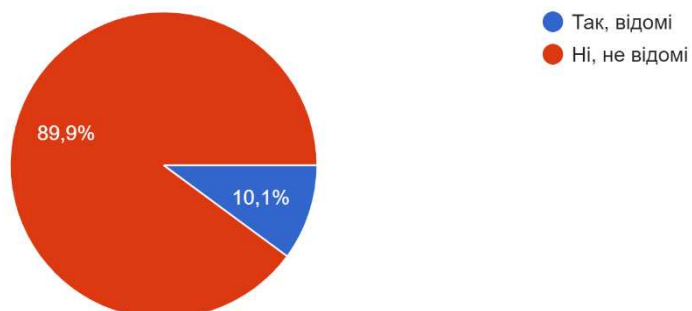
8. Чи перебуваєте ви в будь якій профспілці?

198 ответов

9. Чи відомі Вам релігійні організації, що надають морально-психологічну та духовну підтримку працівникам Національної поліції?

198 ответов

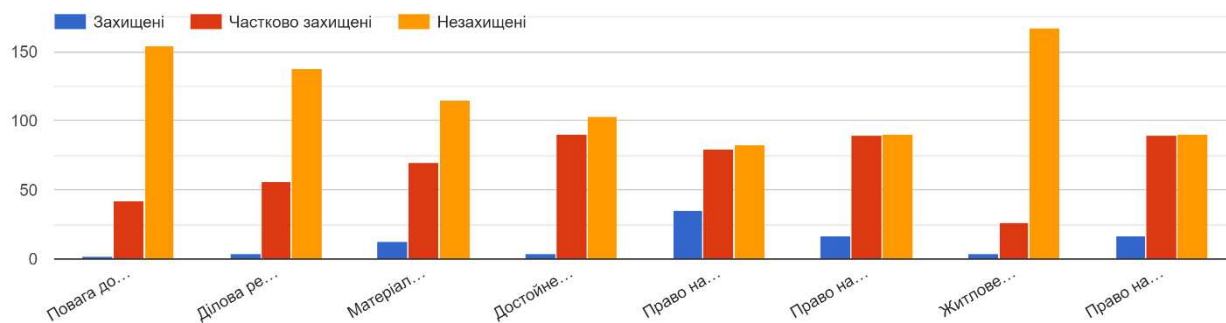

10. Яку морально-психологічну та духовну підтримку від представників релігійних організацій, капеланів Ви хотіли б отримувати?

198 ответов

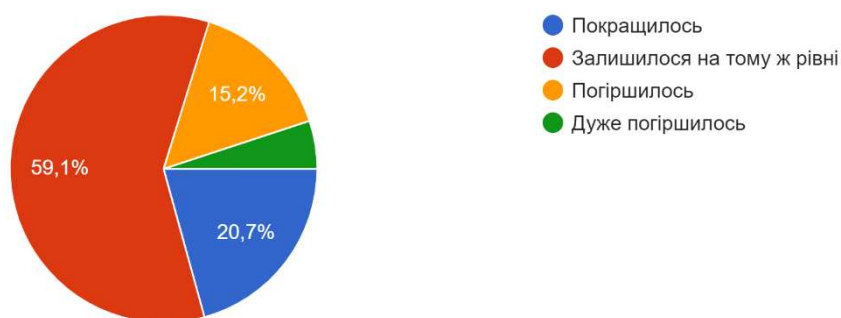

11. Як ви вважаєте чи захищені ваші права та законні інтереси такі як:

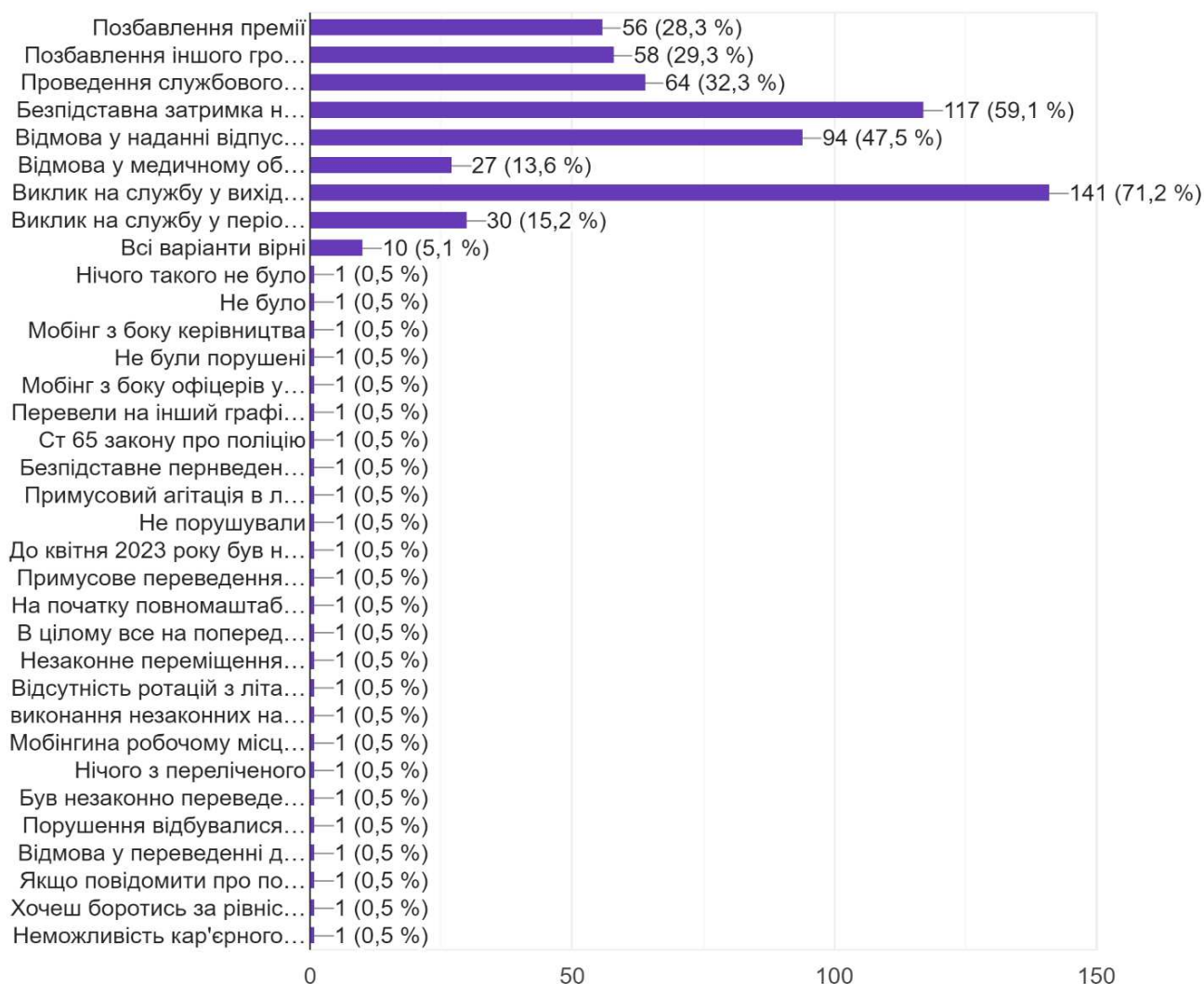
12. Як змінилося матеріально-технічне забезпечення вашого підрозділу (місця служби) після 24.02.2022

198 ответов

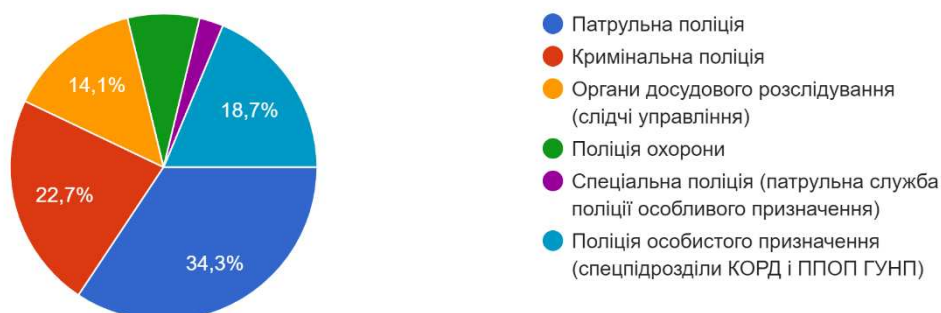
13. Які ваші права та законні інтереси як працівника поліції були порушені після 24.02.2022?

198 ответов

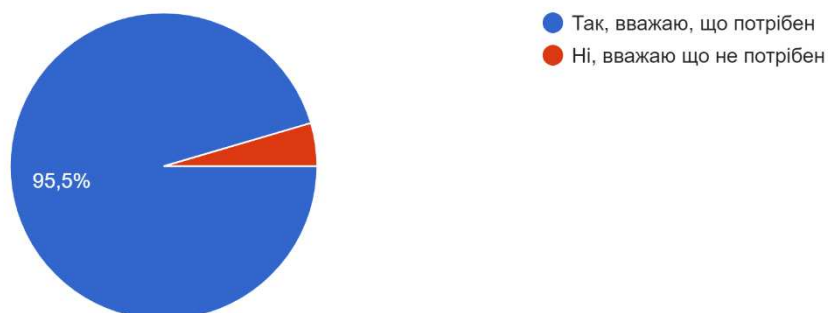
14. На Вашу думку, в якому підрозділі Національної поліції найбільш не захищені права та законні інтереси працівників поліції?

198 ответов

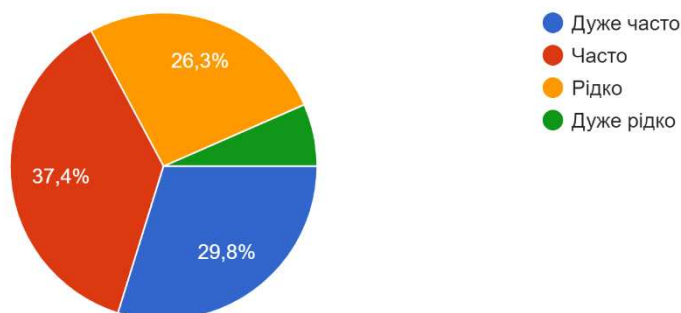
15. Як ви вважаєте, чи потрібен наказ ОВС про негайне інформування поліцейського, проти якого порушили службове розслідування? (На даний час такого наказу не існує)

198 ответов

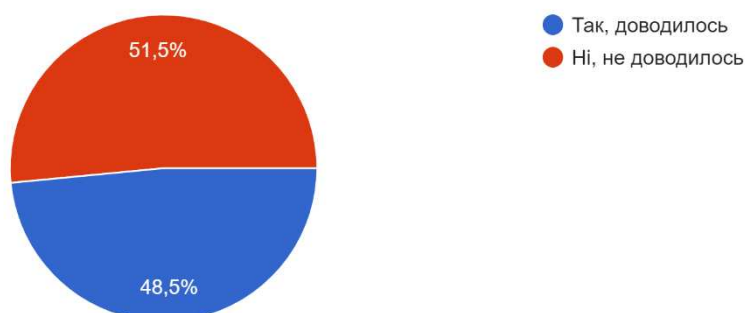
16. Як часто у Вас, виникають проблеми зі службовою діяльністю, коли Вашим керівництвом порушуються Ваші права та законні інтереси?

198 ответов

17. Чи доводилось вам колись звертатися за допомогою до правника (адвоката) для вирішення будь-яких питань, пов'язаних зі службовою діяльністю?

198 ответов

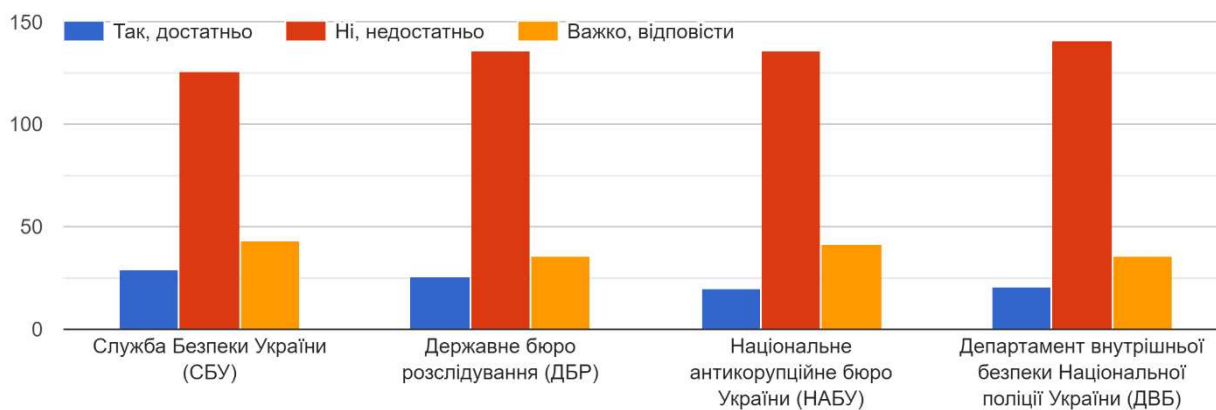

18. Якщо зверталися за допомогою до правника (адвоката) для вирішення будь-яких питань, пов'язаних зі службовою діяльністю яким чином було вирішено Ваше питання?

198 ответов

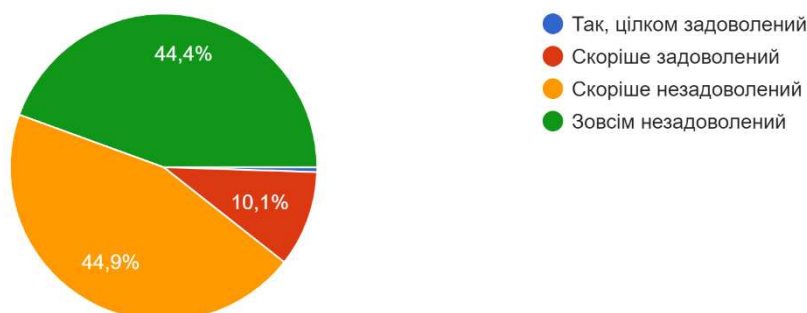

19. На Вашу думку, чи достатньо відповідні органи виявляють, документують та борються з корупцією в системі МВС (керівництві МВС, ДПП, ...ної поліції, керівництві департаментів та ін.)

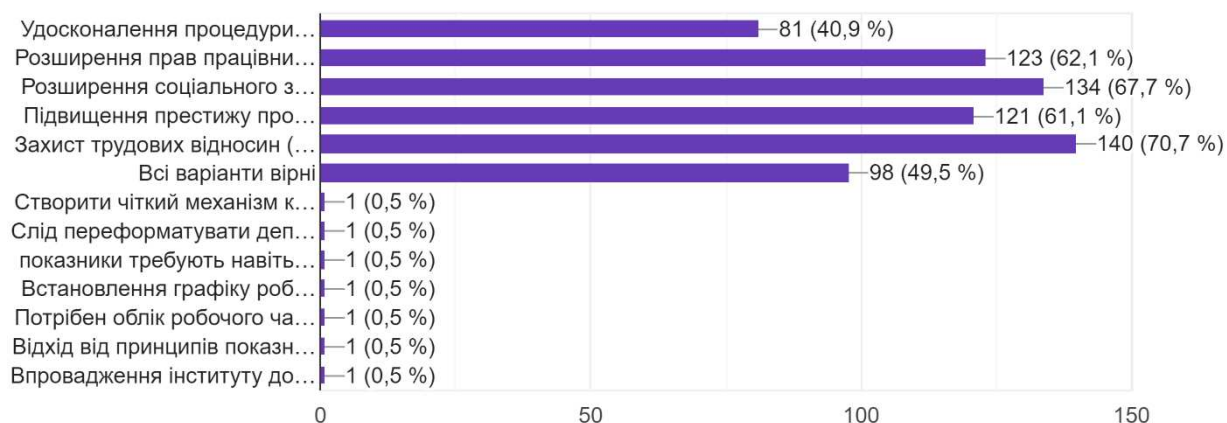
20. Чи задоволені Ви станом забезпечення своїх прав та законних інтересів як працівник поліції?

198 ответов

21. На вашу думку, які необхідно внести зміни та доповнення до основ забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції?

198 ответов

Додаток В

Порівняльна таблиця до проекту Закону України «Про оптимізацію механізму забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції»

Чинна редакція	Пропоновані зміни	Нова редакція
Кодекс України про адміністративні правопорушення		
Норма відсутня	Доповнити статтею 15-1 «Відповідальність керівників підрозділів Національної поліції» «Керівники та їх заступники підрозділів Національної поліції несуть адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів у сфері трудового законодавства, на загальних підставах».	Стаття 15-1 Відповідальність керівників підрозділів Національної поліції. Керівники та їх заступники підрозділів Національної поліції несуть адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів у сфері трудового законодавства, на загальних підставах.
Стаття 173. Дрібне хуліганство Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і	Викласти статтю 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» наступним чином: <i>«Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка</i>	Стаття 173. Дрібне хуліганство. Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян, працівників правоохоронних органів, державних службовців,

спокій громадян, - тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.	<i>в громадських місяях, образливе чіпляння до громадян, працівників правоохоронних органів, державних службовців, представників органів місцевого самоврядування та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, - тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуван их мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративни й арешт на строк до п'ятнадцяти діб».</i>	представників органів місцевого самоврядування та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, - тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.
Стаття 173⁻⁵. Мобінг (цькування)	Доповнити статтю 173-5	Стаття 173⁻⁵. Мобінг (цькування)

працівника Вчинення мобінгу (цькування) працівника - тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин і накладення штрафу на фізичних осіб - підприємців, які використовують найману працю, посадових осіб - від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, - тягне за собою накладення штрафу на громадян від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на	КУПАП «Мобінг (цькування) працівника» частинами 3 та 4: «Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене керівником підрозділу Національної поліції або його заступником, - тягне за собою накладення штрафу від 600 до 900 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному у стягненню за такі самі порушення, або в умовах особливого періоду, - тягнуть за собою накладення штрафу від 900 до 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян	працівника Вчинення мобінгу (цькування) працівника - тягне за собою накладення штрафу на громадян від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до тридцяти годин і накладення штрафу на фізичних осіб - підприємців, які використовують найману працю, посадових осіб - від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин. Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене групою осіб або особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за таке ж порушення, - тягне за собою накладення штрафу на громадян від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на

строк від тридцяти до п'ятдесяти годин і накладення штрафу на фізичних осіб - підприємців, які використовують найману працю, посадових осіб - від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.	або позбавленням права обіймати керівні посади строком на 1 рік.	строк від тридцяти до п'ятдесяти годин і накладення штрафу на фізичних осіб - підприємців, які використовують найману працю, посадових осіб - від двохсот до чотирьохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин. <i>Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене керівником підрозділу Національної поліції або його заступником, -</i> <i>тягне за собою накладення штрафу від 600 до 900 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.</i> <i>Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, або в умовах особливого періоду, -</i> <i>тягнуть за собою накладення штрафу від 900 до 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати керівні</i>

		<i>посади строком на 1 рік.</i>
Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»		
Стаття 14. Службове розслідування 1. Службове розслідування - це діяльність із збирання, перевірки та оцінки матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського. 2. Службове розслідування проводиться з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, встановлення причин і умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин вчинення дисциплінарних проступків. 3. Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного	1) внести зміни до ч. 3. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином: <i>«Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення та негайно повідомляється поліцейському стосовно якого призначене службове розслідування»;</i> 2) внести зміни до ч. 5. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним	Стаття 14. Службове розслідування 1. Службове розслідування - це діяльність із збирання, перевірки та оцінки матеріалів і відомостей про дисциплінарний проступок поліцейського. 2. Службове розслідування проводиться з метою своєчасного, повного та об'єктивного з'ясування всіх обставин вчинення поліцейським дисциплінарного проступку, встановлення причин і умов його вчинення, вини, ступеня тяжкості дисциплінарного проступку, розміру заподіяної шкоди та для підготовки пропозицій щодо усунення причин вчинення дисциплінарних проступків. 3. Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного

стягнення. 4. Підставою для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, медіа (далі - повідомлення), рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку. 5. У разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, службове розслідування не призначається, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів. 6. Службове розслідування проводиться на засадах неупередженості та	чином: «у разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, та у разі коли Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набрала законної сили, службове розслідування не призначається за згодою поліцейського, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів»;	стягнення та негайно повідомляється поліцейському стосовно якого призначене службове розслідування. 4. Підставою для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, медіа (далі - повідомлення), рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку. 5. у разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, та у разі коли Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набрала законної сили,

рівності всіх поліцейських перед законом незалежно від займаної посади, спеціального звання, наявних у них державних нагород та заслуг перед державою. 7. У разі вчинення поліцейським більше двох дисциплінарних порушень проводиться одне службове розслідування. Якщо протягом проведення службового розслідування поліцейським вчинено інший дисциплінарний проступок, розпочинається нове службове розслідування. 8. У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких вже проводиться службове розслідування, така скарга долучається до матеріалів службового розслідування. 9. У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких є висновок дисциплінарної комісії, такі скарги не розглядаються, якщо не містять інформації, яка не була досліджена під		<i>службове розслідування не призначається за письмовою згодою поліцейського, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів.</i> 6. Службове розслідування проводиться на засадах неупередженості та рівності всіх поліцейських перед законом незалежно від займаної посади, спеціального звання, наявних у них державних нагород та заслуг перед державою. 7. У разі вчинення поліцейським більше двох дисциплінарних порушень проводиться одне службове розслідування. Якщо протягом проведення службового розслідування поліцейським вчинено інший дисциплінарний проступок, розпочинається нове службове розслідування. 8. У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких вже проводиться службове

час проведення службового розслідування. Про відмову у розгляді скарги заявник інформується у десятиденний строк. 10. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України встановлюється Міністерством внутрішніх справ України.		розслідування, така скарга долучається до матеріалів службового розслідування. 9. У разі надходження скарги на рішення, дії чи бездіяльність поліцейського, щодо яких є висновок дисциплінарної комісії, такі скарги не розглядаються, якщо не містять інформації, яка не була досліджена під час проведення службового розслідування. Про відмову у розгляді скарги заявник інформується у десятиденний строк. 10. Порядок проведення службових розслідувань у Національній поліції України встановлюється Міністерством внутрішніх справ України.
Стаття 3. Обов'язки керівника щодо підлеглих 1. Керівник несе відповідальність за дотримання підлеглими службової дисципліни. З метою забезпечення дотримання службової дисципліни керівник зобов'язаний: 1) створити умови, необхідні для виконання підлеглими обов'язків	Доповнити статтю 3 пунктом 9 та викласти його наступним чином: <i>«Зобов'язати керівника розглянути рапорт підлеглого та надати письмову відповідь у п'ятиденний термін».</i>	Стаття 3. Обов'язки керівника щодо підлеглих 1. Керівник несе відповідальність за дотримання підлеглими службової дисципліни. З метою забезпечення дотримання службової дисципліни керівник зобов'язаний: 1) створити умови, необхідні для виконання підлеглими обов'язків

поліцейського; 2) поважати честь і гідність підлеглих, не допускати порушень їхніх прав та соціальних гарантій; 3) розвивати у підлеглих розумну ініціативу та самостійність під час виконання ними обов'язків поліцейського; 4) сприяти підвищенню підлеглими рівня кваліфікації, достатнього для виконання службових повноважень; 5) вивчати індивідуальні та професійні якості підлеглих, забезпечуючи прозорість і об'єктивність в оцінюванні їхньої службової діяльності; 6) забезпечити сприятливий стан морально-психологічного клімату в колективі, своєчасно вчиняти дії із запобігання порушенню службової дисципліни підлеглими та виникненню конфліктів між ними; 7) контролювати дотримання підлеглими службової дисципліни, аналізувати її стан та об'єктивно доповідати		поліцейського; 2) поважати честь і гідність підлеглих, не допускати порушень їхніх прав та соціальних гарантій; 3) розвивати у підлеглих розумну ініціативу та самостійність під час виконання ними обов'язків поліцейського; 4) сприяти підвищенню підлеглими рівня кваліфікації, достатнього для виконання службових повноважень; 5) вивчати індивідуальні та професійні якості підлеглих, забезпечуючи прозорість і об'єктивність в оцінюванні їхньої службової діяльності; 6) забезпечити сприятливий стан морально-психологічного клімату в колективі, своєчасно вчиняти дії із запобігання порушенню службової дисципліни підлеглими та виникненню конфліктів між ними; 7) контролювати дотримання підлеглими службової дисципліни, аналізувати її стан та об'єктивно доповідати

про це безпосередньому керівникові, проводити профілактичну роботу із зміцнення службової дисципліни та запобігання вчиненню підлеглими правопорушень; 8) у разі виявлення порушення підлеглим службової дисципліни вжити заходів для припинення такого порушення та застосувати дисциплінарне стягнення до порушника або порушити клопотання про застосування стягнення уповноваженим керівником.		про це безпосередньому керівникові, проводити профілактичну роботу із зміцнення службової дисципліни та запобігання вчиненню підлеглими правопорушень; 8) у разі виявлення порушення підлеглим службової дисципліни вжити заходів для припинення такого порушення та застосувати дисциплінарне стягнення до порушника або порушити клопотання про застосування стягнення уповноваженим керівником; 9) <i>зобов'язати керівника розглянути рапорт підлеглого та надати письмову відповідь у п'ятиденний термін.</i>
Стаття 15. Дисциплінарні комісії 1. Проведення службових розслідувань за фактом порушення поліцейським службової дисципліни здійснюють дисциплінарні комісії. 2. Дисциплінарні комісії формуються з поліцейських та працівників поліції, які мають відповідні	Доповнити частину 3 статті 15 абзацом другим у такій редакції: <i>«До складу дисциплінарних комісій за вимогою (рапорта) від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування</i>	Стаття 15. Дисциплінарні комісії 1. Проведення службових розслідувань за фактом порушення поліцейським службової дисципліни здійснюють дисциплінарні комісії. 2. Дисциплінарні комісії формуються з поліцейських та працівників поліції, які мають відповідні

знання та досвід, необхідні для ефективного проведення службового розслідування. 3. До складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. 4. Забороняється включення до складу дисциплінарної комісії осіб, які є підлеглими поліцейського, стосовно якого призначено службове розслідування, осіб, які сприяли вчиненню або приховуванню дисциплінарного проступку, та осіб, зацікавлених у результатах розслідування. У разі виникнення таких обставин член дисциплінарної комісії зобов'язаний негайно письмово повідомити про це керівнику, який призначив службове розслідування. 5. Кожна посадова особа поліції відповідно до своїх повноважень зобов'язана сприяти проведенню службового	<i>включатися його представники(до чотирьох осіб), це можуть бути поліцейські, правники, адвокати, представники громадськості, тощо».</i>	знання та досвід, необхідні для ефективного проведення службового розслідування. 3. До складу дисциплінарних комісій можуть також включатися представники громадськості, які мають бездоганну репутацію, високі професійні та моральні якості, суспільний авторитет. До складу дисциплінарних комісій за вимогою (рапортом) від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування включатися його представники (до чотирьох осіб), якими можуть бути поліцейські, правники, адвокати, представники громадськості, тощо. 4. Забороняється включення до складу дисциплінарної комісії осіб, які є підлеглими поліцейського, стосовно якого призначено службове розслідування, осіб, які сприяли вчиненню або приховуванню дисциплінарного проступку, та осіб, зацікавлених у результатах

розслідування. 6. Посадові особи, які перешкоджають діям дисциплінарної комісії, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законодавством. 7. Порядок утворення дисциплінарних комісій та їх повноваження визначаються Міністерством внутрішніх справ України. 8. У разі проведення службового розслідування стосовно заступників керівника Національної поліції України чи керівників територіальних органів Національної поліції України до складу дисциплінарної комісії можуть включатися працівники Міністерства внутрішніх справ України. 9. Уповноважений член дисциплінарної комісії, що проводить службове розслідування, має право: 1) одержувати пояснення щодо обставин справи від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та від інших осіб; 2) одержувати в		розслідування. У разі виникнення таких обставин член дисциплінарної комісії зобов'язаний негайно письмово повідомити про це керівнику, який призначив службове розслідування. 5. Кожна посадова особа поліції відповідно до своїх повноважень зобов'язана сприяти проведенню службового розслідування. 6. Посадові особи, які перешкоджають діям дисциплінарної комісії, притягаються до відповідальності в порядку, встановленому законодавством. 7. Порядок утворення дисциплінарних комісій та їх повноваження визначаються Міністерством внутрішніх справ України. 8. У разі проведення службового розслідування стосовно заступників керівника Національної поліції України чи керівників територіальних органів Національної поліції України до складу дисциплінарної комісії можуть включатися працівники Міністерства внутрішніх справ України.

органах, закладах, установах поліції та їхніх підрозділах чи за запитом в інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування необхідні документи або їх копії та долучати до матеріалів справи; 3) отримувати консультації спеціалістів з питань, що стосуються службового розслідування. 10. За рішенням керівника, який призначив службове розслідування, розгляд справи може здійснюватися дисциплінарною комісією у відкритому засіданні. У такому разі поліцейський, який притягається до відповідальності, у письмовій формі не пізніше ніж за три дні повідомляється про час, дату та місце розгляду справи дисциплінарною комісією. 11. У разі відсутності поліцейського на службі дисциплінарна комісія викликає його для участі в засіданні комісії. Виклик надсилається рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця		9. Уповноважений член дисциплінарної комісії, що проводить службове розслідування, має право: 1) одержувати пояснення щодо обставин справи від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування, та від інших осіб; 2) одержувати в органах, закладах, установах поліції та їхніх підрозділах чи за запитом в інших органах державної влади та органах місцевого самоврядування необхідні документи або їх копії та долучати до матеріалів справи; 3) отримувати консультації спеціалістів з питань, що стосуються службового розслідування. 10. За рішенням керівника, який призначив службове розслідування, розгляд справи може здійснюватися дисциплінарною комісією у відкритому засіданні. У такому разі поліцейський, який притягається до відповідальності, у письмовій формі не

проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. Виклик надсилається з таким розрахунком, щоб поліцейський, який викликається, мав не менше двох діб для прибуття на засідання дисциплінарної комісії. 12. Фактом, що підтверджує отримання або неотримання поліцейським виклику, є отримання органом, що проводить службове розслідування, поштового повідомлення про вручення або про відмову від отримання такого виклику чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення. 13. Поліцейський, який з поважних причин не може прибути на засідання дисциплінарної комісії, зобов'язаний не менше ніж за добу до визначеного часу повідомити про це дисциплінарну комісію з наданням підтвердних документів. 14. Якщо поліцейський, викликаний на засідання дисциплінарної комісії у визначеному цією		пізніше ніж за три дні повідомляється про час, дату та місце розгляду справи дисциплінарною комісією. 11. У разі відсутності поліцейського на службі дисциплінарна комісія викликає його для участі в засіданні комісії. Виклик надсилається рекомендованим листом з повідомленням на адресу місця проживання поліцейського, що зазначена в його особовій справі. Виклик надсилається з таким розрахунком, щоб поліцейський, який викликається, мав не менше двох діб для прибуття на засідання дисциплінарної комісії. 12. Фактом, що підтверджує отримання або неотримання поліцейським виклику, є отримання органом, що проводить службове розслідування, поштового повідомлення про вручення або про відмову від отримання такого виклику чи повернення поштового відправлення з позначкою про невручення. 13. Поліцейський, який з поважних причин не може

статтею порядку, не з'явився та не повідомив про причини свого неприбуття, він вважається належним чином повідомленим. У такому разі засідання дисциплінарної комісії проводиться без його участі. 15. За результатами проведеного службового розслідування дисциплінарна комісія приймає рішення у формі висновку.		прибути на засідання дисциплінарної комісії, зобов'язаний не менше ніж за добу до визначеного часу повідомити про це дисциплінарну комісію з наданням підтвердних документів. 14. Якщо поліцейський, викликаний на засідання дисциплінарної комісії у визначеному цією статтею порядку, не з'явився та не повідомив про причини свого неприбуття, він вважається належним чином повідомленим. У такому разі засідання дисциплінарної комісії проводиться без його участі. 15. За результатами проведеного службового розслідування дисциплінарна комісія приймає рішення у формі висновку.
Стаття 19. Порядок застосування дисциплінарних стягнень <...> 6. Обставинами, що обтяжують відповідальність поліцейського, є: 1) вчинення дисциплінарного проступку у стані	Доповнити частину 6 статті 19 пунктом 6: «б) вчинення керівником та/або його заступником дисциплінарного проступку у присутності його підлеглих»	Стаття 19. Порядок застосування дисциплінарних стягнень <...> 6. Обставинами, що обтяжують відповідальність поліцейського, є: 1) вчинення дисциплінарного проступку у стані

алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння; 2) вчинення дисциплінарного проступку повторно до зняття в установленому порядку попереднього стягнення; 3) вчинення дисциплінарного проступку умисно на ґрунті особистої неприязні до іншого поліцейського, службовця, у тому числі керівника, чи помсти за дії чи рішення стосовно нього; 4) настання тяжких наслідків, у тому числі збитків, завданих вчиненням дисциплінарного проступку; 5) вчинення дисциплінарного проступку на ґрунті ідеологічної, релігійної, расової, етнічної, гендерної чи іншої нетерпимості. <...>		алкогольного, наркотичного та/або іншого сп'яніння; 2) вчинення дисциплінарного проступку повторно до зняття в установленому порядку попереднього стягнення; 3) вчинення дисциплінарного проступку умисно на ґрунті особистої неприязні до іншого поліцейського, службовця, у тому числі керівника, чи помсти за дії чи рішення стосовно нього; 4) настання тяжких наслідків, у тому числі збитків, завданих вчиненням дисциплінарного проступку; 5) вчинення дисциплінарного проступку на ґрунті ідеологічної, релігійної, расової, етнічної, гендерної чи іншої нетерпимості. 6) вчинення керівником та/або його заступником дисциплінарного проступку у присутності його підлеглих. <...>
Стаття 24. Оскарження дисциплінарних стягнень 1. Поліцейський має	Викласти частину 1 статті 24 у такій редакції: «Поліцейський	Стаття 24. Оскарження дисциплінарних стягнень 1. <i>Поліцейський має</i>

право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом місяця з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку. 2. Розгляд рапорту про незгоду з дисциплінарним стягненням здійснюється протягом 30 календарних днів з дня його реєстрації в органі поліції шляхом проведення перевірки викладених у рапорті фактів та обставин, що, на думку поліцейського, не були враховані під час проведення службового розслідування та під час прийняття рішення про застосування до нього дисциплінарного стягнення. 3. У разі підтвердження фактів, викладених у рапорті, керівник, який здійснює його розгляд, зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що	має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом шести місяців з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку».	<i>право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом шести місяців з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку.</i> <i>2. Розгляд рапорту про незгоду з дисциплінарним стягненням здійснюється протягом 30 календарних днів з дня його реєстрації в органі поліції шляхом проведення перевірки викладених у рапорті фактів та обставин, що, на думку поліцейського, не були враховані під час проведення службового розслідування та під час прийняття рішення про застосування до нього дисциплінарного стягнення.</i> <i>3. У разі підтвердження фактів, викладених у рапорті, керівник, який здійснює його розгляд, зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що</i>

призвели до таких порушень, та вирішити питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень. 4. Про результати розгляду рапорту уповноважений керівник письмово інформує поліцейського, який подав скаргу. 5. У разі поновлення порушених прав поліцейського у судовому порядку вищий керівник зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що призвели до таких порушень, та притягти до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень.		призвели до таких порушень, та вирішити питання про притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень. 4. Про результати розгляду рапорту уповноважений керівник письмово інформує поліцейського, який подав скаргу. 5. У разі поновлення порушених прав поліцейського у судовому порядку вищий керівник зобов'язаний негайно вжити заходів до поновлення прав поліцейського, усунення обставин, що призвели до таких порушень, та притягти до відповідальності осіб, винних у вчиненні порушень.
Розділ V. <...>	Виключити з розділ V як такий який значно звужує та унеможлиблює право поліцейського на захист.	
Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»		
Стаття 13. Розміри пенсій за вислугу років Пенсії за вислугу	Внести зміни до статті 13 та викласти	б) внести зміни до статті 13 та викласти наступним чином:

років призначаються в таких розмірах: а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (пункт "а" статті 12): за вислугу 20 років - 50 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я, особам, звільненим зі служби в поліції на підставі пунктів 2, 3 частини першої статті 77 Закону України "Про Національну поліцію", звільненим зі служби у Службі судової охорони, Державному бюро розслідувань та звільненим зі служби у Національному антикорупційному бюро України за віком чи через хворобу, звільненим зі служби в органах та підрозділах цивільного захисту за віком чи за станом здоров'я - 55 процентів відповідних сум грошового забезпечення (стаття 43); за кожний рік вислуги понад 20	наступним чином: «а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (пункт "а" статті 12): за вислугу 20 років - 80 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я, особам, звільненим зі служби в поліції на підставі пунктів 2, 3 частини першої статті 77 Закону України "Про Національну поліцію", звільненим зі служби у Службі судової охорони та звільненим зі служби у Національному антикорупційном у бюро України	«а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (пункт "а" статті 12): за вислугу 20 років - 80 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я, особам, звільненим зі служби в поліції на підставі пунктів 2, 3 частини першої статті 77 Закону України "Про Національну поліцію", звільненим зі служби у Службі судової охорони та звільненим зі служби у Національному антикорупційному бюро України за віком чи через хворобу, звільненим зі служби в органах та підрозділах цивільного захисту за віком чи за станом здоров'я - 85 процентів відповідних сум грошового забезпечення; за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення; <....>

років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення; <...> Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 70 процентів відповідних сум грошового забезпечення (стаття 43), а особам, які під час проходження служби брали участь у ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС і віднесені в установленому законом порядку до категорії 1, - 100 процентів, до категорії 2, - 95 процентів.	за віком чи через хворобу, звільненим зі служби в органах та підрозділах цивільного захисту за віком чи за станом здоров'я - 85 процентів відповідних сум грошового забезпечення ; за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення; Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 100 процентів відповідних сум грошового забезпечення.	<i>Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 100 процентів відповідних сум грошового забезпечення.</i>
Закон України «Про Національну поліцію»		
Стаття 94. Грошове забезпечення поліцейських 1. Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається Кабінетом Міністрів України залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та	Доповнити статтю 94 частиною 7 у такій редакції: «Поліцейський та члени його сім'ї мають право один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених	Стаття 94. Грошове забезпечення поліцейських 1. Поліцейські отримують грошове забезпечення, розмір якого визначається Кабінетом Міністрів України залежно від посади, спеціального звання, строку служби в поліції, інтенсивності та

умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. 2. <u>Порядок виплати грошового забезпечення</u> визначає Міністр внутрішніх справ України. 3. За поліцейськими, які тимчасово проходять службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України. 4. Поліцейські, відряджені до інших органів державної влади, установ, організацій та прикомандировані відповідно до цього Закону, отримують грошове забезпечення, враховуючи посадовий оклад за посадою, яку вони займають в органі, установі чи організації, до якої вони відряджені, а також інші види грошового забезпечення, визначені цим Законом. 5. Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно	пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції».	умов служби, кваліфікації, наявності наукового ступеня або вченого звання. 2. <u>Порядок виплати грошового забезпечення</u> визначає Міністр внутрішніх справ України. 3. За поліцейськими, які тимчасово проходять службу за межами України, зберігається виплата грошового забезпечення в національній валюті та виплачується винагорода в іноземній валюті за нормами і в порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України. 4. Поліцейські, відряджені до інших органів державної влади, установ, організацій та прикомандировані відповідно до цього Закону, отримують грошове забезпечення, враховуючи посадовий оклад за посадою, яку вони займають в органі, установі чи організації, до якої вони відряджені, а також інші види грошового забезпечення, визначені цим Законом. 5. Грошове забезпечення поліцейських індексується відповідно

до закону. 6. За поліцейськими, захопленими у полон або заручниками, а також інтернованими у нейтральних державах або зниклими безвісти за особливих обставин, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за спеціальним званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інших видів грошового забезпечення. Сім'ям таких поліцейських щомісячно виплачується грошове забезпечення, в тому числі додаткові та інші види грошового забезпечення, у порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України. Грошове забезпечення виплачується таким членам сім'ї поліцейського: дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності - повнолітнім дітям, які проживають з поліцейським, або законним представникам (опікунам,		до закону. 6. За поліцейськими, захопленими у полон або заручниками, а також інтернованими у нейтральних державах або зниклими безвісти за особливих обставин, зберігаються виплати в розмірі посадового окладу за останнім місцем служби, окладу за спеціальним званням, надбавки за вислугу років, інших щомісячних додаткових видів грошового забезпечення постійного характеру та інших видів грошового забезпечення. Сім'ям таких поліцейських щомісячно виплачується грошове забезпечення, в тому числі додаткові та інші види грошового забезпечення, у порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України. Грошове забезпечення виплачується таким членам сім'ї поліцейського: дружині (чоловіку), а в разі її (його) відсутності - повнолітнім дітям, які проживають з поліцейським, або законним представникам (опікунам,

підкувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства - незалежно від їх віку) поліцейського, а також особам, які перебувають на утриманні поліцейського, або батькам поліцейського рівними частками, якщо поліцейський не перебуває у шлюбі та не має дітей. Виплата грошового забезпечення членам сім'ї поліцейського здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення поліцейського в полон або заручником, інтернування або його звільнення, або визнання поліцейського безвісно відсутнім чи оголошення померлим у встановленому законом порядку. У разі індексації грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення поліцейських, грошове забезпечення членам сімей поліцейських, захоплених у полон або заручниками, інтернованих у нейтральних державах або зниклих безвісти за особливих обставин, а		підкувальникам) чи усиновлювачам неповнолітніх дітей (осіб з інвалідністю з дитинства - незалежно від їх віку) поліцейського, а також особам, які перебувають на утриманні поліцейського, або батькам поліцейського рівними частками, якщо поліцейський не перебуває у шлюбі та не має дітей. Виплата грошового забезпечення членам сім'ї поліцейського здійснюється до повного з'ясування обставин захоплення поліцейського в полон або заручником, інтернування або його звільнення, або визнання поліцейського безвісно відсутнім чи оголошення померлим у встановленому законом порядку. У разі індексації грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення поліцейських, грошове забезпечення членам сімей поліцейських, захоплених у полон або заручниками, інтернованих у нейтральних державах або зниклих безвісти за особливих обставин, а

також визнаних безвісно відсутніми чи оголошених померлими у встановленому законом порядку, виплачується з урахуванням такої індексації з дня прийняття рішення про проведення такої індексації. Порядок та умови перерахунку розміру грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення поліцейських, встановлюються Кабінетом Міністрів України. Дія цієї частини не поширюється на поліцейських, які добровільно здалися в полон або самовільно залишили місце служби.		також визнаних безвісно відсутніми чи оголошених померлими у встановленому законом порядку, виплачується з урахуванням такої індексації з дня прийняття рішення про проведення такої індексації. Порядок та умови перерахунку розміру грошового забезпечення, в тому числі додаткового та інших видів грошового забезпечення поліцейських, встановлюються Кабінетом Міністрів України. Дія цієї частини не поширюється на поліцейських, які добровільно здалися в полон або самовільно залишили місце служби. <i>7. Поліцейський та члени його сім'ї мають право один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції.</i>
Стаття 96. Житлове забезпечення поліцейських та працівників поліції <...> 5. Керівник органу поліції має право виплачувати	Викласти частину 5 статті 96 таким чином: «Керівники органів поліції зобов'язані виплачувати поліцейським, які	Стаття 96. Житлове забезпечення поліцейських та працівників поліції <...> 5. Керівники органів поліції зобов'язані виплачувати

поліцейським та працівникам поліції, які не мають власного житла в населеному пункті, в якому вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі та порядку, визначених Кабінетом Міністрів України. <...>	не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України».	<i>поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України.</i> <...>

Проект Закону України «Про оптимізацію механізму забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції»»

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. До Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122):

1.1. Доповнити статтею 15-1 «Відповідальність керівників підрозділів Національної поліції» «Керівники та їх заступники підрозділів Національної поліції несуть адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів у сфері трудового законодавства, на загальних підставах»;

1.2. Викласти статтю 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» наступним чином:

«Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян, працівників правоохоронних органів, державних службовців, представників органів місцевого самоврядування та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб»;

1.3. Доповнити статтю 173-5 КУпАП «Мобінг (цькування) працівника» частинами 3 та 4:

«Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене керівником підрозділу Національної поліції або його заступником, -

тягне за собою накладення штрафу від 600 до 900 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку

протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, або в умовах особливого періоду, -

тягнуть за собою накладення штрафу від 900 до 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати керівні посади строком на 1 рік.

2. до Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»:

2.1. внести зміни до ч. 3. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином:

«Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення та негайно повідомляється поліцейському стосовно якого призначене службове розслідування»;

2.2 внести зміни до ч. 5. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином:

«у разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, та у разі коли Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набрала законної сили, службове розслідування не призначається за письмовою згодою поліцейського, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається на підставі зазначених матеріалів»;

2.3. Доповнити статтю 3 пунктом 9 та викласти його наступним чином:

«Зобов'язати керівника розглянути рапорт підлеглого та надати письмову відповідь у п'ятиденний термін».

2.4 Доповнити частину 3 статті 15 абзацом другим у такій редакції:

«До складу дисциплінарних комісій за вимогою (рапорта) від

поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування включатися його представники(до чотирьох осіб), це можуть бути поліцейські, правники, адвокати, представники громадськості, тощо».

2.5 Доповнити частину 6 статті 19 пунктом 6:

«б) вчинення керівником та/або його заступником дисциплінарного проступку у присутності його підлеглих»

2.6 Викласти частину 1 статті 24 у такій редакції:

«Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом шести місяців з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку».

2.7 Виключити з розділ V як такий який значно звужує та унеможлиблює право поліцейського на захист.

3. до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»:

3.1. Внести зміни до статті 13 та викласти наступним чином:

«а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (пункт "а" статті 12): за вислугу 20 років - 80 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я, особам, звільненим зі служби в поліції на підставі пунктів 2, 3 частини першої статті 77 Закону України "Про Національну поліцію", звільненим зі служби у Службі судової охорони та звільненим зі служби у Національному антикорупційному бюро України за віком чи через хворобу, звільненим зі служби в органах та підрозділах цивільного захисту за віком чи за станом здоров'я - 85 процентів відповідних сум грошового забезпечення ; за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення;

Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 100 процентів відповідних сум грошового забезпечення.

4. до **Закону України «Про Національну поліцію»**

4.1 Доповнити статтю 94 частиною 7 у такій редакції: «Поліцейський та члени його сім'ї мають право один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції».

4.2 Викласти частину 5 статті 96 таким чином:

«Керівники органів поліції зобов'язані виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України».

II. Прикінцеві та перехідні положення

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

**Пояснювальна записка щодо прийняття проекту Закону України
«Про оптимізацію механізму забезпечення прав та законних інтересів
працівників поліції»»**

1. Обґрунтування необхідності прийняття Закону України «Про оптимізацію механізму забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції»

Необхідність прийняття Закону України «Про оптимізацію механізму забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції» зумовлена істотними змінами умов проходження поліцейської служби, насамперед у період дії воєнного стану, а також наявними прогалинами й фрагментарністю чинного нормативно-правового регулювання. Наявна система гарантій прав поліцейських характеризується декларативністю окремих положень, відсутністю чітких процедур їх реалізації та недостатньою узгодженістю між нормами трудового, адміністративного та спеціального законодавства.

Воєнні та кризові умови істотно підвищують інтенсивність службового навантаження, ризику для життя і здоров'я працівників поліції, що актуалізує потребу в посиленні гарантій щодо режиму робочого часу, відпочинку, ротації, медичного та психологічного забезпечення, а також соціального і матеріального захисту. Водночас відсутність єдиного системного підходу до адміністративно-процедурних механізмів захисту прав поліцейських сприяє виникненню зловживань управлінськими повноваженнями та обмежує ефективність дисциплінарних і оскаржувальних процедур.

Прийняття зазначеного Закону сприятиме формуванню цілісного, прозорого й дієвого механізму забезпечення прав і законних інтересів працівників поліції, забезпеченню балансу між потребами публічної безпеки та індивідуальними правами поліцейських, а також підвищенню рівня правової визначеності, довіри до держави й ефективності функціонування Національної поліції України.

2. Цілі і завдання змін до нормативно-правових актів

Завданням проекту є удосконалення механізму застосування заходів забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.

3. Загальна характеристика та основні положення змін до нормативно-правових актів

З метою удосконалення механізмів адміністративної відповідальності внести зміни до таких законодавчих актів України:

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законодавчих актів України:

1. До Кодексу України про адміністративні правопорушення (Відомості Верховної Ради Української РСР (ВВР) 1984, додаток до № 51, ст.1122):

1.1. Доповнити статтею 15-1 «Відповідальність керівників підрозділів Національної поліції» «Керівники та їх заступники підрозділів Національної поліції несуть адміністративну відповідальність за порушення вимог законодавчих та інших нормативних актів у сфері трудового законодавства, на загальних підставах»;

1.2. Викласти статтю 173 КУпАП «Дрібне хуліганство» наступним чином:

«Дрібне хуліганство, тобто нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпляння до громадян, працівників правоохоронних органів, державних службовців, представників органів місцевого самоврядування та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян, -

тягне за собою накладення штрафу від трьох до семи неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб»;

1.3. Доповнити статтю 173-5 КУпАП «Мобінг (цькування) працівника»

частинами 3 та 4:

«Діяння, передбачене частиною першою цієї статті, вчинене керівником підрозділу Національної поліції або його заступником, -

тягне за собою накладення штрафу від 600 до 900 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Дії, передбачені частиною третьою цієї статті, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за такі самі порушення, або в умовах особливого періоду, -

тягнуть за собою накладення штрафу від 900 до 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати керівні посади строком на 1 рік.

2. до Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України»:

2.1. внести зміни до ч. 3. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином:

«Службове розслідування призначається за письмовим наказом керівника, якому надані повноваження із застосування до поліцейського дисциплінарного стягнення та негайно повідомляється поліцейському стосовно якого призначене службове розслідування»;

2.2 внести зміни до ч. 5. статті 14 «Службове розслідування» Дисциплінарного Статуту Національної поліції України та викласти наступним чином:

«у разі надходження до органу поліції матеріалів про вчинення поліцейським адміністративного правопорушення, що складені в порядку, визначеному Кодексом України про адміністративні правопорушення, та у разі коли Постанова адміністративного органу (посадової особи) у справі про адміністративне правопорушення набрала законної сили, службове розслідування не призначається за письмовою згодою поліцейського, а рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності приймається

на підставі зазначених матеріалів»;

2.3. Доповнити статтю 3 пунктом 9 та викласти його наступним чином:

«Зобов'язати керівника розглянути рапорт підлеглого та надати письмову відповідь у п'ятиденний термін».

2.4 Доповнити частину 3 статті 15 абзацом другим у такій редакції:

«До складу дисциплінарних комісій за вимогою (рапорта) від поліцейського, стосовно якого проводиться службове розслідування включатися його представники(до чотирьох осіб), це можуть бути поліцейські, правники, адвокати, представники громадськості, тощо».

2.5 Доповнити частину 6 статті 19 пунктом 6:

«б) вчинення керівником та/або його заступником дисциплінарного проступку у присутності його підлеглих»

2.6 Викласти частину 1 статті 24 у такій редакції:

«Поліцейський має право оскаржити застосоване до нього дисциплінарне стягнення протягом шести місяців з дня його виконання (реалізації) шляхом подання рапорту до прямого керівника особи, яка застосувала дисциплінарне стягнення, а також шляхом звернення до суду в установленому порядку».

2.7 Виключити з розділ V як такий який значно звужує та унеможлиблює право поліцейського на захист.

3. до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»:

3.1. Внести зміни до статті 13 та викласти наступним чином:

«а) особам з числа військовослужбовців (крім військовослужбовців строкової служби) рядового, сержантського, старшинського та офіцерського складу, особам, які мають право на пенсію за цим Законом, які мають вислугу 20 років і більше (пункт "а" статті 12): за вислугу 20 років - 80 процентів, а звільненим у відставку за віком або за станом здоров'я, особам, звільненим зі служби в поліції на підставі пунктів 2, 3 частини першої статті 77 Закону України "Про Національну поліцію", звільненим зі служби у

Службі судової охорони та звільненим зі служби у Національному антикорупційному бюро України за віком чи через хворобу, звільненим зі служби в органах та підрозділах цивільного захисту за віком чи за станом здоров'я - 85 процентів відповідних сум грошового забезпечення ; за кожний рік вислуги понад 20 років - 3 проценти відповідних сум грошового забезпечення;

Максимальний розмір пенсії, обчислений відповідно до цієї статті, не повинен перевищувати 100 процентів відповідних сум грошового забезпечення.

4. до Закону України «Про Національну поліцію»:

4.1 Доповнити статтю 94 частиною 7 у такій редакції: «Поліцейський та члени його сім'ї мають право один раз на рік проїзд громадським транспортом до одного з населених пунктів країни і назад за рахунок компетентного органу поліції».

4.2 Викласти частину 5 статті 96 таким чином:

«Керівники органів поліції зобов'язані виплачувати поліцейським, які не мають власного житла в населеному пункті, де вони проходять службу, і винаймають житло на підставі договору житлового найму, компенсацію за найм у розмірі і порядку, що визначаються Кабінетом Міністрів України».

4. Стан нормативно-правової бази у даній сфері правового регулювання

Вимагається внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», Закону України «Про Національну поліцію».

Реалізація положень поданого законопроекту внесення змін до інших законів не потребує.

5. Обґрунтування очікуваних соціально-економічних, правових та інших наслідків застосування законопроекту після його прийняття

Реалізація норм законопроекту призведе до належного рівня законодавчої техніки, оптимізує реалізацію механізмів забезпечення прав та законних інтересів працівників поліції.